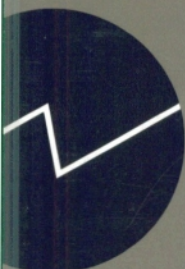

Økonomiske analyser

Statistics Norway

Statistisk sentralbyrå

6/94

Konjunkturtendensene

- Nasjonalregnskapstall for 2. kvartal 1994
- Utviklingen i norsk og internasjonal økonomi
- Prognoser for norsk økonomi for 1994 og 1995

Artikkel

- Reduksjon av norske NO_x-utslipp

Økonomiske analyser

6/94

Innhold

Konjunkturtendensene	3
Internasjonal økonomi	4
Norsk økonomi	6
• Utviklingen hittil i år	6
• Utsiktene for 1994 og 1995	7
Konjunkturutviklingen i utlandet	16
Internasjonale markedsforhold	30
Konjunkturutviklingen i Norge	34
Pengepolitikken og den finansielle utviklingen	34
Bedriftene	37
• Olje- og gassutvinning	37
• Industri og bergverk	39
• Bygge- og anleggsvirksomhet	44
• Elektrisitetsforsyning	46
• Privat tjenesteyting	47
Offentlig forvaltning	49
Arbeidsmarkedet	51
Lønns- og prisutviklingen	54
Husholdningene	57
Utenriksøkonomi og disponibel inntekt for Norge	60
Økonomisk-politisk kalender	62
<i>Bodil Merethe Larsen:</i>	
Reduksjon av norske NOx-utslipp.	
Makroøkonomiske virkninger analysert ved hjelp av en likevektsmodell	64
Tabell- og diagramvedlegg	71
Avlagte doktoravhandlinger	
Snorre Kverndokk	111
Nye forskningspublikasjoner	112

Redaksjonen ble avsluttet tirsdag 6. september 1994.

Spørsmål om konjunkturutviklingen i Norge og utlandet kan rettes til Knut Moum eller Mette Rolland.

Økonomiske analyser

Redaksjonen: Olav Bjerkholt (ansv.), Knut H. Alfsen, Ådne Cappelen, Solveig Glomsrød, Tor Skoglund. **Redaksjonssekretær:** Eva Ivås, tlf.: 22 86 45 70 (artikkelstoff), Lisbeth Lerskau, tlf.: 22 86 48 06 (konjunkturoversikter mv.), telefax: 22 11 12 38. **Design:** Enzo Finger Design. **Trykk:** Falch Hurtigtrykk. **Redaksjonens adresse:** Statistisk sentralbyrå, Forskningsavdelingen, Postboks 8131 Dep., N-0033 Oslo. **Salg og abonnementservice:** Postboks 8131 Dep., N-0033 Oslo, tlf.: 22 86 49 64, telefax: 22 86 49 76.

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå. Forskningsavdelingen ble opprettet i 1950 og har 90-100 ansatte. Ca. 45 prosent av virksomheten finansieres av eksterne oppdragsgivere, hovedsakelig forskningsråd og departementer. Avdelingen er delt i 4 seksjoner og ledes av forskningsdirektør Olav Bjerkholt.

- Seksjon for offentlig økonomi og personmodeller
Forskningsjef Nils Martin Stølen

- Skatteberegninger
- Arbeidsmarked
- Mikrosimuleringsmodeller

- Seksjon for økonomisk analyse
Forskningsjef Ådne Cappelen

- Konjunkturanalyse
- Makroøkonomiske beregninger
- Likevektsmodeller

- Seksjon for ressurs- og miljøanalyser
Forskningsjef Knut H. Alfsen

- Miljø og samfunn
- Internasjonale energimarkeder
- Olje- og energianalyse

- Seksjon for mikroøkonometri
Forskningsjef John K. Dagsvik

- Konsument- og bedriftsatferd
- Fordelingsanalyse
- Økonometriske metoder

Standardtegn i tabeller	Symbol
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	0
Foreløpige tall	*

Konjunkturtendensene

Norsk økonomi er inne i sitt mest markerte oppsving etter den kredittrevne høykonjunkturen på midten av 1980-tallet. Veksten i BNP for fastlands-Norge vil trolig bli i underkant av 3,5 prosent i år og rundt 2,5 prosent neste år. Sammenlignet med lavkonjunkturperioden i 1988-1991 er dette høye tall, men i et langsiktig perspektiv er vekstrater på 2-3,5 prosent likevel beskjedene i en oppgangsfase.

Selv om veksten i BNP for fastlands-Norge inneværende år ikke skiller seg markert fra gjennomsnittet for de to foregående årene, er det forskjell i hvilke næringer som leder an. Dette har sammenheng med en vridning i etterspørselen fra offentlig konsum og investeringer i oljevirksomheten over mot tradisjonell vareeksport, privat konsum og boliginvesteringer. Det er imidlertid foreløpig ingen klare tegn til et bredt konjunkturmessig oppsving i investeringene i fastlands-Norge.

Nedgangen i det europeiske rentenivået etter årsskiftet 1992/93 har bidratt til et økonomisk omslag hos flere av Norges handelspartnere. Mens vekstanslagene for landene i Vest-Europa ble revidert nedover kvartal for kvartal frem til siste årsskifte, har revisjonene gjennom første halvår i år gått i motsatt retning. I tråd med dette er det grunn til å vente fortsatte vekstimpulser fra utviklingen i den tradisjonelle vareeksporten neste år.

Rentenedgangen gjennom 1993 og inn i 1994 bidro også til veksten i norske husholdningers etterspørsel etter bolig og andre varige goder, og til den generelle oppgangen i privat konsum. Det er nå tegn til at effektene av denne rentenedgangen er i ferd med å avta, samtidig som forventningene om videre rentenedgang er klart svekket. Rommet for ytterligere nedgang i europeiske renter er begrenset, og flere faktorer har bidratt til at de norske markedsrentene nå ligger høyere i forhold til det europeiske nivået enn for bare noen måneder siden.

Hovedtall for norsk økonomi

Vekstrater i prosent

	1993	1994	1995
BNP	2,3	4,4	2,5
Privat konsum	1,7	4,3	3,3
Arbeidsledighetsrate ¹⁾	6,0	5,7	5,3
Konsumprisindeksen	2,3	1,3	2,1

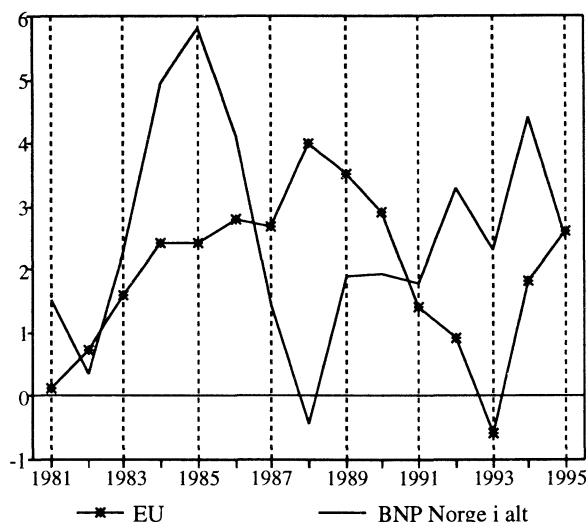
1) Nivå tall i prosent

Prisstigningen ligger imidlertid meget lavt historisk sett, og det er få tegn til oppgang i den underliggende vekst-takten. Riktignok er det ventet at inflasjonstakten vil øke med knapt 1 prosentpoeng fra 1994 til 1995, men dette må ses på bakgrunn av at prisstigningen inneværende år blir særlig lav, som følge av virkningen på husleiene av rentenedgangen gjennom fjoråret.

Sysselsettingen viste klare tegn til oppgang gjennom fjoråret og frem til 2. kvartal i år, og den gunstige utviklingen vil trolig fortsette inn i 1995. Med relativt sterk vekst i arbeidstilbudet vil ledigheten likevel bare gå moderat ned inneværende og neste år.

Oppgangen i norsk økonomi og utviklingen i arbeidsmarkedet trekker i retning av en reduksjon i underskuddene på offentlig sektors budsjetter. Dels henger dette sammen med nedgang i utbetalingene til arbeidsledige og vekst i skatteinntektene når flere kommer i arbeid, dels med at avgiftsinnbetalingene øker med forbruksveksten, særlig når husholdningene vrir sin etterspørsel over mot biler og andre avgiftstunge varer. For årene fremover er det grunn til å regne med at vekst i oljeproduksjonen og nedgang i statens oljeinvesteringer vil bidra til en markert bedring i offentlig sektors budsjetter, selv uten ytterligere omlegginger av den økonomiske politikken. Et høyt nivå på oljeeksporten vil også bidra til relativt store overskudd i utenriksøkonomien både i år og neste år.

BNP-vekst i Norge og EU
Årlige vekstrater

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Concensus Forecasts.

Internasjonal økonomi

Utsiktene for den økonomiske utviklingen i OECD-området virker lysere enn for bare noen måneder siden. I de engelsktalende industrilandene med USA i spissen er den økonomiske oppgangen godt etablert, mens konjunkturbunnen synes å være passert i det kontinentale Europa, og muligens også i Japan. For OECD-landene under ett ligger det an til en oppgang i BNP på rundt 2 1/2 prosent i inneværende år, etter vekst på 1,2 prosent fra 1992 til 1993. Arbeidsledigheten økte betydelig i Europa i fjor. Det er ikke ventet nedgang i ledigheten før tidligst neste år, selv om den økonomiske aktiviteten antas å ta seg klart opp allerede inneværende år.

Foreløpige nasjonalregnskapstall for USA for 2. kvartal i år viste en vekst i bruttonasjonalproduktet (BNP) fra kvartalet før på 3,8 prosent (årlig rate). Dette var noe svakere enn ventet. Det var først og fremst oppgang i eksport og investeringer som bidro til veksten, men det var også uventet høy økning i lagrene. Den amerikanske sentralbanken har videreført den gradvise innstramningen av pengepolitikken for å dempe veksten noe. Den føderale fondsrenten er hevet fem ganger siden februar i år, fra 3 til 4,75 prosent. De fire første rentehevingene skapte stor uro i obligasjonsmarkedet og ga kraftig økning i de lange rentene, mens den siste økningen i fondsrenten i utgangspunktet ble godt mottatt av finansmarkedene. Renteøkningene er blitt begrunnet med økende inflasjonsfare som følge av det sterke økonomiske oppsvinget. Konsumprisindeksen økte med 2,8 prosent fra juli i fjor til juli i år, noe mer enn tidligere i år, men dette kan i stor grad forklares ved høyere priser på kaffe og energi. Prognosene peker mot fortsatt høy BNP-vekst i inneværende år, men oppgangen i rentenivået er ventet å gi en dempende effekt i 1995.

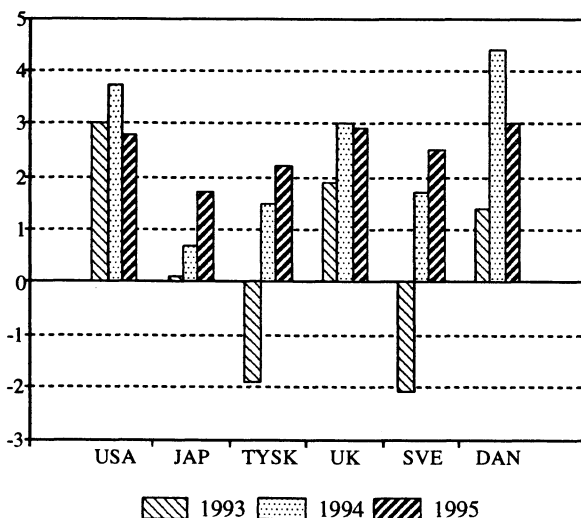
I Japan viser foreløpige nasjonalregnskapstall at BNP økte med 3,9 prosent (årlig rate) fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år. Det var først og fremst eksport og privat konsum som bidro positivt, mens private investeringer fortsatt viser nedgang. Uavhengige analytikere har imidlertid antydnet at den rapporterte veksten i 1. kvartal kan være sterkt overvurdert som følge av nye rutiner for sesongjustering. Tilgjengelig korttidsstatistikk for juni og juli gir visse indikasjoner på at et omslag i japansk økonomi er i ferd med å skje, men det ventes svak BNP-vekst inneværende år under ett. Offentlig sektors sterke finansielle posisjon har satt myndighetene i stand til å føre en ekspansiv politikk gjennom de siste to årene, og det er i stor grad de offentlige tiltakene som sørger for positive vekstbidrag. Japan har skiftet statsminister fire ganger siden juli i fjor, og politiske problemer skaper usikkerhet om den videre utviklingen. Overskuddet på handelsbalansen er fortsatt høyt, over 12 milliarder dollar i juli, og samtalene med USA om fjerning av handelshindringer er inne i en vanskelig fase.

Etter at mange av de store landene i Europa har vært gjennom den kraftigste konjunkturedgangen siden den andre verdenskrigen, tyder mye på at situasjonen nå er i ferd med å snu. Det er ventet positiv vekst i BNP for alle de fem største landene i EU inneværende år.

Tyskland (vest) hadde i fjor et fall i BNP på 1,9 prosent fra året før. Nedgangen var en følge av svak utvikling i innenlandsk etterspørsel og redusert eksport. Foreløpige nasjonalregnskapstall for 1. kvartal i år viser at BNP økte med 2,1 prosent fra samme kvartal i fjor. Selv om tilfeldige forhold trolig har bidratt til å trekke dette tallet opp, styrker også korttidsindikatorerne fra juni og juli oppfatningen av

BNP-vekst for utvalgte land

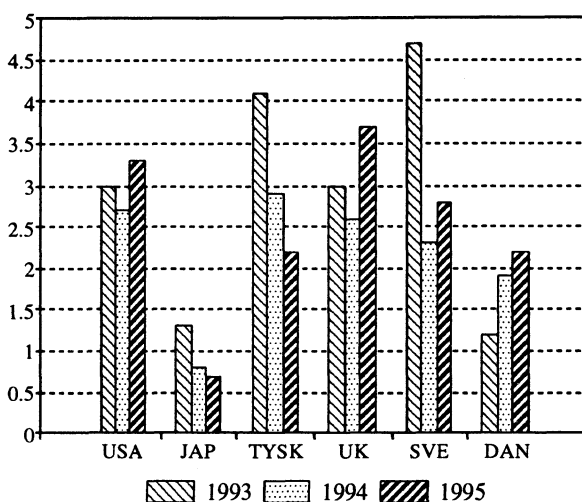
Prosent

Kilde: Consensus Forecasts og nasjonale kilder.

Vekst i konsumprisene

Prosent

Kilde: Consensus Forecasts og nasjonale kilder.

at det har funnet sted et omslag i tysk økonomi gjennom første halvår av 1994. Det ventes en vekst i BNP på 1,5 prosent i år, og ytterligere økning til i overkant av 2 prosent neste år. De noe lysere utsiktene må blant annet ses på bakgrunn av at Bundesbank har satt ned signalrentene en rekke ganger gjennom de siste to årene, slik at diskontoen har kommet ned i 4,5 prosent, mens Lombardrenten ligger på 6 prosent. Arbeidsledigheten økte sterkt gjennom fjoråret og antall ledige fortsatte å øke gjennom første halvår i år. Men i juni falt ledigheten sesongjustert for første gang siden 1991, til 8,4 prosent.

I de østlige delstatene av Tyskland økte BNP med 7,1 prosent i fjor. Sterk investeringsvekst finansiert ved overføringer fra de vestlige delstatene var en viktig faktor bak oppgangen. Det er nå ventet at et kraftig oppsving i eksporten vil bidra til å øke produksjonsveksten, mens det kun ventes svak vekst i privat konsum i tiden fremover. Økningen i arbeidsledigheten stoppet opp i 1993 og antall ledige utgjør nå rundt 15 prosent av arbeidsstyrken.

I *Storbritannia* ser den økonomiske veksten ut til å fortsette i år. Foreløpige nasjonalregnskapstall for årets to første kvartaler viser en vekst på 3,3 prosent i gjennomsnitt fra samme periode i fjor. Konjunkturoppgangen, som startet etter at rentenivået falt og pundet svekket seg betydelig utover høsten 1992, har hittil i stor grad vært drevet av vekst i privat konsum og i noen grad av økt eksport. Løpende forbruksindikatorer tyder på at veksten i privat konsum vil være høy også innværende år. Som følge av de betydelige skatteøkningene som trådte i kraft 1. april, vil husholdningenes disponible realinntekt trolig kun øke marginalt i år, slik at spareraten faller fra 1993 til 1994. Etter at utviklingen i private realinvesteringer har vært svak gjennom første fase av konjunkturoppgangen, er det nå tegn til at investeringene tar seg opp, stimulert av det lave rentenivået og god inntjening i bedriftene. Det er

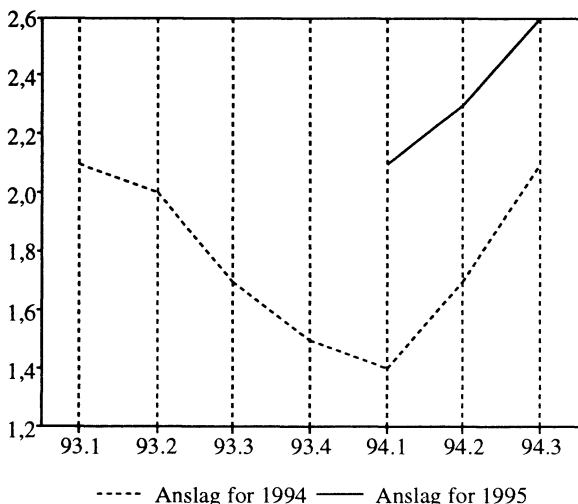
ventet at BNP-veksten vil ligge rundt 3 prosent både i 1994 og 1995. Antall arbeidsledige gikk betydelig ned gjennom hele 1993, en utvikling som har fortsatt i første halvår i år. Arbeidsledigheten var i juli 9,3 prosent, og det er ventet ytterligere fall i ledigheten til 8,8 prosent neste år.

I *Sverige* har eksporten og industriproduksjonen vist en positiv utvikling hittil i år. Til tross for dette har sommerens uro på rente- og valutamarkedene og usikkerhet om hvilken økonomisk politikk som vil bli ført etter høstens riksdagsvalg, svekket forventningene til styrken i oppgangen i svensk økonomi. Med en stadig voksende statsgjeld og dertil økende renteutgifter, så Sveriges regjering i juli seg nødt til å oppjustere anslaget for budsjettunderskuddet for 1994/1995. Samtidig ble vekstprognosene for BNP i 1995 nedjustert fra 3 til 2-2,5 prosent. Prisveksten i svensk økonomi har vært lav i årets første fire måneder, men økte betydelig i mai og juni. For å motvirke en mulig tendens til økt inflasjon som følge av en ytterligere svekkelse av valutaen, besluttet Riksbanken i august å heve renten. I strid med forventningene førte renteøkningen til en rask svekkelse av svenske kroner, men kursen har senere tatt seg noe opp igjen. Arbeidsmarkedet har vist tegn til bedring gjennom det siste året. Ledigheten var i juli 8,8 prosent mot 9,6 prosent samme måned året før, og prognosene peker mot en nedgang til rundt 8 prosent både i 1994 og 1995.

I *Danmark* tok veksten seg markert opp i annen halvdel av 1993, først og fremst som følge av utviklingen i privat og offentlig konsum. Omslaget i husholdningenes etterspørsel kom omtrent samtidig med at regjeringens ekspansive politikk ble annonsert. Foreløpige nasjonalregnskapstall for 1. kvartal viser en vekst i BNP på hele 5,2 prosent fra 1. kvartal i fjor. Til tross for oppgang i renten, ventes veksten å holde seg høy de neste par årene. Det er først og fremst innenlandsk etterspørsel som ligger bak veksten, men fallet i eksporten gjennom første halvdel av fjoråret har stoppet opp. Basert på en antakelse om en gradvis forbedring av den internasjonale konjunkturutviklingen, ventes eksporten å ta seg betydelig opp gjennom innværende og neste år. Arbeidsledigheten økte gjennom hele 1993 og de første måneden av 1994. Utover sommeren i år falt imidlertid ledigheten noe, og lå i juni på 12,3 prosent. Det er fortsatt utsikter til en viss nedgang i ledigheten fremover.

Sterk vekst i etterspørselen etter olje er en medvirkende faktor til at *oljeprisene* steg med rundt 5 dollar per fat fra nyttår og frem til begynnelsen av august. Utviklingen på tilbudssiden, med blant annet streik i Nigeria, har trolig også betydd en del. Den senere tiden har prisene svekket seg noe. Ved inngangen av september lå prisen på Brent Blend i underkant av 16 dollar pr. fat mot 14 dollar ved nyttår.

BNP-vekstanslag for Norges handelspartnere for årene 1994 og 1995 gitt på ulike tidspunkter

Kilde: Consensus Forecasts.

Norsk økonomi

Utviklingen hittil i år

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at oppgangen i etterspørselen fra fastlands-Norge fortsatte i 2. kvartal i år, først og fremst som følge av markert vekst i realinvesteringene. Et hovedtrekk ved den underliggende utviklingen i fastlands-Norges økonomi de siste tre årene er likevel vekst i samlet konsum, mens investeringene har fluktuert rundt et tilnærmet konstant nivå. Mens offentlig konsum økte markert i både 1991 og 1992, er det privat konsum som har vist den sterkeste veksten gjennom 1993 og inn i 1994.

Tallene for 2. kvartal i år kan imidlertid tyde på at konsumveksten er i ferd med å flate noe ut. Etter en viss nedjustering av anslagene for husholdningenes elektrisitetsforbruk i 1. kvartal i år, er den sesongjusterte veksten fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år nå beregnet til 1,9 prosent, mens 2. kvartalsveksten er anslått til 0,2 prosent. En moderat nedgang i forbruket av ikke-varige goder ble oppveid av fortsatt sterk vekst i kjøpene av varige goder. Også denne varegruppen viste imidlertid avtakende vekst fra 1. til 2. kvartal i år, og tallene for førstegangsregistrering av personbiler for juli og august tyder på at vi kan få se en ytterligere nedgang i den sesongjusterte veksten i kjøpene av varige goder i 3. kvartal.

Også økningen i boligprisene ser ut til å ha avtatt noe gjennom de siste kvartalene, og igangsettingen av nye boliger har gått klart svakere opp gjennom de første syv månedene av inneværende år enn gjennom 2. halvår i fjor. Selv om det siste forholdet kan være påvirket av kapasitetsskranker på tilbudsiden i markedet, kan også utviklingen i igangsettingstallene være et tegn på at de sterke impulsene til økt etterspørsel etter konsumkapital og varige forbruksgoder fra rentenedgangen gjennom 1993 og inn i 1994 er i ferd med å avta.

Selv om finansinstitusjonenes utlåns- og innskuddsrenter trolig gikk noe ned også i 2. kvartal i år, er det grunn til å regne med en viss utflating etter dette. Reforhandling av fastrentekontrakter vil bidra til ytterligere nedgang fremover, men en viss oppgang i rentene i penge- og kapitalmarkedene i 2. og inn i 3. kvartal trekker likevel i retning av at det er små utsikter til nye betydelige stimulanter fra renteutviklingen til realøkonomien fremover.

Investeringene i fastlands-Norge tok seg markert opp igjen i 2. kvartal i år, etter den sterke nedgangen fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år. Fastlandsinvesteringene ligger likevel fremdeles betydelig under nivået i lavkonjunkturårene 1982/83, selv om industriinvesteringene ligger klart høyere. Statistisk sentralbyrås investeringstelling for 2. kvartal i år antyder om lag nullvekst i industriinvesteringene på årsbasis, etter en markert oppjustering av anslagene gjennom det siste året.

Påløpte oljeinvesteringer var sesongjustert om lag uendret fra 1. til 2. kvartal i år, og nivået i 2. kvartal lå vel 5 prosent under kvartalsgjennomsnittet for fjoråret. Ifølge Statistisk sentralbyrås investeringstelling for 2. kvartal ligger det an til en nedgang i de påløpte oljeinvesteringene på 2,5 milliarder kroner på årsbasis.

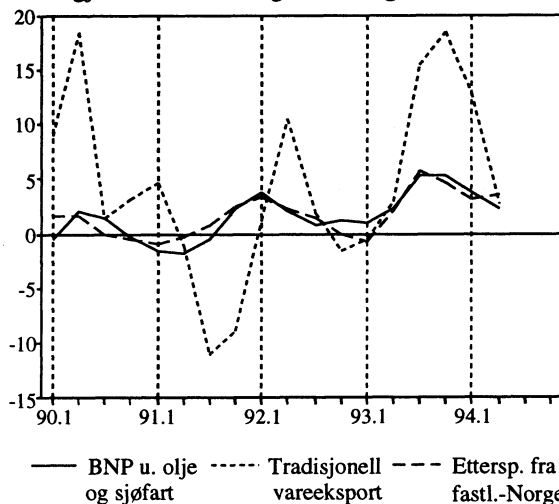
I likhet med privat konsum viste eksporten av tradisjonelle varer sterk vekst gjennom fjoråret og inn i 1. kvartal i år. I 2. kvartal var det imidlertid en svak nedgang i denne delen av eksporten. Hvis eksporten av energivarer og brukte fly holdes utenom, viser imidlertid KNR tallene sesongjustert vekst på om lag 1,5 prosent både i 1. og 2. kvartal i år. Moderat nedgang i eksporten av olje og tjenester bidro sammen med ytterligere markert fall i eksporten av skip og plattformer til at samlet eksport ble redusert med vel 1 prosent fra 1. til 2. kvartal.

Den sterke veksten i importen av tradisjonelle varer gjennom 1993 fortsatte inn i første halvår i år. Gjennom de siste fire kvartalene har importen av verkstedprodukter vist særlig sterk vekst. Dette har trolig sammenheng med endringer i sammensetningen av oljeinvesteringene. Fra og med 4. kvartal i fjor har imidlertid også importen av biler og enkelte andre konsumrelaterte varer tatt seg markert opp. Som følge av svak utvikling i tjenesteimporten og til dels betydelig nedgang i importen av skip og plattformer, har samlet import vokst klart svakere enn importen av tradisjonelle varer gjennom det siste året.

BNP for fastlands-Norge økte med vel 0,5 prosentpoeng fra 1 til 2. kvartal i år, etter en noe sterkere vekst gjennom de tre foregående kvartalene. Produksjonen i industri og bergverk, som gjennomgående har vist oppgang siden slut-

Underliggende tendens

(Prosentvis volumvekst fra foregående kvartal i glattet, sesongjustert serie, omregnet til årlig rate.)

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Konjunkturtendensene i hovedtrekkVekst fra forrige periode der ikke annet fremgår. Prosent¹⁾

		Sesongjustert ²⁾				
	1993	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Realøkonomi						
Privat konsum	1,7	1,4	2,7	-0,1	1,9	0,2
Offentlig konsum	1,8	-0,6	2,9	0,9	2,2	-0,4
Bruttoinvesteringer i alt	8,0	-8,4	27,3	-12,9	-2,5	12,9
- fastlands-Norge	-4,7	5,0	2,9	2,6	-9,2	8,1
- påløpte oljeinvesteringer ³⁾	15,9	-4,9	47,7	17,2	18,6	-14,9
Etterspørsel fra fastlands-Norge ⁴⁾	0,7	1,4	2,8	0,5	0,3	1,1
Eksport	1,8	7,3	-2,9	5,6	2,2	-1,3
- råolje og naturgass	5,8	7,3	-4,1	14,0	1,1	-0,0
- tradisjonelle varer	3,0	8,2	-2,8	6,7	4,6	-1,2
Import	3,3	3,9	7,3	-3,5	1,5	1,9
- tradisjonelle varer	1,7	1,8	6,4	2,7	4,5	3,8
Bruttonasjonalprodukt	2,3	0,9	2,7	1,2	1,5	1,0
- fastlands-Norge	2,0	0,8	1,8	0,7	1,2	0,6
Arbeidsmarkedet⁵⁾						
Utførte timeverk	0,0	0,3	-0,8	0,6	1,2	0,5
Sysselsatte personer	-0,0	0,1	0,4	0,5	0,1	0,3
Arbeidsledighetsrate, nivå	6,0	6,2	6,1	5,6	5,4	5,8
Priser						
Konsumprisindeksen ⁶⁾	2,3	2,5	2,2	1,9	1,2	1,0
Eksportpriser tradisjonelle varer	0,2	-0,5	-0,3	-1,3	1,3	-0,8
Importpriser tradisjonelle varer	0,4	-0,1	0,9	-0,3	-1,2	-0,2
Utenriksregnskap						
Driftsbalansen, milliarder kroner	17,1	7,6	4,1	0,1	8,1	4,8
MEMO (ujusterte nivåttall):						
Pengemarkedsrente (3mnd. NIBOR)	7,2	7,4	6,1	5,6	5,1	5,2
Gjennomsnittlig lånerente ⁷⁾	11,4	12,1	10,7	9,4	8,6	..
Råoljepris i kroner ⁸⁾	121,9	126,2	121,8	112,2	103,0	113,3
Importveid valutakurs (1992=100)	102,8	102,1	107,6	103,7	105,3	104,6

1) Tallene for 1993 kan avvike noe fra tall publisert i Økonomiske analyser 4/94 på grunn av ny informasjon.

2) Fra og med Økonomiske analyser 5/94 er nytt sesongjusteringsprogram tatt i bruk som følge av overgang til ny produksjonsplattform for kvartalsvis nasjonalregnskap.

3) Vekst fra samme periode året før.

4) Privat konsum + offentlig konsum + bruttoinvesteringer i fastlands-Norge.

5) Kvartalstallene er beregnet ut fra sesongjusterte månedstall

6) Prosentvis vekst fra samme periode året før.

7) Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner.

8) Gjennomsnitt norsk oljeproduksjon.

Kilde: SSB.

ten av 1991, økte med 3 prosent. Privat tjenesteproduksjon viste bare ubetydelig vekst, mens aktiviteten i vareproduserende næringer utenom industri og bergverk gikk litt tilbake.

Utviklingen i arbeidsmarkedet gjennom 1993 og hittil i 1994 underbygger bildet av oppgang i fastlandsøkonomien. Sysselsettingen gikk opp gjennom fjoråret, og veksten fortsatte i første halvår i år. Det samme var tilfelle for tallet på utførte timeverk. Arbeidsledigheten viste nedgang, og den positive utviklingen har fortsatt i 1994. Sesongjustert var om lag 5,5 prosent av arbeidsstyrken uten inntekts-givende arbeid i første halvår i år.

Konsumprisindeksen økte med 1,1 prosent fra januar - juli 1993 til januar - juli 1994. Målt i forhold til samme måned året før avtok veksten i konsumprisindeksen frem til mai. Økningen i enkelte avgifter fra 1. juli i år bidro imidlertid til en oppgang i 12-måneders veksten fra 1,1 prosent i juni til 1,4 prosent i juli.

Driftsbalansen overfor utlandet viste et overskudd på 12,9 milliarder kroner i første halvår i år, det samme som i første halvår i fjor. Både overskuddet på vare- og tjenestebalansen og underskuddet på rente- og stønadsbalansen ble redusert fra første halvår i fjor til første halvår i år.

Utsiktene for 1994 og 1995

Anslag for den makroøkonomiske utviklingen i 1994 og 1995 er gjort ved hjelp av SSBs makroøkonometriske kvartalsmodell KVARTS. Utgangspunktet er de foreløpige nasjonalregnskapstallene frem til og med 2. kvartal 1994. Anslagene for 1994 og 1995 ligger nær opp til fremskrivningene presentert i Økonomiske analyser nr. 5/94, men den foreliggende fremskrivningen viser en sterkere vekst i både import og eksport i 1994 enn sist, og en mindre negativ etterpørselsimpuls fra nedbyggingen av tradisjonelle industrivarelagre. Blant annet som følge av den sterke importveksten og et dårligere bytteforhold er anslaget for driftsbalansen med utlandet for 1994 markert nedjustert.

Utviklingen i noen økonomiske hovedstørrelser

Prosentvis endring fra året før der ikke annet fremgår

	1993	1994			1995	
	Regnskap	SSB	FIN ¹⁾	NB ²⁾	SSB	NB ²⁾
Realøkonomi						
Privat konsum	1,7	4,2	3,0	4 1/2	3,3	3
Offentlig konsum	1,8	3,1	3,2	3 1/4	1,4	1 1/4
Bruttoinvesteringer i alt	8,0	5,8	..	1 1/2	2,9	2 1/2
- fastlands-Norge, fast kapital	-4,7	5,0	4,4	4 1/4	8,9	6 1/2
- påløpte oljeinvesteringer	15,9	-1,7	-8,0	-7	-5,9	-4 1/4
Etterspørsel fra fastlands-Norge ³⁾	0,7	4,0	3,3	4 1/2	3,6	3
Eksport	1,8	6,6	5,9	7	4,3	4
- råolje og naturgass	5,8	11,8	12,8	12 3/4	3,3	2 3/4
- tradisjonelle varer	3,0	9,1	5,0	5 1/2	4,3	7
Import	3,3	6,9	2,8	6 1/4	5,5	3 1/2
- tradisjonelle varer	1,7	13,9	5,0	7 3/4	4,5	4
Bruttonasjonalprodukt	2,3	4,4	4,0	4	2,5	2 3/4
- fastlands-Norge	2,0	3,2	2,6	2 3/4	2,2	3
Arbeidsmarked						
Sysselsatte personer	-0,0	1,7	1,0	1	1,7	1 1/2
Arbeidsledighetsrate (nivå)	6,0	5,7	5 1/2	5 1/4	5,3	5
Priser og lønninger						
Lønn pr. timeverk	2,7	2,8	2	2 3/4	3,6	2 1/4
Konsumprisindeksen	2,3	1,3	1 1/4	1 1/4	2,1	1 3/4
Eksportpris trad. varer	0,2	0,6	3	3 1/4	10,6	2 1/4
Importpris trad. varer	0,4	0,6	2,5		4,0	
Utenriksøkonomi						
Driftsbalansen, milliarder kroner	17,1	19,0	19,9	22	26,4	29
MEMO:						
Pengemarkedsrente (nivå)	7,2	5,2	..	..	4,6	..
Gjennomsnittlig lånerente (nivå) ⁴⁾	11,4	8,4	..	..	7,8	..
Råoljepris i kroner (nivå) ⁵⁾	122,4	111,1	110	110	116,5	111,4
Internasjonal markedsvekt	1,0	5,8	..	5	5,9	7
Importveid kronekurs ⁶⁾	1,9	1,4	..	..	-0,6	..
Driftsbalanse i prosent av BNP	2,3	2,5	..	2,9	3,3	3,6

1) FIN: Anslag ifølge Finansdepartementet, Revidert nasjonalbudsjett 1994.

2) NB: Anslag ifølge Penger og kreditt 1994/2.

3) Privat konsum + offentlig konsum + bruttoinvesteringer i fastlands-Norge.

4) Husholdningenes lånerente i private finansinstitusjoner.

5) Gjennomsnitt norsk oljeproduksjon.

6) Positivt fortegn innebærer depresiering.

Oppgangen i fastlands-Norges etterspørsel i første halvår i år fortsetter ifølge beregningene gjennom resten av året og inn i 1995. I år ligger det an til at vekstimpulsene fra husholdningssektoren blir betydelige, men de avtar noe til neste år, hvor imidlertid investeringene i foretakssektoren i fastlands-Norge trolig vil komme sterkere. Etterspørselen fra petroleumssektoren rettet mot norske leverandører reduseres i begge år, men særlig kraftig i 1995. Vekstimpulsene fra utlandet ventes å bli forholdsvis sterke, både i 1994 og 1995. Ifølge beregningen tar BNP-veksten i fastlands-Norge seg noe opp, og dette leder til en relativt sterk økning i sysselsettingen. Arbeidsstyrken vil imidlertid også vokse markert, slik at arbeidsledigheten bare går moderat ned gjennom beregningsperioden. Konsumprisveksten antas å øke ubetydelig utover i 1994, slik at prisveksten i 1994 blir 1,3 prosent i gjennomsnitt, mot 2,3 prosent 1993. I tillegg til prisimpulser fra utlandet bidrar en klar oppbremsing av rentenedgangen til en noe høyere pris-

vekst i 1995 enn innværende år. Lønnsveksten vil også ta seg opp.

Renteutviklingen, prisutsiktene for 1995, offentlig sektors budsjettbalanse og også andre sentrale makroøkonomiske størrelser kan være avhengig av om Norge slutter seg til den europeiske unionen (EU) eller ikke. De modellbaserte beregningene som presenteres her, tar ikke direkte hensyn til dette. Siden fremskrivningen er basert på historisk tallfestete relasjoner, ligger beregningene trolig likevel nærmest opp til et utfall hvor de nordiske søkerlandene blir stående utenfor EU og hvor dette ikke i vesentlig grad påvirker investeringene eller rente- og valutamarkedene. Også anslagene for variabler bestemt utenfor modellen er mest i tråd med en situasjon der alle de nordiske søkerlandene forblir utenfor EU.

Valutakurser og rentesatser

De korte rentene i Tyskland antas å gå noe ned gjennom resten av 1994, men i lys av bedrede vekstutsikter for tysk økonomi regner vi ikke med noen videre nedgang i 1995. Med lavere prisstigning i Norge enn i ECU-området og utsikter til ytterligere forbedring av driftsbalansen, ligger de realøkonomiske forholdene tilrette for fortsatt nedgang også i de norske pengemarkedsrentene i innværende år. Utviklingen gjennom de siste månedene har imidlertid gitt økt usikkerhet omkring den videre renteutviklingen. Fornying av fastrentekontrakter vil trolig likevel gi en viss nedgang i finansinstitusjonenes gjennomsnittlige utlåns- og innskuddsrenter gjennom annet halvår i år og inn i 1995.

I fremskrivningene har vi tatt utgangspunkt i en dollarkurs på 6,85 fra og med annet halvår i år og forutsatt uforandrede valutakurser ellers fra månedsskiftet august/september og ut prognoseperioden. Dette innebærer en svekkelse av den importveide kronekursen med om lag 2 prosent i år mot vel 3 prosent i fjor. Kronen har steget i verdi gjennom 2.kvartal i år, slik at våre anslag baseres på en moderat styrking av den importveide kronekursen - målt som gjennomsnitt fra 1994 til 1995.

Økonomisk politikk

Anslagene for ressursbruken i offentlig forvaltning tar utgangspunkt i Revidert nasjonalbudsjett for 1994. For innværende år har vi forutsatt en vekst i offentlig konsum på vel 3 prosent, men om lag uendrede offentlige investeringene. Den offentlige konsumveksten i 1994 antas å bli sterkest i kommunene. Det er ventet at de kommunale investeringene vil øke noe, men dette motsvares av en tilsvarende nedgang i de statlige investeringene.

I 1995 er offentlig konsum og investeringer antatt å stige med vel 1 prosent. Det er videre lagt til grunn tilnærmet uendrede reelle skattesatser, samt noe lavere reelle avgiftsøkninger enn i de foregående årene.

Høyere inntekter fra skatter og avgifter bidrar til at offentlig sektors budsjettbalanse bedres: Underskuddet før lånetransaksjoner som prosent av BNP reduseres i beregningene med vel 1 prosentpoeng fra 1993 til 1994 og ytterligere 1/2 prosentpoeng neste år.

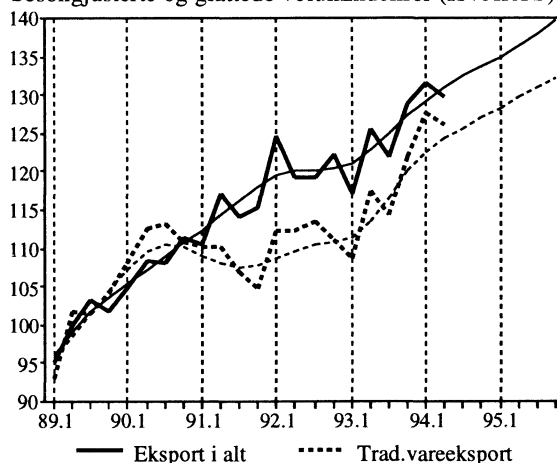
Negative etterspørselsimpulser fra petroleumssektoren

Etter betydelig vekst i de påløpte investeringene i petroleumssektoren de siste tre årene, ser det nå ut til at investeringene vil gå noe ned både i år og neste år. Nedgangen i investeringene vil i hovedsak ramme plattformbyggingen. I 1995 skal flere store investeringsprosjekter fullføres. En stor del av disse plattforminvesteringene vil være moduler bygget i utlandet, slik at fallet i etterspørsel rettet mot den norske offshoreindustrien neste år vil være større enn det utviklingen i de påløpte investeringene skulle tilsi. Investeringene i olje- og gassrør økte kraftig fra 1992 til

Eksport

1989=100. Sesongjusterte volumindekser (KNR)

Sesongjusterte og glattede volumindekser (KVARTS)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

1993. Rørinvesteringene ventes å øke ytterligere noe i år, for deretter å falle noe neste år. Nivået vil imidlertid fremdeles være høyt i et historisk perspektiv. Petroleumssektorens investeringer på land ventes å ta seg kraftig opp i 1994, men gå tilsvarende tilbake neste år.

Omslag i markedsutviklingen internasjonalt i 1994

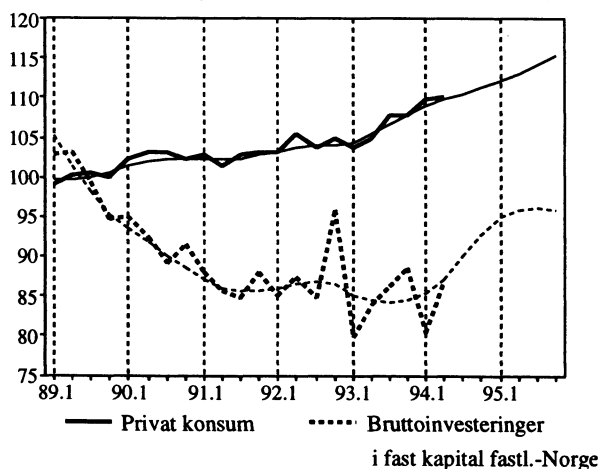
På grunn av omlegging av utenrikshandelsstatistikken i EU-landene har trolig utviklingen i etterspørselen i de norske eksportmarkedene i 1993 vært bedre enn det som følger av offisiell statistikk over utenrikshandelen (jf. redegjørelse i Økonomiske analyser 1/94). Basert på annen tilgjengelig informasjon har vi derfor justert opp markedsveksten for 1993 til 1,1 prosent. Til tross for denne justeringen representerer 1993 et klart konjunkturmessig bunnpunkt for etterspørselen hos våre handelspartnere. Det ser ut til at markedsveksten begynte å ta seg opp mot slutten av fjoråret, og i beregningene er det lagt til grunn en markert oppgang i 1994 som fortsetter inn i 1995. Markedsveksten for de viktigste norske eksportvarene anslås til 5,8 prosent i år og 5,9 prosent neste år. Dette bidrar til en økning i eksporten av tradisjonelle varer i beregningsperioden. På grunn av betydelig vekst gjennom 1993, viser beregningen en økning på hele 9,2 prosent fra 1993 til 1994 mot 4,3 prosent til neste år, til tross for at veksten gjennom de to årene er jevn. Som følge av økt verdenshandel antas også fraktinntektene i utenriks sjøfart å øke i volum i tiden fremover. Olje- og gasseksporten ser ut til å gå betydelig opp i volum i 1994, mens veksten i 1995 er forutsatt å bli mer moderat.

Bedrete konjunkturer internasjonalt forventes også å drive råvareprisene opp gjennom 1994 og 1995. I tråd med dette er importprisveksten for tradisjonelle varer antatt å ta seg opp gjennom annet halvår i år, slik at veksten fra 1993 til 1994 blir 0,6 prosent. I 1995 er prisene på tradisjonelle importvarer anslått å øke med 4,0 prosent. Prisene på industrielle råvarer forventes gjennomgående å øke mer enn ferdigvareprisene, noe som bidrar til å forklare den

Konsum og investeringer

1989=100. Sesongjusterte volumindekser (KNR)

Sesongjusterte og glattede volumindekser (KVARTS)

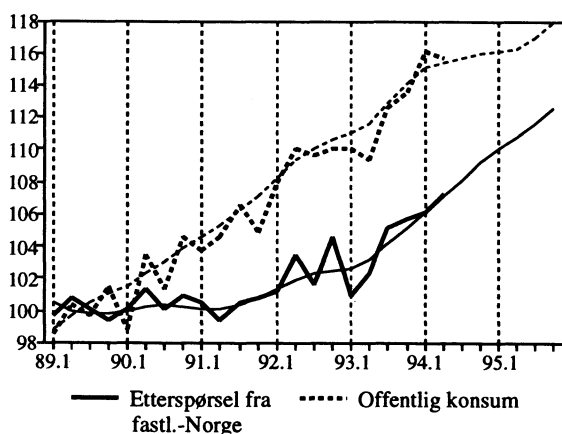

Kilde: Statistisk sentralbyrå

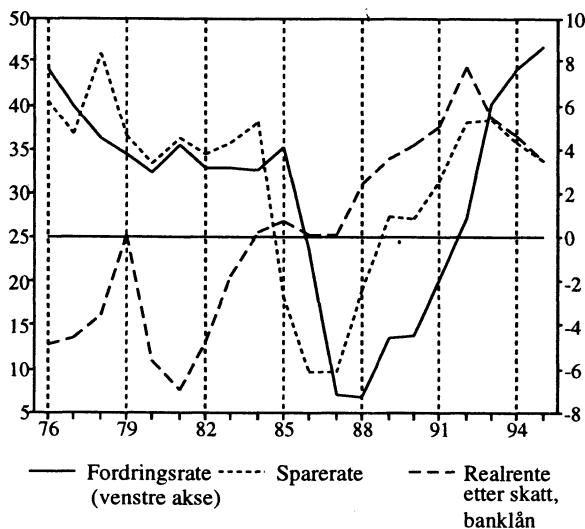
Etterspørsel fra fastlands-Norge og offentlig konsum

1989=100. Sesongjusterte volumindekser (KNR)

Sesongjusterte og glattede volumindekser (KVARTS)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Nettofordringsrate, sparerate og realrente etter skatt 1976 - 1995

Kilde: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

sterke veksten i prisene på tradisjonelle norske eksportvarer i 1995.

Lav pris- og lønnsvekst i 1994, noe høyere i 1995

Veksten i konsumprisindeksen er beregnet til 1,3 prosent i år, økende til 2,1 prosent neste år. Rentenedgangen gjennom 1993 og inn i første halvår i år, er en viktig forklaringsfaktor bak den lave prisveksten i år. Utflatingen av rentefallet gjennom 2. halvår 1994 og inn i 1995, og tiltakende vekst i importprisene bidrar til å trekke veksten i konsumprisindeksen noe opp neste år.

Bedret lønnsomhet i bedriftene som følge av konjunkturoppgangen både ute og hjemme bidrar til økende lønnsvekst neste år. Den anslåtte veksten i lønn regnet pr. utført timeverk i 1995 må imidlertid også ses i lys av at det neste år er to færre arbeidsdager enn i 1994.

Tiltakende vekst i etterspørselen i fastlands-Norge

Produksjonsvekst og rentenedgang vil ifølge beregningene gi et visst oppsving i investeringene i fastlands-Norge i 1994, og oppgangen fortsetter i 1995. Utbyggingen av Gardermoen og oppsvinget i boliginvesteringene er viktige faktorer bak den anslåtte veksten, men også i endel tjenesteytende sektorer peker beregningene mot et klart investeringsoppsving. I beregningene vokser industriinvesteringene forholdsvis svakt både inneværende og neste år. Når det gjelder 1995, skiller våre vekstanslag seg litt fra SSBs investeringsundersøkelse fra mai i år. Undersøkelsen peker i retning av en mer markert økning i industriinvesteringene i 1995, men det er betydelig usikkerhet knyttet til disse anslagene.

Etter flere år med vekst i husholdningenes inntekter slo den markerte nedgangen i realrentene i fjor ut i økt etterspørsel etter boliger. Omslaget i boligmarkedet viste seg allerede tidlig i 1993 ved at boligprisene begynte å ta seg opp. Nedgang i rentenivået fra 1993 til 1994 bidrar i beregningen til en prisvekst på brukte boliger på nær 12 prosent i år og i underkant av 5 prosent i 1995. Prisoppgangen gjennom fjoråret og så langt i år har stimulert igangsettingen av nye boliger. Etter å ha passert et bunnpunkt i 1993 kan boliginvesteringene anslås til å øke med 26 prosent i 1994 og 8 prosent i 1995. Til tross for denne veksten vil nivået på boliginvesteringene også i 1995 trolig ligge på et historisk sett lavt nivå: Bortsett fra tidligere på 90-tallet, må en tilbake til 1970 for å finne lavere volumtall for boliginvesteringene.

I fremskrivningen øker husholdningenes disponible realinntekt med vel 3 prosent i 1994 og om lag 2 1/2 prosent i 1995. Inntektsveksten kan i stor grad føres tilbake til økte lønnsinntekter, som følge av reallønnsvekst og oppgang i sysselsettingen. Utviklingen i netto renteinntekter bidrar også positivt til veksten i husholdningenes disponible realinntekter i år, men virker svakt motsatt neste år. Bidraget fra økte stønader fra det offentlige er avtakende, men fortsatt betydelig.

Husholdningene har de siste årene hatt positive netto finansinvesteringer. Når også boligprisene har begynt å ta seg opp, bidrar dette til at husholdningenes samlede formue øker, etter flere år med nedgang. Formuesøkning, rentenedgang og realinntektsvekst bidrar til en anslått vekst i privat forbruk på 4,2 prosent i år og 3,3 prosent neste år. Et viktig element i konsumveksten i beregningsperioden er en kraftig økning i nybilsalget, som blant annet er en følge av det lave nivået på bilkjøpet gjennom mange år.

I beregningen reduseres husholdningenes sparerate fra 5,3 prosent i 1993 til 4,3 prosent i 1994 og videre til 3,4 prosent i 1995. En stor del av konsumveksten er imidlertid knyttet til kjøp av varige forbruksvarer. Korrigeres konsumet for slike kjøp, vil nedgangen i spareraten fra 1993 bli ubetydelig. Til tross for at husholdningenes konsum og realinvesteringer vokser kraftig både i 1994 og i 1995, vil husholdningene fortsette å bedre sin netto fordringsposisjon.

Sterk vekst i BNP i 1994

Verdiskapningen i industrien ventes å øke med om lag 2 prosent i år. Redusert etterspørsel fra petroleumssektoren fører til at veksten i industriproduksjonen blir lav i 1995, til tross for konjunkturoppsvinget hos Norges viktigste handelspartnere.

Svak produksjonsutvikling i bygge- og anleggsnæringen gjennom flere år snudde til oppgang ved utgangen av fjoråret. Sterk vekst i boliginvesteringer og anleggsinvesteringer i forskjellige bransjer bidrar til tiltakende produksjonsvekst i 1994 og 1995.

Produksjonen i tjenesteytende næringer ventes gjennomgående å øke noe sterkere de neste to årene enn i 1993. Dette bidrar til at produksjonsveksten i fastlandsøkonomien samlet tar seg noe opp både i 1994 og 1995. Ifølge beregningene blir BNP-veksten i fastlands-Norge 3,2 prosent i år og 2,2 prosent neste år.

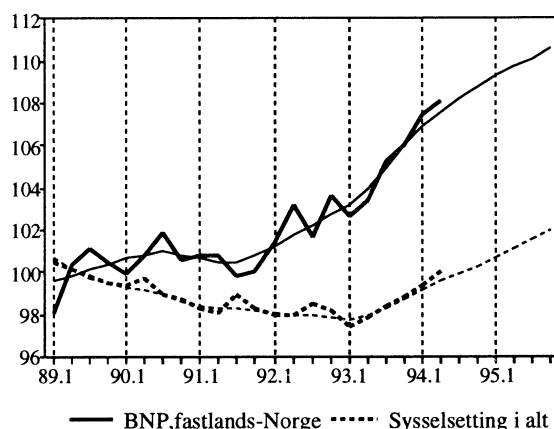
Olje- og gassproduksjonen forutsettes å vokse kraftig i 1994, noe som bidrar til at BNP-veksten totalt kommer opp i over 4 prosent. Neste år blir produksjonsveksten i den ikke-landbaserte virksomheten mer på linje med aktivitetsøkningen i fastlands-Norge, slik at BNP-veksten kan anslås til 2,5 prosent.

Redusert arbeidsledighet i 1994 og 1995

Markert vekst i fastlandsøkonomien i 1994 fører til en bedring i arbeidsmarkedet. Sysselsettingen er antatt å vokse med 1,7 prosent både i 1994 og 1995. Etter å ha vært i nedgang siden 1988 holdt arbeidsstyrken seg uendret fra 1992 til 1993. For 1994 og 1995 peker beregningene imidlertid mot en økning i arbeidstilbudet som er høyere enn det den underliggende demografiske utviklingen isolert sett skulle tilsi. Arbeidsledigheten faller ifølge beregningene til 5,7 prosent i 1994 og videre ned til 5,3 prosent i 1995.

Bruttoprodukt og sysselsetting

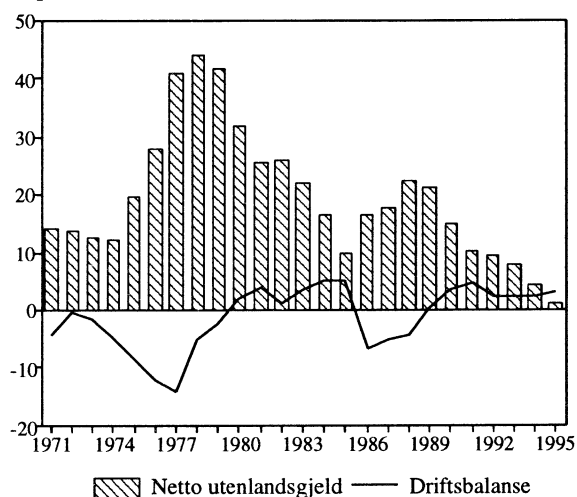
1989=100. Sesongjusterte volumindekser (KNR)
Sesongjusterte og glattede volumindekser (KVARTS)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Driftsbalanse og utenlandsgjeld

I prosent av BNP

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Økende overskudd i utenriksøkonomien

Oljeprisen er forutsatt å holde seg på 16,5 dollar pr. fat i gjennomsnitt fra og med 3. kvartal og ut 1994. I 1995 er det lagt til grunn en pris på 17 dollar pr. fat. Med en forutsatt dollarkurs på 6,85 fra og med 2. kvartal i år, innebærer dette en råoljepris på 111 kroner pr. fat i 1994 og vel 116 kroner pr. fat i 1995.

Den sterke importveksten i år bidrar til at overskuddet på handelsbalansen reduseres fra 1993 til 1994. I 1995 bedres bytteforholdet kraftig og handelsbalansen styrkes, til tross for en noe sterkere volumvekst i importen enn i eksporten. Reduksjon i aksjeutbyttet til utlandet fra 1993 til 1994 og lavere renteutbetalinger til utlandet medfører at underskuddet på rente- og stønadsbalansen går ned i både 1994 og 1995. Overskuddet på driftsregnskapet overfor utlandet er anslått til 19,0 mrd. kroner i 1994 og 26,4 mrd. kroner i 1995.

Utvikling i noen makroøkonomiske hovedstørrelser
 Prosentvis volumendring i 1991-priser ^{*)1)}

	Mrd. 1991-kr.	Vekst fra samme periode året før								
	1993	1993	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Privat konsum	361,9	1,7	0,9	2,0	0,2	-0,6	4,2	2,7	6,3	4,8
Varer	222,4	1,6	0,2	2,5	-0,3	-1,1	5,0	2,8	9,4	6,6
Tjenester	127,9	1,7	2,1	1,2	0,7	0,8	3,0	2,1	3,0	2,5
Nordmenns konsum i utlandet	24,7	3,5	9,0	0,9	1,0	1,0	5,0	6,3	5,5	6,7
- Utlendingers konsum i Norge	-13,1	5,1	13,7	-0,1	-3,2	7,8	6,1	7,9	31,5	16,7
Offentlig konsum	156,7	1,8	2,8	5,0	3,0	-1,2	2,9	2,7	5,6	5,1
Statlig konsum	62,3	1,6	2,9	7,6	4,8	-6,6	4,2	4,2	9,4	7,8
Sivilt konsum	41,6	7,3	0,7	8,8	9,9	-2,8	8,6	14,3	7,9	3,5
Militært konsum	20,7	-8,3	7,2	6,3	-7,6	-13,9	-3,7	-7,7	13,6	16,7
Kommunalt konsum	94,5	2,0	2,7	3,1	1,9	2,6	2,1	1,5	3,3	3,5
Bruttoinvesteringer i fast kapital	152,8	15,2	-5,2	-1,6	7,8	-20,6	95,0	3,1	11,4	-18,1
Oljevirksomhet og sjøfart	65,5	59,4	-19,9	-31,9	98,1	-35,1	405,6	56,3	38,8	-45,7
Fastlands-Norge	87,4	-4,7	0,4	9,2	-6,3	-4,0	1,4	-8,7	2,3	3,4
Industri og bergverk	13,3	-1,2	5,3	16,9	-1,9	7,1	4,4	-10,6	-1,1	3,0
Annen vareproduksjon	11,9	-2,0	6,2	-5,4	-1,9	5,0	6,1	-16,3	-14,2	-9,9
Offentlig tjenesteyting	22,6	-11,6	-7,4	6,5	-9,7	-20,3	1,1	-14,3	-2,9	-6,5
Boliger	11,7	-5,2	-6,7	-7,8	-12,5	-12,9	-6,7	11,3	23,6	34,7
Annen tjenesteyting	27,9	-0,9	6,0	23,4	-4,0	6,6	1,7	-6,2	4,2	5,4
Lager (BNP-vekstbidrag) ⁴⁾	-15,5	-1,4	2,4	-0,8	1,8	2,6	-10,7	1,0	-2,2	7,7
Varelagre (BNP-vbd.) ^{3,4)}	-7,5	0,2	0,5	-0,8	0,4	-1,0	0,9	0,5	-1,9	3,2
Skip og plattf. u/arb.(BNP-vbd.) ⁴⁾	-8,0	-1,5	1,9	0,1	1,4	3,6	-11,6	0,5	-0,3	4,5
Bruttoinvesteringer i alt	137,3	8,0	9,0	-6,3	16,0	-15,4	22,9	10,0	-3,9	26,9
Innenlandsk anvendelse	656,0	3,0	2,9	1,1	4,1	-3,8	7,7	4,0	3,8	9,0
-Påløpte inv. oljevirksomhet ²⁾	52,0	15,9	2,6	6,5	12,6	-4,9	47,7	17,2	18,6	-14,9
-Ettersp. fra fastlands-Norge	606,1	0,7	1,3	3,9	-0,0	-1,2	3,5	0,7	5,6	4,7
Eksport	332,6	1,8	4,5	5,7	-6,2	5,2	2,7	5,7	12,3	3,5
Tradisjonelle varer	120,6	3,0	6,4	5,9	-3,3	4,4	0,7	10,1	17,3	7,5
Råolje og naturgass	113,4	5,8	15,9	7,6	-0,6	7,6	1,7	14,2	18,4	10,5
Skip og plattformer	13,0	-12,5	-50,8	0,4	-52,4	45,8	54,7	-35,4	-21,3	-62,2
Tjenester	85,6	-2,2	1,9	4,3	-4,6	-2,2	1,4	-3,8	1,7	1,6
Samlet anvendelse	988,6	2,6	3,5	2,6	0,4	-0,8	6,0	4,6	6,6	7,0
Import	262,3	3,3	4,1	-2,9	0,0	-4,4	11,3	6,7	8,5	7,3
Tradisjonelle varer	159,6	1,7	11,0	0,6	-3,0	-1,4	3,0	7,8	14,6	19,7
Råolje	1,2	18,9	71,3	-47,3	64,7	-25,4	16,5	59,2	-21,4	-58,9
Skip og plattformer	15,9	44,4	-45,7	-51,4	78,8	-14,8	166,8	40,9	-4,4	-39,6
Tjenester	85,7	0,8	0,6	4,4	-1,1	-7,0	12,0	-0,4	-1,0	-5,0
Bruttonasjonalprodukt (BNP)	726,2	2,3	3,2	4,6	0,6	0,6	4,2	3,8	6,0	6,9
Fastlands-Norge	586,6	2,0	0,9	3,9	1,0	0,1	4,3	2,4	4,1	5,1
Oljevirksomhet og utr. sjøfart	139,6	3,8	14,5	8,0	-1,1	2,4	3,7	10,0	13,9	14,8
Fastlands-næringer	541,0	1,8	0,7	3,7	0,8	0,3	3,9	2,2	3,4	4,5
Industri og bergverk	97,6	1,6	2,6	1,2	0,1	0,6	2,8	3,1	1,9	8,1
Annen vareproduksjon	73,9	1,9	-2,3	10,0	0,2	-4,0	8,4	1,4	0,3	0,3
Offentlig tj. produksjon	119,1	2,8	3,1	3,2	2,7	1,9	2,6	3,8	3,2	2,3
Privat tjenesteproduksjon	250,4	1,4	-0,1	3,2	0,5	0,4	3,5	1,4	5,0	5,1
Korr. poster (BNP-vekstbidrag) ⁴⁾⁵⁾	45,6	0,2	0,3	0,3	0,2	-0,1	0,5	0,3	0,7	0,7

*) Fotnoter, se "Teknisk merknad".

Utvikling i noen makroøkonomiske hovedstørrelser

Prosentvis volumendring i 1991-priser ^{*)1)}

	Mrd. 1991-kr.	Vekst fra foregående kvartal sesongjustert ⁶⁾								
	1993	1993	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Privat konsum	361,9	1,6	-1,9	1,4	-1,4	1,4	2,7	-0,1	1,9	0,2
Varer	222,4	1,6	-2,4	2,2	-2,9	2,3	3,4	0,1	3,3	-0,4
Tjenester	127,9	1,6	-0,4	-0,4	0,2	1,4	1,4	-0,7	1,3	0,5
Nordmenns konsum i utlandet	24,7	3,4	1,3	-0,5	2,3	-1,8	4,9	0,7	0,0	3,1
- Utlendingers konsum i Norge	-13,1	5,0	11,0	-5,5	-4,9	9,5	6,3	-1,4	14,9	-2,3
Offentlig konsum	156,7	1,9	-0,4	0,4	0,1	-0,6	2,9	0,9	2,2	-0,4
Statlig konsum	62,3	1,6	-1,8	-1,0	-0,3	-2,1	7,1	1,3	2,5	-1,8
Sivilt konsum	41,6	7,2	-3,7	-1,2	6,9	-2,3	5,3	3,7	-0,4	-3,2
Militært konsum	20,7	-8,1	1,6	-0,6	-12,3	-1,9	10,9	-3,4	8,7	0,9
Kommunalt konsum	94,5	2,0	0,5	1,3	0,3	0,4	0,3	0,6	1,9	0,6
Bruttoinvesteringer i fast kapital	152,8	15,5	-40,2	7,4	-11,6	40,4	46,1	-41,7	-8,3	5,7
Oljevirksomhet og sjøfart	65,5	59,2	-73,7	-11,3	9,7	154,4	103,5	-71,6	-5,9	-0,1
Fastlands-Norge	87,4	-4,1	-3,0	13,0	-16,6	5,0	2,9	2,6	-9,2	8,1
Industri og bergverk	13,3	0,2	7,3	12,4	-17,4	6,8	7,5	-2,5	-11,7	10,5
Annen vareproduksjon	11,9	-1,7	5,1	-3,4	0,3	2,9	6,1	-23,3	0,7	9,1
Offentlig tjenesteyting	22,6	-10,3	-17,6	12,7	-14,0	1,8	2,6	-3,1	-6,2	2,3
Boliger	11,7	-5,6	-1,1	-6,3	-4,0	-1,9	5,7	11,7	6,7	7,1
Annen tjenesteyting	27,9	-1,0	3,1	30,3	-28,4	11,0	-1,6	19,2	-19,8	12,0
Lager (BNP-vekstbidrag) ⁴⁾	-15,5	0,1	9,1	-1,9	3,2	-7,7	-5,0	9,8	1,0	1,4
Varelagre (BNP-vbd.) ⁴⁾	-7,5	0,0	1,6	-1,8	2,3	-3,0	2,8	-2,0	0,9	1,0
Skip og plattf. under arb.(BNP-vbd.) ³⁾⁴⁾	-8,0	0,1	7,4	-0,1	0,9	-4,7	-7,8	11,8	0,1	0,4
Bruttoinvesteringer i alt	137,3	7,5	-8,8	-3,9	6,8	-8,4	27,3	-12,9	-2,5	12,9
Innenlandsk anvendelse	656,0	2,9	-3,0	0,1	0,6	-1,1	7,5	-2,8	1,1	2,6
- Påløpte inv. oljevirksomhet ²⁾	52,0	15,7	-31,6	-4,2	2,5	41,5	6,2	-23,2	3,3	1,1
- Ettersp. fra fastlands-Norge	606,1	0,8	-1,7	2,8	-3,5	1,4	2,8	0,5	0,3	1,1
Eksport	332,6	1,7	-0,1	2,4	-4,1	7,3	-2,9	5,6	2,2	-1,3
Tradisjonelle varer	120,6	2,9	1,0	-2,2	-2,2	8,2	-2,8	6,7	4,6	-1,2
Råolje og naturgass	113,4	5,6	1,7	1,1	-2,7	7,3	-4,1	14,0	1,1	-0,0
Skip og plattformer	13,0	-12,5	-25,5	78,6	-30,1	56,9	-20,8	-25,7	-14,8	-24,5
Tjenester	85,6	-2,3	-0,3	2,5	-3,8	-0,2	2,3	-1,6	2,2	-1,0
Samlet anvendelse	988,6	2,5	-2,1	0,8	-1,0	1,7	3,9	-0,1	1,5	1,2
Import	262,3	3,2	-7,2	0,3	-0,9	3,9	7,3	-3,5	1,5	1,9
Tradisjonelle varer	159,6	1,6	2,8	-2,3	-3,2	1,8	6,4	2,7	4,5	3,8
Råolje	1,2	18,9	-18,2	-32,1	54,7	-13,0	27,7	-7,3	-23,6	-54,6
Skip og plattformer	15,9	44,4	-59,8	39,4	11,2	36,7	25,9	-26,4	-24,5	-13,7
Tjenester	85,7	0,8	-13,2	2,4	1,5	3,2	5,1	-9,7	0,6	0,7
Bruttonasjonalprodukt (BNP)	726,2	2,2	-0,1	1,0	-1,1	0,9	2,7	1,2	1,5	1,0
Fastlands-Norge	586,6	1,8	-1,4	1,9	-1,0	0,8	1,8	0,7	1,2	0,6
Oljevirksomhet og utr. sjøfart	139,6	3,8	5,7	-2,7	-1,5	1,6	6,3	3,3	2,3	2,5
Fastlands-næringer	541,0	1,7	-1,3	2,2	-1,0	0,6	1,4	1,2	0,7	0,5
Industri og bergverk	97,6	1,6	-0,1	-0,1	-0,1	0,7	2,2	0,3	0,6	2,9
Annen vareproduksjon	73,9	0,7	-2,8	3,5	-4,0	0,9	3,2	1,6	-3,8	-0,8
Offentlig tj. produksjon	119,1	2,9	-0,1	0,3	1,5	0,5	0,4	1,3	0,3	0,0
Privat tjenesteproduksjon	250,4	1,4	-1,9	3,5	-1,7	0,5	1,1	1,4	2,2	0,2
Korr. poster (BNP-vekstbidrag) ⁴⁾⁵⁾	45,6	0,1	-0,2	-0,1	-0,0	0,2	0,4	-0,3	0,5	0,1

*) Fotnoter, se "Teknisk merknad"

Prisindekser for makroøkonomiske hovedstørrelser

	Prosentvis endring fra samme periode året før					Prosentvekst fra foregående kvartal Sesongjustert ⁶⁾			
	1993	93.3	93.4	94.1	94.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Privat konsum	1,9	1,6	1,5	1,0	1,1	0,2	0,4	0,1	0,3
Offentlig konsum	1,0	1,1	1,4	2,4	1,9	0,1	0,5	0,8	0,4
Bruttoinvestering i fast kapital	3,4	4,1	2,9	1,1	-0,0	0,7	0,0	-0,2	-0,6
- fastlands-Norge	1,1	1,8	1,8	3,3	2,4	0,8	0,0	1,1	0,3
Innenlandsk bruk av varer og tjenester	1,9	1,6	1,7	1,2	0,7	-0,2	0,1	0,1	0,3
- etterspørsel fra fastlands-Norge	1,6	1,5	1,6	1,7	1,5	0,3	0,3	0,5	0,3
Eksport.	2,9	5,6	-2,3	-6,1	-3,3	-0,2	-4,0	-1,3	2,2
- tradisjonell vareeksport.	0,2	1,2	-1,6	-1,0	-0,9	-0,3	-1,3	1,3	-0,8
Samlet anvendelse	2,2	2,9	0,4	-1,4	-0,5	0,0	-1,4	-0,4	1,0
Import.	2,8	4,5	2,9	0,8	-0,2	1,7	-0,8	-0,8	-0,7
- tradisjonell vareimport	0,4	2,0	1,7	0,3	-0,6	0,9	-0,3	-1,2	-0,2
Bruttonasjonalprodukt (BNP)	2,0	2,4	-0,5	-2,1	-0,6	-0,6	-1,6	-0,2	1,6
- fastlands-Norge	1,6	1,0	1,1	1,7	1,9	0,1	0,2	0,8	0,7

Teknisk merknad om kvartalstallene og fotnoter til tabellene

Fotnoter:

- 1) Tallene for 1993 kan avvike noe fra tall publisert i Økonomiske analyser 5/94 på grunn av ny informasjon.
- 2) Inkludert oljeplattformer og plattform-moduler under arbeid.
- 3) Utenom skip, oljeplattformer under arbeid og plattform- moduler under arbeid.
- 4) BNP-vekstbidragene er beregnet som differansen mellom respektive kvartalstall, regnet i prosent av BNP.
- 5) Korreksjon for frie banktjenester og visse avgiftsberegninger.
- 6) Fra og med Økonomiske analyser 5/94 er nytt sesongjusteringsprogram tatt i bruk som følge av overgang til ny produksjonsplattform for kvartalsvis nasjonalregnskap.

Kvartalsberegningene: Beregningene foretas på et mindre detaljert nivå enn de årlige nasjonalregnskapsberegningene og etter et mer summarisk opplegg. De kvartalsvise nasjonalregnskapstallene for årene til og med 1991 er avstemt mot de siste publiserte årlige regnskaps-tallene.

Basisår og kjeding: I det kvartalsvise nasjonalregnskapet beregnes for tiden alle størrelser i faste priser med basis i prisene i 1991, og med vektorer fra dette året. Valg av basisår påvirker fastpristallene og dermed de årlige volumendringsratene (vekstratene). For sammenligningens skyld er det i alle tabeller gitt vekstrater med 1991 som basisår (felles omregningsår). Dette er gjort ved å prisomregne fastpristallene for årene før 1991 til 1991-priser. Prisomregningen er foretatt på kvartalsregnskapets sektornivå.

Bruttoinvesteringer: Bruttoinvesteringer i fast kapital i alt er sterkt påvirket av de store svingningene i investeringer i oljevirksomhet. Disse svingningene skyldes blant annet at plattformer som har vært under arbeid i flere år, regnes som investert i det kvartal og med den kapitalverdi de har ved uttauing til feltet.

Sesongjusterte tall: Det kvartalsvise nasjonalregnskapet utarbeides som et ikke-sesongkorrigert regnskap, der en søker å registrere de faktiske transaksjoner i hvert kvartal. De fleste tallseriene på detaljert regnskapsnivå viser derfor klare sesongsvingninger. Disse seriene er sesongjustert og deretter summert sammen med de øvrige tallseriene til de totalstørrelsene som er presentert i teksttabellene og diagrammene. For offentlig sektors innkjøp av varer og tjenester, hvor en foreløpig ikke har tilstrekkelig informasjon til å fastlegge sesongmønsteret, er sesongjusteringen basert på skjønn.

Underliggende tendens: Norsk økonomi er så liten at tilfeldige eller enkeltstående, store hendelser kan gi store utslag i tallene. De sesongkorrigerte tallene glattes derfor, slik at en kan finne fram til den underliggende tendensen for hver av seriene. Ved glattingen forsøker en å skille mellom tilfeldige og systematiske variasjoner i serien.

Revisjoner av beregnet underliggende tendens

(Vekst fra foregående kvartal i glattet, sesongjustert serie, omregnet til årlig rate)

Publ.		90.3	90.4	91.1	91.2	91.3	91.4	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
BNP fastlands-Norge																	
Jun.	-91	1	0	-1													
Sep.	-91	1	0	0	-1												
Des.	-91	1	0	0	-1	-1											
Feb.	-92	1	0	0	0	0	1										
Jun.	-92	1	1	0	-1	-1	0	1									
Sep.	-92	1	0	0	-1	-1	0	2	3								
Des.	-92	1	0	0	-1	0	0	1	1	0							
Feb.	-93	1	0	0	-1	0	1	2	2	1	-1						
Jun..	-93	1	0	-1	-1	-1	1	2	2	2	2	0					
Sep.	-93	1	0	-1	-1	-1	1	2	2	2	2	0	-1				
Des.	-93	1	0	-1	-1	-1	1	2	2	2	2	1	1	2			
Feb.	-94	1	0	-1	-1	-1	1	2	2	2	2	2	2	4	4		
Jun.	-94	2	0	-2	-2	-1	2	4	3	1	1	1	3	6	7	4	
Sept.	-94	2	0	-2	-2	-1	2	4	2	1	1	1	2	5	5	4	2
Etterspørsel fra fastlands-Norge																	
Jun.	-91	1	0	0	-2												
Sep.	-91	1	0	-1	-2	-3											
Des.	-91	1	0	-1	-2	-2	0										
Feb.	-92	1	0	-1	-1	0	3	4									
Jun.	-92	1	1	0	0	0	2	2	2								
Sep.	-92	1	1	0	0	0	1	2	2	3							
Des.	-92	1	1	0	0	0	1	2	2	2	1						
Feb.	-93	1	1	0	0	0	1	2	2	2	1	0					
Jun.	-93	1	1	0	-1	-1	1	2	2	3	2	1	-1				
Sep.	-93	1	1	0	-1	-1	1	2	2	2	2	1	-1	-1			
Des.	-93	1	1	0	-1	-1	1	2	2	2	1	1	1	2	4		
Feb.	-94	1	1	0	-1	-1	1	2	2	2	2	1	1	3	4	4	
Jun.	-94	2	-1	0	-1	-1	1	3	4	2	2	-1	-1	3	6	4	2
Sept.	-94	0	0	-1	0	1	3	4	2	1	0	-1	2	6	5	3	4

Merknader til revisjonene

Revisjoner kan enten skyldes nye/reviderte kvartalstall for inneværende år, nye/reviderte årlige nasjonalregnskap for tidligere år eller overgang til nytt prisbasis-år. For juni 1994 kan endringer også skyldes nye sesongjusterings- og glatterutiner som følge av overgang til ny produksjonsplattform for kvartalsvis nasjonalregnskap. Fordi vekstratene etter omregning til årlig rate er avrundet til nærmeste hele prosent, kan 1 prosentenhets endring i vekstraten først og fremst skyldes ulik avrunding.

Publisert:	Prisbasis:	Nytt årlig regnskap:	Andre merknader:
Des. -89	1987	Revidert sesongjusteringsprogram.	
Feb. -90	"		
Jun. -90	1988	1987-88	
Sep. -90	"		
Des. -90	"		
Feb. -91	"	1988-89	
Jun. -91	1989		
Sep. -91	"		
Des. -91	"		
Feb. -92	"	1989-90	
Jun. -92	1990		
Sep. -92	"		
Des. -92	"		
Feb. -93	"	1990-91	
Jun. -93	1991		
Sep. -93	"		
Des. -93	"		
Feb. -94	"		
Jun. -94	"		

Konjunkturutviklingen i utlandet

Det internasjonale penge- og valutamarkedet

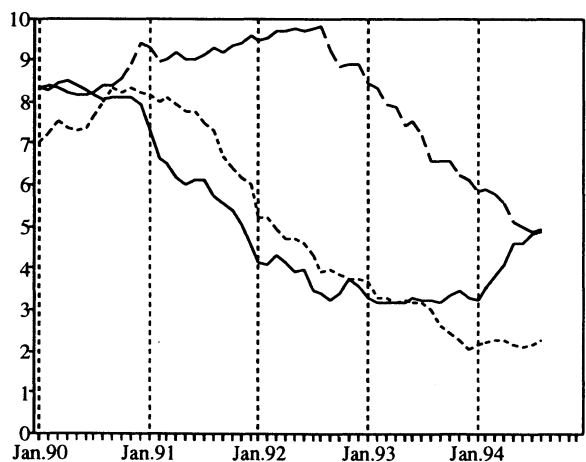
Etter en lengre periode med rentenedgang i USA, Japan og etterhvert også i Europa, markerte begynnelsen av 1994 et omslag i retning av høyere renter. Den amerikanske sentralbankens beslutning om å sette opp den føderale fondsrenten i februar i år ga negative impulser til obligasjonsmarkedet og bidro etterhvert til en markert oppgang i de langsiktige rentene både i USA og i Europa. Den underliggende årsaken til renteøkningene var frykten for at sterk økonomisk vekst i USA skulle føre til økt inflasjon. De langsiktige rentene i USA økte fra 5,7 prosent i januar til 7,3 prosent i slutten av august. Renteøkningen var noe sterkere i Storbritannia, men svakere i Tyskland.

I USA har den føderale fondsrenten blitt hevet i alt fem ganger siden februar i år. Fra et nivå på 3 prosent, har renten nå kommet opp i 4,75 prosent. Ved de siste renteøkningene i mai og august i år ble i tillegg diskontoen hevet med 0,5 prosentpoeng og ligger nå på 4 prosent. Finansmarkedene reagerte umiddelbart positivt på den siste oppjusteringen av rentene, noe som indikerer at pengepolitikken i USA nå kan betraktes som nøytral. Det skulle således ikke være noen grunn til å vente ytterligere renteoppgang i nærmeste fremtid. Sett på bakgrunn av at de langsiktige rentene nå ligger betydelig høyere enn de kortsiktige, kan en imidlertid på noe lengre sikt regne med ytterligere økninger i de korte rentene. Den sterke økonomiske veksten i USA kan, sammen med at renteøkningene i begynnelsen var små, ha bidratt til at den effektive dollarkursen gjennom første halvår i år svekket seg 0,8 prosent. Sett i forhold til yen var depresieringen rundt 5 prosent, mens dollaren appresierte både overfor kanadiske dollar og mexicanske peso.

I Tyskland videreførte Bundesbank sin politikk med gradvise reduksjoner av signalrentene i første halvår i år. Diskontoen ble satt ned med 0,25 prosentpoeng i februar og både diskontoen og Lombardrenten ble satt ned i april og mai, med henholdsvis 0,25 og 0,5 prosentpoeng. Rente nedsettelsene kom til tross for at pengemengdeveksten har ligget langt over målsonen på 4-6 prosent. Dette indikerer at Bundesbank betrakter den høye veksten i pengemengden som forårsaket av spesielle forhold, og også legger vekt på utviklingen i konsumprisveksten i sin vurdering av rentepolitikken. Det er grunn til å tro at bunnen for de kortsiktige rentene i Tyskland ikke er nådd ennå. Konsumprisveksten er ventet å falle ytterligere utover høsten. I tillegg har bunn-nivået for diskontoen gjennom de siste 25 årene aldri vært høyere enn 3 prosent og for Lombardrenten aldri høyere enn 4,5 prosent. Den tyske marken har hittil i år styrket seg markert mot dollar, men vist relativt stabil utvikling mot yen, etter en betydelig depresiering mot yen fra slutten av 1992 til slutten av 1993.

Storbritannia senket rentene betydelig etter at landet trakk seg ut av ERM høsten 1992, men det siste året har rentenivået vært relativt stabilt. Basisrenten ble satt ned fra 6 til 5,5 prosent i november i fjor og ble satt ytterligere ned til 5,25 prosent i februar i år. Til tross for at den økonomiske veksten i Storbritannia nå ser ut til å tilta, er det foreløpig ingen tegn til at konsumprisveksten er på vei oppover. Pengemengdeveksten (M4) er også relativt stabil og det er derfor ingen grunn til å vente en oppgang i de kortsiktige rentene i den umiddelbare fremtid. De langsiktige rentene har imidlertid økt relativt raskt i år, fra noe over 6 prosent i januar til rundt 8,5 prosent i august. Dette tilsier at markedet etterhvert forventer en oppgang også i de korte rentesatsette. Pundet har svekket seg en del mot tyske mark hittil i år, men har styrket seg noe mot dollar.

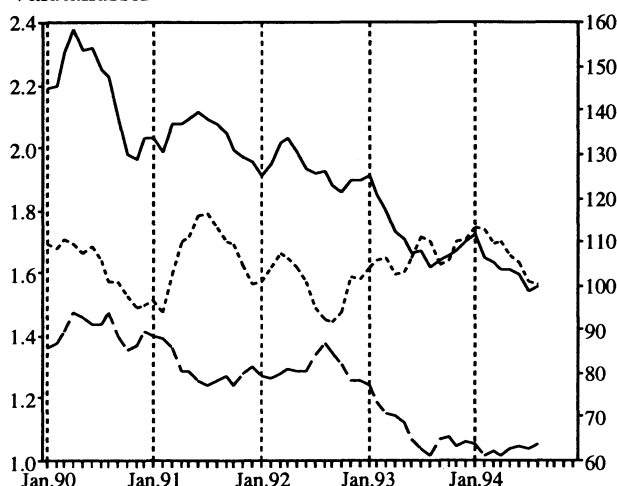
Kortsiktige eurorenter
Prosent

— Amerikanske dollar - - - - - Japanske yen Tyske mark

Kilde: Norges Bank.

Valutakurser

— Yen pr. dollar (høyre akse) - - - - - Mark pr. dollar (venstre akse) Yen pr. mark (høyre akse)

Kilde: Norges Bank.

Renteutviklingen

Tre måneders eurorenter

	1992	1993	1994	1995	1996
USA	3,8	3,3	4,5	5,0	4,6
Japan	4,4	3,0	2,4	2,5	2,7
Tyskland	9,4	7,2	5,1	4,6	5,3
Storbritannia	9,6	5,9	5,3	5,9	6,4
Frankrike	10,2	8,5	5,7	5,2	5,8
Italia	13,6	10,1	8,3	7,5	7,8

Langsiktige obligasjonsrenter

	1992	1993	1994	1995	1996
USA	7,0	5,9	6,9	6,7	6,2
Japan	4,9	3,7	3,5	3,8	3,8
Tyskland	7,8	6,5	6,6	6,4	6,5
Storbritannia	9,1	7,5	8,0	7,8	7,9
Frankrike	8,6	6,8	7,1	6,8	6,7
Italia	13,8	11,5	10,1	10,0	10,3

Kilde: DRI (Data Resources Inc.) August 1994.

Den franske sentralbanken har greid å holde verdien på francen stabil, etter at de utvidede svingemarginene i ERM-samarbeidet ga rom for større bevegelser i valutakursen. Sett i forhold til tyske mark, beveget francen seg mot slutten av fjoråret innenfor de gamle svingemarginene og denne utviklingen har fortsatt inn i 1994. I stor grad har den franske sentralbanken søkt å følge utviklingen i de tyske rentene. Diskontoen har blitt senket i samme takt som den tyske, men med noen flere nedsettelse gjennom første halvår i år. Til tross for klare tegn til konjunkturoppgang i Frankrike, er det ikke noe som tyder på at sentralbankens mål for pengemengdeveksten vil bli oversteget med det første. På årsbasis falt både M3 og M4 betydelig i første halvår av 1994. Konsumprisveksten var også svært lav, med en vekst på i overkant av 1 prosent i samme periode. En ytterligere nedgang i de tyske rentene i høst vil derfor trolig bli etterfulgt av franske rentenedsettelse. Det store problemet i fransk økonomi er den høye arbeidsledigheten, som nå overstiger 12,5 prosent.

I Italia ble diskontoen uventet økt fra 7 til 7,5 prosent 11. august i år. Dette var den første oppgangen i sentralbankrentene siden september 1992, da Italia forlot ERM. Renteutviklingen må ses på bakgrunn av at liren i lengre tid har svekket seg, samtidig som både aksje- og obligasjonskursene har vist fallende tendens. Renteøkningen ble også begrunnet som et tiltak mot inflasjonspress i økonomien. Det grunnleggende problemet i italiensk økonomi er imidlertid det store og tiltakende budsjettunderskuddet, samt usikkerhet knyttet til den politiske situasjonen i landet etter at Berlusconi overtok som statsminister for en koalisjonsregjering. En ny oppgang i rentene kan antakelig forhindres dersom regjeringen i statsbudsjettet for 1995 legger frem innstrammingstiltak, særlig forslag om å redusere de offentlige utgiftene. Det har imidlertid allerede oppstått uenighet innad i koalisjonen om hvordan eventuelle ned-

Sentrale rente- og valutabegreper

ECU (European Currency Unit): En konstruert valutaenhet sammensatt av valutaene i EU, med vekt som gjenspeiler de ulike landenes økonomiske betydning.

ERM (Exchange Rate Mechanism): EUs valutasamarbeid med fastsatte kurser og svingemarginer for de enkelte valutaene.

Eurorente: Rentesats på det europeiske interbankmarked.

Kortsiktig rente: Rente på tre måneders basis

Langsiktig rente: Avkastningen på 10-års obligasjoner

Sentralbankrenter:

Diskonto: Retningsgivende rentesats for bankenes innløsning av kortsiktige statspapirer i sentralbanken.

Lombard-rente: Den rentesatsen bankene betaler for kortsiktige lån i den tyske sentralbanken.

Føderal fondsrente: Amerikansk interbankrente.

skjæringer skal gjennomføres, spesielt knyttet til reformer i pensjonssystemet.

I Japan har de kortsiktige rentene i lengre tid ligget på et stabilt og svært lavt nivå, etter at diskontoen ble senket til 1,75 prosent i fjor høst. De langsiktige rentene har økt svakt gjennom første halvdel av 1994 og lå i august rundt 4,5 prosent. Det store japanske handelsoverskuddet er trolig den viktigste årsaken til at yen gjennom de fire siste årene har styrket seg med nærmere 40 prosent overfor dollar. Japan har dermed fått forverret sin kostnadsmessige konkurranseevne betydelig, men handelsoverskuddet fortsetter likevel å øke, i det eksportprisveksten oppveier nedgangen i volumet, samtidig som den svake innenlandske etterspørselsutviklingen har lagt en demper på importveksten. Et eventuelt oppsving i det private konsumet vil bidra til økt import og redusert handelsoverskudd, noe som kan føre til en svekkelse av yen i tiden fremover.

I Sverige har store underskudd på statsbudsjettet og den stadig økende statsgjelden ført til uro i finansmarkedene og svekkelse av den svenske kronen. Sentralbanken satte 11. august opp sin utlånsrente til bankene fra 7,5 til 8 prosent. Hensikten var å styrke valutakursen samtidig som en ville begrense faren for økt prisvekst etter at kapasitetsutnyttelsen i industrien har tiltatt betydelig det siste året. Både de kortsiktige og de langsiktige rentesatsene økte umiddelbart med opp mot 1 prosentpoeng. Kursen på svenske kroner fortsatte imidlertid å svekke seg, noe som gir uttrykk for manglende tiltro til at pengepolitikken kan løse de statsfinansielle problemene. I noen grad har renteøkningene i Sverige smittet over på det norske markedet, til tross for at den offentlige sektoren i Norge er i netto fordringsposisjon og bruttogjelden (i prosent av BNP) bare utgjør om lag halvparten av den svenske.

USA: BNP-veksten fortsetter

Bruttonasjonalproduktet (BNP) i USA økte med 3,8 prosent (sesongjustert årlig rate) fra 1. kvartal til 2. kvartal i år. Dette var noe svakere enn ventet. Det var først og fremst oppgang i eksport og investeringer som lå bak veksten, men det var også uventet høy økning i lagrene. Produksjonsveksten i 1. kvartal er revidert opp fra 3,0 til 3,4 prosent. Prognosene for BNP-veksten i inneværende år er blitt oppjustert gjennom det siste halve året, og ligger nå i underkant av 4 prosent. For 1995 er det noe større uenighet mellom prognoseinstituttene, men anslagene for vekst i BNP ligger stort sett i området 2 1/4-3 prosent.

Tilgjengelig korttidsstatistikk for juni og juli peker mot en fortsatt gunstig utvikling i amerikansk økonomi. Indeksen over ledende indikatorer (bygget opp av 11 delindekser) var uforandret fra juni til juli etter å ha steget ubetydelig i de to foregående månedene. Dette indikerer at økningen i aktiviteten vil opprettholdes de neste seks månedene, til tross for visse tegn til lavere vekst i privat konsum. Salget av nye biler gikk ned i juli, men dette skyldes i større grad svikt i tilbudet av de mest populære modellene, enn fall i etterspørselen. Detaljhandelen utenom biler økte med 0,4 prosent fra juni til juli, og salget av nye boliger tok seg opp igjen etter kraftig nedgang foregående måned. Industriproduksjonen økte med 0,2 prosent i juli regnet fra måneden før, mot en tilsvarende vekst på 0,5 prosent i juni. Ordretilgangen for industrivarer og varige konsumgoder falt (sesongjustert) med henholdsvis 2,3 og 4,2 prosent fra juni til juli. Det kraftige fallet kan imidlertid i stor grad tilbakeføres til nedgangen i ordre på transportmidler og skyldes trolig at sesongjusteringen ikke i tilstrekkelig grad får tatt hensyn til den nye ordningen med ferielukking i juli for de største bilfabrikantene.

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser forholdsvis svak vekst i privat konsum i 2. kvartal; 1,4 prosent (sesongjustert årlig rate) mot 4,7 prosent i 1. kvartal. Nedgangen var ventet, da inntektsveksten har vært lavere enn konsumveksten den siste tiden, og spareraten er lav. Til tross for den relativt svake utviklingen i 2. kvartal, peker prognosene mot en vekst i privat forbruk på rundt 3 1/2 prosent i inneværende år. Oppgang i disponibel inntekt som følge av at stadig flere kommer i arbeid, ligger bak prognosene. I tråd med at den økonomiske oppgangen ventes å bli svakere i 1995, anslås konsumveksten til 2 1/2-2 3/4 prosent neste år.

Offentlig konsum ble redusert med 1,6 prosent (årlig rate) i 2. kvartal, etter et fall på 4,9 prosent i 1. kvartal. Årsaken til den lavere nedgangen i 2. kvartal er å finne på delstats- og lokalt nivå, i det de føderale innkjøpene avtok i samme takt som i 1. kvartal. Det offentlige budsjettunderskuddet var i budsjettårets første åtte måneder (oktober - mai) rundt 165 milliarder dollar, mot 212 milliarder i samme periode i fjor. Prognosene peker mot ytterligere reduksjon i underskuddet i budsjettåret 1995, til et nivå tilsvarende om lag 2 1/2 prosent av BNP. Det er imidlertid store vansker med å anslå det fremtidige budsjettunderskuddet, som følge av usikkerheten knyttet til den planlagte helsereformen. For tiden synes Clinton-administrasjonen å ha problemer med å få flere av sine saker gjennom i Kongressen, noe som også må ses i sammenheng med at svært mange saker skal behandles før det velges nye kongressmedlemmer i november.

Private investeringer utenom bolig økte ifølge de siste anslagene med 10 prosent (årlig rate) i 2. kvartal i år. Investeringene i maskiner og utstyr viste fortsatt solid vekst, men også private investeringer i bygg og anlegg gikk kraftig opp etter å ha falt betydelig i 1. kvartal. Det kalde været i februar og mars forklarer imidlertid trolig dette mønsteret.

USA: Makroøkonomiske hovedtall

Volumendring i prosent fra året før der ikke annet fremgår

	1993	1994		1995	
	Regn- skap	OECD juni	DRI aug	OECD juni	DRI aug
Privat konsum	3,3	3,8	3,3	2,8	2,5
Offentlig konsum	-0,7	-0,2	-1,0	1,0	1,2
Boliginvesteringer	8,7	10,1	8,1	1,4	-2,0
Andre private investeringer	11,8	11,8	13,3	8,1	7,4
Eksport	3,5	7,2	5,7	7,6	6,0
Import	10,3	10,5	10,3	7,3	6,7
Bruttonasjonalprodukt	3,0	4,0	3,6	3,0	2,2
Driftsbalanse (nivå, % av BNP)	-1,7	-2,1	-2,2	-2,1	-2,5
Konsumprisvekst ¹⁾	3,0	2,1	2,7	3,1	3,1
Arbeidsledighetsrate (nivå) ²⁾	6,8	6,3	6,2	5,8	6,0
Kortsiktig rente (prosent)	3,0	4,2	4,1	5,5	4,5
Langsiktig rente (prosent)	5,9	6,8	6,9	7,0	6,7

1) Prognosene fra OECD gjelder konsumprisdeflatoren, mens DRI bruker konsumprisindeksen

2) Brudd i tidsseriene fra 1. januar 1994 som følge av statistikkomlegging

Kilder: OECD Economic Outlook 55 og Data Resources Inc. (DRI)

Prognosene for volumveksten i private investeringer (utenom bolig) i 1994 ligger mellom 11 3/4 og 13 1/4 prosent. For 1995 venter prognoseinstituttene en vekst på i underkant av 8 prosent.

Boliginvesteringene økte med 7 prosent (årlig rate) i 2. kvartal, etter å ha økt med 10 prosent kvartalet før. Høyere renter på boliglån kan trolig langt på vei forklare at veksten flater noe ut. Til tross for renteoppgangen, er boligkostnadene lavere enn for få år siden. Dette gjenspeiles i prognosene for 1994, der veksten i boliginvesteringene anslås til mellom 8 og 10 prosent. Neste år ventes oppgangen i rentenivået å få større negativ effekt, og DRI anslår et fall i boliginvesteringene i 1995 på 2 prosent.

Den amerikanske sentralbanken har hevet fondsrenten fem ganger siden februar i år; sist den 16. august med 0,5 prosentpoeng til 4,75 prosent. Bakgrunnen for den pengepolitiske innstramningen er ønsket om å bremse den økonomiske aktiviteten noe og dermed forebygge en oppgang i inflasjonen. De fire første rentehevingene skapte stor uro i obligasjonsmarkedet og ga kraftig økning i de lange rentene. Den siste økningen i fondsrenten ble umiddelbart godt mottatt i finansmarkedene, men det har vært tilløp til svak uro blant aktørene den senere tiden. Flere synes å mene at faren for tiltakende prisstigning fortsatt ikke er helt eliminert.

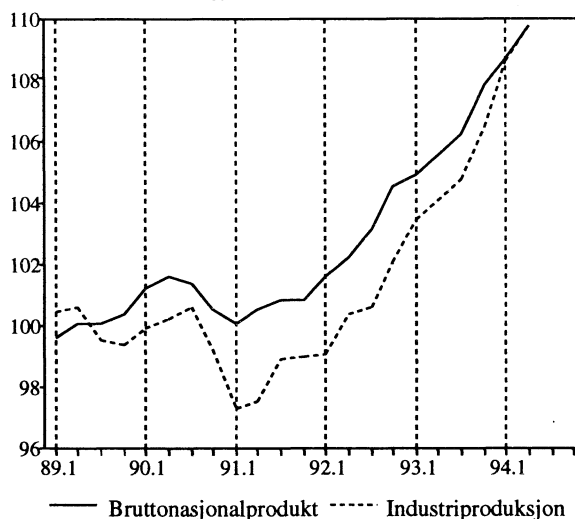
Konsumprisene og produsentprisene økte med henholdsvis 0,3 og 0,5 prosent fra juni til juli. Prisøkningene skyldes i første rekke høyere priser på kaffe og energi. Veksten i konsumprisene tilsvarer en sesongjustert årlig vekst på 2,8 prosent. Det er ventet moderat prisvekst i inneværende år, mens prognosene for 1995 peker mot en vekst på rundt 3 prosent.

Arbeidsmarkedet har utviklet seg gunstig i 1. halvår i år. Ledigheten var i juni kommet ned i 6,0 prosent; en nedgang fra 6,7 prosent i januar. I juli økte den imidlertid til 6,1 prosent, et nivå som holdt seg også i august. Selv om det ble opprettet henholdsvis 259 000 og 179 000 nye arbeidsplasser, økte arbeidstilbudet tilsvarende. Prognosene antyder at ledigheten vil holde seg på det nåværende nivået både siste halvår i år og neste år.

Eksporten økte med 11,1 prosent (årlig rate) i 2. kvartal etter å ha falt med 3,5 prosent i 1. kvartal. Den positive utviklingen kan delvis føres tilbake til økt eksport av tjenester i forbindelse med verdensmesterskapet i fotball i juni, men sterkere økonomisk vekst hos viktige handelspartnere i Europa og i Canada spiller antakelig også inn. Prognosene peker mot fortsatt gunstig utvikling i eksporten både i år og neste år, selv om det er store sprik mellom de ulike prognoseinstituttene.

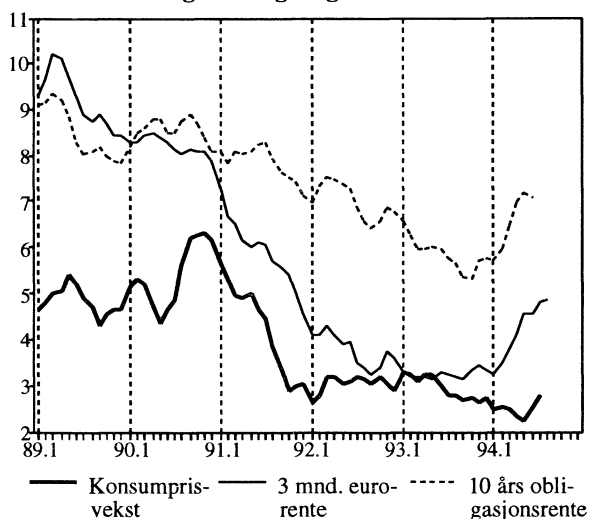
Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at importen økte med 15,1 prosent (årlig rate) i 2. kvartal, etter en økning på 9,5 prosent i foregående kvartal. Det er anslått at importen vil vokse med om lag 10 1/2 prosent i inneværende år, men veksten vil trolig avta til rundt 7 prosent i 1995. Utvik-

USA: Bruttonasjonalprodukt og industriproduksjon
1989 = 100. Sesongjusterte volumindekser

Kilde: OECD.

USA: Konsumprisvekst i prosent fra samme måned året før og korte og lange renter

Kilde: OECD og Norges Bank.

lingen vil bidra til forverring av handelsbalansen i år. For første halvår i år var underskuddet på handelsbalansen 51,4 milliarder dollar, mot 37,9 milliarder i samme periode i fjor. Halvparten av økningen i underskuddet stammer fra handelen med Europa, men det er ventet at dette bildet vil snu etterhvert som veksten i de europeiske landene øker. Likevel peker prognosene mot et samlet underskudd i utenrikshandelen på nær 154 milliarder dollar i inneværende år mot 132,5 milliarder i 1993. Driftsbalansen er ventet å vise et underskudd på rundt 140 milliarder dollar i 1994.

Japan: Svake tegn til oppgang

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at bruttonasjonalproduktet (BNP) i Japan økte med 3,9 prosent (sesongjustert årlig rate) fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år. Det var først og fremst eksport og privat konsum som bidro positivt, mens private investeringer fortsatt viser nedgang. Uavhengige analytikere har imidlertid stilt seg skeptiske til den rapporterte veksten, da rutineene for sesongjustering er endret. Dette underbygges delvis av at publisert korttidsstatistikk for 1. kvartal tegner et noe dystre bilde av utviklingen enn nasjonalregnskapstallene. Enkelte av prognoseinstituttene har likevel nylig oppjustert vekstanslaget for hele 1994. Det er imidlertid uvanlig stor spredning i vurderingen av utviklingen fremover, og NRI skiller seg ut som spesielt pessimistiske.

Tilgjengelig korttidsstatistikk for juni og juli gir visse holdepunkter for et begynnende omslag i japansk økonomi. De japanske varehusene melder om økning i salget i juli på 1,2 prosent regnet fra samme måned året før. Det var først og fremst lavpriskjedene som hadde oppgang, mens nedgangen fortsatte hos de etablerte varehusene. En del av det økte salget må imidlertid ses på bakgrunn av at juli var usedvanlig varm, noe som førte til rekordsalg av klær, drikkevarer og kjøleanlegg. Skattelettelsene fra stimuleringspakken i februar ble imidlertid først iverksatt i sommer, og det er grunn til å tro at dette har bidratt til å trekke salget opp. Også nybilsalget økte markert; 9,3 prosent fra juli i fjor til juli i år.

Igangsetting av nye boliger økte med 5,8 prosent i juli regnet fra samme måned året før, og dette var den fjerde måneden på rad med vekst. Indeksen for ledende økonomiske indikatorer, som antas å si noe om utviklingen gjennom det neste halve året, lå i juni over "oppgangsgrensen" for sjette

måned på rad, og bærer derved bud om bedre tider. Industriproduksjonen økte med 0,8 prosent (sesongjustert) i 2. kvartal regnet fra kvartalet før, etter å ha steget med 1,5 prosent i 1. kvartal. Dette er første gang siden den økonomiske nedgangen begynte for nesten tre år siden at industriproduksjonen har økt i to kvartaler i strekk. Industriproduksjonen falt riktignok noe i juli, men foreløpige tall for august tyder på ny økning igjen. Den spede oppgangen er imidlertid foreløpig svært sårbar, og sommerens styrking av yen svekker optimismen, spesielt for bedrifter innenfor eksportsektoren.

Store politiske problemer skaper også usikkerhet om utviklingen i Japans økonomi. Etter valget på ny nasjonalfor-samling i juli 1993, mistet Det liberaldemokratiske partiet regjeringmakten for første gang på 38 år. Opposisjonen dannet en koalisjonsregjering basert på syv svært ulike partier, men allerede i april i år måtte statsministeren gå av som følge av påstander om økonomiske misligheter. Sosialistpartiet forlot koalisjonen like etter, og den nye statsministeren rakk å få gjennom budsjettet for 1994/1995 før regjeringen ble felt i juni. Sosialistpartiet, et lite reformparti og Det liberaldemokratiske partiet har nå dannet en ny koalisjon. Det er imidlertid store meningsforskjeller mellom koalisjonspartnerne, og mange vanskelige politiske avgjørelser står for tur.

Offentlig sektors sterke finansielle stilling har satt myndighetene i stand til å føre en ekspansiv politikk i nedgangsperioden. I februar i år ble den femte stimuleringspakken siden 1992 lagt frem, med et omfang på 15 300 milliarder yen (om lag 3,2 prosent av BNP). Den siste pakken inneholder markerte lettelsener i personbeskatningen, og dette er nytt i forhold til tidligere opplegg. I det opprinnelige forslaget ble det forutsatt at pakkens ekspansive elementer i innværende år skulle kompenseres med økning i omsetnings-

JAPAN: Makroøkonomiske hovedtall

Volumendring fra året før i prosent der ikke annet fremgår

	1993	1994			1995		
	Regn- skap	OECD juni	DRI aug	NRI aug	OECD juni	DRI aug	NRI aug
Privat konsum	1,1	2,1	2,8	2,0	3,6	2,0	1,3
Offentlig konsum	3,2	2,6	2,3	2,2	2,2	1,6	1,8
Boliginvesteringer	3,7	10,8	5,3	2,5	6,4	9,5	-2,3
Andre private investeringer	-8,4	-6,0	-6,3	-7,6	3,1	1,6	-2,0
Eksport	1,0	1,1	1,8	2,2	2,7	1,5	0,9
Import	3,2	6,6	6,4	6,4	7,5	2,7	4,3
Bruttonasjonalprodukt	0,1	0,8	0,9	0,1	2,7	2,0	0,4
Driftsbalanse (nivå, prosent av BNP)	3,1	2,8	2,3	..	2,5	1,8	..
Konsumprisvekst ¹⁾	1,3	0,3	1,5	0,2	0,3	2,1	0,2
Arbeidsledighetsrate (nivå)	2,5	2,9	2,9	3,0	2,8	3,0	3,5
Kortsiktig rente(prosent)	2,9	2,3	1,8	..	2,7	1,9	..
Langsiktig rente(prosent)	4,3	4,2	3,5	..	4,5	3,8	..

1) Prognosene fra OECD gjelder konsumprisdeflatoren, mens DRI og NRI bruker konsumprisindeksen.
Kilder: OECD Economic Outlook 55, Nomura Research Institute (NRI) og Data Resources Inc. (DRI).

avgiften fra 1997, men dette gikk sosialistene sterkt imot. Når sosialistene nå er tilbake i regjeringssposisjon, råder det derfor usikkerhet om det finanspolitiske opplegget. OECD venter at budsjettunderskuddet i offentlig forvaltning (utenom trygdebudsjettet) vil ligge rundt 6 prosent av BNP i 1995.

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at privat konsum økte med 1,4 prosent (sesongjustert) fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år, nær det dobbelte av økningen i forrige kvartal. Det er ventet at skattelettelsen fra i vår vil gi positivt utslag i forbruket gjennom resten av året. Prognosene peker mot en vekst i privat konsum på vel 2 prosent i inneværende år, mens det er stor uenighet mellom observatørene når det gjelder utviklingen i 1995. OECD legger til grunn at en videreføring av skattelettelsene neste år vil være nok til at privat konsum vil vokse med 3,5 prosent. NRI stiller seg derimot tvilende til at skatteletten i tilstrekkelig grad vil gå til forbruk. Erfaringer med skattelettelsene foretatt i 1974 antyder at en stor del vil bli spart. Dagens situasjon er dessuten preget av svak inntektsvekst, små bonuser og innskjerping i bruk av overtid, noe som demper kjøpelysten ytterligere.

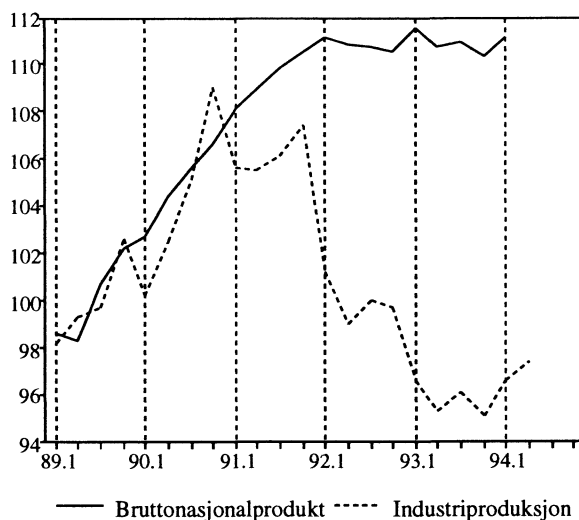
Investeringer i fast realkapital falt med 0,8 prosent (sesongjustert) fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år. Det er først og fremst private industriinvesteringer som trekker ned, mens det er økning i både offentlige investeringer og boliger. Spørreundersøkelser i august over planlagte investeringer indikerer at dette mønsteret vil fortsette en stund ennå. Det er imidlertid forskjeller mellom næringene. Elektronikkprodusentene er relativt optimistiske som følge av den generelle internasjonale oppgangen. Prognosene peker mot en nedgang i private investeringer på 6-7,5 prosent i inneværende år. Det er ventet fortsatt vekst i boliginvesteringene, først og fremst som følge av tiltakene i stimuleringspakken, men veksten ventes å gå markert ned fra 1994 til 1995.

Arbeidsledigheten har så langt i år vært økende, men sammenlignet med andre OECD-land er ledigheten i Japan fortsatt svært lav. I juli var ledighetsraten 3,0 prosent. Forholdet mellom antall ledige stillinger og antall arbeidssøkere var i juli 0,62; det laveste siden januar 1987. Prognosene antyder at ledigheten vil holde seg på det nåværende nivået ut året og trolig stige noe neste år.

Som følge av svak innenlandsk etterspørsel og appresierende valuta, er konsumprisveksten svært lav. Ved utgangen av juli lå konsumprisene 0,2 prosent lavere enn samme måned året før, og det var første gang siden mars 1987 at 12-månedersveksten viste nedgang. Det er ventet fortsatt lav prisstigning både i år og neste år.

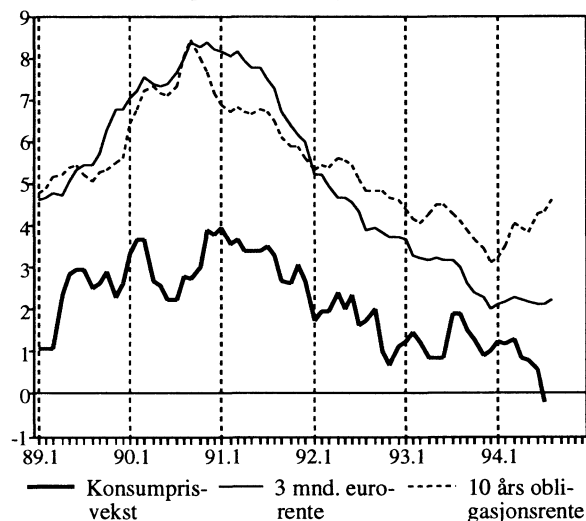
Driftsregnskapet for første halvår i år viser et overskudd på 67,5 milliarder dollar, det samme som i første halvår i fjor. Det er først og fremst et stort overskudd på handelsbalansen (60 milliarder dollar) som trekker opp, et mønster som ble videreført i juli da overskuddet var 12,3 milliarder. Appresieringen av yen vil isolert sett dempe veksten i eksportvolumet noe; prognosene antyder en vekst rundt 2 prosent

Japan: Bruttonasjonalprodukt og industriproduksjon
1989=100. Sesongjusterte volumindekser

Kilde: OECD.

Japan: Konsumprisvekst i prosent fra samme måned året før og korte og lange renter

Kilde: OECD og Norges Bank.

i 1994. Det er ventet at importveksten i år vil bli nær dobbelt så høy som i fjor; 6-6,5 prosent. Det politisk følsomme handelsoverskuddet overfor USA var i juli 5,6 milliarder dollar, en økning på 20 prosent fra samme måned i fjor. Forhandlingene mellom de to landene om å lette amerikanske produkters adgang til det japanske markedet er inne i en vanskelig fase. USA har satt igang en prosess der sanksjoner kan bli iverksatt mot Japan fra 30. september, hvis ikke landet viser imøtekommenhet.

Tyskland (vest): Klare tegn til oppgang

Etter at tysk økonomi i fjor opplevde den sterkeste produksjonsnedgangen siden annen verdenskrig, har aktiviteten tatt seg noe opp i 1994. Ifølge foreløpige nasjonalregn-

TYSKLAND (VEST): Makroøkonomiske hovedtall

Volumendring i prosent fra året før der ikke annet fremgår

	1993	1994			1995		
	Regn- skap	DRI aug	OECD juni	IFO juli	DRI aug	OECD juni	IFO juli
Privat konsum	0,0	-0,4	-0,4	0,0	0,1	0,9	0,5
Offentlig konsum	-1,3	-0,8	0,0	-0,5	0,7	0,4	1,0
Investeringer i fast realkapital	-6,9	-0,1	1,4	0,5	4,2	3,0	4,5
Eksport	-6,2	4,9	4,4	6,0	5,3	7,0	4,0
Import	-9,6	2,7	1,8	3,5	4,9	6,5	3,5
Bruttonasjonalprodukt	-1,9	1,5	1,2	1,5	2,2	2,0	2,5
Driftsbalanse (nivå, % av BNP) ¹⁾	-1,1	-0,6	-0,7	-1,2	-0,8	-0,2	-0,8
Konsumprisvekst ²⁾	4,1	3,0	2,8	3,0	2,3	1,5	2,5
Arbeidsledighetsrate (nivå)	7,4	8,3	8,4	8,4	8,1	8,4	8,4
Kortsiktig rente (prosent)	7,5	5,3	5,1	..	4,6	4,3	..
Langsiktig rente (prosent)	6,5	6,6	6,4	..	6,4	6,1	..

1) Gjelder hele Tyskland.

2) Konsumdeflatoren for OECD og IFO, konsumprisindeksen for DRI.

Kilder: Data Resources Inc.(DRI), IFO Wirtschaftskonjunktur 7/94 og OECD Economic Outlook 55.

skapstall økte BNP med 2,1 prosent fra 1. kvartal i fjor til 1. kvartal i år. Det var særlig vekst i eksporten og i bygge- og anleggsinvesteringene som bidro til oppgangen. De positive eksporttallene kan imidlertid være påvirket av omleggingen av handelsstatistikken i EU fra 1. januar 1993, ved at fjorårstallene undervurderte eksportutviklingen. Investeringsveksten må ses i sammenheng med at værforholdene var bedre i årets vinter enn i fjorårets. Til tross for at BNP-tallet for 1. kvartal på bakgrunn av dette kan overvurdere den underliggende veksten, har flere konjunkturinstitutter oppjustert sine prognoser for tysk økonomi. DIW (Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung) og IFO-instituttet anslår nå en BNP-vekst på 1,5 prosent i år og 2-2,5 prosent neste år.

Utviklingen i korttidsstatistikken styrker oppfatningen av at det har funnet sted et omslag i tysk økonomi gjennom første halvår av 1994. Ordretilgangen har økt med nærmere 5 prosent i gjennomsnitt for årets fem første måneder, sett i forhold til samme periode i fjor. Det har vært spesielt sterk vekst i ordrene fra utlandet, hovedsakelig rettet mot produsenter av kapitalvarer. Industriproduksjonen har økt med rundt 1,5 prosent i første halvår i år sammenlignet med første halvår i fjor, mens kapasitetsutnyttelsen i juni var kommet opp i 82,3 prosent – en økning på 2 prosentpoeng fra mars i år.

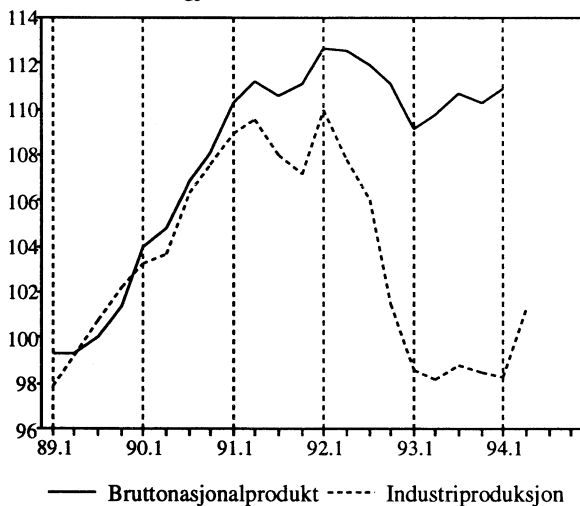
Private realinvesteringer i alt falt med nærmere 7 prosent fra 1992 til 1993. Nedgangen for maskin- og utstyrsinvesteringene var 15 prosent, mens investeringene i bygninger kun gikk svakt ned. Fra 1. kvartal i fjor til samme kvartal i år avtok samlede realinvesteringer med 0,4 prosent. Ifølge tall fra IFO-instituttet fant det sted et omslag for maskin- og utstyrsinvesteringene gjennom slutten av fjoråret. Utviklingen må blant annet ses i sammenheng med at rentenivået falt betydelig etter at Bundesbank begynte sine gradvise rentenedsettelsler i 1992. Investeringsklimaet er ytterligere forbedret i vår, som følge av at lønnsoppgjørene resulterte

i svært moderate lønnstillegg. IFOs konjunkturbarometer har gjennom første halvår av 1994 vist betydelig optimisme blant bedriftene. På bakgrunn av barometeret, som historisk sett er en god ledende indikator for investeringsutviklingen, anslår IFO en vekst i maskin- og anleggsinvesteringene på om lag 7 prosent i løpet av 1994. Det ventes ingen vekst i bedriftenes bygningsinvesteringer, mens investeringene i boliger, som har vært i oppgang gjennom flere år, blant annet som følge av betydelig grad av offentlig boligbygging, vil fortsette å øke i år.

Privat konsum viste null-vekst i 1993 og konsumet holdt seg også uendret (sesongjustert) fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år. Konsumutviklingen må ses i sammenheng med svak utvikling i husholdningenes inntekter. Disponibel realinntekt avtok med 0,7 prosent i fjor, hovedsakelig som følge av lav lønnsvekst. Årets lønnsoppgjør innebærer at denne utviklingen vil fortsette, og det ligger an til at disponibel realinntekt vil falle med 0,5 prosent både i år og neste år. Forverringen på arbeidsmarkedet det siste året har antakelig også bidratt til å dempe kjøpelysten til konsumentene. Prognosene peker i retning av en svak konsumnedgang fra 1993 til 1994. Gjeninnføringen av den såkalte solidaritetsskatten fra 1. januar 1995 bidrar til at prognosene kun antyder svak konsumvekst neste år.

Til tross for den svake etterspørselsutviklingen og små kostnadsmessige prisimpulser, holdt konsumprisveksten seg oppe gjennom mesteparten av fjoråret, vesentlig som følge av prisøkninger på offentlige tjenester og en økning av momsen. På årsbasis gikk konsumprisene opp med 4,1 prosent i 1993. Den nedadgående tendensen i prisveksten, som startet mot slutten av 1993, har fortsatt gjennom første halvår av 1994: årsvekstraten falt fra 3,5 prosent i januar til 2,9 prosent i juli, men økte svakt til 3,0 prosent i august. Oppgangen i veksttakten den siste måneden har sammenheng med økte priser på kaffe og bensin. Som følge av at lønnsveksten har avtatt betydelig hittil i 1994, ventes det

Tyskland: Bruttonasjonalprodukt og industriproduksjon
1989=100. Sesongjusterte volumindekser

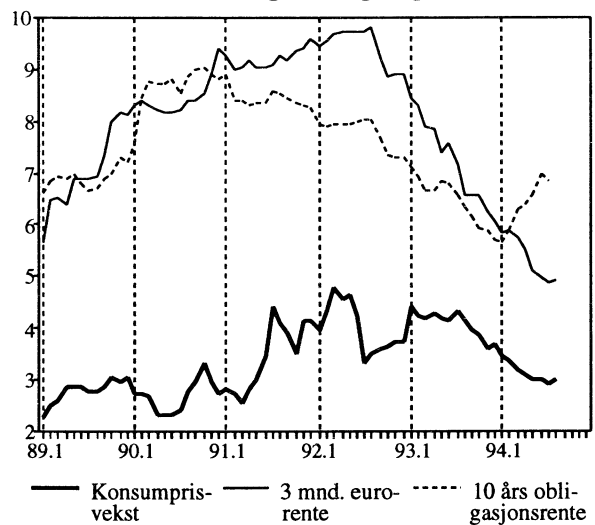
Kilde: OECD.

ytterligere fall i konsumprisveksten utover høsten. Den senere tids utvikling i engros- og produsentpriser gir også uttrykk for lav underliggende prisvekst. Engrosprisene var i juli 1,6 prosent høyere enn i samme måned i fjor, mens det tilsvarende tallet for produsentprisene var 0,4 prosent. Prognosene tilsier at konsumprisveksten i 1995 kan komme ned i rundt 2 prosent som gjennomsnitt for året.

Bundesbank har siden høsten 1992 gjennomført en rekke mindre nedjusteringer av signalrentene. Lombardrenten var ved siste årsskifte kommet ned i 6,75 prosent og diskontoen lå på 5,75 prosent. Til tross for at pengemengdeveksten (M3) er anslått til 16 prosent i gjennomsnitt for første halvår i år, klart over målsonen til Bundesbank på 4-6 prosent, har rentene blitt satt ytterligere ned. Ved den siste rentenedsettelsen 11. mai, da Lombardrenten ble satt ned til 6 prosent og diskontoen til 4,5 prosent, ble det gitt uttrykk for at ytterligere rentenedgang var lite sannsynlig i tiden fremover. Uroen på de internasjonale obligasjonsmarkedene har ført til oppgang i de langsiktige rentene i Tyskland, slik at de kortsiktige rentene nå ligger betydelig lavere enn de langsiktige. Forventninger om fortsatt nedgang i konsumprisveksten trekker likevel i retning av ytterligere rentenedsettelser i høst.

Både eksporten og importen falt kraftig i 1993. Regnet i volum var nedgangen i eksporten 6,2 prosent, mens importen falt med 9,6 prosent. En del av den registrerte nedgangen i handelen med utlandet skyldes antakelig omleggingen av handelsstatistikken etter innføringen av EUs indre marked. Etter at Tyskland har tapt eksportmarkedsandeler de senere årene, blant annet som følge av en forverring av den kostnadmessige konkurranseevnen, ligger forholdene nå til rette for en mer positiv eksportutvikling. Lav nominell lønnsvekst og en depresiering av tyske mark mot yen er viktige faktorer i denne sammenheng. Sesongjustert har samlet eksport økt med 2,5 prosent pr. kvartal siden midten av fjoråret. Importnedgangen ser ut til å ha flatet ut

Tyskland: Konsumprisvekst i prosent fra samme måned året før og korte og lange renter

Kilde: OECD og Norges Bank.

gjennom slutten av 1993, men den svake utviklingen i innenlandsk etterspørsel vil legge en demper på importveksten i år. På denne bakgrunn antyder prognosene en viss reduksjon i underskuddet på driftsbalansen, målt i forhold til BNP.

Som følge av lavkonjunkturen har om lag en million arbeidsplasser, de fleste i industrien, forsvunnet siden sommeren 1992. Det har vært en spesielt sterk nedgang i antall korttidsarbeidende. Dette førte til en betydelig økning i arbeidsledigheten gjennom 1993 og antall ledige fortsatte å øke (sesongjustert) gjennom første halvdel av 1994. Tilveksten i antall ledige avtok imidlertid utover våren og i juni falt ledigheten sesongjustert for første gang siden slutten av 1991. Målt som andel av arbeidsstyrken var ledigheten i juni 8,4 prosent. Tidligere prognoser, som indikerte en betydelig økning i ledigheten både i 1994 og i 1995, har blitt revidert. Det er nå bred enighet om at ledighetsnivået som årsgjennomsnitt vil ligge rundt 8,5 prosent både i år og neste år, noe som antyder en liten økning i ledigheten utover høsten i år.

Budsjettunderskuddet for offentlig forvaltning sett under ett økte raskt i 1993 og kom opp i 3,5 prosent av BNP. Myndighetene la derfor frem en finanspolitisk pakke med sikte på gradvis å redusere underskuddet gjennom de neste årene. Tiltakene som ble foreslått for å oppnå denne målsettingen, omfattet blant annet redusert arbeidsledighetstrygd, lavere bevilgninger til arbeidsmarkedstiltak, lønnsstopp for offentlig ansatte, økte trygdeavgifter og økt bensinavgift. I 1995 vil i tillegg den såkalte solidaritetsskatten på 7,5 prosent bli gjeninnført. De økte skatteinntektene vil i hovedsak bli brukt til å finansiere overføringer til de østlige delstatene. Samlet sett er innstrammingene anslått til 27 milliarder tyske mark i 1995 og 29 milliarder mark i 1996.

De østlige delstatene: Oppsving i eksporten

Produksjonsoppgangen i de østlige delstatene ser ut til å fortsette. BNP økte med 7,1 prosent i 1993, mens anslagene for veksten i 1994 og 1995 ligger rundt 8 prosent. En spesielt sterk økning i bygningsinvesteringene, finansiert ved overføringer fra de vestlige delstatene, var den viktigste drivkraften bak den høye veksten i fjor. Det er nå ventet at et kraftig oppsving i eksporten vil bidra til å øke produksjonsveksten ytterligere, mens det kun ventes svak vekst i privat konsum i tiden fremover.

Privat konsum økte med 1,5 prosent i 1993, en betydelig nedgang i veksttakten sammenlignet med året før. Utviklingen har sammenheng med at disponibel realinntekt avtok med 0,6 prosent fra 1992 til 1993. Veksten i overføringene til husholdningene trappes nå ned etter flere år med betydelige økninger. Lønnsveksten som også har vært sterk, som følge av avtaler om utjevning av lønnsnivåene i de østlige og de vestlige delstatene, er også på vei nedover. Det ventes derfor kun svak realinntektsvekst de neste to årene, noe som vil begrense veksten i privat konsum.

Sterk økning i husleiene og en oppjustering av prisene på en rekke offentlige tjenester mot nivået i de vestlige delstatene, bidro til at prisstigningen i fjor var vesentlig høyere i øst enn i vest. Husleiene økte med nærmere 60 prosent, mens prisveksten for offentlig transport lå rundt 25 prosent. Inflasjonstakten, målt ved veksten i konsumdeflatoren, var 7,9 prosent i 1993. Ifølge prognosene kan konsumprisveksten i år komme ned i 3,5-4 prosent og dermed nærme seg prisstigningstakten i de vestlige delstatene.

Økningen i arbeidsledigheten stoppet opp i 1993 og antall ledige utgjør nå rundt 15 prosent av arbeidsstyrken. En betydelig satsing på arbeidsmarkedstiltak og stor grad av førtidspensjonering har bidratt til å redusere antall arbeidssøkende. Tar en hensyn til at anslagsvis 1,5 millioner perso-

ner er omfattet av slike tiltak, kommer ledighetsraten opp i nærmere 35 prosent. Etter gjenforeningen har nesten 3 millioner jobber gått tapt, hvorav en stor andel i industrien.

Storbritannia: Sterkere BNP-vekst tross skatteøkninger

Oppgangen i britisk økonomi, som nå har pågått i over to år, ser ut til å tilta noe i 1994. Etter at BNP i fjor økte med 1,9 prosent, viser tallene for årets to første kvartaler i gjennomsnitt en vekst på 3,3 prosent fra samme periode i fjor. Konjunkturoppgangen, som startet etter at rentenivået falt og pundet svekket seg betydelig høsten 1992, har hittil i stor grad vært drevet av vekst i privat konsum og i noen grad av økt eksport. Det ser nå imidlertid ut til at også realinvesteringene begynner å ta seg opp. I tillegg kan oppgangstendensene i det kontinentale Europa gi nye impulser til britisk eksport. Prognosegiverne er enige om at BNP-veksten vil bli rundt 3 prosent både i 1994 og i 1995.

Løpende forbruksindikatorer gir inntrykk av at veksten i privat konsum vil tilta noe i år. Tall for detaljomsetningen, som dekker i underkant av 40 prosent av konsumet, viser en volumvekst på opp mot 4 prosent (regnet fra året før) gjennom årets 7 første måneder. Nybilsalget økte med rundt 14 prosent fra første halvår i 1993 til samme periode i år, men veksten i de første 20 dagene i august (den klart viktigste måneden for bilsalget) var bare 0,5 prosent. Som følge av de betydelige skatteøkningene, som trådte i kraft fra 1. april i år, venter en imidlertid at husholdningenes realdisponible inntekt bare vil øke svakt fra 1993 til 1994. Det ligger dermed an til et fall i spareraten på 2-3 prosentpoeng i samme periode. Utviklingen i spareraten må ses i sammenheng med at husholdningene har forbedret sin finansielle formuesposisjon de siste årene og med at arbeidsledigheten faller. Ettersom spareraten i løpet av de neste to årene ventes å komme ned på et historisk sett lavt nivå,

STORBRITANNIA: Makroøkonomiske hovedtall

Volumendring i prosent fra året før der ikke annet fremgår

	1993	1994			1995		
	Regnskap	NIESR aug	DRI aug	OECD juni	NIESR aug	DRI aug	OECD juni
Privat konsum	2,5	3,2	2,7	2,8	2,6	2,4	3,0
Offentlig konsum	0,2	1,1	1,7	1,4	1,1	0,6	1,7
Investeringer i fast realkapital	0,4	4,5	5,4	4,0	4,5	5,7	5,3
Eksport	3,1	7,7	6,7	5,7	5,1	4,5	6,9
Import	2,8	7,7	4,9	7,0	4,5	4,7	7,3
Bruttonasjonalprodukt	1,9	3,1	3,2	2,8	2,9	2,9	3,2
Driftsbalanse (nivå, % av BNP)	-1,7	-1,2	-1,3	-2,1	-1,7	-1,4	-2,3
Konsumprisvekst ¹⁾	3,0	2,7	2,5	2,9	3,6	3,4	2,9
Arbeidsledighetsrate (nivå)	10,5	9,5	9,4	9,6	8,7	8,8	8,9
Kortsiktig rente (prosent)	6,0	5,5	5,3	5,2	6,6	5,9	5,5
Langsiktig rente ²⁾ (prosent)	7,5	8,0	8,0	7,8	8,5	7,8	7,8

1) Prisindeksen for detaljomsetningen utenom renteutgifter til bolig. OECD-tall for konsumdeflatoren.

2) 10 års obligasjoner for OECD og DRI, 20 års obligasjoner for NIESR.

Kilder: OECD Economic Outlook 55, Data Resources Inc.(DRI) og National Institute Economic Review 3/94 (NIESR).

kan konsumveksten trolig bare holdes oppe ved fornyet vekst i inntektene.

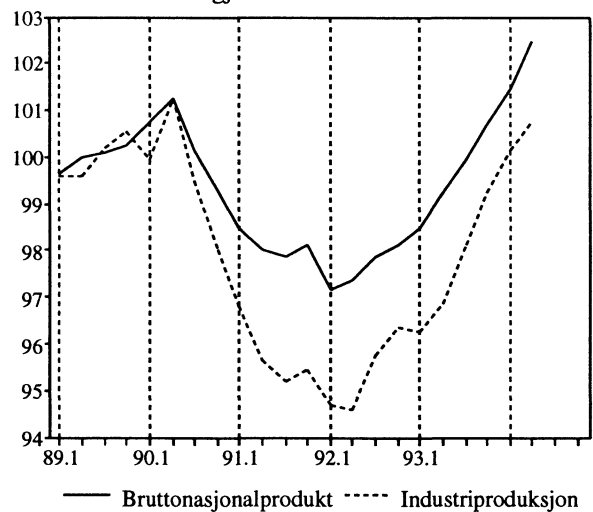
Etter at utviklingen i private realinvesteringer har vært svak gjennom første fase av konjunkturoppgangen, er det nå tegn til at investeringene tar seg opp. Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at samlede investeringer økte med 3,2 prosent fra 1. kvartal 1993 til samme kvartal i år. Flere forhold peker i retning av ytterligere vekst i realinvesteringene i tiden fremover. I industrien rapporterer stadig flere bedrifter at kapasitetsskranker er en begrensende faktor for produksjonen. Den finansielle situasjonen blant bedriftene er også god; foretakssektoren hadde et finansielt overskudd på 7 milliarder pund i 1. kvartal 1994, dvs. over 4 prosent av BNP. I tillegg har brukerprisen på realkapital falt betydelig de siste årene, blant annet som følge av rentenedgangen. Det er likevel privat boligbygging som vil bidra mest til investeringsveksten i år, ifølge prognosene til NIESR. Industriinvesteringene ventes kun å øke med 2,5 prosent i 1994, mens det anslås en vekst på 9 prosent i 1995. Petroleumssektoren vil bidra negativt til investeringsutviklingen i år, men positivt neste år.

Nasjonalregnskapstall viser at samlet eksportvolum økte med 3,1 prosent fra 1992 til 1993, mens importvolumet økte med 2,8 prosent i samme periode. Omleggingen av handelsstatistikken i EU fra begynnelsen av fjoråret kan ha påvirket tallene. En revisjon av systemet for å beregne intern handel i EU førte til at anslagene for eksporten fra Storbritannia til EU i 1993 ble endret fra en nedgang på 3,25 prosent til en nedgang på 2,25 prosent. Foreløpige anslag for 1. kvartal i 1994 viser en økning i eksporten (målt i volum) på 6,7 prosent fra forrige kvartal. Det tilsvarende tallet for importen var 3,9 prosent. Underskuddet på driftsbalansen falt med over 2 milliarder pund fra 1. kvartal i 1993 til samme kvartal i år, vesentlig som følge av en bedring av tjenestebalansen. Ifølge prognosene ventes underskuddet på driftsbalansen, som i fjor utgjorde 10,3 milliarder pund, å falle noe fra 1993 til 1994.

Antall arbeidsledige gikk betydelig ned gjennom hele 1993, og målt i prosent av arbeidsstyrken var ledigheten i desember i fjor kommet ned i 9,8 prosent. Nedgangen har fortsatt i 1994; i årets syv første måneder falt antall ledige personer med i gjennomsnitt 20 000 pr. måned og ledighetsraten var 9,3 prosent i juli. Ifølge den britiske arbeidskraftundersøkelsen var økningen i sysselsettingen i fjor noe mindre enn reduksjonen i ledigheten. Økningen i antall sysselsatte menn lå betydelig under nedgangen i antall ledige, mens det motsatte var tilfellet for kvinner. Det kan derfor se ut til at menn går fra å være ledige til annen form for trygd, mens flere kvinner søker til arbeidsmarkedet i en oppgangsfase. Dette må ses i sammenheng med at en stor andel av de nye jobbene har kommet i servicesektoren, ofte basert på deltidskontrakter. Langtidsledigheten, målt ved antall personer som har vært ledige i mer enn 1 år, har blitt mer enn fordoblet siden 1990 og utgjør nå over 40 prosent av den totale ledigheten. Prognosene tilsier ytterligere nedgang i den totale ledigheten i tiden fremover - fra 9,5 prosent i år til 8,8 prosent neste år.

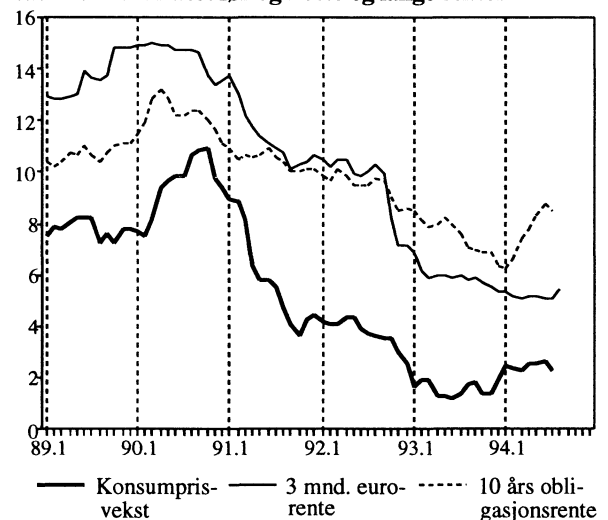
Storbritannia: Bruttonasjonalprodukt og industriproduksjon

1989 = 100. Sesongjusterte volumindekser

Kilde: OECD.

Storbritannia: Konsumprisvekst i prosent fra samme måned året før og korte og lange renter

Kilde: OECD og Norges Bank.

Den nedadgående trenden i konsumprisveksten, som startet i andre halvår i fjor, fortsatte inn i 1994. Mens økningen i detaljomsetningsprisene eksklusive boligutgifter var 2,8 prosent i januar og februar, har gjennomsnittlig prisvekst de siste fem månedene vært 2,3 prosent. Prisveksten har blant annet blitt holdt nede av moderate lønnsøkninger og av sterk konkurranse i detaljhandelen. Flere indikatorer peker nå i retning av en viss økning i prisveksten. Inntektsveksten har tiltatt noe gjennom første del av 1994, særlig på grunn av økt utbetaling av bonus i finansnæringen. Årets lønnsoppgjør ser ut til å gi nominelle tillegg som ligger 0,5-1,5 prosent høyere enn i fjor. Kapasitetsutnyttelsen i industrien har tiltatt og i tillegg har det vært en markert økning i internasjonale råvarepriser. Ifølge prognosene vil

prisstigningen i gjennomsnitt holde seg rundt 2,5 prosent i år, men øke til 3-3,5 prosent neste år.

Det kortsiktige rentenivået har vært uendret siden februar i år, da basisrenten ble satt ned fra 5,5 til 5,25 prosent. De langsiktige rentene har imidlertid økt kraftig i vår og ligger nå rundt 8,5 prosent for 10 års obligasjoner. Dette tilsier at de kortsiktige rentene vil kunne øke i tiden fremover.

NIESR legger til grunn en økning på 0,5 prosent i basisrenten i høst og en videre oppgang til 7 prosent i løpet av 1995. DRI henviser til at faren for økt inflasjon er liten og venter ingen renteøkninger før i midten av neste år.

I statsbudsjettet for 1994/95 ble det lagt opp til en finanspolitisk innstramming på 12,8 milliarder pund, som tilsvarer om lag 2 prosent av BNP. Et vesentlig element var økningen av skattenivået fra 1. april i år, som ble gjennomført ved blant annet å holde inntektsfradragene fast nominelt sett. Budsjettet innebar også en betydelig økning av bensinavgiften. Samlet bidrar budsjettet til å redusere statens lånebehov fra 45 milliarder pund i budsjettåret 1993/94 til rundt 36 milliarder pund i inneværende budsjettår. Lånebehovet vil dermed utgjøre rundt 3,5 prosent av BNP.

Sverige: Tillitskrise til svensk økonomi

Til tross for at eksporten og industriproduksjonen har vist en positiv utvikling hittil i år, har sommerens uro på rente- og valutamarkedene og usikkerhet om hvilken økonomisk politikk som vil bli ført etter høstens riksdagsvalg, svekket forventningene til styrken i oppgangen i svensk økonomi. Med en stadig voksende statsgjeld og dertil økende renteutgifter, så Sveriges regjering i juli seg nødt til å oppjustere anslaget for budsjettunderskuddet for 1994/1995, samtidig som de nedjusterte vekstprognosene for bruttonasjonalproduktet (BNP) i 1995 fra 3 til 2-2,5 prosent. Prisveksten i svensk økonomi har vært lav i årets fire første måneder, men økte betydelig i mai og juni. For å motvirke en mulig

tendens til økt inflasjon som følge av en ytterligere svekkelse av valutaen, besluttet Riksbanken i august å heve renten. I strid med forventningene førte renteøkningen til en rask svekkelse av svenske kroner. Kronen har senere tatt seg noe opp igjen, men det er fare for at uroen på finansmarkedene kan vedvare utover høsten inntil riksdagsvalget og EU- avstemningen er avholdt.

Utviklingen i svensk økonomi i 1. kvartal i år viste klare tegn på at en moderat oppgang var underveis. Etter å ha falt med 2,1 prosent fra 1992 til 1993, økte BNP med 1,4 prosent fra 1. kvartal i 1993 til 1. kvartal i 1994, i følge Statistiska centralbyrån (SCB). Det er den markerte eksportøkningen som bidrar mest til oppgangen i BNP, men også privat konsum, (den største etterspørselskomponenten i BNP) viste vekst i 1. kvartal i år. Med den raskt økende statsgjelden og et usikkert rentenivå fremover, er anslagene for BNP-utviklingen for 1994 og 1995 nå mer usikre. I Handelsbankens ferskeste prognoser fra august (den første i høstens serie av svenske konjunkturrapporter), presenteres et scenario der oppgangen i Europa og en kraftig budsjettinnstramming fra den nye regjeringen vil føre Sverige inn i en "god sirkel", bestående av fallende renter, en sterk krone og en moderat vekst. Dette kan gi en økning i BNP på 1,7 prosent i 1994 og 2,5 prosent i 1995. Handelsbanken har imidlertid også regnet på et annet scenario, der mangel på budsjettinnstramminger leder Sverige inn i en "ond sirkel", med høye renter, fortsatt fallende krone, galopperende statsgjeld og et betydelig svakere vekstforløp. OECDs prognoser fra juni er mer optimistiske, og anslår en oppgang i BNP på 2,7 prosent i 1994 og 2,9 prosent i 1995. DRIs prognoser er i tråd med Handelsbankens, og de venter en vekst i BNP på 1,8 prosent i 1994 og 2,6 prosent i 1995. Flere svenske økonomer hevder imidlertid at dersom rentenivået holder seg på dagens høye nivå, kan Sverige oppleve null-vekst i økonomien til neste år.

Privat konsum økte med 1,4 prosent sesongjustert fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år, etter en nedgang på 3,8

SVERIGE: Makroøkonomiske hovedtall

Volumendring i prosent fra året før der ikke annet fremgår

	1993	1994			1995		
	Regn- skap	HB aug	DRI aug	OECD jun	HB aug	DRI aug	OECD jun
Privat konsum	-3,8	0,8	1,6	0,7	1,0	0,8	2,0
Offentlig konsum	-0,7	-1,6	-1,3	-1,5	-0,9	-1,0	-1,0
Bruttoinvesteringer i fast kapital	-16,2	-2,1	-0,5	-3,6	6,1	8,3	6,8
Eksport	7,2	13,0	13,3	11,5	9,2	6,0	7,0
Import	-0,4	8,4	11,6	4,5	7,7	5,2	6,0
Bruttonasjonalprodukt	-2,1	1,7	1,8	2,7	2,5	2,6	2,9
Industriproduksjon	1,8	8,7	9,1	8,0	5,2	4,5	6,5
Driftsbalanse (nivå, prosent av BNP)	-1,0	0,7	0,3	2,8	1,6	1,0	4,0
Konsumprisvekst	4,7	2,3	2,2	2,4	2,8	3,4	3,3
Arbeidsledighetsrate (nivå)	8,2	8,0	8,1	8,0	7,1	7,8	7,8

1) Konsumdeflatoren for OECD, Konsumprisindeksen for HB og DRI.
Kilde: Handelsbanken (HB), Data Resource Inc. (DRI) og OECD.

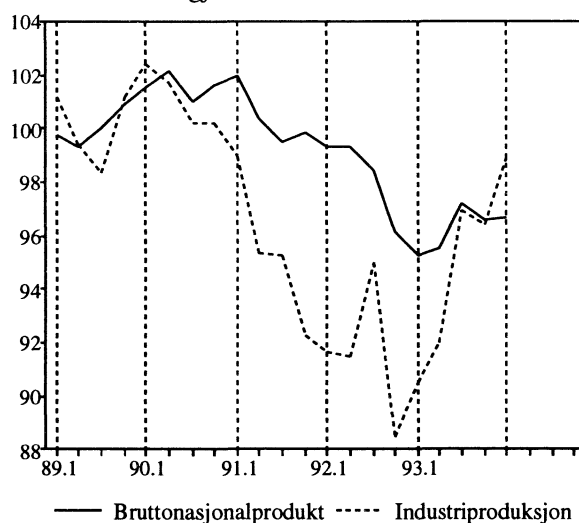
prosent fra 1992 til 1993. Konsumutviklingen fremover er imidlertid høyst usikker. En betydelig del av veksten i konsumet i 1. kvartal skyldes i følge SCB at den kalde vinteren førte til økte oppvarmingsutgifter. Detaljhandelsvolumet har så langt ikke vist noen klare tendenser til oppgang, og lå i april i år over 4 prosent lavere enn på samme tidspunkt i fjor. Bilkjøpet øker imidlertid kraftig, og personbilregistreringen var i mai i år om lag 50 prosent høyere enn i samme måned i 1993. Handelsbanken anslår privat konsum til å vokse med 0,8 prosent fra 1993 til 1994, og med 1 prosent i 1995. DRI venter et sterkere vekstforløp for privat konsum enn Handelsbanken i år, og anslår en vekst på 1,6 prosent i 1994, fallende til 0,8 prosent i 1995. OECD anslår privat konsum til å vokse med 0,7 prosent i år og hele 2 prosent til neste år.

Etter å ha falt tre år på rad, ser det ut til at investeringene nå er i ferd med å slå om. Det er den sterkt økende kapasitetsutnyttelsen i eksportindustrien som gir positive vekstbidrag til investeringene. I følge SCB steg industriens investeringer med 9 prosent fra 1. kvartal 1993 til 1. kvartal 1994. Bruttoinvesteringene i fast kapital i alt falt imidlertid med 6,2 prosent i samme periode. Det er særlig boliginvesteringene som trekker i negativ retning. Fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år, viste imidlertid bruttoinvesteringene i fast kapital i alt en økning på hele 12,3 prosent sesongjustert. I månedskiftet mai/juni rapporterte industriforetakene om en planlagt vekst i investeringene på 22 prosent i 1994, etter tidligere vekstanslag på 12-15 prosent. Handelsbanken anslår likevel de totale investeringene til å falle med 2,1 prosent fra 1993 til 1994, for så å øke med 6,1 prosent i 1995. DRI er noe mer optimistisk og venter at investeringene bare vil gå marginalt ned fra 1993 til 1994, for så å øke med over 8 prosent i 1995.

Eksporten, som økte med 7,2 prosent i 1993, viser fortsatt en svært positiv utvikling. I 1. kvartal i år gikk eksporten av varer og tjenester opp med om lag 15 prosent i forhold til samme kvartal i fjor, og i perioden januar til juli i år var verdien av eksporten over 20 prosent høyere enn i samme periode i 1993. Eksportøkningen skyldes særlig forbedringen i svenske eksportforetaks konkurranseevne etter depresieringen av den svenske kronen i november i 1992, og lav lønnskostnadsvekst de siste par årene. De siste måneders kronefall har bedret konkurranseevnen ytterligere, og det er ventet at eksportindustrien vil vinne markedsandeler også i de nærmeste årene. For 1994 er det ventet en vekst i eksportvolumet på rundt 12-13 prosent, mens veksten i 1995 er anslått til over 9 prosent av Handelsbanken, og til 6-7 prosent av DRI og OECD.

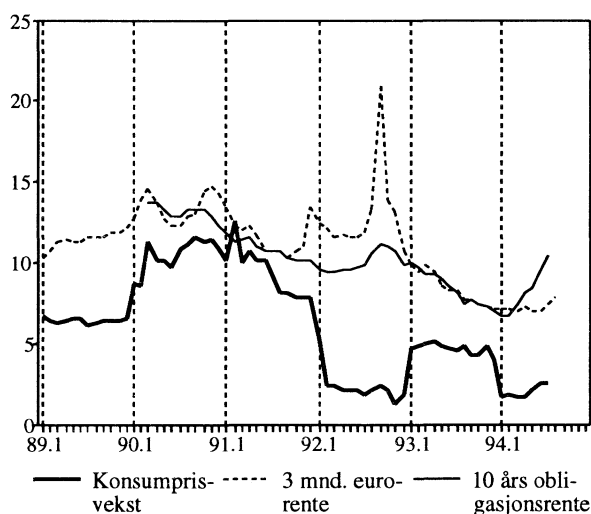
Svak utvikling i innenlandsk etterspørsel bidro til at importen falt med 0,4 prosent i 1993. Importen har imidlertid økt de siste månedene, og viste en vekst på 9,5 prosent sesongjustert fra 1. kvartal i 1993 til 1. kvartal i 1994. Det er særlig den kraftig økende aktiviteten i eksportindustrien som driver opp etterspørselen etter import, og fra januar til juli i år økte verdien av importen med 17 prosent i forhold til samme periode i fjor. Handelsbanken venter en importvekst på 8,4 prosent i 1994, og 7,7 prosent i 1995. Drifts-

Sverige: Bruttonasjonalprodukt og industriproduksjon 1989=100. Sesongjusterte volumindekser

Kilde: OECD.

Sverige: Konsumprisvekst i prosent fra samme måned året før og korte og lange renter

Kilde: OECD og Norges Bank.

regnskapet, som viste et svakt underskudd i 1993, venter i følge Handelsbanken å vise et overskudd på 0,7 prosent av BNP for inneværende år, stigende til 1,6 prosent neste år.

Ifølge SCB har arbeidsmarkedet vist tegn til bedring gjennom det siste året. Antall sysselsatte har økt noe og ledigheten har falt. I juli utgjorde den åpne arbeidsledigheten 8,8 prosent av arbeidsstyrken, mot 9,6 prosent i juli 1993. Antall sysselsatte i juli var imidlertid omtrent uforandret fra nivået i juli 1993. Veksten i produksjonen er ikke ventet å bli sterk nok i år til å gi noen markert forbedring i arbeidsmarkedet. Arbeidsledigheten er i gjennomsnitt for 1994 av de fleste anslått til kun å gå svakt ned, til rundt 8 prosent av arbeidsstyrken. Handelsbanken har anslått at ledigheten vil falle ytterligere ned mot 7 prosent i 1995,

mens DRI og OECD venter en ledighet på nærmere 8 prosent til neste år.

Inflasjonstakten, som i april var 1,8 prosent på årsbasis, økte til 2,6 prosent på årsbasis i juni og videre til 2,9 prosent i juli. Oppgangen i prisveksten kan blant annet skyldes økte importpriser etter at den svenske kronen har svekket seg betydelig de siste månedene. Regjeringens tidligere anslag for konsumprisveksten i 1994 var på 1,6 prosent. Det er nå anslått en konsumprisvekst på 2,2-2,4 prosent i 1994 og 2,8-3,4 prosent i 1995.

Danmark: Sterkt oppsving i økonomien

Veksten i dansk økonomi tok seg markert opp i annen halvdel av 1993, først og fremst som en følge av utviklingen i privat og offentlig konsum. Omslaget i husholdningenes etterspørsel kom omtrent samtidig med at regjeringens ekspansive politikk ble annonsert, og bidro til en vekst i bruttonasjonalproduktet (BNP) i 1993 på 1,4 prosent. Tall for 1. kvartal i år viser en vekst i BNP på hele 5,2 prosent fra 1. kvartal i fjor. Til tross for oppgang i renten, ventes veksten å holde seg høy de neste par årene. I Økonomiministeriets (ØM) prognoser fra august er BNP anslått til å vokse med 4,4 prosent i 1994 og 3,0 prosent i 1995. I forhold til tidligere beregninger, er dette en oppjustering for 1994, og en nedjustering for 1995. Både Den Danske Banks (DDB) og OECDs prognoser fra juni ligger relativt nær opp til regjeringens, med anslått vekst i BNP på om lag 4 prosent i år og i området 3-3,5 prosent neste år.

De fleste komponentene av innenlandsk etterspørsel har økt kraftig hittil i år. Spesielt har veksten i privat konsum tatt seg opp, og forbruket økte med 6,6 prosent fra 1. kvartal 1993 til 1. kvartal i 1994. Fra 4. kvartal i 1993 gir dette en økning på 0,8 prosent sesongjustert. Det er særlig husholdningenes kjøp av personbiler og andre varige konsumgoder som har steget. I følge Danmarks Statistik økte forbruket av varige goder med 30 prosent i faste priser fra 1. kvartal i fjor til 1. kvartal i år. Utviklingen i kortidsindika-

torene tyder på at veksten vedvarte i 2. kvartal. Antall ny-registrerte personbiler økte med rundt 70 prosent fra juli i fjor til juli i år, og detaljomsetningen lå 7 prosent høyere i perioden mai-juni 1994 enn i samme periode i 1993. I forhold til foregående to-måneders periode falt imidlertid detaljomsetningsindeksen med 0,4 prosent sesongjustert. I prognosene fra ØM er det anslått en vekst i privat konsum på 5,5 prosent i 1994 og 4,3 prosent i 1995. Anslagene fra DDB og OECD er noe lavere for begge årene.

Investeringene i fast kapital økte (sesongjustert) med 4,3 prosent fra 4. kvartal 1993 til 1. kvartal 1994. I forhold til 1. kvartal i 1993 er dette en vekst på 2,3 prosent. Det er særlig investeringer i boligbygging, maskiner og inventar som har økt. De øvrige bygg- og anleggsinvesteringene er fortsatt fallende. ØM anslår en oppgang i bruttoinvesteringene i fast kapital på 6,4 prosent fra 1993 til 1994. DDB og OECDs anslag for 1994 er noe høyere, henholdsvis 7 og 6,6 prosent. For 1995 venter ØM en vekst i bruttoinvesteringene på 3,6 prosent mens DDB og OECD anslår en vekst på 7-9 prosent. Det høye rentenivået og en svakere utvikling i de konjunkturfølsomme investeringene hittil i år enn tidligere antatt, er blant de viktigste årsakene til at ØM har nedjustert sine prognoser for 1995, så de nå ligger lavere enn DDB og OECDs prognoser.

Dansk eksport av varer og tjenester falt med 3,8 prosent (sesongjustert) fra 4. kvartal i 1993 til 1. kvartal i 1994. Nedgangen bør ses i lys av det høye nivået på eksporten i 3. og 4. kvartal i 1993. Fra 1. kvartal 1993 til 1. kvartal 1994 økte eksporten med 3,1 prosent. Basert på en antagelse om en gradvis forbedring av den internasjonale konjunkturutviklingen, anslår ØM at eksporten vil øke med 4,4 prosent i 1994 og med om lag 5 prosent i 1995.

Som en følge av sterkere økonomisk aktivitet gikk importen av varer og tjenester opp med 2,8 prosent fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år (sesongjustert). Fra 1. kvartal i 1993 til 1. kvartal i 1994 viste importen en økning på 6,7 prosent. En sterkere økning i importen enn i eksporten har

DANMARK: Makroøkonomiske hovedtall

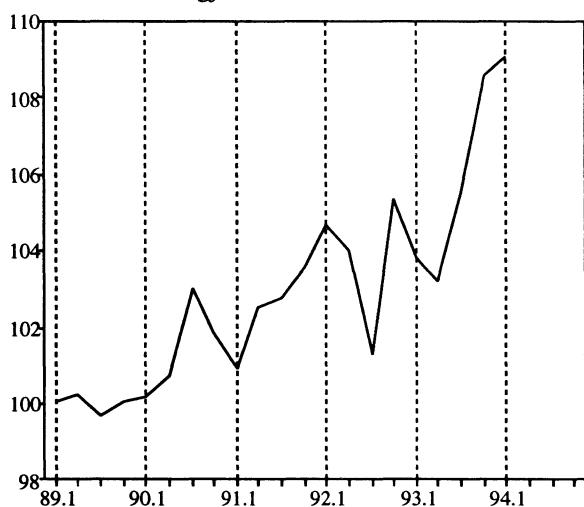
Volumendring i prosent fra året før der ikke annet fremgår

	1993	1994			1995		
	Regn- skap	ØM aug	DDB jun	OECD jun	ØM aug	DDB jun	OECD jun
Privat konsum	2,7	5,5	5,0	5,3	4,3	3,5	3,8
Offentlig konsum	3,9	1,2	1,5	1,2	0,7	0,9	0,4
Bruttoinvesteringer i fast kapital	-1,9	6,4	7,0	6,6	3,6	8,7	6,7
Eksport	-1,4	4,4	3,8	4,0	5,2	5,3	5,5
Import	-4,2	10,1	9,7	8,0	7,1	7,3	7,2
Bruttonasjonalprodukt	1,4	4,4	4,1	4,0	3,0	3,0	3,5
Driftsbalanse (nivå, prosent av BNP)	4,1	2,7	..	2,6	2,5	..	2,5
Konsumprisvekst	1,2	1,9	2,1	2,0	2,2	2,4	2,6
Arbeidsledighetsrate (nivå)	12,2	11,9	11,9	11,0	10,7	10,9	10,5

1) Konsumdeflatoren for OECD, konsumprisindeksen for DDB og ØM.

Kilde: Økonomiministeriet (ØM), Den Danske Bank (DDB) og OECD Economic Outlook 55.

Danmark: Bruttonasjonalprodukt
1989=100. Sesongjustert volumindeks

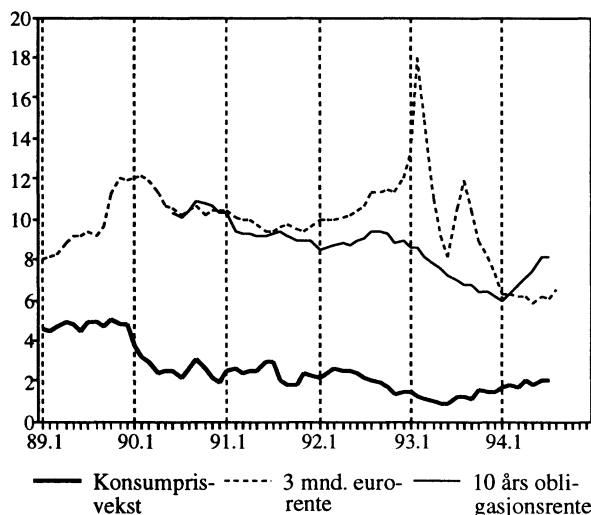

Kilde: OECD.

gjennomsnitt 12,2 prosent av arbeidsstyrken i 1993. I begynnelsen av 1994 fortsatte ledigheten å øke, og i april var antall arbeidsledige kommet opp i 12,6 prosent av arbeidsstyrken (sesongjustert). De neste to månedene falt imidlertid ledigheten noe, til 12,4 prosent (sesongjustert) i mai og 12,3 prosent i juni. Det er fortsatt utsikter til ytterligere reduksjon i ledigheten fremover, selv om nedgangen i alt ventes å bli noe mindre enn tidligere antatt. Den gjennomsnittlige ledighetsraten er av ØM anslått til 11,9 prosent i 1994 fallende til 10,7 prosent i 1995.

I første halvår i 1994 var konsumprisene i gjennomsnitt 1,9 prosent høyere enn i første halvår i 1993. Både i juni og juli viste konsumprisene en vekst på årsbasis på 2,1 prosent. Mye av veksten i konsumprisene siste halvår skyldes økte priser på bensin og brensel. I gjennomsnitt for 1994 er det ventet en prisstigning på 1,9 prosent, som øker til 2,2 prosent i 1995.

Danmark: Konsumprisvekst i prosent fra samme måned året før og korte og lange renter

Kilde: OECD og Norges Bank.

bidratt til at overskuddet på vare og tjenestebalansen har falt fra 14 milliarder kroner i 1. kvartal i fjor til 12 milliarder kroner i 1. kvartal i år. Med nedgang i rentebetalingerne til utlandet hittil i år, falt overskuddet på driftsbalansen likevel kun med 1,2 milliarder kroner fra 1. kvartal i fjor, til 7,2 milliarder kroner i 1. kvartal i år. Hovedsakelig som følge av nedgang i overskuddet på handelsbalansen både i år og neste år, anslår ØM at overskuddet på driftsbalansen vil synke fra 4,1 prosent av BNP i 1993 til 2,7 prosent i 1994 og 2,5 prosent i 1995.

Regjeringens arbeidsmarkedsreform, (med bl.a. orlovsordningen som trådte i kraft i januar i år), hadde trolig ingen effekt på ledighetstallene før i mai/juni i år. Arbeidsledigheten økte gjennom store deler av fjoråret og utgjorde i

Internasjonale markedsforhold

Internasjonale varemarkeder

Oljemarkedet

Sterk vekst i etterspørselen etter olje er en av de viktigste årsakene til at råoljeprisene steg med rundt 5 dollar per fat fra nyttår og frem til begynnelsen av august. Kombinasjonen av kaldt vintervær og økonomisk oppgang i USA har vært den viktigste drivkraften på etterspørselssiden. OPEC har hatt uvanlig stabil oljeproduksjon de siste tolv månedene, mens andre regioner har økt sitt tilbud av olje. IEA's prognoser for resten av 1994 og for 1995 tilsier nå stadig økende etterspørsel etter OPEC-olje, og dette har bidratt til at forventningene i oljemarkedet er totalt endret i forhold til hva de var ved årskiftet 1993/1994.

Etter et kortvarig fall under 14 dollar per fat etter OPEC-møtet i slutten av mars, steg spotprisen på Brent Blend betydelig i løpet av 2. kvartal i år. Ved inngangen til 3. kvartal var prisen kommet over 17 dollar, og nådde i juli sitt høyeste nivå på over ett år. Utover i august falt prisene noe nedover igjen. Det antatt store lageroverhenget i oljemarkedet ved inngangen til 1994 viste seg utover vinteren å være mindre enn fryktet. En sterk etterspørselsvekst i 1. kvartal bidro videre til at IEA anslo en nedgang i de totale oljelagrene fra inngangen av 2. kvartal i fjor til samme tidspunkt i år. Forventningene om et stramt marked mot slutten av inneværende år førte også til et press oppover på oljeprisene i 2. kvartal, til tross for stort tilbudsoverskudd i denne perioden. Uroligheter i Yemen og spesielt Nigeria har også bidratt til prisstigningen de siste månedene. Prisfallet i august kan blant annet forklares med visse tegn til oppmyking i forholdet mellom Irak og FN.

Høyere økonomisk aktivitet i Nord-Amerika er den viktigste årsaken til at oljeetterspørselen i OECD-området i 2. kvartal økte med 2,1 prosent i forhold til samme kvartal året før. Tall fra IEA tyder på at etterspørselsveksten i Nord-Amerika var på 3,1 prosent, som tilsvarer 0,5 millioner fat per døgn. Den økonomiske veksten i USA er antatt å avta noe i tiden fremover. Som følge av det, forventer IEA at etterspørselsveksten i Nord-Amerika blir noe lavere i siste halvår, nærmere bestemt 2 prosent. Også i Europa og i Stillehavsområdet steg etterspørselen etter olje i 2. kvartal, med vekstrater på henholdsvis 1,5 og 0,7 prosent i forhold til samme kvartal i fjor. Begge regionene antas av OECD å få høyere økonomisk vekst siste halvdel av 1994 og videre i 1995, med dertil økende oljeetterspørsel. I Japan ventes denne tendensen i retning av oppgang i etterspørselen å bli delvis motvirket av substitusjon av olje i favør av andre energiformer i elektrisitetsproduksjonen. Alt i alt forventer IEA en økning i oljeetterspørselen i OECD-området på 0,5 millioner fat per døgn neste år, dvs. omtrent 1,3 prosent.

Utenfor OECD er det fortsatt Asia, med Kina i spissen, som står for den største veksten i etterspørselen etter olje. Importrestriksjonen i Kina ser ikke ut til å ha virket særlig dempende på forbruket. Europa utenom OECD ser ut til å ha snudd den nedadgående trenden fra slutten av 1980-tallet, og vil ifølge prognosene fra IEA øke sin oljeetterspørsel i år i forhold til i fjor. I det tidligere Sovjetunionen fortsetter fallet i oljeforbruket, som neste år trolig vil komme ned i halvparten av nivået fra 1980-tallet. Nedgangen ser imidlertid ut til å bremse noe opp. Totalt steg etterspørselen utenfor OECD-området med 0,1 millioner fat per

Etterspørsel og tilbud av olje¹⁾

Millioner fat pr. dag

	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	Prognoser		
											94.3	94.4	95.1
Etterspørsel	69,1	65,6	65,8	68,1	68,2	65,4	65,9	69,0	69,3	66,3	67,1	69,7	70,2
OECD	39,6	37,4	38,4	39,8	39,6	37,7	38,7	40,2	40,6	38,5	39,3	40,5	41,1
Europa	14,0	13,0	13,6	13,7	13,7	13,0	13,6	14,1	13,7	13,2	13,7	14,0	14,1
Nord Amerika	18,7	18,6	18,9	19,4	18,9	18,7	19,4	19,6	19,8	19,3	19,8	19,9	19,8
Stillehavsområdet	6,8	5,9	5,9	6,7	7,0	5,9	5,7	6,5	7,1	6,0	5,9	6,6	7,2
Tidligere Sovjetunionen	8,0	7,0	6,4	6,2	6,3	5,6	5,2	5,4	5,3	4,7	4,6	4,9	4,8
Resten av verden	21,5	21,2	21,0	22,1	22,3	22,1	22,0	23,4	23,4	23,1	23,2	24,3	24,3
Tilbud	67,5	66,4	67	68	67,9	66,8	67,2	68,2	68,1	67,8	..	..	..
OPEC	25,8	25,5	26,2	27,1	27,3	26,4	27	27,1	27,1	27,1	..	..	..
OECD	16,8	16,3	16,3	16,9	16,6	16,4	16,7	17,4	17,5	17,4	17,2	18,1	18,1
Tidligere Sovjetunionen	9,5	9,2	8,8	8,4	8,2	8	7,7	7,5	7,1	7	6,9	6,8	6,6
Resten av verden	15,4	15,4	15,7	15,7	15,8	15,9	15,8	16,2	16,4	16,3	16,5	16,8	17
Lager endring	-1,6	0,8	1,2	-0,1	-0,3	1,4	1,3	-0,8	-1,2	1,5	..	..	..

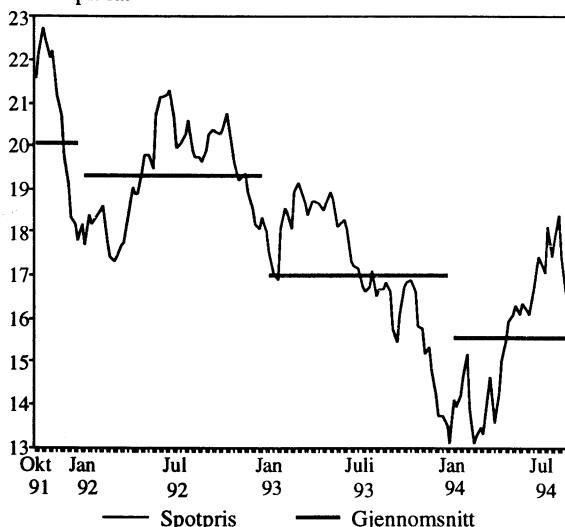
1) Inklusive NGL

Kilde: Oil Market Report (IEA) august 1994

Uoverensstemmelser i tabellen skyldes avrunding og statistisk avvik

Spotprisen på Brent Blend

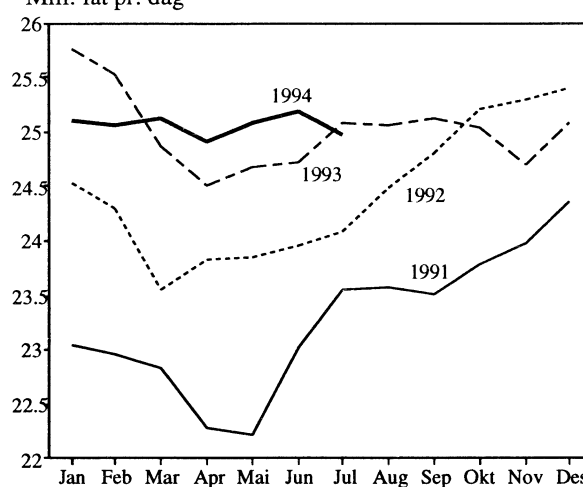
Dollar pr. fat

Kilde: Petroleum Intelligence Weekly

Oljeproduksjon i OPEC 1991-1994*

Mill. fat pr. dag

*Utenom Ecuador fra februar 1993

Kilde: Petroleum Intelligence Weekly

døgn i 2. kvartal i år, men ser en bort fra det tidligere Sovjetunionen, var økningen på hele 1 million fat, eller 4,5 prosent.

OPEC vedtok i slutten av mars å la kvotene ligge fast ut inneværende år, og dette ble fastholdt på møtet i midten av juni. Med forventninger om økende etterspørsel etter OPEC-olje mot slutten av inneværende år, har det oppstått usikkerhet omkring hvordan de enkelte landene i organisasjonen vil reagere på et strammere marked. Produksjonen av råolje har ligget usedvanlig stabilt rundt 25 millioner fat per døgn de siste tolv månedene, og dette har skapt større tiltro i markedet til disiplinen internt i OPEC. Både Iran og Nigeria har hatt problemer med å produsere full kvote; førstnevnte som følge av kapasitetsproblemer og sistnevnte som følge av politiske uroligheter. Ifølge Petroleum Intelligence Weekly (PIW) er det bare Saudi-Arabia, Kuwait og De forente arabiske emirater som har ledig kapasitet av betydning, og dette gjør det mindre sannsynlig at kvotene vil bli særlig overskredet.

Det er ennå uvisst når Irak vil få adgang til å eksportere olje igjen, og markedsaktørene virket mindre opptatt av dette i første halvdel i år enn i fjor høst. Mot slutten av sommeren økte imidlertid sjansene for at oljeledningen mellom Irak og Tyrkia kunne bli tømt etter tillatelse fra FN. Dette vil eventuelt føre til et betydelig ekstraordinært tilbud av råolje, og vil dessuten kunne oppfattes som en oppmyking i forholdet mellom Irak og FN.

Nordsjøen er fortsatt den regionen som står for den største økningen i oljeproduksjonen, og i juni i år passerte produksjonen for første gang 5,5 millioner fat per døgn. IEA forventer at økningen fra i fjor til i år vil være hele 16 prosent på årsbasis. I Latin-Amerika er det ventet stor økning i oljeproduksjonen de nærmeste kvartalene, spesielt i Mexico og Colombia. IEA antar at tilbudet av olje fra regionen vil øke med 0,35 millioner fat per døgn neste år, dvs. omkring

6 prosent. I USA har produksjonsnedgangen ifølge PIW avtatt noe de siste månedene, som følge av høyere oljepriser.

Oljeproduksjonen i det tidligere Sovjetunionen er fortsatt ventet å avta i omtrent samme takt som etterspørselen, selv om tilbudet av råolje faktisk økte marginalt fra 1. til 2. kvartal i år. Økningen skyldes ifølge IEA finansielle tiltak fra myndighetenes side, og dette har ført til at IEA er blitt noe mer optimistiske enn tidligere med tanke på produksjonsutviklingen fremover. Eksporten fra regionen ventes likevel å falle noe, både i år og neste år. På grunn av stor ustabilitet fra måned til måned har eksportvolumet betydelig innvirkning på prisbevegelsene.

De totale oljelagrene i OECD-landene var noe mindre ved utgangen av 2. kvartal i år enn på samme tid i fjor. Ifølge IEA bestod lagrene av 3629 millioner fat olje, noe som tilsvarer 92 dagers konsum, mens oljelagrene ett år tilbake tilsvarer 94 dagers konsum. Det er først og fremst industriens lagre som er redusert.

Med utsikter for et stramt marked i siste kvartal i år, har det i lang tid vært forventninger om høyere priser utover høsten. Hvorvidt prisøkningen hittil i år allerede har innkalkulert dette, eller om markedsbalansen i høst vil føre til ytterligere oppgang i prisene, er noe usikkert. Hvis prognosene fra IEA om en betydelig økning i etterspørselen etter OPEC-olje neste år får feste hos markedsaktørene, kan det slå ut i enda høyere priser fremover, spesielt i forkant av OPEC-møtet i midten av november.

Andre råvaremarkeder

Den langvarige nedgangen i råvareprisene stoppet opp mot slutten av 1993, og det har vært en betydelig prisoppgang for mange råvarer gjennom første halvår av 1994. Ifølge HWWA-indeksen økte råvareprisene, eksklusiv energiråstoffer, med 19,5 prosent fra januar til juli i år. Prisene på

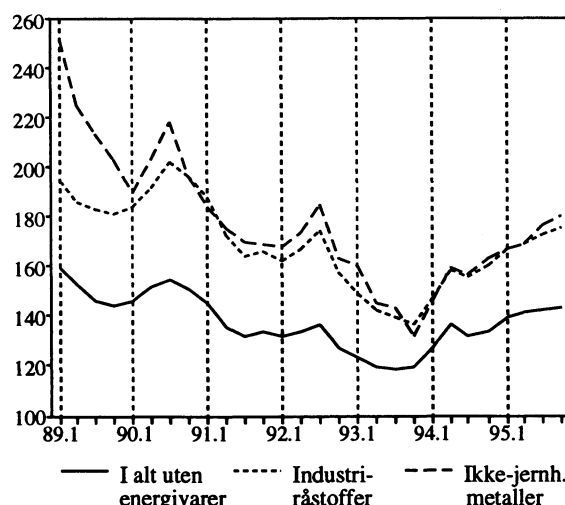
ikke-jernholdige metaller og nærings- og nytelsesmidler økte mest, med en vekst på opp mot 25 prosent. Den positive utviklingen for de fleste råvarer må ses på bakgrunn av sterk økonomisk vekst i Nord-Amerika og et begynnende konjunkturoppsving i Europa. I tillegg har spesielle forhold bidratt til økt press i markedet for råvarer som kaffe og aluminium. AIECEs prognose for råvareprisene utenom energiråstoffer viser en økning på 13 prosent fra 1993 til 1994, men utviklingen gjennom første halvår indikerer at veksten vil bli sterkere enn dette.

En lengre periode med fall i aluminiumsprisene tok slutt i 4. kvartal 1993 og prisene har økt markert gjennom første del av 1994. Prisoppgangen begynte etter at flere av de store produsentlandene startet forhandlinger om produksjonsbegrensninger. Det ble oppnådd enighet om frivillige kutt i produksjonen på tilsammen 1,5 millioner tonn, hvorav russernes andel utgjør 500 000 tonn. Til tross for at begrensningene ennå ikke er fullstendig gjennomført og betydningsfulle produsenter i Sør-Amerika og Midt-Østen ikke inngår i samarbeidet, har prisen på aluminium fortsatt å øke utover i 1994. Fra bunn-nivået på om lag 1000 dollar pr. tonn i november i fjor var prisen på aluminium i juli i år kommet opp i over 1500 dollar. Selv om prisen falt litt tilbake i august, ventes det ytterligere prisoppgang etter hvert som konjunkturoppgangen i Europa tiltar. Ifølge AIECE vil prisene kunne øke med 10 prosent fra 1994 til 1995.

Det har også vært en positiv prisutvikling for flere andre ikke-jernholdige metaller gjennom det siste året. Etter å ha nådd et bunnpunkt i juni i fjor, har prisen på bly blitt fordoblet på ett år. En viktig årsak er økt etterspørsel fra bilindustrien i Europa og USA og i tillegg skapte den kalde vinteren i USA økt behov for batterier. Prisen på kopper nådde bunnen i november i fjor og har siden steget med nærmere 50 prosent. Økt etterspørsel i USA, som utgjør en fjerdedel av verdensmarkedet for kopper, er en viktig faktor bak oppgangen. Kopperprisen kan imidlertid begynne å falle igjen mot slutten av 1994 ettersom produksjonen ventes å ta seg opp. Prisen på nikkel har også steget kraftig siden i fjor høst, drevet av økt stålproduksjon i USA og Europa. Nettoeksporten av nikkel fra Øst-Europa er fortsatt betydelig, men det ventes likevel at lagrene vil bli redusert i tiden fremover. Både tinnprisen og prisen på sink har vært i oppgang siden oktober i fjor, men prisveksten har vært relativt moderat, henholdsvis rundt 20 og 10 prosent. Oppgangen i prisen på tinn har blitt begrenset ved at Kina, som er verdens største produsentland, har økt sin eksport med over 30 prosent i første halvår av 1994.

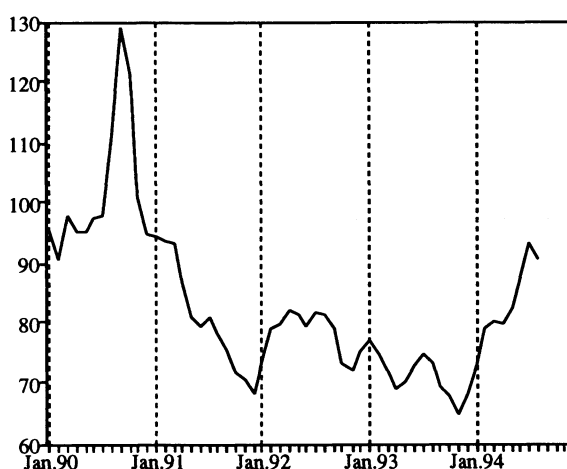
Data for 67 land viser at verdensproduksjonen av stål økte med 1,2 prosent i 1993, men det var store regionale forskjeller. I utviklingslandene var produksjonsveksten 9,2 prosent, i EU holdt produksjonen seg uendret, mens i det tidligere Sovjetunionen falt produksjonen med 16,4 prosent. Stålprisen tiltok noe i fjor, særlig som følge av økt etterspørsel i Kina. Den begynnende konjunkturoppgangen i Europa ventes å bidra til ytterligere prisvekst i år, både ved økt bilproduksjon og ved tiltakende aktivitet i bygge- og

Indekser for råvarepriser på verdensmarkedet
På dollarbasis. 1975 = 100.

Kilde: HWWA-Institut für Wirtschaftsforschung (historiske tall) og AIECE (prognoser).

Indeks for aluminiumspriser
På dollarbasis. 1979 = 100

Kilder: World Metal Statistics, t.o.m. juli 1994.
Financial Times, august 1994.

anleggssektoren. Utviklingen i stålmarkedet har gitt positive impulser til markedet for jern-malm. Mens årets prisforhandlinger ikke resulterte i økte priser, som følge av fortsatt overkapasitet og lav inntjening i bransjen, ventet AIECE at prisene neste år vil øke med 10 prosent. Prisene på ferro-silicium, et tilsetningsstoff i stålproduksjonen, har økt med rundt 10 prosent gjennom første halvår i år. Det er imidlertid usikkerhet omkring den videre utviklingen i dette markedet, blant annet knyttet til produksjonen i det tidligere Sovjetunionen.

Prisene på nærings- og nytelsesmidler økte svakt i fjor, men i år har prisstigningstakten tiltatt betydelig, særlig som følge av kraftig vekst i prisen på kaffe. Etter at kaffe-produksjonen økte svakt i 1993/94 sesongen, er det ventet

at produksjonen i 1994/95 kan falle med rundt 5 prosent. Som følge av to frostperioder i Brasil er det anslått en produksjonsnedgang i dette viktige produsentlandet på 40 prosent for 1995/96-sesongen. Kaffeprisene har derfor økt med rundt 220 prosent hittil i år. Siden det har vært liten nyplanting av kaffetrær, og det tar om lag tre år fra beplantning av trær til produksjonen av kaffe begynner, ventes det høye priser i flere år fremover. Sukkerprisene økte sist vinter som følge av overskuddsetterspørsel og lagrene har blitt redusert til et normalt langsiktig nivå. Til tross for økende priser, ventes det ingen markert vekst i produksjonen neste sesong. En viss økning i produksjonen i Asia og i Brasil vil ventelig bli oppveid av lavere produksjon i det tidligere Sovjetunionen. AIECE anslår på denne bakgrunn en vekst i sukkerprisen på 16 prosent i 1994.

Prisene på industriråstoffer fra land- og skogbruk falt med 17 prosent fra 1992 til 1993, men har gjennom første halvår av 1994 økt med 18 prosent. Tremasseprisene nådde et historisk bunnpunkt på 400 dollar pr. tonn i fjor høst. Transportproblemer for russisk eksport til Skandinavia bidro til et omslag i utviklingen. Prisene har tatt seg betydelig opp i år og oversteg i sommer 600 dollar pr. tonn, drevet av en kraftig økning i etterspørselen. Bomullsprisene har blitt presset oppover det siste året som følge av små avlinger i viktige produsentland, og prisene forventes å bli liggende på et høyt nivå i tiden fremover.

Utviklingen i verdenshandelen

Lavkonjunktoren i Japan og i de fleste europeiske land bidro til et tilbakeslag for verdenshandelen i fjor. Veksten i handelen falt fra over 5 prosent i 1992 til mellom 2 og 3 prosent i 1993. Det er imidlertid grunn til å anta at tallene for 1993 kan være noe undervurderte på grunn av omleggingen av handelsstatistikken i EU. Et konjunkturmessig oppsving i Europa og fortsatt sterk vekst i Nord-Amerika er de viktigste årsakene til at verdenshandelen trolig vil ta seg betydelig opp igjen i inneværende år. I tillegg vil høy etterspørselsvekst fra Kina og landene i Sørøst-Asia fortsatt bidra positivt til handelen. Det er også grunn til å forvente en viss positiv handelseffekt av GATT- og NAFTA-avtalen. I gjennomsnitt anslås veksten i verdenshandelen til rundt 6 prosent i år og 6,5 prosent i 1995.

Anslag for veksten i verdenshandelen

Volumvekst fra året før, prosent

Institutt	Dato	1993	1994	1995
NIESR	aug	2,2	5,0	5,8
DRI	jul	-0,1	6,8	6,6
OECD	jun	3,3	6,7	7,2
IMF	mai	2,4	5,8	6,3
AIECE	apr	3,25	6,25	6,75
LINK	apr	2,5	6,0	6,6
Uveid gjennomsnitt		2,2	6,1	6,5

Konjunkturutviklingen i Norge

Pengepolitikken og den finansielle utviklingen

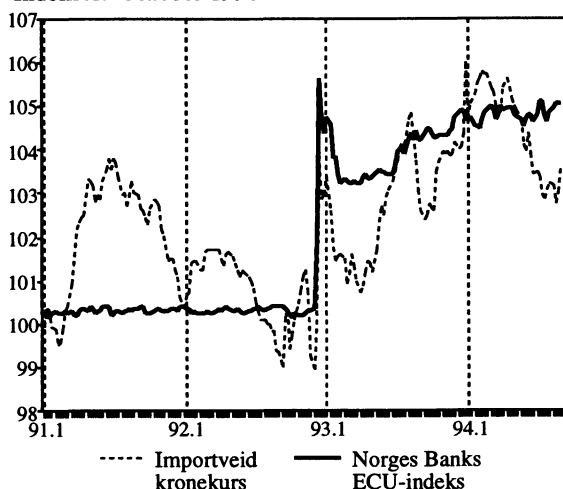
Selv om Norge oppga sin formelle binding av kroner mot ECU i desember 1992, har de politiske myndighetene også i tiden etterpå lagt stor vekt på stabilitet i det norske valutamarkedet. Innholdet i denne pengepolitiske linjen ble presisert i en forskrift for den norske kronens kursordning av 6. mai 1994. Her heter det blant annet at Norges Banks utøvelse av pengepolitikken skal rettes inn mot stabilitet i kronens verdi målt mot europeiske valutaer, med utgangspunkt i kursleiet siden kronen begynte å flyte den 10. desember 1992. Ved vesentlige endringer i kursen skal virkemidlene innrettes med sikte på at valutakursen etter hvert bringes tilbake til utgangspunktet, men det er ikke fastsatt svingemarginer med tilhørende plikt for Norges Bank til å intervenere i valutamarkedet.

Dersom Norge skal holde en stabil valutakurs mot ECU, må etterspørsel og tilbud av kroner i valutamarkedet samlet sett være i balanse ved dette kursleiet. En slik balanse kan myndighetene oppnå ved en kombinasjon av valuta-intervensjoner og tilpasning av det innenlandske rentenivået. Mens Norges Bank i 1992 og 1993 henholdsvis solgte og kjøpte valuta for beløp rundt 50 milliarder kroner netto, har banken hittil i år bare foretatt mindre intervensjoner i valutamarkedet. Fra årsskiftet og frem til 8. juli kjøpte Norges Bank valuta tilsvarende vel 3,5 milliarder kroner, for deretter å selge et nesten like stort beløp i den etterfølgende uken. Fra midten av juli til utgangen av august var banken igjen helt ute av valutamarkedet. Til tross for det moderate omfanget på valutaintervensjonene hittil i år, har kronen holdt seg svært stabil overfor ECU. Svingninger mellom enkeltvalutaer førte imidlertid til at både industriens effektive kronekurs og den importveide valutakursindeksen appresierte gjennom årets første åtte måneder. Som følge av kursutviklingen gjennom fjoråret, vil likevel uendrede valutakurser fra månedsskiftet august/september og ut året resultere i en svekkelse av industriens effektive kronekurs på om lag 1,7 prosent fra 1993 til 1994. Med uendrede valutakurser ut året vil den importveide valutakursen svekke seg med om lag 1,4 prosent fra i fjor til i år.

Siden Norges Bank hittil i år bare i svært begrenset grad har intervenert i valutamarkedet, er det det innenlandske rentenivået som har tilpasset seg svingningene i etterspørsel og tilbud av valuta. Utviklingen i rentenivået gjennom de første åtte månedene i år kan tyde på at en viss endring i vurderingen av fremtidig kursutvikling for norske kroner. Mens 3 måneders eurorente på norske kroner (NIBOR) lå vel 1,3 prosentpoeng under den tilsvarende beregnede (teoretiske) ECU-renten i gjennomsnitt i annet halvår i fjor, krympet denne differensen til 0,3 prosentpoeng i juli i år. Denne utviklingen kan føres tilbake til at nedgangen i

det norske rentenivået stanset opp i midten av 1. kvartal, mens ECU-renten fulgte den tyske renten videre nedover frem til annen halvdel av mai. Fra dette tidspunktet har det vært en stigende tendens i det norske rentenivået, og i

Utviklingen i den importveide kronekursen og Norges Banks ECU-indeks
Indekser. Oktober 1990=100

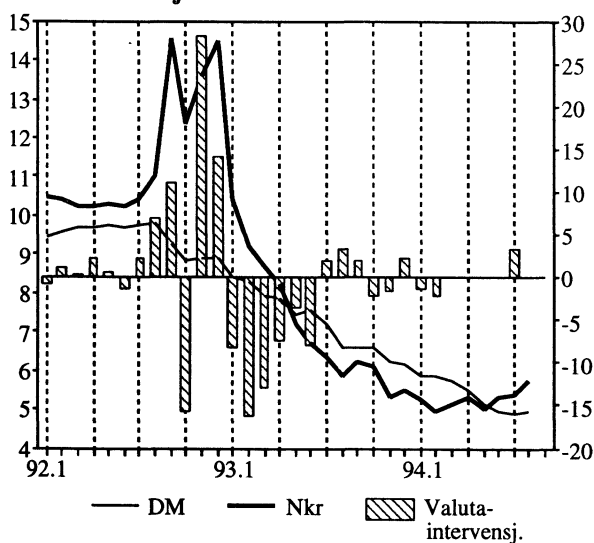

Kilde: Norges Bank.

Vektene i den europeiske pengeenheten ECU gjenspeiler hverken den valutamessige sammensetningen av Norges utenrikshandel eller konkurranseflaten til norsk næringsliv. For å illustrere valutakursendringenes betydning for norsk økonomi må det derfor konstrueres alternative valutakursindikatorer. En slik indikator er industriens effektive kronekurs, som skal fange opp valutakursendringenes betydning for industriens kostnadmessige konkurransevne. Vektene i denne indikatoren er anslått slik at endringer i enkeltkurser tilnærmet ikke vil gi noe bidrag til endring i industriens konkurransevne, så lenge den effektive kronekursen er konstant. For å anslå prisimpulsen til Norge av valutakursendringer er det imidlertid mer informativt å se på en valutakursindikator der vektene er beregnet med utgangspunkt i sammensetningen av importen av tradisjonelle varer.

Blant annet fordi bytteforholdet mellom ECU og amerikanske dollar har svingt markert de siste to årene, har både industriens effektive kronekurs og den importveide valutakursen utviklet seg noe annerledes enn Norges Banks ECU-indeks. Også endringene i bytteforholdet mellom ECU og henholdsvis britiske pund og svenske kroner har gjennom denne perioden bidratt til slike forskjeller.

Kortsiktige eurorenter og Norges Banks valutaintervensjoner

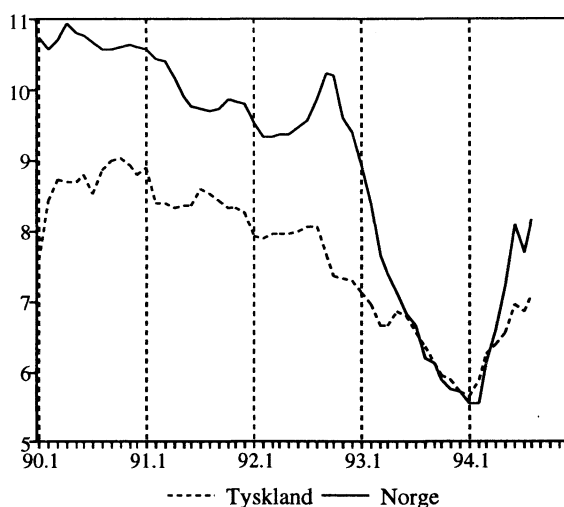
Kilde: Norges Bank.

midten av august dro renteøkningen i Sverige den norske renten ytterligere opp. Som følge av dette lå 3 måneders NIBOR marginalt over teoretisk ECU rundt månedsskiftet august/september, og nærmere 0,9 prosentpoeng over den tyske renten. I 1. kvartal var renteforskjellen mellom 3 måneders plasseringer i mark og kroner nesten like stor i norsk favør.

Rentene på plasseringer i pengemarkedet med løpetider på 6 til 12 måneder lå gjennom årets første tre måneder bare marginalt over renten på 3 måneders plasseringer. Fra (midten) av april endret mønsteret seg, og de lange pengemarkedsrentene har ligget tildels betydelig over de korte. Dette omslaget i helningen på avkastningskurven kan tolkes som en indikasjon på at aktørene i pengemarkedet fra midten av april begynte å regne en fremtidig oppgang i 3 måneders renten som sannsynlig, eller at de begynte å vurdere det fremtidige rentenivået som mer usikkert enn tidligere (se boks). Omslaget kan trolig delvis føres tilbake til endringer i aktørenes forventninger om den videre utviklingen i den tyske pengepolitikken, men en særnorsk effekt har trolig også gjort seg gjeldende. Fra avkastningskurven i det norske pengemarkedet for 1. september følger det en implisitt rente på 3 måneders plasseringer fra 1. desember på om lag 7,2 prosent, nærmere 1,2 prosentpoeng over dagens nivå. Det er nærliggende å tro at den norske EU-avstemningen den 28. november er en viktig faktor bak dette høye implisitte rentenivået. Dels kan det tenkes at markedsaktørene har tilpasset seg muligheten for at et nei i folkeavstemningen kan lede til valutauro og høyere renter, dels kan det knytte seg en risikopremie til usikkerheten om utfallet av avstemningen.

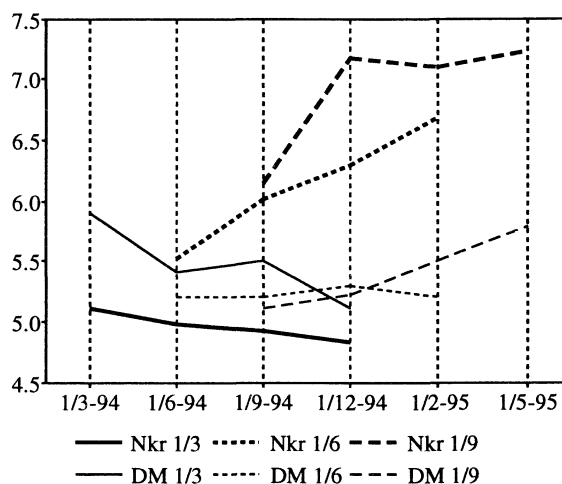
I første uke i februar i år var renten på norske statsobligasjoner med om lag fem års gjenstående løpetid kommet ned i underkant av 5,5 prosent, marginalt under den tilsvarende tyske renten. Etter dette har rentenivået i det norske kapitalmarkedet stort sett beveget seg oppover. Fra slutten av mars har norske avkastningsrater ligget tildels betydelig

Renter på obligasjoner med om lag 10 års gjenstående løpetid

Kilde: Norges Bank.

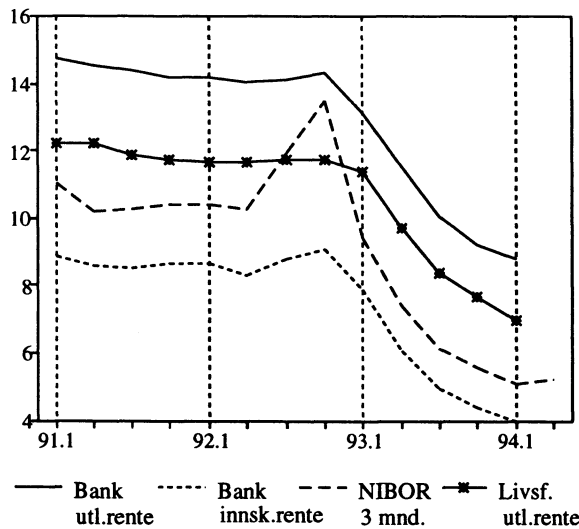
Implisitte fremtidige 3 måneders renter pr. 1. mars, 1. juni og 1. september 1994

Kilde: DRI, Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

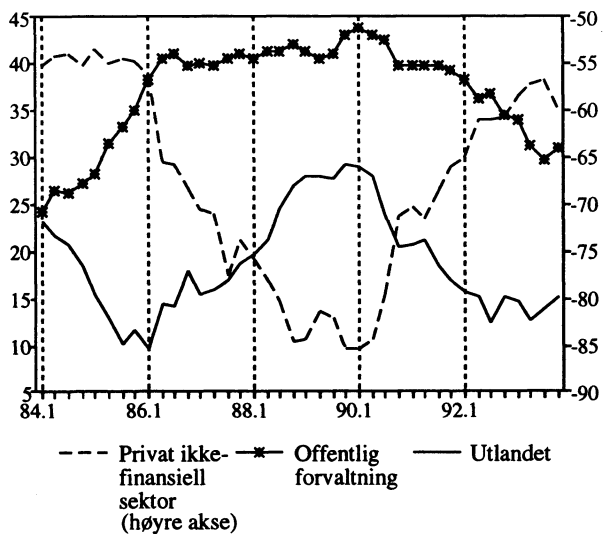
I pengemarkedet noteres det renter blant annet på plasseringer med løpetid på henholdsvis 3, 6, 9, og 12 måneder. Et alternativ til å foreta en plassering i dag med løpetid 6 måneder, kan dermed være å foreta en 3 måneders plassering i dag og en ny 3 måneders plassering om tre måneder. Tilsvarende muligheter foreligger på andre løpetider. Likevekt i pengemarkedet innebærer at investorene er like fornøyde med avkastningen på alle løpetider. Det må derfor være en sammenheng mellom aktørenes oppfatninger om den fremtidige renteutviklingen på plasseringer med ulik løpetid. Med kjennskap til rentene på plasseringer med 3 til 12 måneders løpetid kan en regne seg frem til såkalte implisitte renter på 3-måneders plasseringer, tre, seks og ni måneder frem i tid. Under forutsetning om risikoneutrale investorer, gir disse implisitte rentene uttrykk for aktørenes forventninger om hva markedsrenten vil være på fremtidige tidspunkter. En kan imidlertid ikke utelukke at de beregnede implisitte rentene også inneholder en risikopremie.

Renter i private finansinstitusjoner og 3 måneders eurorente (NIBOR)

Kilde: Norges Bank.

Nettofordringer etter sektor som andel av BNP Sesongjustert

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank.

over tilsvarende tyske, og i månedsskiftet august/september var renteforskjellen på statsobligasjoner med ti års gjestående løpetid over 1 prosentpoeng. Det kan se ut til at utviklingen i Sverige har bidratt til den økende renteforskjellen mellom Norge og Tyskland, ved å trekke norske kapitalmarkedsrenter opp. En slik kopling gjorde seg blant annet gjeldende i forbindelse med den svenske rentepåkningen den 11. august, til tross for de betydelige forskjellene mellom situasjonen i de to lands økonomier.

Den markerte nedgangen i penge- og kapitalmarkedsrentene gjennom fjoråret slo relativt raskt ut i rentene i private finansinstitusjoner, og nedgangen i disse rentene har fortsatt i inneværende år. Ved utgangen av 1. kvartal lå bankenes utlans- og innskuddsrenter henholdsvis 5,5 og 5,1 prosentpoeng lavere enn ved utgangen av 4. kvartal i 1992. Nedgangen i utlansrentene i private kredittforetak og livsselskaper fra 4. kvartal i 1992 til 1. kvartal i år var noe svakere, henholdsvis 3,3 og 4,7 prosentpoeng. Til sammenligning falt rentene i penge- og kapitalmarkedet med henholdsvis 5 og 4 prosentpoeng fra utgangen av 2. kvartal i 1992 (dvs. før uroen i det europeiske valutamarkedet) til utgangen av 1. kvartal inneværende år. Selv om det så langt ikke foreligger statistikk for 2. kvartal i år, tyder meldinger fra enkeltbanker på at rentene kan ha gått ytterligere noe ned etter månedsskiftet mars/april. På bakgrunn av renteutviklingen i penge- og kapitalmarkedet gjennom det siste halve året er det likevel grunn til å tro at nedgangen i finansinstitusjonenes utlans- og innskuddsrenter er i ferd med å flate ut.

I lys av det markerte fallet i markedsrentene gjennom 1993, ble det gjennomført flere nedsettelse i statsbankenes utlansrenter, og den gjennomsnittlige renten på lån i disse bankene ble redusert med vel 3/4 prosentpoeng fra 1992 til 1993. Statsbanksrentene falt ytterligere noe fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år, til et nivå om lag 1,7 prosentpoeng under gjennomsnittsnivået i 1993.

Foreløpige sesongjusterte tall fra Norges Banks kvartalsvise sektorbalanser viser at nettogjelden til privat ikke-finansiell sektor, som består av husholdninger og ikke-finansielle foretak, begynte å øke i annet halvår i fjor, etter å ha vist nedgang gjennom de 3 1/2 foregående årene. Husholdningenes nettofordringer fortsatte imidlertid å øke, men veksten var ikke sterk nok til å motvirke oppgangen i foretakenes netto gjeld (inklusive aksjegjeld), slik det var gjennom annet halvår 1992 og første halvår 1993. Foreløpige beregninger fra Norges Bank tyder på at veksten i husholdningenes nettofordringer fortsatte i 1. kvartal i år, men i langsommere takt enn gjennom fjoråret, også når en tar hensyn til at kursgevinstene var spesielt store i 1993.

Bedriftene

Olje- og gassutvinning

Produksjon og markedsforhold

Tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR) viser at bruttoproduksjonen i olje- og gassutvinning økte med 3,2 prosent fra 1. til 2. kvartal i år. Oljeproduksjonen steg med 2,9 prosent og gassproduksjonen med 5,0 prosent i denne perioden.

Ifølge SSBs produksjonsstatistikk ble det i alt produsert 93,1 millioner tonn oljeequivalenter (mtoe) på norsk kontinentalsokkel gjennom årets syv første måneder. Dette er en økning på 19,0 prosent fra samme periode i 1993. Ifølge det internasjonale energibyrået (IEA) var Norge dermed verdens syvende største petroleumsprodusent.

Oljeproduksjonen, inklusiv kondensat og NGL, var 74,8 mtoe i de syv første månedene i år. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig dagsproduksjon på 2,64 millioner fat olje, mot henholdsvis 2,26 og 2,16 millioner fat i samme periode i 1993 og 1992. I juni måned var den gjennomsnittlige dagsproduksjonen hele 2,77 millioner fat, som er ny produksjonsrekord på norsk sokkel.

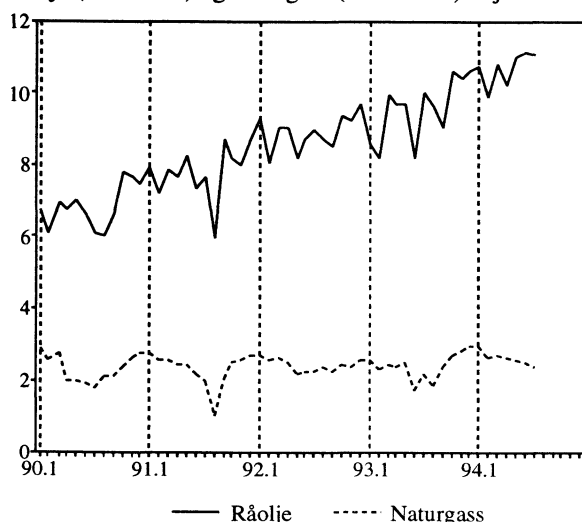
Det er i hovedsak økt produksjon ved Gullfaks, Snorre og Ekofisk samt oppstarten av Brage, Draugen og Sleipner-Øst i fjor som bidro til oppgangen i oljeproduksjonen. Produksjonen på Gullfaks utgjorde frem til og med 31. juli i år 16,8 mtoe, som tilsvarer en gjennomsnittlig produksjon på 593 000 fat per dag. Med dette utvinningstempoet har Gullfaks vært det feltet som har produsert mest råolje på norsk sokkel hittil i år. Sammenlignet med de syv første månedene i fjor har produksjonsøkningen vært på 20,0 prosent,

og feltet satte ny produksjonsrekord i juli måned, med en daglig produksjon på 610 000 fat. Frem til 1. august i år økte produksjonen fra Snorre med hele 62,7 prosent fra samme periode i fjor, til om lag 188 000 fat per dag. Ifølge Statoil er gjennomsnittlig mottak av råolje på Statfjord A fra Snorrefeltet i 1994 anslått til 208 000 fat per dag. Oppstarten av Embla i mai 1993 bidro til at produksjonen på Ekofisk økte med hele 27,8 prosent fra januar-juli i fjor til samme periode i år. På Statfjord har produksjonen holdt seg på et høyt nivå lengre enn tidligere antatt, og det var liten endring i produksjonen frem til utgangen av juli i år sammenlignet med tilsvarende periode i 1993. Operatøren Statoil venter imidlertid et betydelig fall i utvinningsvolumet frem mot 1996. Det er spesielt på Statfjord A at produksjonen vil synke. Hovedreservoaret under plattformen er på det nærmeste tømt, og det er for det meste olje fra langtrekkende horisontale brønner som har bidratt til å opprettholde produksjonen fra denne delen av Statfjordfeltet. 1. juli i år ble den norske eierandelen på Statfjord økt med 0,25 prosentpoeng til 85,47 prosent. Denne endringen har tilbakevirkende kraft og de norske eierne får derfor etterbetalt olje til en verdi av nærmere 800 millioner kroner fra de britiske eierne. I tillegg vil om lag 50 millioner kroner mer av årsproduksjonen på feltet tilfalle norsk side.

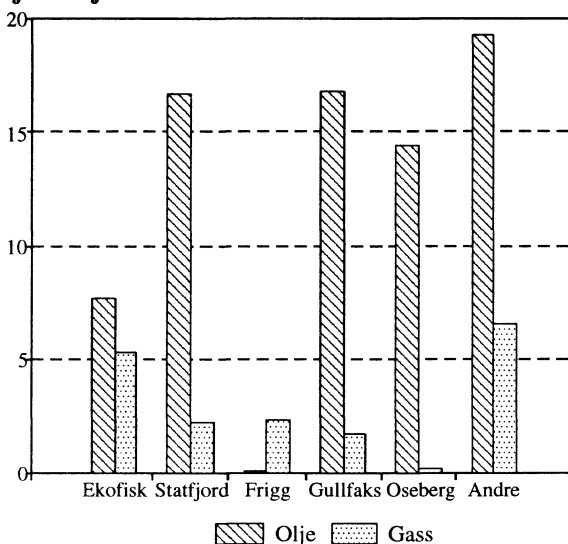
Andelen av den totale råoljeproduksjonen som kommer fra de fire største oljefeltene Gullfaks, Statfjord, Oseberg og Ekofisk, sank fra 78,7 til 74,3 prosent fra de syv første månedene i 1993 til samme tidsrom i år. De mindre feltene vil i tiden fremover stå for en stadig økende andel av den norske råoljeproduksjonen. Dette skyldes bl.a. produksjonsstart på Brage, Draugen og Sleipner-Øst i 1993. Disse

Olje- og gassproduksjon

Råolje (mill. tonn) og naturgass (mrd. S m3). Ujusterte tall

Olje- og gassproduksjon fra de største feltene i januar-juli 1994. Mtoe

Markedsutviklingen for varer fra olje- og gassektorenSesongjustert. Prosentvis endring fra foregående periode¹⁾

	Mrd. kr ²⁾ 1993	Volum				Priser			
		93.3	93.4	94.1	94.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Produksjon	118,5	3,5	10,7	-0,8	3,2	-3,2	-7,0	-7,8	9,0
- olje	103,9	4,1	10,4	-0,7	2,9	-3,5	-7,9	-8,2	10,0
- gass ³⁾	14,6	-0,6	13,0	-1,6	5,0	-1,5	-0,3	-5,4	2,3
Eksport	104,0	-4,1	14,0	1,1	-0,0	-3,2	-6,9	-7,8	8,9
- olje	89,4	-4,7	14,1	1,5	-0,8	-3,5	-7,9	-8,2	10,0
Hjemmeleveranser ⁴⁾	14,5	85,2	-7,3	-13,4	28,9	-3,5	-7,9	-8,2	10,0
Import ⁴⁾	1,1	27,7	-7,3	-23,6	-54,6	7,4	-6,9	-4,8	8,1
Innenl. anvendelse ⁴⁾	15,6	79,9	-7,3	-14,1	24,0	-2,6	-7,8	-8,0	9,6
Lagerendring ^{4) 5)}	4,4	83,4	-4,3	-18,2	23,3	..	..	..	..
Innenl. etterspørsel ⁴⁾	11,2	-3,2	-5,2	6,7	0,9	-2,6	-7,8	-8,0	9,6

1) Tilnærmet i basisverdi, dvs. regnet uten avgifter og handelsavanse.

2) Nivå tall i 1993 i løpende priser.

3) Produksjon og eksport av gass er identiske størrelser i Nasjonalregnskapet.

4) Disse størrelsene omfatter kun olje.

5) Endring i lagerendring i prosent av innenlandsk anvendelse i foregående kvartal.

feltene har mindre oljereserver og lavere anslått platåproduksjon enn de fire største feltene. Produksjonen på Bragefeltet er allerede kommet opp på platånivået. Den gjennomsnittlige produksjonen for feltet har hittil i år vært 91 000 fat per dag. Kondensatproduksjonen på Sleipner-Øst ventes å nå sitt høyeste nivå, anslått til 1,6 mtoe, allerede i løpet av året. Frem til 1. august produserte feltet 855 000 toe. I mai i år startet produksjonen fra Gullfaks-Vest, som er en horisontal brønn boret fra Gullfaks B. Produksjonen på Gullfaks-Vest er anslått til om lag 13 000 fat per dag. Satelitten Lille-Frigg hadde offisiell produksjonsstart 2. juni i år og det ble begynt produksjonsboring på Tordisfeltet 3. juni i år. I høst ventes det produksjonsstart på satelitten Statfjord-Øst. Toppproduksjonen på dette feltet anslås til 45 000 fat per dag.

Ifølge sesongjusterte tall fra KNR økte oljeproduksjonen med 2,9 prosent fra 1. til 2. kvartal. Eksporten av olje sank imidlertid med 0,8 prosent. Dette bidro til at leveransene til hjemmemarkedet steg kraftig, og de innenlandske lagrene økte med 23,3 prosent. Importen viste en nedgang på 54,6 prosent fra 1. til 2. kvartal i år.

Den samlede produksjonen av naturgass viste frem til 1. august i år en økning på 13,7 prosent eller 2,2 mtoe sammenlignet med tilsvarende periode i fjor. For de fire feltene som frem til i dag har vært de klart største gassprodusentene, Frigg, Ekofisk, Statfjord og Heimdal, var produksjonen om lag uforandret. Gassproduksjonen fra andre felt økte imidlertid med hele 69,2 prosent. Dette har sammenheng med oppstarten av Sleipner-Øst 1. oktober i fjor. I løpet av de syv første månedene i år produserte feltet 1,97 mtoe, som er litt over produksjonen på Heimdalfeltet i samme periode. Produksjonen fra Sleipner-Øst vil i tiden fremover stå for en stadig større del av den samlede norske gassproduksjonen. Platåproduksjonen på 7,0 mtoe ventes nådd i løpet av 1996.

Det er fortsatt fall i produksjonen i Friggområdet og i tidsrommet januar-juli 1994 var gassproduksjonen 13,3 prosent lavere enn i samme periode i fjor. Produksjonen på Odin ble avsluttet 1. august og Øst-Frigg vil sannsynligvis bli stengt i slutten av 1995. Oppstarten av Lille-Frigg vil oppveie noe av produksjonsfallet for disse installasjonene i Friggområdet. Av de mindre feltene viste Gullfaks en økning på 32,3 prosent, men også Snorre og Veslefrikk bidro til økt gassproduksjon.

Investeringer

SSBs investeringsundersøkelse fra 2. kvartal i år viser liten endring i investeringsbildet for 1994 fra tidligere tellinger, med redusert investeringsaktivitet sammenlignet med det rekordhøye 1993-nivået. Førstegangsanslaget for investeringene i olje- og gassutvinningssektoren for 1995 varsler imidlertid et betydelig fall i investeringene neste år. Dette skyldes i første rekke en sterk nedgang i feltutbyggingsaktiviteten. Investeringsanslaget for olje- og gassutvinningssektoren fra 2. kvartal i år er på 47,5 milliarder kroner for 1994, mens det for 1995 er på 32,9 milliarder kroner. For rørtransportsektoren er de anslåtte investeringene for inneværende og neste år henholdsvis 7,4 og 7,8 milliarder kroner.

Førstegangsanslaget for feltutbyggingsinvesteringene til neste år reflekterer tydelig effekten av at det ikke er vedtatt store feltutbygginger siden desember 1992, da Sleipner Vest ble godkjent. Anslaget for 1995 er 14,1 milliarder kroner, hele 11,2 milliarder lavere enn tilsvarende beløp for 1994. Det er i hovedsak lavere investeringer i forbindelse med Heidrun, Troll-Øst og Troll-Vest som bidrar til denne nedgangen. SSBs feltutbyggingsanslag inkluderer bare vedtatte felt, og nye vedtak vil bidra til økte investeringsanslag i de neste tellingene. Utbygging av Ekofisk II, med et investeringsomfang på om lag 20 milliarder kroner,

Utførte og antatt påløpte investeringskostnader i oljeutvinning og rørtransport

Milliarder kroner, løpende priser

	1993	1994*	1995*
Utvinning av olje og gass	50,9	47,5	32,9
Leting	5,4	5,7	6,1
Feltutbygging	35,2	28,0	14,1
Varer	18,4	15,1	4,5
Tjenester	13,8	10,1	7,2
Produksjonsboring	3,0	2,8	2,4
Felt i drift	6,3	7,8	8,7
Varer	0,6	1,0	1,8
Tjenester	0,5	1,1	2,1
Produksjonsboring	5,2	5,8	4,8
Landvirksomhet 1)	3,9	5,9	4,0
Rørtransport	6,7	7,4	7,8
Oljesektoren totalt	57,6	54,9	40,7

Anslag ifølge SSBs investeringsstatistikk innhentet i 2. kvartal 1994.

1) Omfatter kontorbygg, baser og terminalbygg på land.

ventes å bli godkjent av Stortinget i løpet av høstsesjonen i innværende år. I tillegg vil trolig utbygging av Nornefeltet på Nordland II godkjennes våren 1995. Dette feltet har en anslått investeringsramme på om lag 10 milliarder kroner. På høstparten neste år må det dessuten beslutes hvilke gassfelt som skal bygges ut for å sikre gassleveransene til nye kjøpere på kontinentet. Det er ulike petroleumsfelt i Nordsjøen og på Haltenbanken som konkurrerer om å levere gassen. I Nordsjøen står konkurransen om nye leveranser mellom Oseberg, Gullfaks, Huldra og Troll, mens det er feltene Smørbukk, Smørbukk Sør og Midgard som er de mest aktuelle leveransekindene på Haltenbanken.

Det siste feltutbyggingsanslaget for 1994 er på 28,0 milliarder kroner, en reduksjon på 9,2 milliarder kroner sammenlignet med anslaget for 1993 registrert i 2. kvartal i fjor. Det er først og fremst oppstart av de store feltene Brage, Draugen og Sleipner-Øst i fjor høst som bidrar til nedgangen. I tillegg er de anslåtte investeringene for Troll-Øst og Lille-Frigg også betydelig lavere i år enn i 1993. Det er fortsatt Heidrun, Troll-Vest og Sleipner-Vest som står for mesteparten av feltutbyggingsinvesteringene i 1994.

Leteanslaget for 1994 registrert i 2. kvartal i år er på 5,7 milliarder kroner, det samme som tilsvarende tall for 1993. En vesentlig nedjustering av investeringsanslagene for 2. til 4. kvartal 1994 bidrar imidlertid til at årets leteanslag synker med 800 millioner kroner fra forrige telling. Dette skyldes trolig svake oljepriser i 4. kvartal i fjor og 1. kvartal i år. Ifølge Oljedirektoratet (OD) kan nedjusteringen også skyldes at enkelte boreprogrammer nå utsettes som følge av mer utstrakt seismisk kartlegging i forkant av boring. Førstegangsanslaget for 1995 er 6,1 milliarder kroner, som er identisk med det første leteanslaget for 1994. Det er imidlertid stor usikkerhet knyttet til dette anslaget, da flere av operatørene først har ferdigbehandlet de foreløpige budsjettene til høsten. Det er derfor sannsynlig

med justeringer frem mot årsskiftet. OD forventer en økning i antall borehull fra om lag 27-30 i 1994 til 35-40 i 1995.

Det nye investeringsanslaget for felt i drift i år er 1,5 milliarder kroner høyere enn tilsvarende beløp for 1993. For neste år anslås investeringene til 8,7 milliarder kroner, en økning på om lag 1,0 milliard fra anslaget for 1994 fra 2. kvartal i fjor. Økte investeringer i driftsfasen skyldes oppstarten av flere nye felt i løpet av 1993 og 1994.

Landinvesteringene består av investeringer i kontorer, baser og mottaksterminaler. Anslaget for landinvesteringer i 1994 er på 5,9 milliarder kroner, og dette er en økning på 1 milliard kroner sammenlignet med anslaget for 1993 fra 2. kvartal i fjor. Det første anslaget for landvirksomhet i 1995 er på 4,0 milliarder kroner, 1,4 milliarder kroner lavere enn tilsvarende tall for 1994. Det er reduserte investeringer ved Trollterminalen til neste år som fører til nedgangen.

Det første investeringsanslaget for rørtransportsektoren for 1995 er 1,9 milliarder kroner høyere enn tilsvarende beløp for 1994. Det er i hovedsak økte investeringer i Zeepipe fase 2A og 2B som bidrar til dette, men også for Haltenpipe og Troll oljerør øker investeringsanslagene. I første halvår 1995 ventes planer for utbygging og drift av to nye gassrørledninger til kontinentet å bli godkjent. Samlet investeringsramme for disse transportsystemene er 17-18 milliarder kroner, og godkjenning vil bidra til å øke neste års anslag for rørinvesteringer.

Industri og bergverksdrift

Produksjons- og markedsforhold

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte bruttoproduksjonen i industri og bergverk målt i faste priser og justert for normale sesongvariasjoner med 3 prosent fra 1. til 2. kvartal i år. Fra 4. kvartal 1993 til 1. kvartal 1994 var veksten 0,2 prosent, men påskens plassering i år kan ha bidratt noe til det lave tallet. Bruttoproduktet økte med henholdsvis 0,6 og 2,9 prosent i 1. og 2. kvartal. Produksjonsveksten i 2. kvartal var særlig sterk innen næringer som leverer til hjemmemarkedet, og det ser ut som om det skjedde en vridning i industriens leveranser fra eksport til hjemmemarked fra 1. til 2. kvartal. I 1. kvartal vokste eksporten fra industri og bergverk med 4,3 prosent, mens veksten falt til 0,4 prosent i 2. kvartal. Endringen i hjemmel leveransene var -3,3 og 5,8 prosent i henholdsvis 1. og 2. kvartal.

Produksjon av næringsmidler økte sesongkorrigert med 4,8 prosent fra 1. til 2. kvartal. Det er spesielt produksjonen av fiskevarer som har økt kraftig så langt i 1994. Hovedtyngden av fiskevarene går til eksport, med EU som det dominerende markedet. Eksporten av saltet torsk til begge hovedmarkedene, Portugal og Spania, var i sterk oppgang. Tilsvarende vekst var det også for fryste fiskefileter til Storbritannia, Frankrike og USA. Derimot stagnerte eks-

Markedsutvikling for varer fra industri og bergveksdriftSesongjustert. Prosentvis endring fra foregående periode¹⁾

	Mrd.kr 1993 ²⁾	Volum				Pris			
		3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv
Bruttoproduksjon i alt	303,4	1,5	2,2	-0,4	3,7	-0,1	-0,2	0,4	-0,5
Skjermet	97,5	1,6	2,8	-1,5	2,6	-0,7	0,3	0,7	-1,4
Utekonkurrerende	75,1	1,0	2,0	0,1	2,2	1,1	-1,2	1,4	-0,6
Hjemmekonkurrerende	130,8	1,7	1,9	0,0	5,5	-0,4	-0,1	-0,3	0,2
Herav skip og oljeplattformer	42,0	0,3	8,7	-2,7	2,3	-0,2	0,3	0,4	-0,2
Eksport i alt ³⁾	107,9	-5,1	4,1	4,3	0,4	-0,0	-1,3	0,3	-0,5
Skjermet	14,2	-2,9	12,2	8,0	-4,4	1,2	1,4	-1,4	0,9
Utekonkurrerende	52,3	-7,5	7,2	2,0	4,7	1,1	-1,3	2,2	-1,2
Hjemmekonkurrerende	41,3	-2,6	-2,7	6,3	-3,7	-2,1	-1,8	-1,6	0,2
Herav skip og oljeplattformer	3,2	-46,3	-84,9	364,9	-93,4	1,7	-0,3	-1,5	0,1
Hjemmeleveranser i alt	195,5	5,8	1,1	-3,3	5,8	-0,5	0,5	0,7	-0,6
Skjermet	83,3	2,5	1,1	-3,4	4,1	-1,1	0,3	1,2	-2,0
Utekonkurrerende	22,8	26,4	-9,5	-4,6	-4,6	-0,6	-0,3	-0,4	1,4
Hjemmekonkurrerende	89,5	4,0	4,3	-2,9	10,2	0,4	0,6	0,5	-0,1
Herav skip og oljeplattformer	38,8	9,2	17,5	-7,1	8,0	-0,5	0,4	0,5	-0,3
Import i alt	157,6	6,5	3,7	1,3	3,6	1,5	-0,6	-0,9	-2,5
Skjermet	10,5	2,6	3,5	-5,8	8,6	1,4	0,7	1,7	0,6
Utekonkurrerende	30,0	4,7	-0,5	7,7	-3,7	-0,8	-3,0	3,7	-0,5
Hjemmekonkurrerende	117,0	7,5	4,9	0,1	5,4	2,1	-0,3	-2,1	-3,6
Herav skip og oljeplattformer	12,6	9,2	45,3	-22,4	-10,9	15,2	-9,0	-4,3	-17,3
Innenl. anvendelse i alt	353,1	6,1	2,3	-1,2	4,8	0,4	-0,0	-0,1	-1,5
Skjermet	93,8	2,5	1,4	-3,7	4,6	-0,9	0,3	1,3	-1,7
Utekonkurrerende	52,8	12,8	-4,3	2,8	-4,0	-0,3	-2,0	1,8	0,2
Hjemmekonkurrerende	206,5	6,0	4,7	-1,2	7,4	1,3	0,1	-1,0	-2,0
Herav skip og oljeplattformer	51,4	9,2	23,2	-10,8	4,1	2,9	-1,5	-1,0	-3,8
Lagerendring i alt ⁴⁾	-19,8	-15,1	23,1	1,1	3,7				
Skjermet	-5,8	-4,0	-0,0	-2,9	7,1				
Utekonkurrerende	-5,4	12,2	-6,5	5,3	-10,4				
Hjemmekonkurrerende	-8,6	-28,3	42,9	1,6	6,3				
Herav skip og oljeplattformer	-8,3	-139,2	195,8	1,2	5,4				
Innenl. etterspørsel i alt	372,9	19,7	-17,2	-2,3	1,1	1,0	-1,0	-0,0	-2,0
Skjermet	99,6	6,2	1,3	-0,7	-2,2	-0,9	0,5	1,4	-1,8
Utekonkurrerende	58,2	0,5	2,2	-2,2	6,0	-0,4	-1,6	1,3	0,2
Hjemmekonkurrerende	215,2	32,1	-28,7	-3,1	1,3	1,6	-0,5	-1,2	-2,7
Herav skip og oljeplattformer	59,7	120,0	-69,3	-19,3	-2,4	0,1	1,7	0,0	-5,9

1) Basisverdi, dvs. markedsverdi fratrasket avgifter og handelsavanse. I hjemmekonkurrerende varer er skip og oljeplattformer inkludert.

2) Nivå tall i løpende priser.

3) Inneholder reeksport.

4) Endring i lagerendring i prosent av innenlandsk anvendelse i foregående periode.

porten til Tyskland for de samme produkter. Denne utviklingen bør ses i lys av at Norge oppnådde en viss nedtrapping av tollsatsene for enkelte delvis bearbejdede produkter. Varer av laks, makrell, sild og reker er imidlertid unnatt fra avtalen.

Inn i 1994, og spesielt gjennom de siste 4 månedene, har det vært sterk vekst i produksjonen innen ferroindustrien som omfatter ferrosilisium, silisium, manganlegeringer og ferrokromproduksjon. Hovedårsaken synes å være antidumping tiltakene mot Kina og SUS-landene som ble satt i verk av EU i 1993. Aluminiumseksporten er også i kraftig vekst, med Tyskland, Frankrike og Italia som viktige markeder. Eksporten til Nederland har derimot gått betyde-

lig ned, mens Sverige ser ut til å vokse som marked for norsk aluminiumseksport. Som følge av det internasjonale konjunkturromslaget og samarbeid mellom en del aluminiumsprodusenter har spotprisen på aluminium økt betydelig gjennom første halvår i år. Dette har bidratt til å trekke eksportprisen på norsk aluminium opp.

Eksporten av bensin økte med 12,7 prosent fra 1. til 2. kvartal, mens eksporten av kjemiske råvarer økte med over 8 prosent i denne perioden. Eksporten av verkstedprodukter som veier tungt, ble imidlertid redusert med drøyt 4 prosent, mens eksporten av skip ble redusert med over 0,5 milliard kroner.

Industri og bergverksdrift. Produksjon og faktoretterspørsel
 Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående periode

	Mrd.kr. 1993 ¹⁾	Volum				Pris			
		3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv
Bruttoproduksjon i alt	343,3	2,2	1,0	0,2	3,0	-0,0	-0,8	1,0	-0,3
Skjernet	105,5	2,3	1,7	-1,0	1,6	-0,8	1,0	0,7	-1,4
Utekonkurrerende	79,0	2,5	-0,1	1,4	1,6	1,1	-4,1	3,6	0,2
Hjemmekonkurrerende	158,7	2,0	1,2	0,3	4,7	-0,1	-0,3	-0,1	0,1
Vareinnsats i alt	244,7	2,2	1,3	0,0	3,0	0,3	-1,6	0,9	-0,4
Skjernet	73,6	2,2	2,3	-1,3	2,0	0,4	-1,0	1,1	-0,1
Utekonkurrerende	62,5	2,5	-0,1	1,6	1,3	-0,0	-4,9	2,7	-0,2
Hjemmekonkurrerende	108,5	2,0	1,5	-0,0	4,8	0,4	-0,0	-0,1	-0,8
Bruttoprodukt i alt	98,6	2,2	0,3	0,6	2,9	-0,8	1,3	1,1	-0,1
Skjernet	31,9	2,6	0,3	-0,4	0,8	-3,6	5,9	-0,2	-4,3
Utekonkurrerende	16,5	2,6	-0,1	0,6	2,5	5,4	-1,5	7,0	1,5
Hjemmekonkurrerende	50,3	1,8	0,5	1,1	4,5	-1,1	-0,7	-0,0	2,0
Sysselsetting ²⁾	292	-2,0	-3,9	2,4	3,8				
Bruttoinvesteringer i alt	13,7	7,5	-2,5	-11,7	10,5	0,2	0,7	0,2	-0,8
Skjernet	5,3	-0,6	0,1	-13,0	3,7	0,4	0,3	0,6	-0,9
Utekonkurrerende	2,9	6,3	-10,0	-11,4	29,6	0,4	0,5	-0,3	-1,3
Hjemmekonkurrerende	5,4	16,8	-1,0	-10,6	7,8	-0,2	1,1	-0,0	-0,5
Bruttoinvesteringer i bygninger og anlegg	4,6	-5,3	15,9	-39,3	6,4	0,5	0,3	2,1	-0,8
Skjernet	2,0	-9,5	18,6	-54,8	5,8	0,3	0,5	2,2	-0,7
Utekonkurrerende	0,7	3,4	-8,5	-45,1	27,2	0,5	-0,1	2,4	-0,4
Hjemmekonkurrerende	1,9	-3,7	23,2	-20,5	2,3	0,7	0,2	1,9	-1,0
Bruttoinvesteringer i maskiner og transportmidler	9,1	14,7	-11,1	5,1	11,9	-0,2	1,2	-1,0	-0,8
Skjernet	3,3	5,7	-11,1	20,6	3,0	0,2	0,5	-0,8	-1,0
Utekonkurrerende	2,2	7,3	-10,5	-0,0	30,0	0,4	0,7	-1,2	-1,4
Hjemmekonkurrerende	3,5	28,6	-11,5	-4,6	10,5	-0,8	1,9	-1,2	-0,3

1) Nivå tall i løpende priser.

2) Sysselsatte i industrien (1000) og prosentvis endring fra samme kvartal foregående år. Tallene er basert på utvalg og inneholder en viss usikkerhet. Kilde: AKU

Hjemmeleveransene økte i volum med 5,8 prosent sesongjustert fra 1. til 2. kvartal i år. Fra 4. kvartal ifjor til 1. kvartal i år var det en nedgang på 3,3 prosent. Oppgang i byggevirkomheten ser ut til å være en av drivkreftene bak veksten i industriens hjemmeleveranser. For produksjon av trevarer utenom møbler og innredning var veksten fra 1. til 2. kvartal i 1994 på 4,7 prosent i volum. Det var økte hjemmeleveranser både av sponplater, ferdighus og bygningsartikler. Den økte byggevirkomheten har også ført til en sterk vekst i produksjonen av sement, betong og betongvarer.

Produksjonen av metallvarer, som i det vesentlige går til det norske markedet, økte i faste priser med 5,0 prosent sesongkorrigert fra 1. til 2. kvartal 1994. Produksjonsutviklingen går for å være svært avhengig av den generelle økonomiske utviklingen. Eksempler på metallvarer er håndverktøy, låser, beslag, metallkonstruksjoner og metallemballasje. Næringsgruppen signal-, radio og annet telemateriell hadde en sesongjustert vekst i produksjonen fra 1. til 2. kvartal 1994 på 5,7 prosent. Gruppen omfatter

blant annet sendere og mottagere for radio og TV og elektroniske styringsmaskiner for skip og industri og opplever stigende etterspørsel både på hjemme- og eksportmarkedet.

Sysselsettingen

Ifølge SSBs arbeidskraftsundersøkelse (AKU) økte industrisysselsettingen med 3,8 prosent fra 2. kvartal i fjor til 2. kvartal i år, hovedsakelig på grunn av en vekst på nesten 6 prosent i sysselsettingen i verkstedindustrien. I 1. kvartal lå sysselsettingen 2,4 prosent over nivået i samme kvartal i fjor.

Investeringene

Industriinvesteringene økte med over 10 prosent fra 1. til 2. kvartal i år, etter en tilsvarende nedgang kvartalet før. Den største økningen i investeringene fant sted innen trevareproduksjon, raffinering og metallproduksjon. I første halvår i år har det vært en klar vridning i sammensetningen av investeringene sammenlignet med andre halvår i fjor.

Situasjonsvurdering

Industrien hadde en svært god utvikling gjennom 2. kvartal i år preget av klar vekst i produksjonen, økt ordretilgang både fra hjemme- og eksportmarkedene og noe bedre priser. Sterk vekst i ordretilgangen har også bidratt til bedre samsvar mellom ordrebeholdning og produksjonsomfang, samtidig som økte leveranser har muliggjort en viss nedbygging av produktlagre for en del bransjer. For industrien har utvilsomt 2. kvartal 1994 vært et av de beste kvartalene på mange år, noe vi delvis må anta preger vurderingen av utviklingen på kort sikt. Den generelle bedømmelsen av utsiktene for 3. kvartal er ifølge konjunkturbarometeret samlet sett positiv, men ser vi på enkeltkomponenter og -sektorer er bildet som avtegner seg mer sammensatt.

Næringsmiddelindustrien venter en svak nedgang i ordretilgangen og produksjonen gjennom 3. kvartal - en sesongnormal utvikling for bransjen. En gunstig utvikling gjennom 2. kvartal var i stor grad drevet av økt etterspørsel fra hjemmemarkedene. En vesentlig sterkere utvikling videre i 1994 utover det sesongnormale, vil være avhengig av endringer i sammensetningen av veksten i konsumetterspørselen. Etterspørselsveksten har til nå vært sterkt rettet mot biler, større varige forbruksartikler mv. Økt aktivitet i boligbyggesektoren har imidlertid bidratt vesentlig til en positiv utvikling for produksjon av trevarer gjennom 1994. Bransjen preges av optimisme og venter en fortsatt bedring i situasjonen i 3. kvartal med økt ordretilgang, vekst i produksjonen og høyere priser.

Flere bransjer innen industrien har hovedtyngden av sine leveranser på eksportmarkedene - treforedlingsindustrien, kjemisk råvareindustri, metallindustrien og deler av verkstedindustrien. Eksportmarkedsorientert industri sett under ett hadde en klar oppgang gjennom 2. kvartal i år. For treforedlingsindustrien ble utviklingen som ventet, med høy produksjon delvis ledet av økt etterspørsel fra et nord-amerikansk marked i oppgang. Generelt vurderer bransjen utsiktene for 3. kvartal som gode, og venter økte priser og fortsatt økt ordretilgang både fra hjemme- og

eksportmarkeder. For kjemisk råvareindustri ble utviklingen noe svakere enn ventet. En viss optimisme for 3. kvartal bygger i første rekke på forventninger om fortsatt vekst i ordretilgangen fra eksportmarkedene. Det er lite som tyder på vesentlig oppgang i produksjonen på kort sikt, da deler av bransjen har en høy kapasitetsutnyttelse.

Ferrolegeringsindustrien har hatt en sterk oppgang så langt i 1994 og venter også noe vekst i både tilgangen på nye ordre og produksjon i 3. kvartal. Mye kan imidlertid tyde på en viss utflating i produksjonen innen deler av bransjen der kapasiteten og/eller etterspørselen vil være begrensende faktorer. Innen produksjon av ikke-jernholdige metaller er bildet mer sammensatt. Vurderingen av utsiktene for 3. kvartal preges av optimisme, trolig i første rekke basert på forventninger om høyere priser. Bransjen venter også økt tilgang på nye ordre fra både hjemme- og eksportmarkedene. Konjunkturbarometeret skiller ikke mellom vekst i ordrevolum og vekst i ordreverdi som følge av høyere priser. En sterk prisoppgang i bransjen hittil i 1994 og forventninger om en videre oppgang i 3. kvartal, kan derfor være en vesentlig del av grunnlaget for en ventet økning i ordretilgangen. Bransjen vurderer utsiktene for produksjonen mer pessimistisk og venter en viss nedgang. Foretakenes vurderinger er her trolig knyttet opp til de internasjonale bestrebelsene på å begrense produksjonen av primær-aluminium.

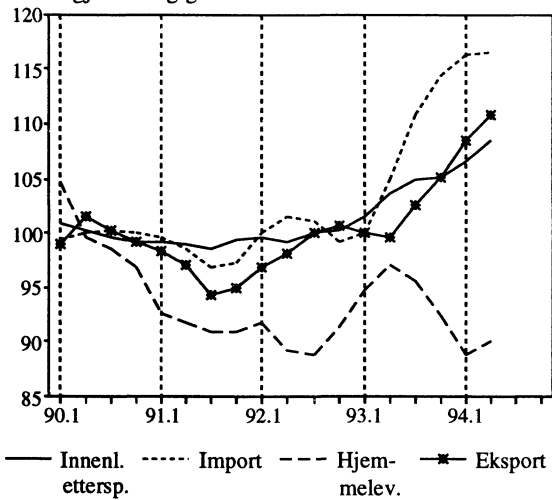
For verkstedindustrien ble produksjonsutviklingen klart bedre enn ventet i 2. kvartal, mens tilgangen på nye ordre fra hjemmemarkedet ble svakere enn ventet. Vurderingen av utsiktene for 3. kvartal er noe forskjellige for verkstedbransjene. En forholdsvis sterk optimisme innen metallvare- og elektronikkbransjene hovedsakelig basert på forventninger om fortsatt vekst i ordretilgangen fra eksportmarkedene og produksjonen, oppveies av forventninger om en svakere utvikling innen maskinbransjen (tradisjonelt off-shore relatert). En samlet vurdering tilsier at verkstedindustrien forventer en viss utflating av produksjonen på kort sikt, men med klare bransjevise forskjeller.

Investeringene i bygg og anlegg er redusert med over 30 prosent, justert for normale sesongvariasjoner, mens maskininvesteringene har økt med nesten 5 prosent.

Ifølge Statistisk sentralbyrås investeringsundersøkelse fra 2. kvartal i år ser det ut til at investeringene i industrien vil ligge på samme nivå i år som i fjor. Det første anslaget for 1994 som ble innhentet i 2. kvartal 1993, viste et svært dystert bilde av utviklingen. Investeringsanslaget er etter dette blitt oppjustert hvert eneste kvartal, til sammen over 50 prosent.

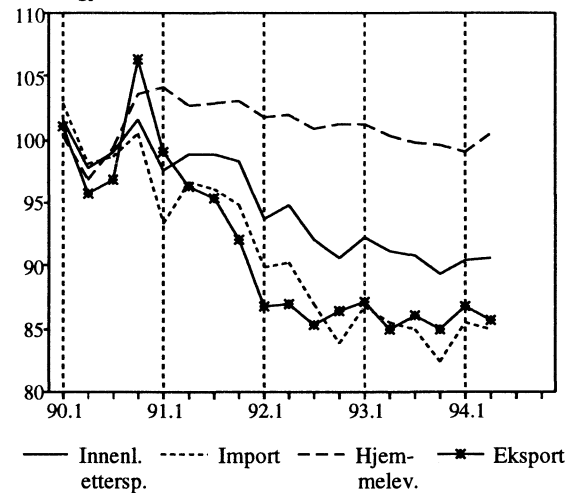
Det første anslaget for 1995 lå nesten 27 prosent over det tilsvarende anslaget for 1994, men noe under førsteanslagene for årene 1991 til 1993. Investeringene i kjemisk råvareindustri ser ut til å øke betydelig, investeringene i verkstedindustrien blir trolig en del redusert, mens investeringene i metallindustrien ser ut til å endre seg lite. Sammenligninger med 1994 vil uansett være beheftet med stor usikkerhet på grunn av de betydelige oppjusteringene av 1994-anslaget.

Volumutviklingen for varer fra utekonkurrerende industri
Sesongjustert og glattet. 1990 = 100

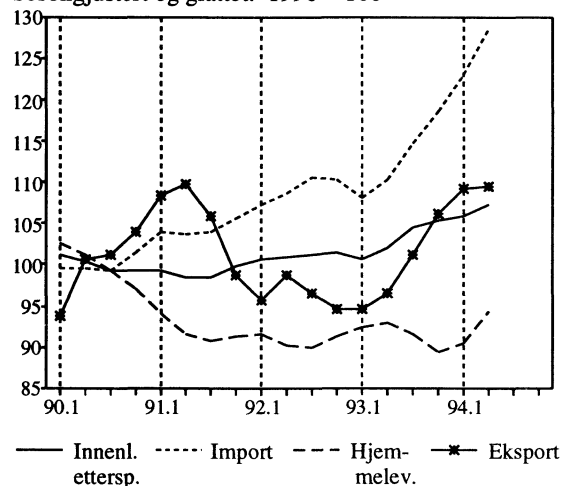
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Prisutviklingen for varer fra utekonkurrerende industri
Sesongjustert. 1990 = 100

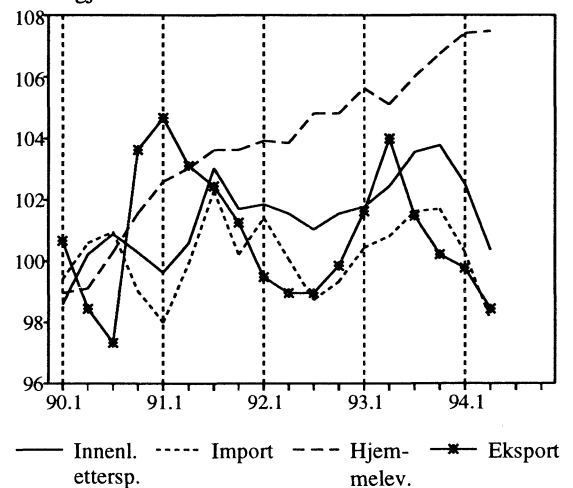
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Volumutviklingen for varer fra hjemmekonkurrerende industri (ekskl. skip og plattformer)
Sesongjustert og glattet. 1990 = 100

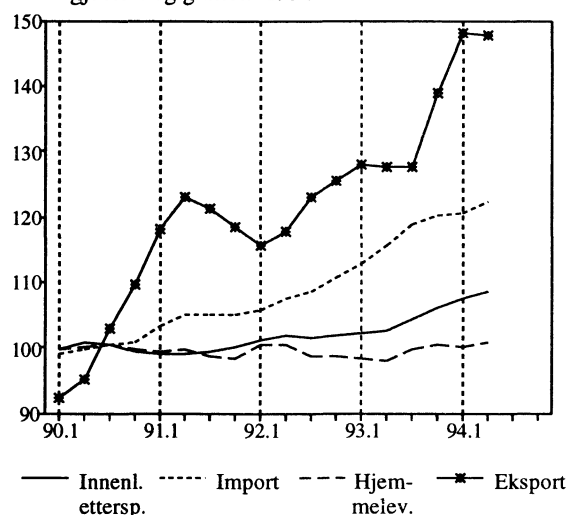
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Prisutviklingen for varer fra hjemmekonkurrerende industri (ekskl. skip og plattformer)
Sesongjustert. 1990 = 100

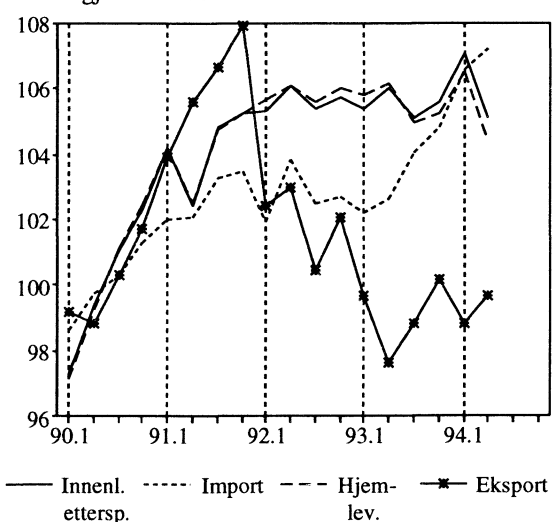
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Volumutviklingen for varer fra skjermet industri
Sesongjustert og glattet. 1990 = 100

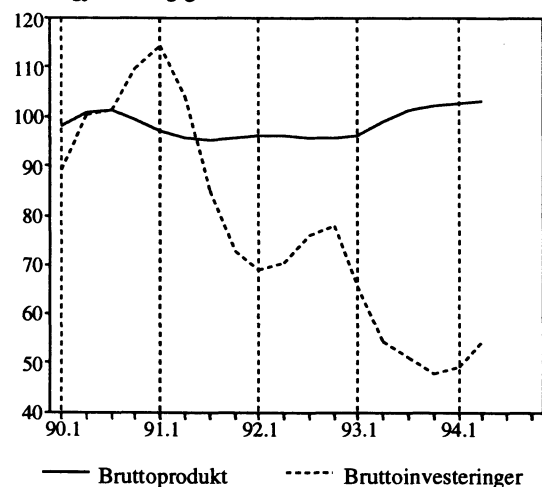
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Prisutviklingen for varer fra skjermet industri
Sesongjustert. 1990 = 100

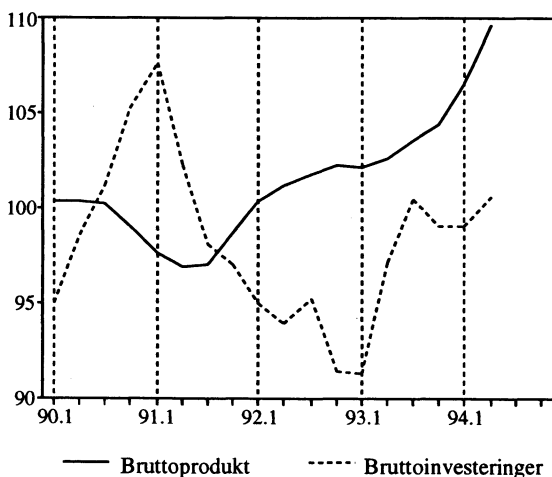
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

**Produksjon og investering i
utekonkurrerende industri**
Sesongjustert og glattet. 1990 = 100

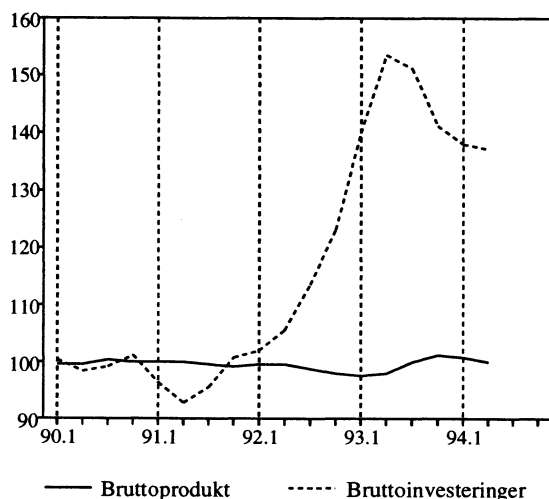
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

**Produksjon og investering i
hjemmekonkurrerende industri**
Sesongjustert og glattet. 1990 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Produksjon og investering i skjermet industri
Sesongjustert og glattet. 1990 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Bygge- og anleggsvirksomhet

Produksjon og sysselsetting

Tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR) viser at den moderate oppgangen i aktiviteten i bygge- og anleggssektoren som startet i 2. kvartal i fjor, flatet ut gjennom første halvår i år. Ifølge sesongjusterte KNR-tall falt brutto-produksjonsverdien i faste priser med 0,1 prosent fra 1. til 2. kvartal etter en vekst på 0,3 prosent i 1. kvartal. På etter-spørselssiden økte investeringene i bygg og anlegg med 6,2 prosent fra 1. til 2. kvartal etter å ha gått markert ned i 1. kvartal i de fleste sektorer utenom bolig og kraftforsyning. Boliginvesteringene har vokst sammenhengende f.o.m. 3. kvartal i fjor når en tar hensyn til normale sesong-svingninger. Den sesongjusterte veksten fra foregående kvartal i boliginvesteringene var henholdsvis 6,7 og 7,1 prosent i 1. og 2. kvartal inneværende år. Grunnen til at utviklingen i bruttoproduksjonen i bygge- og anleggssektoren hittil i 1994 i liten grad reflekterer endringene i investeringene i bygg og anlegg, er bl.a. at næringen også i betydelig omfang produserer produkter som føres som vareinn-sats i nasjonalregnskapet. Endringene i denne delen av leveransene har ifølge de foreløpige KNR-tallene, ført til en mer stabil utvikling gjennom første halvår i den samlede etterspørselen som retter seg mot bygge- og anleggs-næringen.

Sesongjusterte tall fra arbeidskraftundersøkelsen (AKU) viser at den moderate veksten i sysselsettingen i bygge- og anleggssektoren gjennom de tre første kvartaler i fjor siden har flatet ut. I forhold til samme periode året før var det 3000 (2,6 prosent) flere sysselsatte i 2. kvartal i år. Økningen i antall timeverk var imidlertid 5,7 prosent i samme periode. Den gjennomsnittlige arbeidstiden fortsetter altså å øke. Ifølge Arbeidsdirektoratets månedsstatistikk var det ved utgangen av juni 8092 registrerte ledige bygge- og anleggsarbeidere, en nedgang på 26,9 prosent fra samme tidspunkt i 1993.

SSBs byggearealstatistikk viser at igangsatt bruksareal til driftsbygg i perioden januar - juli i år lå 26,0 prosent over fjorårsnivået. Det er spesielt økningen i denne typen investeringer i sektorene varehandel, bank-, finans- og forsikringsvirksomhet som bidrar til å trekke totaltallet opp. Det meste av veksten kan spores tilbake til oppgangen gjennom andre halvår i fjor. Justert for normale sesongsvingninger var det også en markert oppgang i juli i år. Som følge av igangsetting av et stort kjøpesenter i Akershus og flere større kontorbygg i Oslo og Akershus, lå igangsettingstallene for driftsbygg i juli i år 114,1 prosent over fjorårsnivået. Siden tallene for 1994 foreløpig er mindre komplette enn tall for tidligere år, undervurderer byggearealstatistikken sannsynligvis det faktiske nivået på igangsettingen så langt i år. Imidlertid har trolig omlegging av statistikken ført til at avviket mellom foreløpige og endelige tall er mindre enn tidligere. Pr. 30. juli lå tallet på driftsbygg under arbeid 0,3 prosent lavere enn på samme tidspunkt året før. Ordretilgangen for driftsbygg lå i 1. kvartal 1 prosent høyere enn i samme periode i fjor. For nybygg var økningen 4 prosent, mens det var en nedgang i

verdien av ordretilgangen for rehabilitering og anlegg på henholdsvis 5 og 7 prosent.

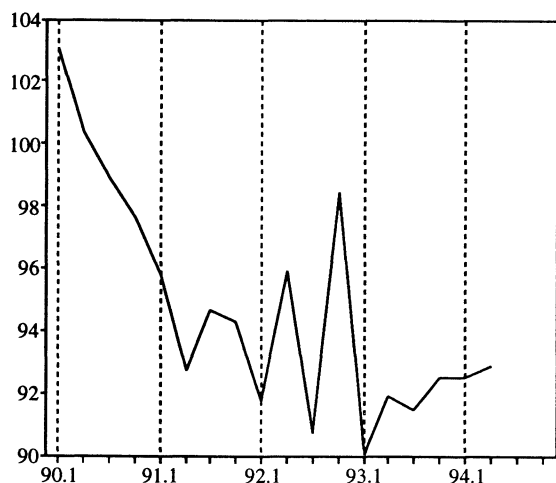
Gjennomsnittlig igangsatt boligareal lå i årets syv første måneder 44,8 prosent høyere enn i samme periode året før. Også for boliger fant veksten hovedsakelig sted i andre halvår i fjor (sesongjustert), men i tillegg var det en markert sesongjustert oppgang fra juni til juli inneværende år. I juli lå igangsettingstallet 42,7 prosent over fjorårsnivået, men også dette endringstallet kan være noe påvirket i negativ retning av ufullstendig innrapportering av prosjekter igangsatt i 1994. Siden veksten i boligbyggingen startet i andre halvår i fjor, er veksten i boligmassen under arbeid lavere enn veksttakten i nybyggingen. Pr. 31. juli lå tallet på boliger under arbeid 15,9 prosent høyere enn ved samme tidspunkt året før. Ordreutviklingen bekrefter inntrykket av vekst i boligbyggingen. Verdien av ordretilgangen på boligbygg økte med 98 prosent fra 1. kvartal i

fjor til samme tidsrom i år. Økningen omfattet både nybygging og rehabilitering. I ferdighusindustrien økte ordretilgangen på boligbygg med 54 prosent.

Pris- og kostnadsutviklingen

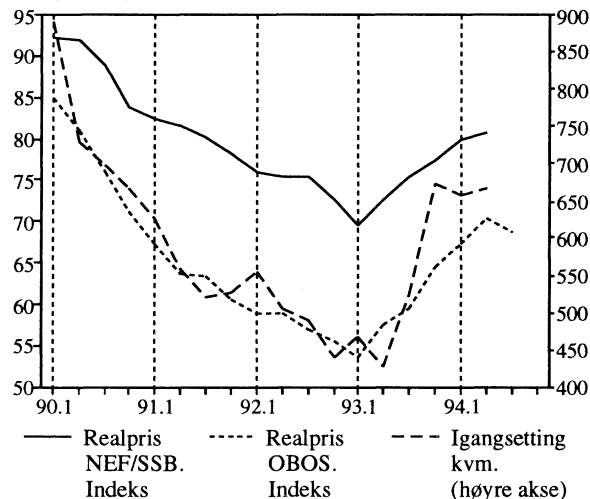
SSBs prisindeks for brukte boliger viser at boligprisene har økt f.o.m. 2. kvartal 1993. På landsbasis steg bruktboligprisene med 3 prosent fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år. Prisene på blokkleiligheter økte med 7,2 prosent, mens prisene på eneboliger og småhus økte med henholdsvis 1,6 og 1 prosent i samme periode. Bunnivået for boligprisene ble nådd i 1. kvartal i fjor. I forhold til dette nivået har den etterfølgende prisveksten til og med 1. kvartal i år variert betydelig mellom ulike områder av landet. Sterkest har veksten vært i Oslo og Bærum (28,4 prosent) og storbyene Stavanger, Trondheim og Bergen (17,8 prosent). I Akershus og i resten av landet steg prisene med henholdsvis 14,6

Bruttoprodukt i bygge- og anleggsvirksomhet
Sesongjustert. 1990 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

To bruktboligprisindikatorer og igangsettingen av nye boliger (sesongjustert)¹⁾

1) Prisene for 2. og 3. kvartal 1994 er delvis basert på anslag.
Kilde: OBOS, NEF/ECON og Statistisk sentralbyrå.

Bygge- og anleggsvirksomhet, markedsutvikling og produksjon

Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående periode¹⁾

	Mrd.kr 1993 ²⁾	Volum				Pris			
		93.3	93.4	94.1	94.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Bygge- og anleggsinvesteringer totalt ³⁾	49,1	-0,1	8,3	-12,3	6,2	0,5	-0,1	2,3	-0,3
Bolig	11,6	5,7	11,7	6,7	7,1	0,7	-0,1	2,5	-0,8
Offentlig forvaltning	17,1	0,7	0,4	-10,1	3,1	0,4	-0,3	2,2	0,1
Kraftforsyning	2,5	4,3	-30,1	4,8	4,1	0,3	0,2	2,8	-1,2
Fastlands-Norge, ellers	17,9	-5,1	20,3	-27,6	8,9	0,5	-0,1	2,3	-0,5
Bruttoproduksjon	72,1	0,0	0,9	0,3	-0,1	0,4	0,8	1,4	-0,5
Vareinnsats	49,7	0,3	0,8	0,5	-0,4	0,2	0,4	0,3	-0,3
Bruttoprodukt	22,4	-0,5	1,1	0,0	0,4	0,9	1,8	3,9	-0,7

1) Markedspriser.

2) Nivå tall i løpende priser.

3) Utenom oljevirksomhet og utenriks sjøfart.

og 11,2 prosent i samme periode. Størsteparten av brukt-boligomsetningen har funnet sted utenfor storbyene.

Bildet av prisutviklingen i 2. kvartal bygger på et mer fragmentarisk datagrunnlag. Norges Eiendomsmeglerforbunds boligprisstatistikk viser en prisvekst fra 1. til 2. kvartal på 2 prosent. Det innebærer en svakere vekst enn i de fire foregående kvartaler. Bildet er imidlertid sammensatt. Prisene på eneboliger og delte boliger steg i alle deler av landet, sterkest i Akershus hvor prisøkningen var henholdsvis 10 og 13 prosent. Den samme statistikken viser at prisen på leiligheter i Oslo/Bærum og resten av Akershus falt med henholdsvis 6 og 5 prosent fra 1. til 2. kvartal. I resten av landet fortsatte prisene på leiligheter å stige. Statistikken viser også at omsetningen økte for alle boligtyper i alle områder av landet i 2. kvartal. Formidlingstiden gikk ned til et gjennomsnitt på 69 dager, det samme som i 1988. OBOS' boligprisstatistikk viser at en foreløpig topp i den gjennomsnittlige kvadratmeterprisen for alle brukte OBOS-boliger ble nådd i juni. Deretter har gjennomsnittsprisen falt både i juli og august. Fra 2. kvartal til perioden juli-august var nedgangen 2,8 prosent.

SSBs prisindeks for nye eneboliger økte med 2,6 prosent fra 4. kvartal 1993 til 1. kvartal i år. Når en tar hensyn til normale sesongvariasjoner, var veksten 4,2 prosent. Prisindeksen lå i 1. kvartal på om lag samme nivå som i årene 1991 og 1992. Etter å ha steget svært moderat siden andre halvår 1991, gikk byggekostnadene markert opp i 2. kvartal i år. Dette skyldes hovedsakelig økte trelastpriser. Det er grunn til å tro at dette vil veltes over i prisene på nye eneboliger. Byggekostnadene for eneboliger og rekkehus av tre steg med henholdsvis 3,3 og 3,2 prosent fra mars til juli. For boligblokker steg indeksen noe svakere. Når det gjelder anlegg, var kostnadsveksten fra 1. til 2. kvartal sterkest for veianlegg (0,7 prosent). Bedringen i etter-spørsel og lønnsomhet i bygge- og anleggsbransjen viser seg også ved at tallet på konkurser faller. Det ble åpnet 126 konkurser i 1. kvartal i år mot 190 i samme periode året før. Den reelle nedgangen er imidlertid mindre (ca. halvparten) enn dette p.g.a. omlegging av statistikken.

Elektrisitetsforsyning

I de syv første månedene i 1994 ble det produsert 66,1 TWh (milliarder kWh) elektrisk kraft i Norge, en nedgang på 1,7 prosent i forhold til samme periode året før. Det totale innenlandske nettoforbruket var imidlertid 3 TWh (nær 5,4 prosent) høyere enn i 1993. Importen av elektrisk kraft var høy i de syv første månedene i år, samtidig som eksporten var lav. Dette innebar en netto import på 1,1 TWh i perioden januar - juli i år. Nettoeksporten ble dermed 5 TWh lavere i de syv første månedene i 1994 enn i samme periode i fjor.

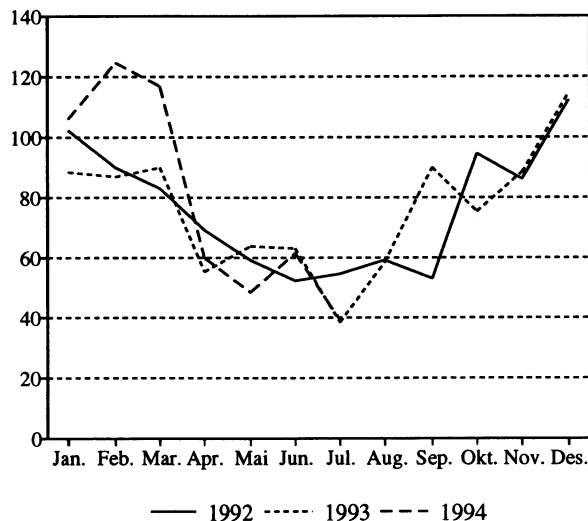
Forbruket av tilfeldig kraft til elektrokjeler har steget i perioden 1991 - 1993, på grunn av lave priser i spotmarkedet. Årets høye spotpriser har snudd denne trenden, med en nedgang i forbruket av tilfeldig kraft til elektrokjeler på 1,3 TWh i perioden januar - juli. Store deler av

kjelmarkedet tjener på å gå over til olje når elektrisitetsprisen overstiger 30 øre/kWh. El-leverandører på Vestlandet stanset forsyningen til elektrokjeler i en periode i februar/mars, pga. stor nett-belastning.

Elektrisitetsforbruket i kraftintensiv industri i de syv første månedene i år var 0,8 TWh høyere enn i samme periode i fjor. Dette skyldes trolig bedre konjunkturer for denne industrien. Forbruket av kraft i alminnelig forsyning økte med 3,7 TWh (10 prosent) i forhold til i fjor. Over halvparten av denne økningen kom i januar og februar, på grunn av lave temperaturer. Dersom man korrejerer for avvik fra normal temperatur, økte elektrisitetsforbruket i alminnelig forsyning med 2 TWh i de syv første månedene i år.

Salget av fyringsprodukter (fyringsparafin og fyringsolje nr. 1 og 2) økte med om lag 15 prosent i de syv første månedene i år i forhold til salget i 1993. Økningen var spesielt sterk i februar og mars. Prisen på fyringsolje pr. kWh nyttiggjort energi er nå 5-6 øre lavere enn den gjennom-

Totalt salg av fyringsparafin og fyringsolje nr. 1 og 2
Månedstall for årene 1992, 1993 og 1994. Mill.liter

Kilde: Norsk Petroleumsinstitutt.

Kraftbalansen januar-juli. TWh

	1992	1993	1994
Kraftproduksjon	67,3	67,2	66,1
+ Import	1,1	0,5	3,6
- Eksport	5,9	4,4	2,5
- Pumpekraft	0,7	0,5	1,1
- Nett-tap	4,8	4,9	5,1
Netto innenlandsk forbruk	57,0	57,9	61,0
- Tilfeldig kraft, el-kjeler	4,2	4,8	3,5
- Kraftintensiv industri	16,1	15,7	16,5
- Alminnelig forsyning	36,7	37,3	41,0
(temperaturkorrigert)	(38,7)	(39,2)	(41,2)

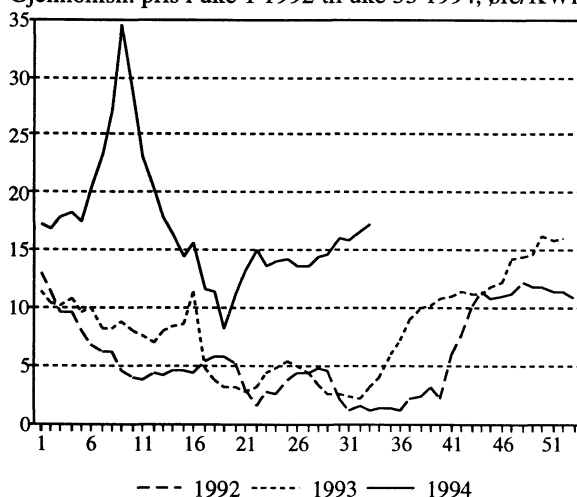
Kilde: Norges vassdrags- og energiverk.

snittlige elektrisitetsprisen for husholdningene, mens parafinprisen er noe høyere enn elektrisitetsprisen. Dette viser at forbrukere som har installert oljebasert oppvarmingsutstyr, og som står overfor ordinære tariffbestemte elektrisitetspriser, fortsatt kan tjene på å benytte olje til oppvarming.

Innenlandsomsetningen i spotmarkedet i de 33 første ukene i 1994 var i gjennomsnitt noe under 300 GWh (millioner kWh) pr. uke, en økning på 100 GWh i forhold til året før, men noe lavere enn i 1992. Gjennomsnittsprisen i spotmarkedet i de 33 første ukene av 1994 var 17,4 øre/kWh mot 6,2 øre/kWh i 1993 og 4,6 øre/kWh i 1992. Spotprisen var spesielt høy i månedsskiftet februar/mars i år, med en topp i uke 9 på hele 35 øre/kWh. Prisene har også vært svært høye i sommer, bl.a som følge av en relativt omfattende eksport til Sverige i juni. Gjennomsnittsprisen var i underkant av 15 øre/kWh i juni og juli i år, mens det i tilsvarende periode i de to foregående år var priser under 5 øre/kWh.

Spotmarkedspris på elektrisk kraft omsatt over Statnett Markeds børs

Gjennomsn. pris i uke 1 1992 til uke 33 1994, øre/KWh

Kilde: Statnett Marked AS.

Forklaringen på de høye spotprisene kan være kaldt vær og et derav påfølgende høyt elektrisitetsforbruk, samt lavt vanninnhold i magasinene. Informasjon om magasinbeholdning har ikke blitt gitt siden oktober 1992, men Statistisk sentralbyrå vil nå publisere månedlig statistikk over energiinnhold og fyllingsgrad i magasinene på bakgrunn av data fra Norges vassdrags- og energiverk. Dette vil skje i form av pressemeldinger pr. midten av måneden etter. Magasintallene som ble offentliggjort 18. august viser at fyllingsgraden var lavest i Møre og Romsdal, Trøndelagsfylkene og Nord-Norge (område 3), hvor den ved utgangen av juli var over 25 prosent lavere enn i 1992. På Østlandet og deler av Sørlandet (område 1) var fyllingsgraden relativt god i forhold til 1992 (5,2 prosent lavere). En tredje årsak til den rekordhøye spotprisen i slutten av februar, var at importen fra Danmark og Sverige ikke fungerte som forventet. Prisforskjellen i forhold til nabolandene var såpass stor at en forventet kraftig importøkning, men det tok flere dager før importen tok seg opp. I tillegg skjedde en midlertidig stans i importen fra Danmark. Dette antyder at utenlandske aktører har betydelig markedsmakt i det norske markedet ved tørrår.

Spotprisen i Norge, som er gjengitt i figuren, og utvekslingsprisen på eksportkraft følger i hovedsak samme utvikling.

Privat tjenesteyting

Produksjonen i privat tjenesteyting fortsatte å vokse i første halvår i år. Gjennomsnittlig kvartalsvis vekst de siste 4 kvartalene var 1,8 prosent, som tilsvarer en årlig rate på over 7 prosent. Denne relativt sterke produksjonsoppgangen henger sammen med den økningen som har funnet sted i privat konsum.

Bruttoinvesteringene i privat tjenesteyting endret seg lite i første halvår, etter en sterk økning i andre halvår i fjor. Hvis vi holder investeringene i samferdselssektoren utenfor, fortsatte imidlertid den underliggende investeringsveksten i første halvår i år. Det gjelder for både maskiner og transportmidler og for bygninger. Det er store svingninger i de registrerte investeringene i samferdselssektoren,

Privat tjenesteyting fastlands-Norge, produksjon og investering

Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående kvartal¹⁾

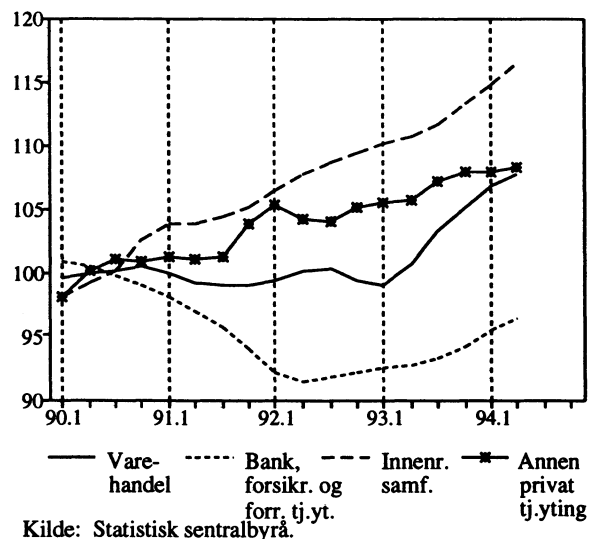
	Mrd.kr 1993 ²⁾	Volum				Pris			
		93.3	93.4	94.1	94.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Bruttoproduksjon	420,1	1,1	2,2	1,4	0,3	0,2	0,4	-0,7	0,2
Vareinnsats	155,5	1,0	3,7	0,2	0,5	0,3	0,2	0,8	0,1
Bruttoprodukt	264,6	1,1	1,4	2,2	0,2	0,2	0,6	-1,5	0,3
Bruttoinvesteringer	30,1	-1,6	19,2	-19,8	12,0	2,0	-0,8	1,6	2,7
- bygn. og anlegg	11,6	-6,2	26,8	-25,5	11,0	0,3	-0,1	2,2	-0,1
- mask. og trsp.midler	18,5	1,4	14,6	-16,0	12,5	2,8	-1,1	1,0	4,3

1) Markedspriser.

2) Nivå tall i løpende priser.

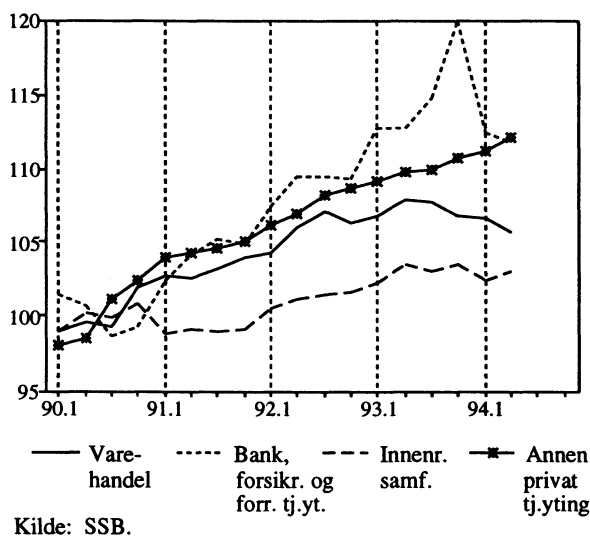
Bruttoproduksjon i privat tjenesteyting, fastlands-Norge

Sesongjustert og glattet. 1990 = 100

Prisutviklingen for privat tjenesteyting, fastlands-Norge

Sesongjustert. 1990 = 100

slik at det er vanskelig å vurdere utviklingen fra kvartal til kvartal for denne undersektoren.

Antall sysselsatte innenfor privat tjenesteyting har endret seg lite gjennom de siste 4 kvartalene. SSBs arbeidskraftsundersøkelse (AKU) viser nedgang i sysselsettingen i varehandelen i første halvår, mens sysselsettingen i forretningsmessig tjenesteyting nå ligger 3-4 prosent høyere enn for ett år siden. Sammenholdt med produksjonstallene får vi dermed en meget sterk produktivitetsvekst i privat tjenesteyting. Dette er særlig uttalt i varehandelen. En slik utvikling er vanlig i perioder med sterk vekst i produksjonen.

Offentlig forvaltning

Foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet for 2. kvartal 1994 viser at offentlig konsum hadde en vekst på 5,1 prosent fra samme periode i fjor. Både statlig og kommunalt konsum økte, og for staten var det spesielt militært konsum som trakk veksten opp. I følge revidert nasjonalbudsjett for 1994 forventes offentlig konsum å øke med 3,2 prosent fra 1993 til 1994.

De offentlige bruttoinvesteringene i fast kapital ble redusert med 6,5 prosent i 2. kvartal i år sammenliknet med 2. kvartal i 1993. De statlige investeringene avtok både i 1. og 2. kvartal i år sammenliknet med respektive kvartaler forrige år, mens de kommunale investeringene økte.

Sysselsettingen i offentlig sektor, målt i utførte timeverk, viste en vekst i 2. kvartal i år på 2,4 prosent sammenliknet med samme periode i fjor. Sysselsettingsveksten var sterkst i kommuneforvaltningen.

Statsforvaltningen

Målt i faste priser økte statlig konsum med 8,5 prosent fra første halvår i fjor til første halvår i år. Militært konsum viste en særlig sterk vekst i denne perioden. Dette må sees i lys av det lave nivået på militært konsum i første halvår i fjor. En sterk vekst i vareinnsatsen i forsvaret bidro til å trekke konsumtallene opp. I statsbudsjettet for 1994 ble det lagt opp til en reduksjon i forsvarsutgiftene fra 1993 til 1994, en må derfor forvente en markert nedgang i militært konsum gjennom resten av året. Sivilt konsum økte med 5,8 prosent i volum i første halvår i år, sammenliknet med samme periode i fjor. Konsumveksten var sterkst på forvaltningsområdene helse og sosial, med 6,1 prosent, og annen statlig tjenesteyting, med 6,0 prosent. Undervisning og forskning hadde i første halvår i år en konsumvekst på 4,9 prosent.

Sysselsettingen i statlig forvaltning, målt i antall utførte timeverk, økte med 0,5 prosent fra 2. kvartal i fjor til 2. kvartal i år. Sterkest var veksten på forvaltningsområdet helse. I forsvaret og undervisningssektoren ble antallet utførte timeverk redusert med henholdsvis 3,1 prosent og 1,8 prosent i 2. kvartal i år sammenliknet med samme periode i fjor.

Statens bruttoinvesteringer i fast kapital økte sterkt fra 1990 til 1992, men falt deretter med 18,5 prosent, målt i faste priser. Dette skyldes blant annet at både Luftfartsverket og Statens bygge- og eiendomsdirektorat pr. 1. januar 1993 ble omdannet fra forvaltningsetater til forretningsbedrifter. I 1. og 2. kvartal i år ble investeringene redusert med henholdsvis 12,3 og 20 prosent sammenliknet med tilsvarende kvartaler i fjor. Forvaltningsområdene helsetjenester og undervisning og forskning hadde positiv volumvekst fra 2. kvartal i fjor til 2. kvartal i år, på henholdsvis 151,6 og 8,7 prosent. Byggingen av nytt Rikshospital var en av årsakene til den sterke investeringsveksten i helsesektoren. For annen tjenesteyting gikk investeringene sterkt ned.

Kommuneforvaltningen

Det kommunale konsumet økte i følge foreløpige KNR-tall med 3,4 prosent i volum fra første halvår i fjor til første halvår i år. Veksten fordelte seg relativt jevnt på samtlige forvaltningsområder. Veksten i kommuneforvaltningens konsum var 2 prosent i 1993, en nedgang på nærmere 2 prosent fra året før. Veksten i vareinnsatsen i den kommunale forvaltningen var i de to første kvartalene 3,3 prosent, sammenliknet med samme periode i fjor.

Sysselsettingen i kommuneforvaltningen, målt i antall utførte timeverk, gikk opp med 3,3 prosent i første halvår i år, sammenliknet med første halvår i fjor.

Offentlig forvaltning - Produksjon, konsum og faktoreterspørsel

Prosentvis endring fra samme periode året før

	Stat Mrd.kr. 1993	Komm. Mrd.kr. 1993	Statsforvaltningen		Kommuneforvaltningen		Offentlig forvaltning	
			Volum 94.2	Pris 94.2	Volum 94.2	Pris 94.2	Volum 94.2	Pris 94.2
Br.produksjon	70,8	115,1	7,7	1,4	3,2	2,2	4,9	1,9
Konsum	64,7	97,1	7,8	1,4	3,5	2,2	5,1	1,9
Gebyrer	6,0	18,0	7,7	1,5	1,6	2,3	3,1	2,1
Vareinnsats	34,6	28,3	17,1	0,5	3,8	1,2	10,6	0,8
Bruttoprodukt	36,2	86,8	0,6	2,3	3,1	2,6	2,3	2,5
Sysselsetting ¹⁾			0,5	2,4	3,3	2,7	2,4	2,6
Bruttoinvestering	10,3	12,4	-20,0	1,5	5,3	1,3	-6,5	1,4

1) Utførte timeverk og lønnskostnader pr. utført timeverk

Bruttoinvesteringene i fast kapital, målt i faste priser, økte med 4,5 prosent i første halvår i år. Ifølge revidert nasjonalbudsjett for 1994 er det anslått en vekst på 5 prosent i investeringene i 1994. I 1993 ble bruttoinvesteringene redusert med 4,9 prosent sammenliknet med 1992. Samtlige av de kommunale forvaltningsområdene viste positiv investeringsvekst. Sammenliknet med 2. kvartal i fjor hadde undervisningssektoren en vekst på 5,8 prosent, helsesektoren en vekst på 6,0 prosent og annen kommunal tjenesteyting en vekst på 4,8 prosent.

Arbeidsmarkedet

Ifølge Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelse – AKU – økte sysselsettingen med 24 000 personer fra 2. kvartal 1993 til 2. kvartal 1994. De nye tallene styrker inntrykket av et oppsving i sysselsettingen. Fordi arbeidsstyrken har økt med 19 000 personer i samme periode har likevel ikke arbeidsledigheten blitt redusert med mer enn 6 000 siste år, til 124 000 personer i 2. kvartal 1994, som tilsvarer 5,8 prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert gikk ledighetsraten ned med ett prosentpoeng gjennom 2. halvår 1993 for deretter å øke med et halvt prosentpoeng fram til juni i år. Også fremover må man regne med at den økte etterspørselen etter arbeidskraft isolert sett vil bidra til å trekke veksten i arbeidsstyrken opp. Arbeidsledigheten kan derfor forbli på et relativt høyt nivå en god stund fremover.

Sysselettingen

Justert for normale sesongvariasjoner har det gjennomgående vært vekst i tallet på sysselsatte siden første halvår 1993. Ifølge AKU var det i 2. kvartal 1994 sysselsatt 2 022 000 personer. Dette er 24 000 (1,2 prosent) flere enn i 2. kvartal 1993. Målt i utførte ukeverk har veksten vært enda klarere, 27 000 ukeverk eller 1,6 prosent. AKU er en utvalgsundersøkelse og anslagene fra AKU vil derfor være beheftet med usikkerhet knyttet til utvalgets størrelse og forskyvninger av utvalgsuken i forhold til helligdager og ferier. Dette gjør at spesielt anslagene på utførte ukeverk blir usikre. En bør derfor ikke fokusere for sterkt på ett enkelt kvartalstall, men istedet se på utviklingen over flere kvartaler.

Veksten i sysselsettingen fra 2. kvartal 1993 til 2. kvartal 1994 fant sted i næringene forretningsmessig tjenesteyting, transport, industri og helse- og sosialtjenester. I jordbruk, varehandel og forsikring gikk sysselsettingen ned. Forskjellen mellom næringene er mer markert om vi fokuserer på antall utførte ukeverk enn når vi ser på tallet for sysselsatte personer. Under lavkonjunkturen fra 1987 til 1993 falt an-

Befolkning i yrkesaktiv alder

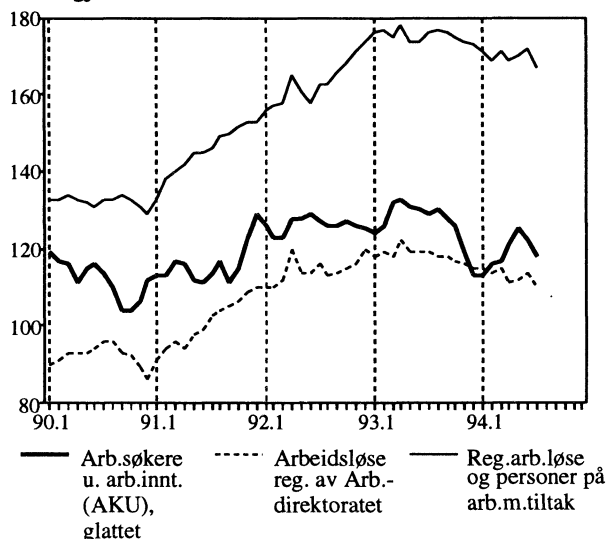
Tusen personer

	Nivå 1994.2	Endring fra samme kvartal året før	
		1993.2	1994.2
16-74 år i alt	3138	12	12
25-54 år	1844	30	30
Arbeidsstyrken	2146	10	19
Arbeidssøkere	124	2	-6
Sysselsatte	2022	8	24
Utførte ukeverk ¹⁾	1720	26	27

Kilde: AKU for 2. kvartal 1994, endringstallene er justert.

1) à 37,5 timer/uke.

Arbeidsledige, 1000 personer
Sesongjusterte månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Arbeidsdirektoratet.

delen sysselsatte i de vareproduserende næringene fra 33 til 28 prosent. Tilbakegangen var størst i bygge- og anleggsvirksomheten, hvor tallet på sysselsatte ble redusert med 30 prosent i denne perioden. Nedgangen i de vareproduserende næringenes andel av totalsysselettingen har med mindre avbrudd pågått gjennom mange ti-år, men ble forsterket gjennom den siste nedgangskonjunkturen. Sysselettingsveksten de siste kvartalene har ført til at denne nedgangen foreløpig er stoppet opp.

Arbeidsstyrken

Også arbeidsstyrken har økt gjennom det siste året. Ifølge AKU var det i 2. kvartal 1994 i alt 2 146 000 personer i arbeidsstyrken, 19 000 (0,9 prosent) flere enn i samme kvartal året før. Andelen av befolkningen som var i arbeidsstyrken (yrkesprosenten) økte fra 68,0 til 68,4 prosent i samme tidsrom. Kvinners yrkesprosent gikk opp fra 62,0 til 62,7 prosent, mens den var uendret for menn.

Vekst i sysselsettingen gir signaler om at det er lettere å få arbeid enn før. Dermed vil en del personer som tidligere har ansett det som nytteløst å søke arbeid, melde seg på arbeidsmarkedet. Særlig blant ungdom er potensialet for nye arbeidssøkere stort. De siste årene har det vært en markert forskyvning av ungdom ut av arbeidslivet og over i utdanning. Samtidig ble den langsiktige trenden med vekst i kvinners yrkesdeltakelse bremsert noe opp. De siste tallene tyder på at kvinners yrkesdeltakelse igjen er på vei opp, men AKU gir foreløpig ingen holdepunkter for at ungdom er på vei tilbake til arbeidslivet igjen.

Ledigheten

Oppgangen i sysselsettingen har ført til at flere har meldt seg på arbeidsmarkedet, og reduksjonen i ledigheten har derfor vært langt mindre enn økningen i sysselsettingen. Dessuten har veksten i etterspørselen etter arbeidskraft ført til at en del av de som allerede er sysselsatt har fått lengre arbeidstid (jamfør vår omtale av undersysselsetting nedenfor).

Ifølge AKU var det i 2. kvartal 1994 i alt 124 000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. De sesongjusterte tallene viser at det siden årsskiftet har vært en viss oppgang i både ledighet og sysselsetting. Endringene er imidlertid ikke større enn at de kan skyldes tilfeldige svingninger. Tallene illustrerer likevel at vi en stund fremover godt kan tenkes å få en vekst i sysselsettingen uten at ledigheten reduseres i særlig grad. I forhold til 2. kvartal 1993 ble ledigheten redusert med 6 000 personer. Nedgangen i ledigheten skjedde i hovedsak blant menn i alderen 25-54 år, der ledighetsraten falt fra 6,1 til 5,4 prosent.

De siste årene har det vært en utvikling i retning av mindre forskjeller mellom den registrerte ledigheten ved arbeidskontorene, korrigert for svingningene i nivået på arbeidsmarkedstiltakene, og AKU-ledigheten. Hittil i 1994 har det imidlertid vært en bevegelse i retning av større forskjeller igjen mellom disse to ledighetsmålene. Dette har sammenheng med at bedringen på arbeidsmarkedet fører til at flere søker etter arbeid uten å registrere seg ved arbeidskontorene. Ved utgangen av august var det registrert 118 400 helt ledige ved arbeidskontorene, 9 600 færre enn på samme tid året før.

I 2. kvartal 1994 var det ifølge AKU i gjennomsnitt 50 000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt som hadde vært arbeidsledige i et halvt år eller mer, som regnes som grensen for langtidsledighet. Dette er 2 000 færre personer, men

samme andel som i fjor. Andelen med en ledighetsperiode på over et år har imidlertid økt fra 26 til 31 prosent. Det er normalt at andelen langtidsledige øker når ledigheten totalt går ned, ettersom det er antall personer med korte ledighetsperioder som først reduseres. Dette skyldes at færre sysselsatte mister arbeidet, og at nye arbeidssøkere går ledige en kortere periode før de får arbeid.

Økt tilgang av ledige stillinger og færre permitterte bekrefter veksten i arbeidskraftetterspørselen. Ved utgangen av august i år var det 5 200 helt permitterte personer ifølge Arbeidsdirektoratet. Samtidig var 4 400 personer berørt av innskrenket arbeidstid. For gruppen helt permitterte er dette en nedgang i forhold til samme tidspunkt i fjor. Det var i alt en tilgang på om lag 26 300 ledige stillinger i løpet av august måned. Dette var en økning på nærmere 3 500 fra året før.

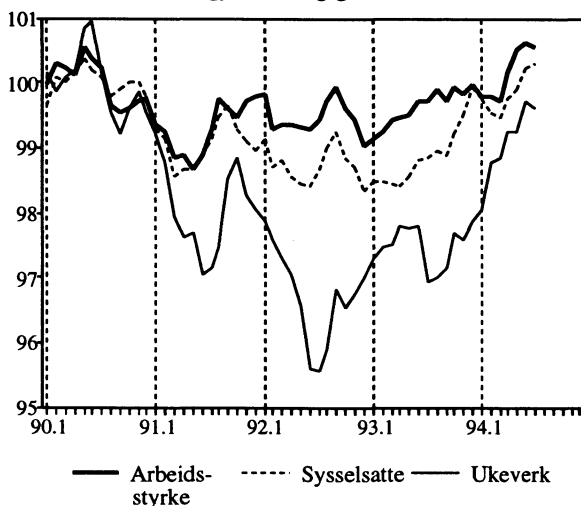
Arbeidsledighet og ledige plasser

Tusen personer

	August 1994	Endring fra august 1993
Registrerte ledige	118,4	-9,6
- permitterte	5,2	-1,0
Innskrenket arbeidstid	4,4	0,1
Personrettede arbeidsmarkedstiltak	45,6	-2,0
Tilgang ledige plasser	26,3	3,5
Beholdning ledige plasser	7,5	1,2

Kilde: Arbeidsdirektoratet.

Arbeidsstyrke, sysselsetting og utførte ukeverk i alt iflg. Arbeidskraftundersøkelsen 1990 = 100. Sesongjusterte og glattede månedstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Ulike ledighetsmål

Normalt har AKU-ledigheten vært høyere enn den registrerte ledigheten fordi ikke alle arbeidssøkere har registrert seg ved arbeidskontorene. Forrige gang ledigheten var høy, i 1983, var denne forskjellen liten. Når AKU-ledigheten denne gangen har ligget over den registrerte ledigheten, har det sammenheng med en endring i typen av arbeidsmarkedstiltak fra sysselsettingstiltak til en større andel kvalifiseringstiltak hvor deltakere oftere vil være arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Dette kan tydelig ses ved at AKU rapporterer et betydelig høyere nivå på ledigheten for ungdom under 20 år, enn registreringen ved arbeidskontorene skulle tilsi. Forskjellen mellom AKU og den registrerte ledigheten er også minst i sommermånedene, da tiltakene trappes kraftig ned.

Foruten de som er helt ledige gir AKU også tall for de undersysselsatte (deltidssysselsatte som søker mer arbeid). AKU gir videre informasjon om hvor mange timer arbeidsløse og undersysselsatte tilbyr. Ved å summere tilbudet av arbeidstimer fra de to gruppene får vi et mål på det urealiserte arbeidstilbudet. Ved å dividere med 37,5 timer får vi et uttrykk for hva det svarer til av heltidsstillinger.

Arbeidssøkere og undersysselsatte. Personer og tilbud av ukeverk (37,5 timer). 1000

	Nivå 1994.2	Endring fra samme kvartal året før	
		1993.2	1994.2
Arbeidssøkere			
Personer	124	2	-6
Ønsket antall ukeverk	110	2	-7
Undersysselsatte			
Personer	84	9	-6
Ønsket merarbeidstid i ukeverk	34	4	-3
Tilbud av ukeverk i alt	145	5	-9

Kilde: AKU for 2.kvartal 1994.

Arbeidsmarkedstiltak

Tusen personer

	Mai 1994	Endring fra mai 1993
Personrettede arbeidsmarkedstiltak i alt	64,2	2,6
Off.sysselsettingstiltak	11,7	-3,8
Lønnstilskudd til arb.givere	4,8	1,2
Kvalifiseringstiltak	43,3	3,3
Arbeidsmarkedskurs	27,0	0,9
Praksisplasser	16,3	2,4
Utdanningsvikariater	4,5	2,0
Andre tiltak	0,0	0,0
Herav ungdom under 20 år	7,8	-0,1

Kilde: Arbeidsdirektoratet.

Undersysselsetting

En økning i etterspørselen etter arbeidskraft resulterer normalt delvis i en økning i arbeidstiden for de som allerede er sysselsatte. Bedringen på arbeidsmarkedet gjennom det siste året underbygges av en observert nedgang i antall undersysselsatte (deltidssysselsatte som ønsker lengre arbeidstid og som har forsøkt å få dette). Ifølge AKU var det 84 000 undersysselsatte i 2. kvartal 1994, en nedgang på 6 000 fra 2. kvartal 1993. Fra 1988 til 1993 ble antall undersysselsatte fordoblet, fra 43 000 til 89 000 personer.

Undersysselsetting kan betraktes som en form for delvis arbeidsløshet. Forskjellen i ledigheten mellom kvinner og menn blir mindre når en tar hensyn til dette. Ifølge AKU var 75 000 menn og 49 000 kvinner helt arbeidsløse i 2. kvartal 1994, mens 20 000 menn og 64 000 kvinner var undersysselsatte.

En annen måte å beskrive endringer i ledigheten på er å se på utviklingen i det urealiserte arbeidstilbudet som arbeidsløse og undersysselsatte representerer. Mange undersysselsatte ønsker bare noen få timer i tillegg og mange arbeidsløse har ønske om deltidsarbeid. Ved å summere tilbudet av arbeidstimer fra de arbeidsløse og de undersysselsatte får vi et mål på det totale urealiserte arbeidstilbudet. I 2. kvartal 1994 tilbød disse to gruppene 145 000 ukeverk, en nedgang på 9 000 fra samme kvartal året før.

Hvis vi regner ledighetsprosent med utgangspunkt i ukeverk, svarer 145 000 ukeverk til 7,8 prosent av alle timer som arbeidstyrken tilbyr. Dette er en nedgang på et halvt prosentpoeng fra 2. kvartal 1993.

Arbeidsmarkedstiltakene

Ordinære personrettede tiltak utenom attføring og bedriftsrettede tiltak sysselsatte 45 600 personer ved utgangen av august i år. Dette er om lag 2 000 færre enn ved utgangen av samme måned året før. Ved utgangen av mai, før tiltakene ble trappet ned for sommeren, omfattet tiltakene 64 200 personer. Kvalifiseringstiltak var den viktigste gruppen på dette tidspunktet, med 67 prosent av totaltallet. 7 800 ungdommer under 20 år var sysselsatt ved ordinære personrettede tiltak ved utgangen av mai i år, mot bare 3 100 registrerte ledige i samme aldersgruppe på samme tidspunkt.

Summen av registrerte helt ledige og personer på personrettede tiltak har sesongjustert vist en svak nedgang gjennom det siste året, etter flere år med betydelig økning. Ved utgangen av august 1994 var det 164 000 som var registrert helt ledige eller sysselsatt ved arbeidsmarkedstiltak. Dette var 11 700 færre enn ved utgangen av august 1993 og utgjorde 7,7 prosent av arbeidstyrken.

Lønns- og prisutviklingen

Lønnsutviklingen

Statistisk sentralbyrås indeks for timefortjenesten for arbeidere i industribedrifter tilknyttet NHO lå i 1. kvartal i 1994 2,9 prosent over nivået i samme periode i 1993. I bygge- og anleggsbransjen lå timefortjenesten i årets 1. kvartal 0,2 prosent under nivået for 1. kvartal i fjor. Denne utviklingen kan føres tilbake til en lønnsnedgang på 1,8 prosent i anleggssektoren, hvor det tradisjonelt er store bevegelser i gjennomsnittlig utbetalt lønn. I byggebransjen økte den gjennomsnittlige timefortjenesten med 0,9 prosent i samme periode.

Ved lønnsoppgjøret i 1994 var det hovedrevisjon for de fleste avtaleområder. I LO/NHO-området ble hovedrevisjonen for første gang siden 1986 gjennomført ved forbundsvisse forhandlinger. I verkstedområdet ble partene enige om et generelt tillegg på 1 krone fra 1. april og vanlige regler for lokale tillegg. I store trekk ble dette resultatet også for de øvrige områdene innenfor LO/NHO. Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene har anslått at tariff tilleggene i 1994 bidrar med 0,9 prosentpoeng til årslønnsveksten i 1994. Forholdsvis høye lønns-tall for 1. kvartal fører til en årslønnsvekst for LO/NHO-området på 3,1 prosent i år, hvis lønnsglidningen i årets tre siste kvartaler blir like stor som i samme tidsrom i fjor. I 1993 var årslønnsveksten for denne gruppen 2,8 prosent.

I privat sektor ellers vil tariffoppjøret og lønnsoverhenget inn i 1994 resultere i en noe høyere lønnsvekst enn for arbeidere i LO/NHO-området, hvis lønnsglidningen blir som i 1994. I offentlig sektor peker tilgjengelig informasjon i retning av en noe lavere lønnsvekst enn for arbeidere i LO/NHO-området.

Det gjennomsnittlige lønnsoverhenget inn i 1994 er av Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene anslått til 1,2 prosent, 0,2 prosentpoeng høyere enn overhenget inn i 1993. På bakgrunn av 1. kvartalstallene, resultatene fra tariffoppgjørene og beregninger med den makroøkonomiske modellen KVARTS kan det se ut til at den gjennomsnittlige timelønnsveksten i år kommer til å bli litt høyere enn i fjor - anslått til 2,8 prosent. Utviklingen i lønnsveksten fremover vil trolig drives av flere faktorer: Høyere produktpriser og dermed bedret lønnsomhet er antatt å slå ut i høyere lønnsvekst i industrien, som i noen grad vil smitte over på de øvrige næringene. Det ser ut til at vekst-takten i konsumprisene vil gå litt opp, og dette kan også virke i retning av økt lønnsvekst. Utviklingen på arbeids-markedet trekker i samme retning: I noen bransjer, spesielt byggebransjen, ser det ut til å være en viss knapphet på fagarbeidere, noe som kan slå ut i økt lønnsvekst for disse gruppene. En forventet nedgang i arbeidsledigheten fremover vil også virke i retning av en generell økning i lønnsveksten. Arbeidsledigheten vil imidlertid fortsatt være på et så høyt nivå at denne effekten trolig vil være beskjeden.

Alt i alt kan en ut fra dette forvente en noe høyere lønnsvekst i 1995 enn i perioden 1992 til 1994.

Noen lønnsbegreper

Lønn pr. normalårsverk: Nasjonalregnskapsbegrep som er lik forholdstallet mellom totalt utbetalt lønn inklusive overtidsgodtgjørelse og andre ytelser som lønnstakere mottar og antall utførte normalårsverk. Antall normalårsverk defineres som summen av antall heltidsansatte og antall deltidsansatte omregnet til heltidsansatte.

Lønn pr. timeverk: Nasjonalregnskapsbegrep som er lik forholdstallet mellom totalt utbetalt lønn (inklusive alle tillegg) og antall utførte timeverk regnet inklusive overtid og eksklusive fravær.

Årslønnsvekst: Begrep som bl.a. benyttes av Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene og defineres som økning i samlet årslønn eksklusive overtids-godtgjørelse for lønnstakere, hvis de arbeider avtale-festet normalarbeidstid og året har et normalt antall arbeidsdager.

Overheng: Overhenget inn i 1994 forteller i prosent hvor mye lønnsnivået i slutten av 1993 ligger over årsgjennomsnittet for 1993. Dermed sier overhenget inn i 1994 hva lønnsveksten ville ha blitt i dette året dersom lønnsnivået ikke ble endret gjennom året.

Tariffmessig lønnsøkning: Tariffmessig lønnsøkning er lønnsøkning fastsatt i tariffavtaler etter sentrale eller forbundsvisse forhandlinger.

Lønnsglidning: Lønnsglidning er lønnsøkning som ikke kommer fra tariff tillegg.

Dekomponering av årslønnsvekst: Gjennomsnittlig årslønnsvekst i 1994 kan dekomponeres i tre deler:

- **Overhenget inn i 1994** (skyldes lønnsvekst gjennom fjoråret, både lønnsglidning og tariff tillegg gitt i 1993)
- **Bidraget til årslønnsvekst i 1994 fra tariff tillegg** i 1994 (tariff tillegg avtalt i 1994, multiplisert med antall timer/dager/måneder som det gjelder for i 1994 - som prosent av årslønnen i 1993)
- **Bidraget fra lønnsglidningen gjennom 1994** (all lønnsøkning i 1994 fra slutten av 1993 som ikke er avtalt i tariff oppgjøret i 1994 - som prosent av årslønnen i 1993).

Lønnsutviklingen i 1992 og 1993

Reviderte nasjonalregnskapstall for 1992 og 1993 viser at lønn pr. normalårsverk økte med 2,9 prosent i 1993, og 3,6 prosent året før. Regnet pr. timeverk var lønnsveksten 2,8 prosent i 1992 og 2,7 prosent i 1993. Lønnsveksten i 1993 var den laveste på tretti år.

Lønnsveksten pr. normalårsverk for 1993 var 2,7 prosent for skjermede næringer medregnet offentlig forvaltning, 2,6 prosent for utekonkurrerende næringer og 3,4 prosent for hjemmekonkurrerende næringer. I næringsvirksomhet var lønnsveksten 3,1 prosent, mot 2,6 prosent i offentlig forvaltning. Lønnsveksten i statlig forvaltning var 3,0 prosent og i kommuneforvaltningen 2,4 prosent. Den forholdsvis høye gjennomsnittlige lønnsveksten i statlig forvaltning henger sammen med en nedgang i antall rekrutter, som bidro til en lønnsvekst i forsvaret på nær 4 prosent, mens den gjennomsnittlige lønnsveksten i den sivile forvaltningen er anslått til 2,5 prosent. Lønnsveksten for industri i alt var 3,1 prosent fra 1992 til 1993. I utenriks sjøfart gikk lønn pr. normalårsverk opp med hele 7,2 prosent. Dette skyldes i stor grad vekst i dollarkursen ettersom utlendinger på norske skip stort sett har lønnsavtaler i dollar.

Lønn etter næring

Prosentvis vekst fra året før

	Pr. normal- årsverk ¹⁾		Pr. timeverk	
	1992	1993	1992	1993
I alt	3,6	2,9	2,8	2,7
Fastlands-Norge	3,6	2,7	2,6	2,5
Primærnæringer	3,8	1,8	3,0	1,2
Oljeutvinning og rørtransport	4,0	4,3	3,2	4,0
Utenriks sjøfart og oljeboring	1,8	7,1	1,6	7,0
Industri og bergverk	3,7	3,1	2,6	2,8
Skjermet industri	3,0	2,6	2,1	2,4
Utekonk.industri	3,3	2,4	2,3	2,4
Hjemmekonk.industri	4,2	3,5	3,1	3,2
El.forsyning	3,6	2,5	2,1	2,1
Bygg og anlegg	3,3	2,0	1,9	2,2
Varehandel	3,8	3,0	2,4	2,4
Innenriks samferdsel	4,6	2,5	3,6	2,1
Hotell og rest.	3,7	3,2	3,1	2,8
Finansiell tj.yting	3,3	3,4	1,9	2,9
Forr.messig tj.yting	4,4	3,9	3,0	3,5
Annen privat tj.yting	3,5	3,0	2,3	2,8
Offentlig forv.	3,4	2,6	2,7	2,5
Stat	4,5	3,0	3,7	2,8
Kommune	2,9	2,4	2,3	2,3

1) Summen av antall heltidsansatte og antall deltidsansatte omregnet til heltid.

Kilde: SSB

Prisutviklingen

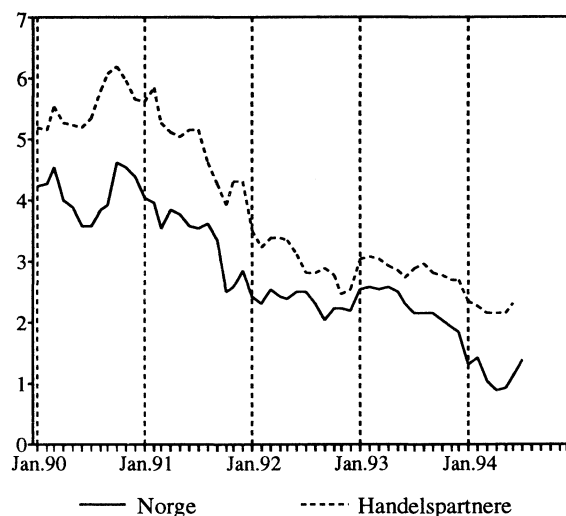
Veksten i konsumprisindeksen på 12-månedersbasis var i juli 1,4 prosent, etter å ha vært nede på 0,9 prosent i april og mai og 1,1 prosent i juni. Som gjennomsnitt lå indeksen i årets syv første måneder 1,1 prosent høyere enn i samme periode i 1993.

Den moderate økningen i inflasjonstakten fra juni til juli i år kan i stor grad tilskrives myndighetenes tilpasning: Fra 1. juli ble blant annet avgiftene på bensin og tobakk hevet. Videre ble teletakstene ikke endret i år, mens de i juli i fjor ble satt betydelig ned. Disse forholdene tilsier isolert sett en økning i veksten i konsumprisindeksen på 12-månedersbasis på 0,2-0,3 prosentpoeng fra juni til juli, altså om lag svarende til den observerte endringen.

Den gjennomsnittlige 12-månedersveksten i konsumprisindeksens delindekser så langt i 1994 spenner fra null-vekst for gruppen andre varer og tjenester til 2,6 prosent for drikkevarer og tobakk. Den lave prisveksten for gruppen andre varer og tjenester kan føres tilbake til utviklingen for skapsreiser, hvor en avgiftsomlegging fra nyttår resulterte i lavere priser. De tre tyngste gruppene i konsumet; matvarer, reiser og transport og bolig, lys og brensel hadde i denne 7-måneders perioden alle en noe svakere prisvekst målt fra samme periode i fjor, enn totalindeksen. I juli var prisveksten på 12-måneders basis fremdeles noe lavere enn gjennomsnittet for matvarer og bolig, lys og brensel, mens prisveksten for reiser og transport, som følge av bensinprisøkningen, var kommet over veksten i totalindeksen.

Lav vekst i innenlandske lønnskostnader, økt priskonkurranse og effektivisering i varehandelen og moderat vekst i prisene på importerte varer har dannet grunnlag for den historisk sett lave prisveksten vi har hatt i Norge i de senere

Konsumprisveksten i prosent fra samme måned året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

årene. Blant annet som følge av lavere økning i avgiftssatsene enn året før, falt prisveksten på 12-månedersbasis fra 1,8 prosent i desember 1993 til 1,3 prosent i januar i år. Det videre fallet i prisvekst utover våren 1994 kan delvis føres tilbake til en tilnærmet stabilisering av husleiene, som igjen var en følge av rentenedgangen gjennom 1993.

Den importveide verdien av norske kroner har gjennomgående blitt redusert fra september 1992 og frem til februar 1994. Som årsgjennomsnitt var depresieringen i 1993 1,9 prosent. Med uendrede valutakurser fra månedsskiftet august/september og ut året vil verdireduksjonen bli 1,4 prosent i 1994. Verdien av norske kroner har imidlertid steget

noe fra utgangen av februar og til begynnelsen av september, slik at en uforandret valutakurs også gjennom 1995 vil medføre en styrking av kronen med 0,4 prosent dette året. Til tross for verdireduksjonen av kronen steg importprisen på tradisjonelle varer gjennomgående forholdsvis lite gjennom 1993, og viste faktisk nedgang gjennom vinterhalvåret 1993/1994 og ut 2. kvartal i år. Dette har sammenheng med lav prisvekst på verdensmarkedet, men kan også være en følge av at valutakursendringer normalt slår ut i importpriser med et tidsetterslep. En klar prisøkning på verdensmarkedet på endel viktige råvarer i 2. kvartal i år ble motvirket av appresieringen av kronen i dette kvartalet.

Beregninger med den makroøkonometriske modellen KVARTS gir en gjennomsnittlig prisvekst på 1,3 prosent fra 1993 til 1994, med en svakt høyere prisvekst gjennom 2. halvår i år enn i samme periode i fjor. Vekst i importpriser og en noe høyere lønnskostnadsvekst enn i år, bidrar til at konsumprisveksten i 1995 kan komme opp i om lag 2 prosent.

Prisstigningen hos våre handelspartnere, målt som vekst fra samme måned året før, falt noe gjennom årets første måneder. I april var prisveksten kommet ned i 2,1 prosent, hvorefter den har steget moderat. Den gjennomsnittlige prisstigningen hos handelspartnerene har vært høyere enn prisstigningen i Norge helt siden høsten 1989. Siden begynnelsen av 1993 har det også vært en tendens til økt inflasjonsforskjell mellom Norge og våre handelspartnere, en utvikling som har fortsatt så langt vi har tall for (juni).

Konsumprisindeksen etter konsumkategori

Prosentvis endring fra samme periode året før

	Jan.-des 1993	Jan.-juli 1994	Juli 1994
I alt	2,3	1,1	1,4
Matvarer	-1,1	0,9	1,3
Drikkevarer og tobakk	3,1	2,6	5,8
Klær og skotøy	2,7	2,0	1,4
Bolig, lys og brensel	2,8	0,8	0,7
Møbler og hush.art	1,9	1,1	1,0
Helsepleie	4,3	1,8	1,9
Reiser og transport	3,4	1,0	1,9
Fritidssysler og utd.	3,4	2,4	2,0
Andre varer og tjenester	1,6	0,0	0,3

Kilde: SSB.

Konsumprisindeksen etter leveringssektor

Prosentvis endring fra samme periode året før

	Jan.-des. 1993	Jan.-juli 1994	Juli 1994
I alt		2,3	1,1
1. Jordbruksvarer	-2,0	0,2	0,0
2. Fiskevarer	-0,8	-1,1	-0,7
3. Andre norskproduserte konsumvarer	2,7	1,3	2,2
3.1 Lite påvirket av verdensmarkedets priser	3,0	0,9	1,3
3.2 Påvirket av verdensmarkedet pga. stort importinnhold eller råstoffpris bestemt på verdensmarkedet	3,6	0,9	2,2
3.3 Påvirket av verdensmarkedet pga. konkurranse fra utlandet	1,7	2,1	3,2
4. Importerte konsumvarer	3,3	2,3	2,2
4.1 Uten norsk konkurranse	4,0	2,4	2,3
4.2 Med norsk konkurranse	2,2	2,1	2,0
5. Husleie	2,8	0,7	0,3
6. Andre tjenester	2,0	0,7	1,1
6.1 Med arbeidslønn som dominerende prisfaktor	3,0	2,2	2,2
6.2 Også med andre viktige priskomponenter	1,7	0,2	0,7

Kilde: SSB.

Husholdningene

Disponibel realinntekt: Klar vekst fra 1993 til 1994?

Husholdningenes disponible realinntekter gikk opp med i underkant av 2 prosent fra 1992 til 1993. Veksten i år forventes nå å bli om lag 1 prosentpoeng høyere enn dette.

Husholdningenes lønnsinntekter antas å gå opp reelt med om lag 3,5 prosent i år. Bak dette anslaget ligger en anslått vekst i antall utførte timeverk på om lag 2 prosent og en vekst i reallønna regnet pr. time på rundt 1,5 prosent. Utviklingen i husholdningenes lønnsinntekter forventes å gi et positivt bidrag til veksten i husholdningenes disponible realinntekter på 2,8 prosentpoeng i år mot rundt 1 prosentpoeng i fjor.

Veksten i de offentlige stønadene forventes i år å gi et bidrag til veksten i husholdningenes disponible realinntekter på i underkant av 1 prosentpoeng. Dette er noe lavere enn i fjor. Vekstbidraget fra utviklingen i næringsinntektene er også anslått til å bli noe under fjorårets nivå på 1 prosentpoeng.

Det er ventet at husholdningenes innbetaling av direkte skatt og trygdeavgifter utenom arbeidsgiveravgift reelt sett vil gå opp med i overkant av 5 prosent fra 1993 til 1994. Dette gir et negativt vekstbidrag til utviklingen i husholdningenes disponible realinntekter på om lag 1,7 prosentpoeng i år mot i overkant av 1 prosentpoeng i fjor.

Husholdningenes inntekter, utgifter og sparing 1992, 1993 og 1994

Milliarder 1992-kroner

	1992	1993	1994 ¹⁾	Bidrag til vekst fra foregående år. Prosentpoeng	
				1993	1994 ¹⁾
Lønn ²⁾	313,2	316,6	327,7	0,9	2,8
Driftsresultat	62,0	65,7	68,3	1,0	0,7
Offentlige stønader	150,1	153,9	156,8	1,0	0,8
Netto renteutgifter mv.	17,6	17,0	14,9	0,1	0,5
Direkte skatt ²⁾	122,5	127,2	133,9	-1,2	-1,7
Disponibel realinntekt	385,2	392,0	404,0	1,8	3,1
Privat konsum	365,2	371,1	386,7		
Sparing	20,0	20,9	17,3		
Sparerate i prosent	5,2	5,3	4,3		

Memo:

Konsumprisvekst ifølge deflatoren

2,6 1,9 1,4

1) Anslag.

2) Utenom arbeidsgiveravgift.

En fortsatt oppgang i husholdningenes nettofordringer trekker i retning av betydelig nedgang i nettorenteutgiftene fra 1993 til 1994. Fallet i det generelle rentenivået trekker imidlertid i motsatt retning. Samlet antas utviklingen i inntektsgruppen netto renteutgifter mv. å gi et bidrag til veksten i husholdningenes disponible realinntekter på om lag ett halvt prosentpoeng fra 1993 til 1994.

Nedgang i spareraten fra 1993 til 1994?

Husholdningenes sparerate, dvs. sparingen som andel av disponibel inntekt, holdt seg på vel 5 prosent i 1992 og 1993, etter å ha gått opp med over 4 prosentpoeng gjennom de 2 foregående årene. I inneværende år forventes imidlertid veksten i privat konsum å bli godt over 4 prosent, og dermed klart sterkere enn den anslåtte veksten i husholdningenes disponible realinntekter på vel 3 prosent. Dermed ligger det an til en nedgang i spareraten på rundt 1 prosentpoeng.

Den forventede nedgangen i spareraten inneværende år må ses i sammenheng med utviklingen i rentenivået og i husholdningenes formue. Gjennom flere år har husholdningene hatt positiv finanssparing slik at nettofordringene har økt. De siste finansregnskapstallene fra Norges Bank viser at husholdningenes nettofordringsrate, dvs. nettofordringene som andel av disponibel inntekt, var 41,6 prosent ved utgangen av 1. kvartal i år (sesongjustert). Dette var en økning på 1,2 prosentpoeng fra 1. kvartal i fjor. Fra 4. kvartal 1992 til 4. kvartal 1993 var oppgangen på hele 12,7 prosentpoeng. Husholdningenes nettofordringsrate ligger nå over nivået fra første halvdel av 1980-tallet.

Videre har reduksjonen i rentenivået gjennom de siste seks kvartalene bidratt til at den tidligere nedgangen i boligprisen er snudd til oppgang, slik at også husholdningenes boligformue øker. I den grad husholdningene tar konsumbeslutninger ut fra sin totale formuesposisjon, kan dette være en viktig faktor bak den sterke veksten i privat forbruk.

Rentenedgangen har også senket kostnadene ved å eie bil og andre varige goder, og dette er trolig noe av grunnen til den sterke oppgangen i kjøpene av slike goder. Den forventede nedgangen i spareraten må også ses i sammenheng med hvordan privat konsum er definert i nasjonalregnskapet. Kjøp av varige konsumgoder (utenom boligkapital) blir i nasjonalregnskapet regnet som konsumert i kjøpsåret. Den markerte økningen i slike kjøp bidrar således isolert sett til å senke spareraten, selv om husholdningene trolig betrakter kjøpene som investering.

Privat konsum: Sterk vekst i første halvår i år

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at privat konsum gikk opp med om lag 2 prosent (sesongjustert) fra andre

Privat konsum

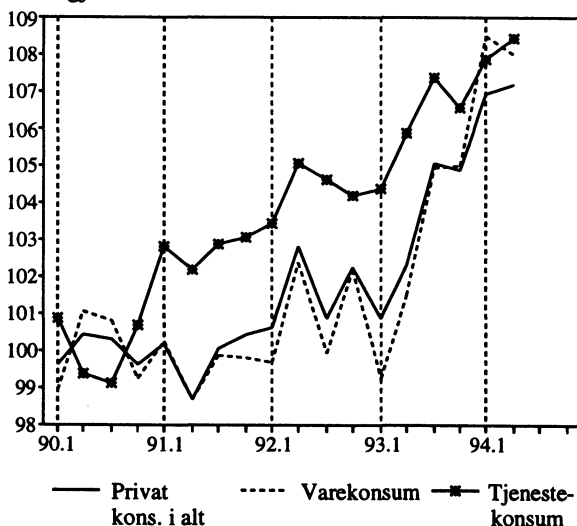
Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Mrd. kr. 1993	Volumendring				Prisendring			
		93.3	93.4	94.1	94.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Varer	231,5	3,4	0,1	3,3	-0,4	0,5	0,2	-0,1	0,4
Varige	31,5	9,5	0,6	7,8	5,4	1,1	0,7	0,3	0,9
Andre	200,0	2,5	0,0	2,6	-1,4	0,4	0,1	-0,2	0,3
Tjenester	135,0	1,4	-0,7	1,3	0,5	0,0	0,5	0,3	0,2
Boligtjenester	49,8	0,1	0,1	0,1	0,1	0,5	0,3	0,2	0,2
Andre	85,2	2,2	-1,2	1,9	0,7	-0,2	0,6	0,4	0,2
Spesifisert konsum	366,5	2,7	-0,2	2,6	-0,1	0,3	0,3	0,0	0,4
+ Nordmenns konsum i utlandet	25,7	4,9	0,7	0,0	3,1	-1,1	1,7	1,3	-0,2
- Utlendingers konsum i Norge	14,0	6,3	-1,4	14,9	-2,3	0,2	0,3	0,2	0,1
Privat konsum	378,2	2,7	-0,1	1,9	0,2	0,2	0,4	0,1	0,3
- tendens ¹⁾		1,7	1,3	0,8	0,8	0,2	0,2	0,3	0,4

1) Endring i sesongjustert og glattet serie.

Privat konsum

Sesongjustert. 1990 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

halvår i fjor til første halvår i år. Alle hovedgruppene bidro til denne oppgangen, men veksten var sterkere for varekonsumet og spesielt for kjøp av varige konsumgoder. Privat konsum endret seg lite (sesongjustert) fra 1. til 2. kvartal i år. Problemer med å korrigere for påskehøytidens forskjellige plassering i kalenderårene 1993 og 1994 kan imidlertid innebære at tallene i noen grad undervurderer den underliggende veksten gjennom de to kvartalene. Dersom privat konsum holder seg uendret (sesongjustert) fra første til andre halvår, vil årsveksten fra 1993 til 1994 bli på i overkant av 3,5 prosent. Med en vekst på 2 prosent fra første til andre halvår vil årsveksten bli om lag 1 prosent-poeng høyere.

Varekonsumet: Sterk vekst i kjøp av varige konsumgoder

En vekst i kjøp av varige og ikke-varige konsumgoder på henholdsvis om lag 11 og 1,8 prosent, førte til at varekonsumet gikk opp med rundt 3 prosent (sesongjustert) fra andre halvår i fjor til første halvår i år. Sett i forhold til konsumnivået i første halvår 1993, var veksten i varekonsumet på nesten 8 prosent. Kjøpene av varige forbruksgoder gikk opp med 21,5 prosent. Ved siden av den betydelige veksten i husholdningenes realinntekter må den sterke veksten en nå har i kjøpene av varige konsumgoder ses i sammenheng med det fallet i realrenten etter skatt som en har hatt siden 1992. Dessuten er det trolig et betydelig behov for erstatningskjøp etter flere år med forholdsvis lavt nivå på anskaffelsene av nye varige kapitalgoder.

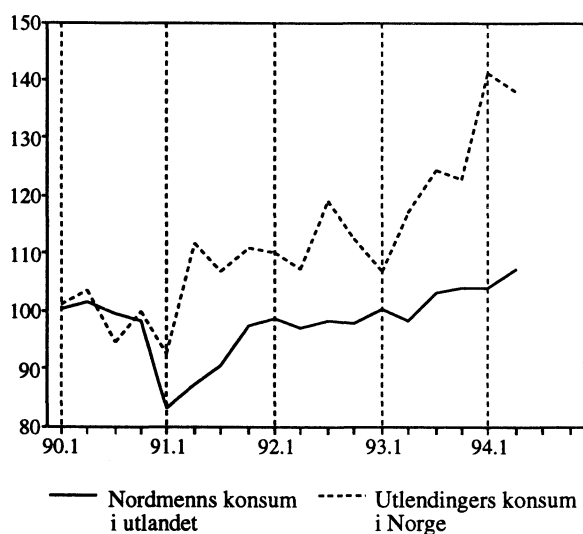
Blant de varige konsumgodene var det vekst i alle tre undergruppene fra andre halvår 1993 til første halvår i år (sesongjustert). Veksten i kjøp av personbiler, varige fritidsvarer og møbler og elektriske artikler var på henholdsvis om lag 26, 7 og 1,5 prosent. I løpet av årets 8 første måneder har det blitt førstegangsregistrert om lag 60500 personbiler. Dette representerer en vekst på rundt 45 prosent fra tilsvarende periode i 1993. Registreringstallene for juli og august tyder på at den underliggende veksten i personbilsalget kan være i ferd med å avta.

Det var økning (sesongjustert) i alle hovedgruppene blant de ikke-varige godene fra andre halvår 1993 til første halvår 1994 bortsett fra for klær og sko. Nedgangen i kjøpet av klær og sko kan henge sammen med at denne konsumgruppen de to siste årene har hatt betydelig sterkere prisvekst enn privat konsum totalt sett.

Det har gjennom lengre tid vært en forholdsvis svak vekst i matvareprisene i forhold til prisveksten for privat konsum totalt sett. Dette kan ha vært medvirkende til at matvarekonsumet gikk opp med om lag 2 prosent (sesongjustert) fra andre halvår 1993 til første halvår i år. Husholdning-

Korreksjonsposter

Sesongjustert. 1990 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

enes driftsutgifter til egne transportmidler økte reelt sett med om lag 2,5 prosent. Dette har trolig sammenheng med veksten i bilparken. Sterkest vekst blant de ikke-varige konsumgodene, når en ser bort fra energikonsumet, hadde gruppene andre fritidsvarer og andre husholdningsvarer, som gikk opp med henholdsvis 6 og noe over 3 prosent. Konsumet av drikkevarer og tobakk gikk opp med om lag 1 prosent (sesongjustert) fra andre halvår 1993 til første halvår i år. Årsaken til at denne konsumgruppen bare vokser halvparten så raskt som privat konsum totalt sett, kan være at prisveksten på grunn av avgiftsøkninger er langt sterkere for drikkevarer og tobakk, enn for andre konsumgrupper.

Forbruket av elektrisitet og brensel gikk samlet opp med 1,2 prosent (sesongjustert). Sammenlignet med første halvår i fjor var veksten på 8,3 prosent. Tall fra Statnett tyder på at over halvparten av denne veksten skyldtes at gjennomsnittstemperaturen var betydelig lavere i første halvår i år enn i samme tidsrom i fjor.

Tjenester: Vekst fra andre halvår 1993 til første halvår 1994

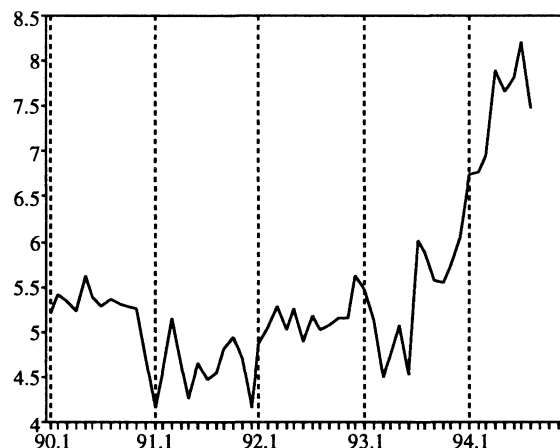
Foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet viser at husholdningenes konsum av tjenester gikk opp om lag 1,2 prosent (sesongjustert) fra andre halvår 1993 til første halvår 1994. Bak denne utviklingen lå en oppgang i boligkonsumet på kun 0,2 prosent, mens øvrige tjenester gikk opp med 1,7 prosent.

Den svake veksten i boligkonsumet henger sammen med at boliginvesteringene fortsatt ligger på et lavt nivå etter at de i flere år har vært synkende.

Blant øvrige tjenester (utenom boligjenester) var det spesielt sterk vekst for hotell- og restaurantjenester og for

Registrerte nye personbiler

1000 stk. Sesongjustert.

konsumkategorien diverse transporttjenester, som gikk opp (sesongjustert) med henholdsvis i underkant av 7 og i overkant av 4 prosent fra andre halvår i fjor til første halvår i år. En nedgang i prisindeksen for transporttjenester på over 6 prosent siden 1991 er en viktig faktor bak den sterke veksten i konsumet av disse tjenestene. I nasjonalregnskapet er post- og teletjenester gruppert sammen med persontransport mv., og nedgangen i prisindeksen skyldes at tellerskrittatsene har blitt satt ned en rekke ganger de siste årene. Det private konsumet av helsetjenester gikk noe ned (sesongjustert) fra andre halvår i fjor til første halvår i år.

På grunn av betydelig usikkerhet knyttet til fordelingen av tjenesteproduksjonen på vareinnsats og konsum må volumutviklingen for disse konsumkategoriene tolkes med særlig forsiktighet.

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall gikk nordmenns konsum i utlandet opp med nærmere 2 prosent (sesongjustert) fra andre halvår i fjor til første halvår i år. Sammenlignet med første halvår i fjor var oppgangen på rundt 6 prosent. Tall fra Luftfartsverket viser at antall passasjerer ankommet fra eller reist til utlandet med rute- og charterfly gikk opp med henholdsvis 16 og 12 prosent i det samme tidsrommet.

Utlendingers konsum i Norge gikk opp (sesongjustert) med nesten 13 prosent fra andre halvår 1993 til første halvår 1994. Tall fra SSBs overnattingsstatistikk viser at antall gjestedøgn foretatt av utlendinger lå 13 prosent høyere i de syv første månedene i år enn i samme periode i fjor. Avviklingen av de olympiske lekene i februar i år var en viktig faktor bak denne sterke veksten.

Utenriksøkonomi og disponibel inntekt for Norge

Utenriksøkonomi

Foreløpige beregninger viser et overskudd på driftsbalansen overfor utlandet for første halvår i år på 12,9 milliarder kroner, det samme som i første halvår i fjor. Vare- og tjenestebalansen viser et eksportoverskudd på 25,4 milliarder kroner, en reduksjon på 6,1 milliarder kroner i forhold til første halvår i 1993. Forverringen av handelsbalansen ble oppveiet av en like stor nedgang i underskuddet på rente- og stønadsbalansen.

Eksportvolumet totalt økte med 12,0 milliarder kroner fra første halvår i fjor til første halvår i år, men en nedgang i eksportpriser førte til at samlet eksportverdi likevel bare gikk opp med 4,2 milliarder kroner. Den lave prisen på råolje i første kvartal i år ble til dels motvirket av et høyere eksportvolum, slik at eksportverdien av olje og gass holdt seg om lag uendret. Eksporten av skip og oljeplattformer gikk ned med 2,8 milliarder kroner som følge av redusert volum. Markert volumvekst førte til at eksportverdien av tradisjonelle varer økte med 6,2 milliarder kroner i forhold til første halvår i fjor. Tjenesteeksporten er dominert av bruttofrakter ved skipsfart, og denne posten viste nedgang både i verdi og volum gjennom første halvår i år. De andre tjenestepostene, som er tjenester i tilknytning til oljevirk-somheten, utlendingers forbruk i Norge og andre tjenester, viste imidlertid vekst, og dette resulterte i at tjenesteeksporten totalt økte med 1,4 milliarder kroner i første halvår i år. Denne økningen fordeler seg omtrent likt på volum og pris.

Samlet importverdi gikk opp med 10,3 milliarder kroner, noe som tilsvarer en økning på 8,2 prosent, hovedsakelig

som følge av høyere importvolum. Det var særlig importen av tradisjonelle varer som økte. De fleste varegruppene som er inkludert i denne samleposten viste vekst både i verdi og volum, men gruppen transportmidler uten tilsvarende norsk produksjon (biler) skiller seg ut med en volumvekst på hele 64 prosent fra første halvår 1993 til første halvår 1994. Volumet på tjenesteimporten ble redusert sammenlignet med første halvår i fjor, men høyere priser førte likevel til en verdioppgang på 0,4 milliarder kroner.

Rente- og stønadsbalansen viser nettooverføringer av renter, stønader, aksjeutbytte m.v. fra utlandet. Både i 1992 og i 1993 var det høye utbetalinger av aksjeutbytte til utlandet i første halvår. I 1992 var det først og fremst oljeselskape-ne som betalte ut aksjeutbytte, mens det i 1993 også var store utbetalinger av utbytte fra andre sektorer. De høye utbetalingerne var trolig et resultat av tilpasning til det nye skattesystemet, og har ikke fortsatt i første halvår 1994. Reduksjonen i underskuddet på rente- og stønadsbalansen skyldes dermed hovedsakelig en nedgang i netto utbetalinger av aksjeutbytte på 5,2 milliarder kroner; en nedgang på 50% fra første halvår i fjor. I tillegg forklares bedringen med en reduksjon av netto renteutgifter på 2 milliarder kroner, noe som vesentlig skyldes høyere renteinntekter fra utlandet i første kvartal i år. Med en økning i netto stønader til utlandet på 1 milliard kroner, ble rente- og stønadsbalansen totalt forbedret med 6,2 milliarder kroner.

Foreløpige beregninger viser at Norges nettogjeld overfor utlandet ble redusert med 13,3 milliarder kroner gjennom årets seks første måneder, til et nivå på 44,4 milliarder kroner. Forskjellen mellom overskuddet på driftsbalansen

Driftsbalansen

Miliarder kroner

	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2	Endring fra 1.halvår 1993 til 1. halvår 1994		
								Verdi	Volum	Pris
EKSPORT	317,6	75,8	81,5	79,5	80,8	80,0	81,5	4,2	12,0	-7,8
Skip og oljeplattformer m.v ¹⁾	11,0	2,2	3,7	3,0	2,0	1,9	1,3	-2,8	-2,8	-0,1
Råolje og naturgass	104,1	25,7	26,9	24,5	27,0	25,2	26,9	-0,6	7,3	-7,8
Tradisjonelle varer	112,8	26,7	29,0	26,7	30,5	31,0	30,9	6,2	6,8	-0,6
Tjenester	89,7	21,2	21,9	25,3	21,4	21,9	22,5	1,4	0,7	0,6
IMPORT	267,8	61,5	64,3	71,6	70,4	67,3	68,8	10,3	9,3	1,0
Skip og oljeplattformer m.v ¹⁾	18,4	3,6	4,4	6,0	4,4	3,2	2,3	-2,5	-2,0	-0,5
Råolje	1,1	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,1	-0,2	-0,2	0,0
Tradisjonelle varer	157,3	37,4	37,0	39,0	44,0	43,0	44,0	12,6	12,8	-0,2
Tjenester	91,0	20,3	22,6	26,3	21,8	20,9	22,3	0,4	-1,3	1,7
Vare og tjenestebalansen	49,8	14,3	17,2	7,9	10,4	12,7	12,7	-6,1	..	..
Rente og stønadsbalansen	-32,7	-9,1	-9,6	-3,8	-10,3	-4,5	-7,9	6,2	..	..
Driftsbalansen	17,1	5,3	7,6	4,1	0,1	8,1	4,8	0,0	..	..

1) Inkl. moduler og direkte eksport/import av varer ved oljevirk-somhet.

og endringene i nettogjelden er omvurderinger av fordringer og gjeld, hovedsakelig som følge av valutakursendringer. Norges nettogjeld overfor utlandet har vært synkende siden 1988.

Disponibel inntekt og sparing for Norge

Disponibel inntekt for et land gir et uttrykk for hva landet har til disposisjon til konsum og sparing. Disponibel inntekt er definert som bruttonasjonalprodukt i løpende priser fratrukket kapitalslit og nettooverføringer til utlandet (renter, stønader, aksjeutbytte m.v.). Foreløpige beregninger viser at disponibil inntekt for Norge økte med 22,2 milliarder kroner fra første halvår i 1993 til første halvår i 1994, til et nivå på 305,6 milliarder kroner. Veksten i disponibil inntekt forklares først og fremst med veksten i bruttonasjonalproduktet på 17,8 milliarder kroner, men redusert underskudd på rente- og stønadsbalansen, og da spesielt reduserte utbetalinger av aksjeutbytte til utlandet, bidro også til høyere disponibil inntekt for Norge. Ved å deflatere med nasjonalregnskapets prisindeks for netto innenlandsk bruk av varer og tjenester, dvs. en prisindeks for konsum og nettorealinvesteringer, kommer en frem til begrepet *disponibel realinntekt for Norge*. Beregninger viser at disponibil realinntekt for Norge gikk opp med 6,9 prosent fra første halvår 1993 til første halvår 1994.

Sparing for Norge er definert som disponibil inntekt fratrukket offentlig og privat konsum. Sparingen for landet som helhet tilsvarer summen av netto realinvestering og netto finansinvestering. Netto realinvestering er lik økningen i produksjonskapitalen (inkludert lagerendring og fratrukket kapitalslit), mens netto finansinvestering er lik overskuddet på driftsbalansen. Det er ikke tatt hensyn til omvurdering av realkapitalen, petroleumsreservene, andre naturressurser eller utenlandsgjelden ved beregningen av sparingen i nasjonalregnskapet. Beregninger for første halvår 1994 viser at sparingen for Norge økte med 4,4 milliarder kroner fra første halvår 1993, noe som tilsvarer en økning på 16,4 prosent. Spareraten for Norge, definert som sparing i prosent av disponibil inntekt, var på 10,2 prosent i første halvår i år, mot 9,5 prosent i samme periode i fjor.

Økonomisk-politisk kalender

Juni

3. Regjeringen legger frem en stortingsmelding (St.meld. nr. 40 1993-94) om norsk EU-medlemskap.

6. Stortinget vedtar å omgjøre Televerket fra en forvaltningsenhet til et statlig aksjeselskap.

11. Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti inngår forlik i Stortinget om Revidert nasjonalbudsjett for 1994. Forliket innebærer at momskompensasjonen for visse matvarer ikke blir redusert som foreslått av Regjeringen. Inndekning skjer blant annet ved økning i avgiftene på sigaretter og økning i produksjonsavgiften på elektrisk kraft. Som en del av avtalen om revidert budsjett blir også renten på lån i Statens lånekasse for utdanning senket fra 8,5 til 7,5 prosent for lån som har løpt i mindre enn syv år.

16. Den norske kystvakten kutter trålen og skyter varsel-skudd mot islandske fiskefartøyer som fisker i vernesonen rundt Svalbard.

17. Nærings- og energidepartementet blir enige med Phillips-gruppen om å bygge ut Ekofisk-feltet videre. Utbyggingen krever nærmere 20 milliarder kroner i investeringskostnader.

24. Konsernsjef Harald Norvik i Statoil meddeler styret at utvidelsen av Kalundborg-raffineriet vil koste totalt 3,2 milliarder danske kroner. Dette innebærer kostnadsoverskridelser på rundt en milliard kroner.

24. På et EU-møte på Korfu undertegner regjeringssjefene i de fire søkerlandene Sverige, Finland, Østerrike og Norge medlemskapsavtalene med EU.

27. Helikopterservice (HS) undertegner en avtale med Bond Helicopters om gradvis overtakelse av det britiske selskapet over en treårs-periode. HS skal i alt betale 800 millioner kroner for overtakelsen, som innebærer at 49 prosent av aksjene overtas til høsten, og resten tre år senere.

28. Norsk Sykepleierforbund og fire andre AF-forbund innen helsesektoren tar ut rundt 1500 personer i streik, etter brudd i forhandlingene med Norske Kommuners Sentralforbund.

30. Streiken i helsesektoren avsluttes etter vedtak om tvungen lønnsnevnd.

30. Hafslund Nycomed kjøper kontrastmiddelvirksomheten til det amerikanske selskapet Sterling Winthrop for 450 millioner dollar. Oppkjøpet fører til at Hafslund blir en av verdens største aktører innen salg og produksjon av kontrastmidler.

Juli

1. Meglingen i lønnsoppgjøret mellom Oljearbeidernes Fellessammenslutning (OFS) og Oljeindustriens Landsforening (OLF) bryter sammen. Partene innkalles umiddelbart til kommunal- og arbeidsminister Gunnar Berge der det gis beskje om at regjeringen vil bruke tvungen lønnsnevnd. Det formelle lovvedtaket om lønnsnevnd blir gjort samme dag.

1. Avgiftene på bensin, diesel og tobakksvarer øker. Produksjonsavgiften for elektrisk kraft går opp. Avgiftene for motorkjøretøyer øker, samtidig som det foretas endringer i avgiftssystemet ved at spesifisert sikkerhetsutstyr for personbiler tas ut av avgiftsgrunnlaget.

1. Skandias toppsjef, Bjørn Wolrath, erklærer at selskapet går til full kjøpsboikott av svenske statsobligasjoner inntil regjeringen presenterer en tilfredsstillende plan for reduksjon av den offentlige gjelden. Dette fører til en viss uro i rente- og valutamarkedene.

8. Oljearbeidernes Fellessammenslutning (OFS) stevner regjeringen inn for Oslo byrett for å få avklart norske domstolars syn på bruken av tvungen lønnsnevnd.

11. Den norske finansminister, Sigbjørn Johnsen, deltar for første gang på EUs finansministtermøte og holder sin tale på norsk.

11. Konkursboet i Fiskeoppdretternes Salgslag AL (FOS) blir i lagmannsretten enstemmig dømt i ankesaken mot Follalaks AS. Saken dreier seg om hvorvidt et insolvent FOS hadde rett til å pantsette fordringer på solgt, ubetalt laks. Dommen er prinsipielt viktig og kan, hvis den blir stående, innebære at FOS-boet må betale nærmere 200 millioner kroner til fiskeoppdrettere.

15. De 12 EU-lederne utnevner Luxembourgs statsminister Jacques Santer til ny formann i EU-kommisjonen etter Jacques Delors.

17. Etter fem år med vanskelige forhandlinger kommer representanter for de nordiske landene, EU, USA, Japan og Sør-Korea frem til en avtale som forbyr statsstøtte til skipsbygging fra 1. januar 1996. Avtalen må godkjennes av de enkelte landenes nasjonalforsamlinger før den kan tre i kraft.

August

1. Produksjonen på det 100 prosent Esso-eide gassfeltet Odin stenger to måneder før den opprinnelige planen. Det er uvisst hva som vil skje med de 40 ansatte og installasjonene.

1. Ekofisk stenger i to uker for det årlige vedlikeholdet. Produksjonsnedgangen er anslått til å utgjøre rundt 800 millioner kroner per dag.

3. Golar Nor Offshore AS tildeles kontrakten av fase en for utbyggingen av Foinaven-feltet på engelsk sektor i Nordsjøen. Kontrakten med BP har en bruttoverdi på 3,7 milliarder kroner og omfatter den totale feltutbyggingen med unntak av produksjonsbrønnene.

5. Kystvakten avfyrrer to kaldgranater mot en islandsk tråler som driver fiske i vernesonen ved Svalbard. Det er første gang at Kystvakten har avfyrt skudd mot fartøyer for å håndheve norsk fiskerilov, og episoden inntreffer etter at det islandske mannskapet har skutt med rifle mot Kystvakten.

9. Norsk Hydro gjør et nytt drivverdig olje- og gassfunn i Nordsjøen, nær Osebergfeltet.

11. Den svenske sentralbanken setter opp sin utlånsrente til bankene fra 7,5 til 8 prosent for å styrke valutaen og forebygge faren for høyere prisstigning. De kortsiktige og langsiktige rentene øker umiddelbart med nær 1 prosentpoeng, og uroen i Sverige smitter i noen grad over på det norske finansmarkedet.

16. Statoil tildeler ABB Offshore Technology oppdraget med å levere ventiltrær og brønnhodesystemer til fire av feltene i Nordsjøen. Inkludert opsjoner er kontrakten på rundt 350 millioner kroner.

16. DnB legger frem halvårsregnskapet som viser et overskudd på 1471 millioner kroner. Det gode resultatet skyldes for en del at tidligere tapsavskrivinger tilbakeføres.

17. Selmer AS tildeles byggeoppdraget for Ibsen-kvartalet i Oslo. Kontrakten har en samlet verdi på 240 millioner kroner.

19. Den nye loven om oppkjøp av næringsvirksomhet passerer statsråd. Den nye loven erstatter industrikonsepsjonslovens regler om utlendingers adgang til å kjøpe norske bedrifter. Lovforslaget går inn for meldeplikt ved oppkjøp av en viss størrelse og skal sikre at de ansatte får uttale seg.

19. Statoil godkjenner investeringer i et anlegg for avsvovling med en ramme på mellom 400 og 500 millioner kroner. Investeringene er nødvendige som følge av nye regler for utslipp av svovel innen EU.

20. Sosialdemokratene presenterer sitt valgmanifest med forslag om reduksjon av budsjettunderskuddet på 61 milliarder svenske kroner i løpet av en valgperiode på fire år. Skandias toppsjef, Bjørn Wolrath, opphever etter dette kjøpsboikotten av svenske statsobligasjoner.

22. Bjørn Wolrath ombestemmer seg og opphever likevel ikke kjøpsboikotten av svenske statsobligasjoner.

31. Oljeselskapene varsler at de legger ni planlagte oljefelts-utbygginger på is i protest mot skattenivået og rammebetingelsene for virksomhet på norsk sokkel. Dette kan i verste fall innebære at investeringer for nær 80 milliarder kroner ikke realiseres.

September

1. AS Betonmast sikrer seg kontrakten på bygging av en 80 kilometer lang kraftlinje sentralt i Thailand. Verdien av oppdraget er 110 millioner kroner og er bedriftens andre storkontrakt i Thailand.

2. NSB tildeler ABB Strømmen kontrakten på bygging av 22 elektriske lokomotiver. NSB skal betale 735 millioner kroner for lokomotivene som skal leveres i løpet av 1996 og 1997, og ABB Strømmen skal gjøre om lag 30 prosent av arbeidet.

Reduksjon av norske NO_x-utslipp

Makroøkonomiske virkninger analysert ved hjelp av en likevektsmodell

Bodil M. Larsen

De samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til innføring av strengere avgassbestemmelser og strengere krav til industrien er små, målt ved reduksjon i BNP eller privat konsum. Statistisk sentralbyrå har utført beregninger med den makroøkonomiske likevektsmodellen MSG-EE (Multi Sectoral Growth - Energy and Environment) for å studere de makroøkonomiske effekter av å gjennomføre enkelte NO_x-tiltak. Beregningene er betinget av en rekke usikre antakelser, men kan tjene som en illustrasjon av mulige effekter på makroøkonomien ved bestemte kostnader knyttet til tekniske rensetiltak.

Innledning

Utslipp av nitrogenoksider (NO_x) har skadevirkninger for både mennesker og natur, bl.a ved at forekomsten av luftveissykdommer og forurensning av jord og vann øker. De viktigste kildene til utslipp av NO_x i Norge er veitrafikk (36 prosent) og sjøfart (35 prosent), se Statistisk sentralbyrå (1994a). Utslippene av NO_x økte kraftig i perioden 1980 - 1987, vesentlig som følge av økt bruk av privatbiler. Norge har forpliktet seg til å stabilisere NO_x-utslippene på 1987-nivå innen 1994 (Sofia-protokollen). Denne målsettingen ser ut til å bli innfridd, idet utslippet er redusert med om lag 5 prosent fra 1987 til 1993. Nedgangen i utslippene de siste årene skyldes både redusert faking i Nordsjøen, lavere bensinforbruk, flere biler med treveis katalysator, lavere forbruk av drivstoff innen fiske og sjøfart og mindre utslipp fra industriprosesser. Norge har også i Sofia-erklæringen uttrykt et nasjonalt mål om 30 prosent reduksjon av utslippene i forhold til utslippsnivået i 1986 innen 1998. Dette målet kan bli vanskeligere å nå. Utslipet i perioden 1986 til 1993 er redusert med 3 prosent. Dersom hele bilparken (personbiler, varebiler og tunge kjøretøyer) skiftes ut med kjøretøyer som oppfyller dagens avgasskrav, vil de samlede utslippene av NO_x reduseres med om lag 18 prosent (se Statistisk sentralbyrå, 1994b). For å oppfylle målet i Sofia-deklarasjonen må dermed nye tiltak, spesielt mot skipstrafikk og oljevirkksomhet, iverksettes.

I denne artikkelen vil vi fokusere på vridninger i makroøkonomien som følger av introduksjon av rensetiltak, og tilhørende endringer i forurensende utslipp. Et eksempel på dette er effekter på utslippene av økte bilpriser. Selve renseeffekten av tiltakene vil ikke bli diskutert i særlig grad.

Kort om MSG-EE og tiltak som er analysert ved hjelp av modellen

MSG-EE er en flersektor likevektsmodell som beskriver likevektssituasjoner i økonomien der de tilgjengelige ressurser benyttes fullt ut. Modellen beregner blant annet produksjonspotensialet og fordeling på næringer for gitt

ressursinnsats (arbeidskraft, kapital og teknologi). Energi- og transport er spesifisert i modellen. MSG-EE skiller seg fra MSG-5, som bl.a er benyttet til perspektivberegningene i siste langtidsprogram (Finans- og tolldepartementet, 1993), først og fremst ved at transport er spesifisert i flere sektorer. Til MSG-EE er det knyttet en utslippsmodell som beregner utslipp til luft i Norge av ulike forurensende komponenter, se Brendemoen, Hansen og Larsen (1994). For en fullstendig dokumentasjon av MSG-EE, se Alfsen, Bye og Holmøy (1994).

MSG-EE er en aggregert makromodell, og det er derfor flere tenkelige tiltak for reduksjon av utslipp som hverken er hensiktsmessig eller mulig å analysere ved hjelp av denne modellen. Tiltak som retter seg mot transport (tiltak 1 - 5 nedenfor) og industrielle prosesser (tiltakene 6 - 8) er imidlertid modellen egnet til å analysere, dersom det foreligger anslag for kostnader ved innføring av tiltaket. På grunnlag av kostnadsanslag fra Statens forurensningstilsyn (SFT) er følgende åtte tiltak analysert ved hjelp av MSG-EE:

1. California-1995 krav til personbiler

Avgasskrav angir øvre grenseverdier for utslipp som følger av bruk av energi til transport for de ulike utslippskomponenter, men er i realiteten fastsatt med sikte på å ta i bruk konkrete tekniske løsninger. Avgasskrav er et virkemiddel som kan utløse blant annet motortekniske tiltak. California-1995 krav vil, for norske kjøretøyer som oppfyller gjeldende norske avgasskrav, innebære en reduksjon av NO_x-utslippene fra det enkelte kjøretøy på om lag 60 prosent. Bare en liten del av personbilparken i Norge oppfyller dagens avgasskrav, som ble innført i 1989 for bensinbiler (US-83 teknologi) og i 1990 for dieslbiler (US-87). Utslippene vil dermed reduseres betydelig etter hvert som bilparken skiftes ut, også uten nye tiltak.

2. Elektrisk oppvarmet katalysator til personbiler

Tiltaket går ut på oppvarming av katalysatoren før start ved bruk av elektriske varmetråder eller lignende. I forhold til California-kravet vil utslippene av NO_x fra personbiler reduseres med ytterligere 50 prosent.

3. USA-1994 krav til varebiler

Gjeldende norske avgasskrav for tyngre diesel- og bensindrevne varebiler (US-90) ble innført 1. oktober 1992. En ytterligere skjerping av avgasskravene for varebiler (US-94) innebærer en reduksjon i utslippene av NO_x fra den enkelte varebil på om lag 23 prosent.

4. USA-1998 krav til tunge kjøretøyer

Norge har fra 1. oktober 1993 innført EUs Fase 1 krav til tyngre kjøretøy, med en grenseverdi for NO_x-utslipp på 9 g/kWh. Fase 2 vil bli innført i EU og Norge fra 1. oktober 1996 (7 g/kWh). US-98 kravet innebærer motortekniske modifikasjoner for å redusere NO_x-utslippet fra tunge kjøretøyer til maksimalt 5,6 g/kWh, dvs. en reduksjon i utslippene fra det enkelte kjøretøy på 20 prosent utover Fase 2.

5. Krav til kysttrafikk og fiske

Aktuelle NO_x-reduserende tiltak overfor skipsfart og fiske er motortekniske endringer som lavere ladelufttemperatur og senere innsprøyting av drivstoff. Tiltaket omfatter om lag 50 prosent av motorer i drift samt alle nye motorer. Tiltaket vil redusere NO_x-utslippene fra den eksisterende norske flåten med om lag 8 prosent ved full effekt, dvs. om lag 2,5 prosent reduksjon i samlede NO_x-utslipp.

6. Krav til petrokjemianlegg

Kravet gjelder installering av katalytisk avgassrensing ved Hydro Rafnes. En reduksjon i NO_x-utslippene ved Hydro Rafnes på 70 - 90 prosent er mulig, dvs. 0,2 prosent reduksjon i samlede NO_x-utslipp.

7. Krav til raffinerier

Tiltaket er katalytisk avgassrensing ved Statoil Mongstad, som står for om lag 65 prosent av NO_x-utslippene fra raffineriene i Norge. Renseanlegget vil kunne redusere Statoil Mongstads NO_x-utslipp med 50 prosent, og de samlede NO_x-utslippene med om lag 0,5 prosent.

8. Krav til oljeutvinning

Tiltaket gjelder installering av lav-NO_x-turbiner på plattformene. Tilsammen er det om lag 200 turbiner av ulike typer og størrelser i bruk på norsk sokkel. Om lag 80 av turbinene kan hensiktsmessig konverteres til ny teknologi. Lav-NO_x forbrenningsteknologi kan redusere utslippet fra hver enkelt turbin med 25 - 80 prosent. Samlede NO_x-utslipp i Norge vil dermed kunne reduseres med 1 - 5 prosent.

Tabell 1. Tiltakskostnader

Tiltak	Merutgift ved kjøp (kr/enhet)	1. gangsregistreringer (antall, 1988)	Samlet merkostnad (mill. kr)
1. California-krav til personbiler	500	67 822	34
2. El-oppvarmet katalysator til personbiler	4 000	67 822	271
3. USA-1994 krav til varebiler	2 400	16 404	39
4. USA-1998 krav til tunge kjøretøyer	40 000	6 113	245
5. Krav til kysttrafikk og fiske			88
6. Krav til petrokjemianlegg			30
7. Krav til raffinerier			65
8. Krav til oljeutvinning			2 500

Implementering av tiltakskostnader i makromodellen

Utgangspunktet for beregningene er kostnadsanslag gitt av Statens forurensningstilsyn (SFT), gjengitt i tabell 1 nedenfor. I beregningene er det lagt til grunn at tiltakene mot kjøretøyer omfatter alle nye kjøretøyer i Norge. Merkostnaden ved kjøp er angitt i forhold til kostnaden ved kjøp av kjøretøy som oppfyller dagens avgasskrav. Vi studerer altså de makroøkonomiske effekter av å innføre skjerpede avgasskrav.

Modellmessig gjelder tiltakene 1 og 2 husholdningssektoren samt alle produksjonssektorer med egne personbiler. Tiltak 3 og 4 gjelder hovedsakelig sektoren som produserer veitransporttjenester, men også andre produksjonssektorer med egen vare-/lastebilkapital vil berøres av tiltaket. Tiltak 5 retter seg mot produksjon av sjøtransporttjenester, sektorer med egentransport på sjø samt fiske. Tiltakene 6 - 8 gjelder henholdsvis modellsektorene produksjon av kjemiske råvarer, raffinering av petroleumsprodukter og utvinning av råolje og naturgass.

Implementeringen i MSG-EE modellen av sektorfordelte tiltakskostnader er foretatt på følgende måter:

- For å ta hensyn til krav til nye personbiler (tiltak 1 og 2), som i praksis innebærer en form for katalysator, er brukerprisen på personbiler i husholdningene økt. Det sees med andre ord bort fra at også næringslivet vil få noen merkostnader ved tiltak mot personbiler.
- Kravene til nye varebiler og nye tyngre kjøretøyer (tiltak 3 og 4) er teknisk sett vanskelig å implementere i modellen. Vi har valgt å illustrere effekten av krav til disse kjøretøyene ved kun å studere sektoren som produserer transporttjenester på vei. Produksjonssektorenes egen-transport på vei er altså utelatt i denne analysen, dvs. at om lag halvparten av produksjonssektorenes veitransport er utelatt. Implementeringen er foretatt ved å øke brukerprisen på transportmidler i veitransportsektoren (denne sektoren antas altså å bære hele tiltakskostnaden, også den delen som ideelt sett skulle vært lagt på egen-transport), for å reflektere at det etter tiltak blir dyrere å kjøpe en enhet kapital til produktive formål. For å reflek-

tere ressurskostnaden, er de totale transportmiddel-investeringene i samfunnet økt med et beløp tilsvarende tiltakskostnaden.

- Kravene til *kysttrafikken og fiske* (tiltak 5) er ivarettatt ved at importprisen på nye og brukte skip og båter er økt. Videre er kravet tolket slik at eksisterende motorer som kan modifiseres, vil bli modifisert. Dette har vi implementert som en økning i importprisen for skips-reparasjoner og større ombygginger i utlandet.
- Kravene til *petrokjemi og raffinering* (tiltak 6 og 7, installering av renseanlegg) er implementert som økte investeringskostnader i de to aktuelle sektorene. For å implementere ressurskostnaden, har vi i tillegg økt de totale maskininvesteringene i samfunnet med et beløp tilsvarende tiltakskostnaden.
- Når det gjelder *oljeutvinning* (tiltak 8) er kravet installering av lav-NO_x turbiner, og vi har økt de nødvendige investeringskostnadene i sektoren som skal til for å produsere en gitt mengde råolje og naturgass.

Modellen er brukt til å simulere en basiskjøring, samt 7 alternative kjøring hvor de ulike tiltakene er implementert. Det er gjort en kjøring for hvert tiltak, bortsett fra at tiltakene rettet mot varebiler og tyngre kjøretøy er slått sammen i en kjøring. Modellen er simulert for basisåret 1988, og en har tillatt endring i handelsbalanse og kapital-beholdning. Dette er altså en statisk og kontrafaktisk analyse av hvordan likevektstilstanden i økonomien "ville sett ut" dersom de respektive tiltak var blitt gjennomført i basis-

året, og "alt annet" likt (dvs. alle andre eksogene variable uendret). Full effekt av tiltakene vil komme flere år etter selve innføringen.

Beregningsresultater

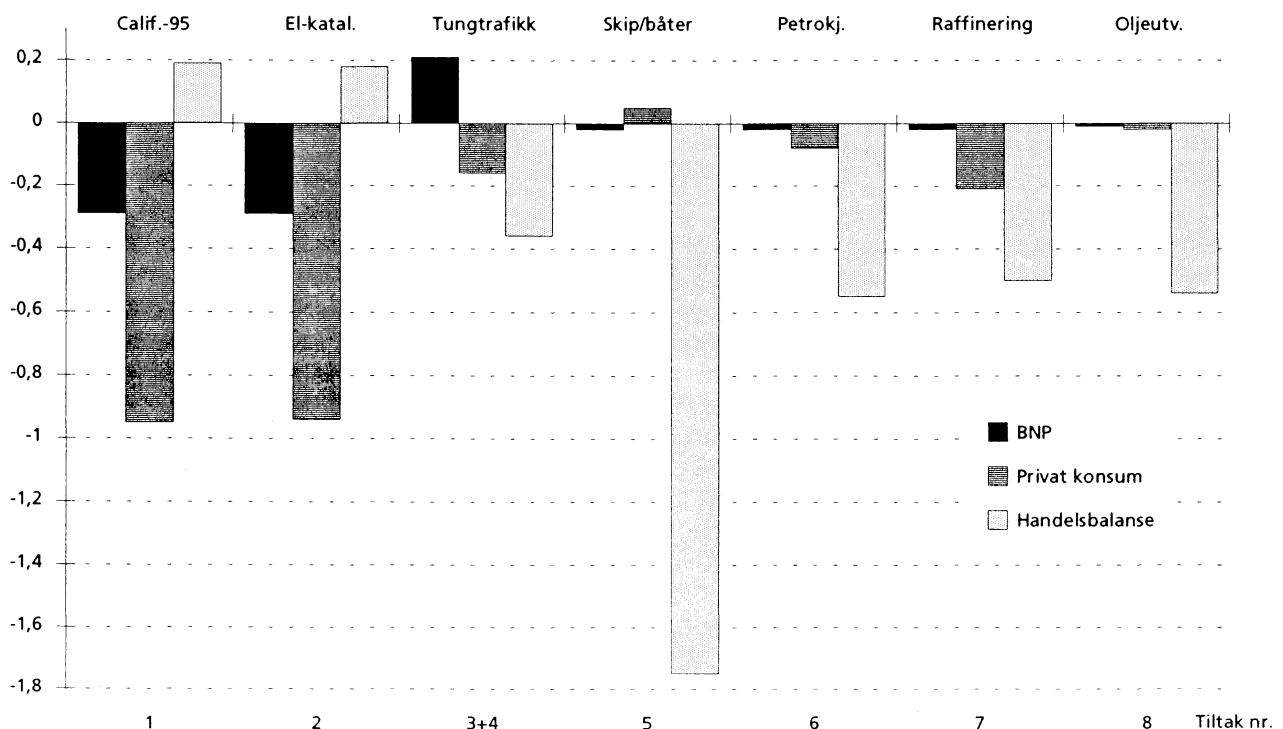
Tabell 2 og figur 1 sammenstiller endringer i bruttoprodukt, privat konsum og handelsbalanse med tiltakskostnadene. Fra dette kan vi trekke følgende hovedkonklusjoner:

- Bruttonasjonalprodukt og privat konsum reduseres etter innføring av tiltak for reduksjon av NO_x-utslipp. BNP øker i tiltaket rettet mot varebiler og tyngre kjøretøy (tiltak 3 og 4). Årsaken er økte investeringer og økt import av transportmidler, noe som bidrar til økt innkreving av indirekte skatter (spesielt særavgifter på import).

Tabell 2. Virkninger av tiltak i forhold til tiltakskostnad, kroner pr. tiltakskrone

Tiltak nr.	Tiltak (mill. kr)	Endring i		
		BNP	Konsum	Handelsbalanse
1. California-krav, personbiler	34	-0,29	-0,95	0,19
2. El-oppvarmet katalysator, personbiler	271	-0,29	-0,94	0,18
3./4. US-94 + US-98	284	0,21	-0,16	-0,36
5. Krav til kysttrafikk og fiske	88	-0,02	0,05	-1,75
6. Krav til petrokjemianlegg	30	-0,02	-0,08	-0,55
7. Krav til raffinerier	65	-0,02	-0,21	-0,50
8. Krav til oljeutvinning	2 500	-0,01	-0,02	-0,54

Figur 1. Relative virkninger av tiltak, kroner pr. tiltakskrone

Tabell 3. Avvik i noen sentrale makroøkonomiske størrelser fra referanseåret uten tiltak (1988). Millioner kroner. Alle størrelser i faste priser unntatt handelsbalansen

Kjøring, tiltak nr.	Tiltaks- kostnad	BNP	Import	Privat konsum	Eksport	Investe- ringer	Handels- balanse
1. California-krav, personbiler	34	-10	-6	-32	0	17	6
2. El-oppvarmet katalysator, personbiler	271	-78	-49	-253	0	128	50
3./4. US-94+US-98, vare-/ lastebiler	284	59	101	-45	0	200 (- 84*)	-101
5. Krav til kysttrafikk og fiske	88	-3	-7	4	-4	-8	-153
6. Krav til petrokjemianlegg	30	-1	14	-2	-4	20 (-10*)	- 17
7. Krav til raffinier	65	-1	35	-14	0	46 (-19*)	-33
8. Krav til oljeutvinning	2 500	-18	1 356	-508	- 1	1 809	-1 357

* Produktive investeringer, dvs. samlede investeringer ekskl. tiltaksinvesteringen.

- Krav om renseanlegg i petrokjemisk industri, raffinering og oljeutvinning (tiltak 6 - 8), samt krav til skip og båter (tiltak 5) gir små virkninger på resten av økonomien. Handelsbalansen forverres med et nominelt beløp svarende til om lag halvparten av tiltakskostnaden for industriltakene, mens tiltakene rettet mot båter har en større effekt på handelsbalansen.
- Tiltakene rettet mot tunge kjøretøy (tiltak 3 og 4) har en noe større, men fremdeles beskjeden virkning på makroøkonomien. Imidlertid bør en huske på at disse tiltakene bare er partielt implementert i modellen. Dette forholdet endrer sannsynligvis ikke konklusjonen om at disse tiltakene bare påvirker makroøkonomien i beskjeden grad.
- Ut fra beregningsresultatene er bildet annerledes for tiltakene rettet mot personbiler (tiltak 1 og 2). Her er reperkusjonene noe større, målt ved endringer i BNP eller privat konsum pr. krone tiltakskostnad.

I tabell 3 gjengis avvik i noen sentrale variable mellom referansekjøringen og de alternative kjøringene. Størrelsene er i faste priser, bortsett fra handelsbalansen. Tabell 4 angir endring i utslipp av CO₂ og NO_x fra basiskjøring til den aktuelle virkningskjøring. I tabellen er den direkte, tekniske renseeffekten av katalysator og andre tiltak ikke med. Med direkte effekter menes her reduksjoner i totalutslipp som følger av lavere utslipp pr. bil. De indirekte effektene av kravene om f. eks. avgassrensing på personbiler er effekter som kan henføres til endringer i den økonomiske vekstbanen som følge av avgasskravene. Det er kun de indirekte effekter (f.eks. som følge av økte priser på nye biler) som er med i tabell 4. Utslipp av andre komponenter vil også endres, men vi har valgt CO₂ i tillegg til NO_x for å vise utslippsendringenes størrelsesorden. Prosenttallene i tabell 4 er angitt som utslippsendringens andel av faktiske samlede utslipp av komponenten i 1988.

De følgende avsnitt forklarer nærmere hvilke mekanismer i modellen som bidrar til resultatene beskrevet ovenfor. Det legges vekt på tiltak 1, California-krav til personbiler. Resultater fra de øvrige simuleringene blir kun gjengitt med visse hovedstørrelser.

Avgasskrav til personbiler (California-krav, tiltak 1)

BNP reduseres med 10 millioner kroner, eller 1 - 2 tusendels prosent. Det er spesielt nedgangen i bruttoproduktet i varehandelssektoren som bidrar til nedgangen. I tillegg reduseres inntektene fra særavgifter på import og merverdiavgift (med om lag 1 million kroner), som følge av mindre import og salg av biler. Til tross for reduksjonen i BNP viser total bruttoproduksjon en svak økning i den alternative beregningen sammenlignet med basialternativet. Dette er en konsekvens av økt etterspørsel etter innenlandsproduserte konsumvarer fra private husholdninger. Produksjon av disse varene krever en større vareinnsats enn import av biler gjør. Produksjonen reduseres imidlertid i noen sektorer som varehandel (mindre omsetning av biler), oljeraffinering (reduert omsetning av bensin som følge av redusert bruk av transportmidler), bank- og forsikringsvirksomhet (mindre tjenesteyting til bilforsikring) og annen privat tjenesteyting. Husholdningenes kjøp av biler reduseres med 35 millioner kroner, dvs. om lag 0,3 prosent. Når biler blir dyrere vil mer av etterspørselen til private husholdninger rette seg mot annet konsum, som f.eks. boligjenester. Bygg- og anleggsektoren øker sin produksjon. Det samme gjelder sektorene som produserer vareinnsats- og investeringsvarer (økt etterspørsel etter trelast, ferdighus, møbler osv.) og verkstedprodukter (økt etterspørsel etter varige konsumgoder). Større etterspørsel etter innenlandsproduserte varer bidrar til å øke etterspørselen etter kapitalvarer noe, og derved til økte investeringer. Privat konsum i MSG-EE er residualbestemt som forskjellen mellom produksjon og investeringer og netto eksport.

Tabell 4. Endring i utslipp av CO₂ og NO_x som følge av indirekte virkninger av tiltak. Tonn (prosent i parentes)

Kjøring, tiltak nr.	CO ₂ -utslipp	NO _x -utslipp
1. California-krav, personbiler	-51 (-0,0001)	-5 (-0,0020)
2. El-oppvarmet katalysator, personbiler	-389 (-0,0011)	-39 (-0,0155)
3./4. US-94 + US-98	-1 408 (-0,0041)	-8 (-0,0032)
5. Krav til kysttrafikk og fiske	-512 (-0,0015)	-7 (-0,0028)
6. Krav til petrokjemianlegg	-944 (-0,0027)	-3 (-0,0012)
7. Krav til raffinerier	-621 (-0,0018)	-3 (-0,0012)
8. Krav til oljeutvinning	-10 336 (-0,0298)	-75 (-0,0298)

Redusert BNP, økte investeringer og redusert import gjør at det blir mindre igjen til privat konsum. Prisøkningen på personbiler endrer sammensetningen av det private konsumet. Bil- og drivstoffkonsumet samt andre driftsutgifter knyttet til bilbruk reduseres, mens konsumet av alle andre varer og tjenester øker. Reduksjonen i privat biltransport oppveies i noen grad av en økning i alle typer offentlig transport og leietransport. Blant konsumgodene er det post/telekommunikasjon og lufttransport som øker relativt mest, som følge av relativt høye estimerte krysspriselasiteter for disse godene i modellen (se Aasness og Holtsmark, 1993). Andre konsumgoder øker mindre, men blant disse øker boligkonsumet, turisme i utlandet og konsum av møbler mest. Samlet konsum reduseres med 32 millioner kroner, eller om lag 1 hundredels prosent.

Innenfor rammen av gitt total tilgang på arbeidskraft reduseres sysselsettingen i de produksjonssektorene som får redusert produksjon; raffinering, varehandel, bank/forsikring og annen privat tjenesteyting. Sysselsettingen øker tilsvarende i andre sektorer. Redusert bruk av egne transportmidler, og tilhørende reduksjon i bensinforbruket, fører til reduserte utslipp til luft utover de direkte reduksjoner som forventes ved innføring av katalytisk avgassrensing. De indirekte effektene av kravene om avgassrensing på personbiler fører imidlertid kun til marginale reduksjoner i utslipp til luft utover de direkte effekter. Innføring av California-avgasskrav for personbiler fører til store reduksjoner i utslippene fra husholdningenes bilbruk. Den enkelte personbil skal redusere utslippet av NO_x med 60 prosent utover US83/US87-kravet. Det tilsvarer en reduksjon av NO_x-utslippene fra husholdningenes bilbruk på i overkant av 820 tonn det første tiltaksåret (når en antar at om lag 5 prosent av personbilparken, dvs. nybilsalget i 1988, oppfyller kravet). Etter hvert som en større andel av personbilparken oppfyller kravet, vil utslippsreduksjonene bli

betydelig større. Reduksjonen i samlede NO_x-utslipp ved at hele nybilsalget i 1988 oppfyller California-kravet i forhold til om de bare oppfyller dagens krav (direkte og indirekte effekter) er på om lag 0,4 prosent.

Reduserte utslipp av nitrogenoksider innebærer mindre helseskader og forsuring av naturmiljøet. Slike miljøkostnader er beregnet i Brendemoen, Glomsrød og Aaserud (1992). Ut fra dette vil California-kravet til personbiler (med en beregnet reduksjon i NO_x-utslippene på 825 tonn) gi en innsparing på skadesiden på anslagsvis 75 millioner 1988-kroner, dvs. at reduksjonen i skadekostnader mer enn oppveier BNP-tapet som følger av tiltaket. Det må imidlertid poengteres at usikkerheten i beregningen er stor, både med hensyn til kostnaden ved å innføre California-standard for personbiler og de beregnede skadekostnadene.

Kravet om *forhåndsoppvarming av katalysatoren* (tiltak 2) innebærer høyere kostnader sammenlignet med California-kravet (tiltak 1). Effektene i modellen er de samme som beskrevet ovenfor, men høyere kostnader innebærer at effektene blir forsterket. BNP reduseres med 78 millioner kroner (0,01 prosent), konsumet reduseres med 253 millioner kroner (0,08 prosent) og handelsbalansen forbedres med knappe 50 millioner kroner. Husholdningenes kjøp av bil reduseres med 273 millioner kroner, dvs. om lag 2 prosent.

Avgasskrav til varebiler og tyngre kjøretøyer (tiltak 3 og 4)

Ved å øke brukerprisen på biler i sektoren som produserer veitransporttjenester og samtidig øke de totale investeringene i transportmidler i samfunnet, går de totale produktive investeringene ned (som vist i tabell 3), mens de totale investeringene (inkludert tiltaksinvesteringen) øker med 200 millioner kroner. Importen øker (spesielt personbiler og verkstedprodukter) og dermed øker også importavgiftene. Inntektene fra innbetalt moms, særavgifter, toll og investeringsavgift øker med tilsammen 65 millioner kroner. BNP øker derfor noe. Bruttoproduksjonen i sektoren som produserer veitransporttjenester reduseres med 0,004 prosent.

Krav til skip og båter (tiltak 5)

BNP reduseres med 3 millioner kroner. Konsumet øker med 4 millioner kroner. Produksjonen i fiskesektoren er eksogen, mens bruttoproduksjonen i sektoren som produserer sjøtransporttjenester reduseres med 1,2 millioner kroner (0,02 prosent) som følge av tiltaket. Handelsbalansen forverres med 153 millioner kroner (import i løpende priser øker med 169 millioner, mens eksport i løpende priser øker med 16 millioner).

Krav til prosessindustrien (Hydro Rafnes og Statoil Mongstad, tiltak 6 og 7)

Tiltakene (krav om renseanlegg) har lave kostnader, og de gir svært små utslag på makroøkonomien. Bruttoproduksjon og sysselsetting i sektoren som produserer kjemiske

råvarer reduseres med 0,05 prosent som følge av krav om renseanlegg på Hydro Rafnes. Tiltaket mot Statoil Mongstad reduserer bruttoproduksjon og sysselsetting i raffineringssektoren med 0,002 prosent.

Krav til oljeutvinningssektoren (tiltak 8)

BNP reduseres med 18 millioner kroner (0,003 prosent), konsumet reduseres med 508 millioner (0,17 prosent), eksport reduseres noe, mens import øker med 1,4 milliarder kroner. I beregningen er de nødvendige maskininvesteringene i oljeutvinningssektoren økt med over 300 prosent. De produktive investeringene øker med 1,8 milliarder kroner. Brutttoproduksjonen i sektoren er eksogen. Handelsbalansen forverres med 1,4 milliarder kroner.

Oppsummering

Beregningene antyder at de samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til innføring av strengere avgassbestemmelser og strengere krav til industrien er små, målt ved reduksjon i BNP eller privat konsum. I tillegg kommer innsparinger i form av reduksjoner i de skader som NO_x-utslipp medfører.

Referanser

Alfsen, K. H. (1987): *Økonomiske konsekvenser av nye avgasskrav på personbiler. MSG-4E beregninger fram mot år 2000*. Upublisert notat, Statistisk sentralbyrå.

Alfsen, K. H., T. A. Bye og E. Holmøy (1994): *MSG-EE – An Applied Long Term General Equilibrium Model for Environmental Analyses of the Norwegian Economy*. Kommer i serien SØS, Statistisk sentralbyrå.

Brendemoen, A., M. I. Hansen og B. M. Larsen (1994): *Modeller for framskriving av utslipp til luft i Norge*. Rapporter 94/18, Statistisk sentralbyrå.

Brendemoen, A., S. Glomsrød og M. Aaserud (1992): *Miljøkostnader i makroperspektiv*. Rapporter 92/17, Statistisk sentralbyrå.

Finans- og tolldepartementet (1993): *Langtidsprogrammet 1994 - 1997*, St. meld. nr. 4 (1992 - 93).

Statistisk sentralbyrå (1994a): *Naturressurser og miljø 1993*. Statistiske analyser.

Statistisk sentralbyrå (1994b): *Sterkere virkemidler må til for å nå miljømål*. Ukens statistikk nr. 17.

Aasness, J. og B. Holtmark (1993): *Consumer Demand in a General Equilibrium Model for Environmental Analysis*. Discussion Papers 105, Statistisk sentralbyrå.

Tabell- og diagramvedlegg

Innhold

Side

A. Nasjonalregnskap for Norge¹⁾

Tabell A1	Bruttoproduksjon, vareinnsats og bruttonasjonalprodukt. Løpende priser. Mill. kr	1*
Tabell A2	Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Løpende priser. Mill. kr	2*
Tabell A3	Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Faste 1991-priser. Mill. kr	3*
Tabell A4	Bruttonasjonalprodukt etter næring. Faste 1991-priser. Mill. kr	4*
Tabell A5	Produksjon og inntekt. Løpende priser. Mill. kr	5*
Tabell A6	(1.12): Utenriksregnskap. Sammendrag. Mill. kr	6*
Tabell A7	Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Volum- og prisendring i prosent	7*
Tabell A8	Bruttonasjonalprodukt etter næring. Faste 1991-priser. Prosent endring fra året før	8*
Tabell A9	Privat konsum. Volum- og prisendring i prosent	9*
Tabell A10	Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Volum- og prisendring i prosent	10*
Tabell A11	Eksport av varer og tjenester. Volum- og prisendring i prosent	11*
Tabell A12	Import av varer og tjenester. Volum- og prisendring i prosent	12*
Tabell A13	Bruttoproduksjon etter næring. Faste 1991-priser. Mill. kr	13*
Tabell A14	Vareinnsats etter næring. Faste 1991-priser. Mill. kr	14*
Tabell A15	Privat konsum. Løpende priser. Mill. kr	15*
Tabell A16	Privat konsum. Faste 1991-priser. Mill. kr	16*
Tabell A17	Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Løpende priser. Mill. kr	17*
Tabell A18	Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Faste 1991-priser. Mill. kr	18*
Tabell A19	Eksport av varer og tjenester. Løpende priser. Mill. kr	19*
Tabell A20	Eksport av varer og tjenester. Faste 1991-priser. Mill. kr	20*
Tabell A21	Import av varer og tjenester. Løpende priser. Mill. kr	21*
Tabell A22	Import av varer og tjenester. Faste 1991-priser. Mill. kr	22*

B. Konjunkturindikatorer for Norge

Tabell B1:	Olje- og gassproduksjon	23*
Tabell B2:	Produksjonsindeksen etter næring og anvendelse	23*
Tabell B3:	Industriproduksjon - produksjonsindeksen	23*
Tabell B4:	Ordretilgang - industri	24*
Tabell B5:	Orderreserver - industri	24*
Tabell B6:	Påløpte investeringskostnader for oljeutvinning	25*
Tabell B7:	Industriinvesteringer i verdi - investeringsundersøkelsen	25*
Tabell B8:	Boligbygging	25*
Tabell B9:	Detaljomsetningsvolum - sesongjustert indeks	26*
Tabell B10:	Detaljomsetningsvolum mv. - endring fra foregående år	26*
Tabell B11:	Arbeidsmarkedet - arbeidskraftundersøkelsen	26*
Tabell B12:	Arbeidsmarkedet - arbeidskontorenes registreringer	26*
Tabell B13:	Timefortjeneste	27*
Tabell B14:	Konsumprisindeksen	27*
Tabell B15:	Engrospriser	27*
Tabell B16:	Utenrikshandel - verditall	28*
Tabell B17:	Utenrikshandel - indekser	28*

Diagrammer

Olje- og gassproduksjon	29*
Produksjonsindeksen	29*
Ordreindeksen - industri	30*
Byggearealstatistikk og boliglån, nye boliger	31*
Ordreindeksen - bygge- og anleggsvirksomhet	31*
Arbeidsledighet og sysselsetting	32*
Antatte og utførte investeringer i industrien	32*
Detaljomsetning mv.	32*
Lønninger	32*
Konsum- og engrospriser	33*
Nominell rente på tre-måneders plasseringer	33*
Utenrikshandel	33*

1) Tallene i parentes gir henvisning til tabellene i NOS Nasjonalregnskapsstatistikk 1988.

C. Nasjonalregnskapstall for utvalgte OECD-land

Tabell C1:	Bruttonasjonalprodukt	34*
Tabell C2:	Privat konsum.....	34*
Tabell C3:	Offentlig konsum.....	34*
Tabell C4:	Bruttoinvesteringer i fast realkapital	35*
Tabell C5:	Eksport av varer og tjenester.....	35*
Tabell C6:	Import av varer og tjenester.....	35*
Tabell C7:	Privat konsum.....	36*
Tabell C8:	Arbeidsledighet	36*

D. Konjunkturindikatorer for utlandet

Tabell D1:	Sverige	37*
Tabell D2:	Danmark	37*
Tabell D3:	Storbritannia.....	37*
Tabell D4:	Tyskland (vest)	38*
Tabell D5:	Frankrike	38*
Tabell D6:	USA.....	38*
Tabell D7:	Japan	38*

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 1 Bruttoproduksjon, vareinnsats og bruttonasjonalprodukt. Løpende priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1992	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Bruttoproduksjon	1347487	1396582	335781	342103	346258	372440	350839	364841
Fastlands-Norge	1160730	1195814	286340	292514	296585	320376	301099	311875
Vareinnsats	644533	662918	158668	163579	161148	179523	167198	175029
Fastlands-Norge	575906	590282	141291	145830	143096	160066	147544	154796
Bruttonasjonalprodukt	702954	733664	177113	178524	185110	192918	183640	189812
Fastlands-Norge	584823	605532	145049	146684	153489	160310	153555	157079

¹⁾2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

²⁾Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 2 BNP etter anvendelse. Løpende priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1992	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Bruttonasjonalprodukt	702954	733664	177113	178524	185110	192918	183640	189812
Innenlandsk bruk av								
varer og tjenester.	651836	683860	162794	161336	177213	182517	170989	177094
Konsum	522372	540019	125768	130868	135838	147545	135317	139116
Privat konsum	365152	378240	87530	91360	95825	103525	93969	96782
Spesifisert								
innenlandsk konsum	353514	366462	84875	88692	92896	99999	91741	94156
Konsum i utlandet, netto . .	11638	11777	2655	2667	2929	3526	2228	2626
Offentlig konsum	157220	161779	38238	39509	40013	44019	41349	42334
Statlig konsum	62664	64723	14337	15212	15778	19396	16061	16617
Sivilt	39660	43073	10652	10320	10604	11496	11739	10850
Forsvar	23003	21650	3685	4892	5174	7900	4322	5768
Kommunalt konsum	94556	97056	23900	24297	24235	24623	25288	25717
Bruttoinvestering	129464	143841	37027	30468	41375	34972	35672	37978
Bruttoinvestering i								
fast kapital	135246	161046	25502	39130	58490	37924	28716	32047
Næringsvirksomhet	109635	138286	20868	34123	52974	30321	24086	27303
Oljevirksomhet	41742	65307	4931	17098	34684	8594	7210	7941
Annen næringsvirksomhet .	67893	72979	15937	17024	18290	21728	16876	19362
Offentlig forvaltning	25611	22760	4634	5007	5516	7602	4630	4744
Statlig	12601	10328	1913	2344	2437	3633	1727	1903
Kommunal	13010	12432	2721	2663	3079	3969	2903	2841
Lagerendring	-5783	-17204	11525	-8662	-17115	-2951	6955	5930
Oljeplattformer								
under arbeid.	3436	-11027	5243	-2028	-18544	4302	5093	5011
Annen lagerendring og								
statistiske avvik	-9218	-6177	6282	-6634	1428	-7253	1862	919
Eksport	303157	317575	75827	81482	79452	80813	79955	81527
Råolje og naturgass	97158	104069	25721	26894	24499	26956	25177	26887
Eksport ellers	205999	213506	50106	54589	54953	53858	54778	54640
-Import	252037	267771	61509	64295	71555	70413	67304	68809

1)2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 3 BNP etter anvendelse. Faste 1991 priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1992	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Bruttonasjonalprodukt	709835	726241	175189	174863	182758	193432	185625	187003
Innenlandsk bruk av								
varer og tjenester.	637069	655987	157511	154139	170079	174257	163508	167961
Konsum	509960	518689	121780	125589	130173	141148	129172	131730
Privat konsum	356058	361940	84239	87227	91623	98851	89533	91393
Spesifisert								
innenlandsk konsum	344642	350316	81695	84576	88568	95477	87436	88875
Konsum i utlandet, netto . .	11416	11624	2544	2651	3056	3374	2097	2518
Offentlig konsum	153903	156749	37541	38362	38549	42297	39639	40337
Statlig konsum	61292	62254	13995	14667	15062	18529	15306	15804
Sivilt	38723	41559	10393	9972	10152	11042	11215	10323
Forsvar	22569	20695	3602	4695	4910	7488	4091	5481
Kommunalt konsum	92611	94495	23546	23695	23487	23767	24334	24533
Bruttoinvestering	127109	137297	35731	28551	39906	33109	34335	36231
Bruttoinvestering i								
fast kapital	132711	152823	24412	37227	55256	35928	27186	30490
Næringsvirksomhet	107106	130185	19739	32233	49788	28424	22648	25823
Oljevirksomhet	41456	62322	4798	16400	32921	8203	6855	7535
Annen næringsvirksomhet .	65650	67863	14941	15833	16868	20221	15794	18288
Offentlig forvaltning	25605	22638	4673	4993	5468	7504	4537	4667
Statlig	12595	10271	1927	2340	2417	3587	1691	1871
Kommunal	13010	12367	2746	2654	3051	3917	2847	2796
Lagerendring	-5602	-15526	11319	-8676	-15351	-2819	7149	5742
Oljeplattformer								
under arbeid.	3398	-10345	5098	-1946	-17583	4086	4887	4758
Annen lagerendring og								
statistiske avvik	-9000	-5180	6221	-6730	2232	-6904	2263	983
Eksport	326690	332605	78419	84424	82139	87623	88039	87362
Råolje og naturgass	107183	113368	26889	28261	26692	31525	31830	31222
Eksport ellers	219508	219236	51529	56163	55447	56098	56209	56140
-Import	253924	262350	60741	63701	69460	68448	65921	68319

1)2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 4 BNP etter næring. Faste 1991 priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1992	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Totalt	709835	726241	175189	174863	182758	193432	185625	187003
Næringsvirksomhet	549847	561508	135932	133965	141754	149857	144133	144091
Primærnæringer	19870	21469	4495	2256	10213	4505	4341	2564
Jordbruk	11123	12448	1826	-2	8531	2093	1646	223
Skogbruk	3776	3383	1333	928	306	816	1121	776
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	4970	5637	1336	1330	1376	1596	1574	1564
Oljevirksomhet	112064	118758	28101	28386	29027	33243	32914	33439
Råolje og naturgass	100931	106966	25309	25605	26220	29832	29585	30063
Rørtransport	11133	11791	2792	2781	2807	3411	3330	3376
Industri og bergverksdrift . .	96004	97571	24420	24449	23028	25673	24875	26438
Bergverksdrift	1722	1713	431	438	416	428	405	460
Industri	94281	95858	23989	24012	22612	25245	24470	25978
Skjermet industri	30043	29980	7202	7633	7194	7951	7273	7977
Utekonkurrerende industri .	17448	18162	4492	4551	4444	4676	4814	4834
Hjemmekonkurrerende industri	46791	47715	12296	11828	10974	12618	12383	13167
Elektrisitetsforsyning	27966	28523	8032	6171	5920	8400	8070	5905
Bygge- og anleggsvirksomhet	24704	23946	5212	5904	5855	6975	5388	5912
Varehandel	67455	68563	15251	16745	17261	19307	16580	17953
Utenriks sjøfart og oljeboring	22419	20864	5336	5054	5190	5284	5178	4964
Utenriks sjøfart	20151	19113	4909	4609	4797	4798	4672	4563
Oljeboring	2268	1750	427	445	392	487	506	401
Samferdsel	40426	41044	9821	10325	10787	10112	10293	11008
Boligtjenester	33977	34080	8513	8516	8521	8530	8540	8551
Annen næringsvirksomhet . .	104963	106691	26750	26160	25953	27828	27954	27357
Hotell- og restaurantdrift . .	8709	9005	1920	2213	2860	2012	2072	2310
Finansiell tjenesteyting . . .	27319	27432	6716	6766	6945	7005	7061	7060
Forretningsmessig tjenesteyting og utleievirksomhet	32968	33681	9019	8175	7559	8929	9485	8682
Tjenesteyting ellers	35968	36574	9096	9006	8589	9882	9336	9305
Offentlig forvaltning	115925	119119	29333	30157	29337	30292	30282	30860
Statlig forvaltning	34141	34599	8175	9011	8406	9007	8474	9062
Forsvar	8431	8416	1999	2166	2049	2203	1959	2159
Sivilt	25711	26184	6176	6845	6358	6804	6515	6903
Kommunal forvaltning	81784	84519	21158	21146	20930	21285	21809	21798
Korreksjonsposter	44063	45615	9924	10740	11668	13283	11209	12053
Påløpt merverdi-og investeringsavgift	60116	60944	13792	14526	15311	17315	14951	15451
Avgiftskorreksjoner	7250	8130	1885	2016	2236	1993	2307	2656
Frie banktjenester	-23303	-23460	-5753	-5802	-5880	-6025	-6049	-6054
MEMO:								
Fastlands-Norge	575352	586620	141751	141423	148541	154905	147532	148601
Skjermede næringer	500644	510009	121864	122349	131026	134771	127236	127799
Utekonkurrerende næringer . .	19171	19875	4923	4989	4860	5104	5218	5293
Hjemmekonkurrerende næringer	55537	56736	14965	14086	12656	15030	15078	15508

1) 2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2) Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 5 Produksjon og inntekt. Løpende priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1992	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Bruttonasjonalprodukt	702954	733664	177113	178524	185110	192918	183640	189812
-Renter, aksjeutbytte m.v. til utlandet, netto	22044	22733	7388	7722	1832	5791	2305	5631
Bruttonasjonalinntekt	680910	710931	169725	170802	183278	187127	181335	184181
-Kapitalslit	104190	109021	26449	27097	27607	27869	27900	27461
Nasjonalinntekt	576720	601909	143276	143705	155671	159258	153435	156720
-Stønader til utlandet, netto . .	11129	9980	1670	1861	1926	4523	2211	2312
Disponibel inntekt for Norge .	565591	591929	141606	141844	153745	154735	151224	154408
-Konsum i alt.	522372	540019	125768	130868	135838	147545	135317	139116
Sparing	43219	51911	15839	10975	17907	7190	15907	15292
Disponibel realinntekt for Norge 3)	551604	567348	136652	135296	147744	147655	144606	146117

¹⁾2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

²⁾Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

³⁾Disponibel realinntekt er deflatert med prisindeks (1991=100) for innenlandsk anvendelse ekskl. kapitalslit.

6*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A6 (1.12) Utenriksregnskap. Sammendrag. Mill.kr ¹⁾

	1992	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Driftsregnskap								
Eksport	303164	317585	75831	81487	79453	80815	79955	81530
Varer	219694	227854	54622	59606	54194	59431	58021	59023
Tjenester	83470	89732	21209	21881	25259	21383	21935	22507
Import	252036	267772	61509	64295	71555	70413	67303	68811
Varer	166386	176760	41194	41691	45245	48631	46365	46468
Tjenester	85650	91012	20315	22603	26311	21782	20938	22343
Eksportoverskudd	51127	49814	14322	17193	7898	10402	12652	12719
Renter og stønader								
Fra utlandet	22314	21698	5536	5426	5790	4946	8337	5460
Renter	17582	15881	3934	4279	4279	3390	6013	4352
Aksjeutbytte mv.	2062	2316	795	373	540	608	1609	536
Stønader	2670	3501	806	775	971	948	714	572
Til utlandet	55488	54412	14593	15011	9548	15260	12852	13403
Renter	25392	25214	6727	6344	5516	6627	6829	6387
Aksjeutbytte mv.	16297	15718	5390	6030	1135	3162	3098	4132
Stønader	13800	13480	2476	2636	2897	5471	2925	2884
Rente- og stønadsoverskudd	-33175	-32715	-9057	-9584	-3759	-10314	-4515	-7943
Overskudd på driftsregnskapet	17953	17099	5265	7608	4139	87	8137	4777
Netto endringer i fordringer og gjeld ikke forårsaket av transaksjoner mv.	-2723	-9878	-7089	678	-1740	-1727	-2186	2611
Tildelte spesielle trekkrettigheter i IMF ..	-	-	-	-	-	-	-	-
Netto omvurderinger av fordringer og gjeld pga. valutakursendringer	-4702	-13514	-8178	761	-3503	-2593	-60	4155
Norges Banks internasjonale reserver.	6402	7444	-229	3460	732	3481	-809	-2265
Andre sektors bankinnskudd og kortsiktig gjeld	-300	-2873	-197	-282	-949	-1445	369	1223
Langsiktig lånegjeld ..	-18189	-28486	-11826	-2499	-4793	-9368	1196	7728
Lån til utlandet	7385	10402	4073	83	1507	4740	-816	-2531
Fordringer og gjeld ellers	1979	3636	1090	-83	1763	867	-2127	-1543
Andre omvurderinger ..								
Nedgang i Norges nettogjeld	15229	7222	-1824	8286	2399	-1640	5951	7388
Kapitalregnskap								
Netto inngang, langsiktige kapitaltransaksjoner	17583	7995	-888	16020	-9154	2018	-7307	1615
Netto inngang, kjente kortsiktige kapitaltransaksjoner	-14579	-13400	4948	-17922	-7854	7428	-1826	-5526
Netto inngang, andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske avvik	-20957	-11695	-9325	-5706	12869	-9533	996	-866
Netto kapitaltransaksjoner i alt	-17953	-17099	-5265	-7608	-4139	-87	-8137	-4777
Netto endringer i fordringer og gjeld forårsaket av valutakursendringer mv.	2724	9878	7089	-678	1740	1727	2186	-2611
Oppgang i Norges nettogjeld	-15229	-7222	1824	-8286	-2399	1640	-5951	-7388

1) Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 7 BNP etter anvendelse. Volum- og prisendring i prosent¹⁾

	1993	93.3	93.4	94.1	94.2	1993	93.3	93.4	94.1	94.2
	A. Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B. Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Bruttonasjonalprodukt	2,3	4,2	3,8	6,0	6,9	2,0	2,4	-0,5	-2,1	-0,6
Innenlandsk bruk av										
varer og tjenester.	3,0	7,7	4,0	3,8	9,0	1,9	1,6	1,7	1,2	0,7
Konsum	1,7	3,8	2,7	6,1	4,9	1,6	1,4	1,5	1,4	1,3
Privat konsum	1,7	4,2	2,7	6,3	4,8	1,9	1,6	1,5	1,0	1,1
Spesifisert										
innenlandsk konsum	1,6	4,2	2,6	7,0	5,1	2,0	1,7	1,6	1,0	1,0
Konsum i utlandet, netto . .	1,8	3,0	5,1	-17,6	-5,0	-0,6	-3,7	0,0	1,8	3,6
Offentlig konsum	1,8	2,9	2,7	5,6	5,1	1,0	1,1	1,4	2,4	1,9
Statlig konsum	1,6	4,2	4,2	9,4	7,8	1,7	2,2	2,1	2,4	1,4
Sivilt	7,3	8,6	14,3	7,9	3,5	1,2	1,5	1,2	2,1	1,6
Forsvar	-8,3	-3,7	-7,7	13,6	16,7	2,6	3,4	3,3	3,3	1,0
Kommunalt konsum	2,0	2,1	1,5	3,3	3,5	0,6	0,5	0,9	2,4	2,2
Bruttoinvestering	8,0	22,9	10,0	-3,9	26,9	2,9	2,5	2,4	0,3	-1,8
Bruttoinvestering i										
fast kapital	15,2	95,0	3,1	11,4	-18,1	3,4	4,1	2,9	1,1	-0,0
Næringsvirksomhet	21,5	117,2	9,0	14,7	-19,9	3,8	4,3	3,1	0,6	-0,1
Oljevirkosomhet	50,3	407,1	27,4	42,9	-54,1	4,1	5,8	4,0	2,4	1,1
Annen næringsvirksomhet .	3,4	2,6	2,9	5,7	15,5	4,0	5,3	3,0	0,2	-1,5
Offentlig forvaltning	-11,6	1,1	-14,3	-2,9	-6,5	0,5	0,6	1,4	2,9	1,4
Statlig	-18,5	11,3	-26,8	-12,3	-20,0	0,5	0,5	1,4	2,9	1,5
Kommunal	-4,9	-5,7	1,5	3,7	5,3	0,5	0,6	1,5	2,9	1,3
Lagerendring	177,1	-470,8	-40,5	-36,8	-166,2	7,4	14,9	6,2	-4,4	3,4
Oljeplattformer										
under arbeid.	-404,5	-551,7	1,0	-4,1	-344,5	5,4	3,6	2,6	1,3	1,0
Annen lagerendring og										
statistiske avvik	-42,4	802,7	-21,4	-63,6	-114,6	16,4	197,5	4,6	-18,5	-5,2
Eksport	1,8	2,7	5,7	12,3	3,5	2,9	5,6	-2,3	-6,1	-3,3
Råolje og naturgass	5,8	1,7	14,2	18,4	10,5	1,3	3,9	-8,4	-17,3	-9,5
Eksport ellers	-0,1	3,2	1,5	9,1	-0,0	3,8	6,3	1,1	0,2	0,1
-Import	3,3	11,3	6,7	8,5	7,3	2,8	4,5	2,9	0,8	-0,2

¹⁾2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 8 BNP etter næring. Faste 1991 priser. Prosent endring fra året før.¹⁾

	1992	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Totalt	3,4	2,3	0,6	0,6	4,2	3,8	6,0	6,9
Næringsvirksomhet	3,1	2,1	-0,1	0,4	4,2	3,8	6,0	7,6
Primærnæringer	-0,9	8,0	-1,5	-4,9	20,0	1,9	-3,4	13,7
Jordbruk	-2,8	11,9	5,5	-102,7	21,8	-9,2	-9,9	..
Skogbruk	0,2	-10,4	-16,1	-7,8	-3,0	-5,7	-15,9	-16,3
Fiske og fangst, fiskeoppdrett.	2,8	13,4	7,2	3,6	15,6	27,7	17,8	17,6
Oljevirksomhet	12,4	6,0	-0,2	4,9	6,2	12,6	17,1	17,8
Råolje og naturgass	12,6	6,0	-0,1	5,1	6,5	12,1	16,9	17,4
Rørtransport	11,4	5,9	-0,8	3,4	3,6	16,8	19,3	21,4
Industri og bergverksdrift	1,8	1,6	0,1	0,6	2,8	3,1	1,9	8,1
Bergverksdrift.	1,2	-0,5	0,9	-0,8	-0,8	-1,6	-6,0	5,1
Industri	1,8	1,7	0,0	0,6	2,9	3,2	2,0	8,2
Skjermet industri	-0,2	-0,2	-1,9	-3,0	1,3	2,8	1,0	4,5
Utekonkurrerende industri	-0,1	4,1	0,6	3,0	6,6	6,3	7,2	6,2
Hjemmekonkurrerende industri	4,0	2,0	1,0	2,2	2,5	2,3	0,7	11,3
Elektrisitetsforsyning	6,0	2,0	3,1	-3,8	-0,4	7,5	0,5	-4,3
Bygge- og anleggsvirksomhet	-0,0	-3,1	-2,7	-3,9	0,3	-5,4	3,4	0,1
Varehandel	1,2	1,6	-0,8	-0,3	4,3	3,0	8,7	7,2
Utenriks sjøfart og oljeboring	-3,6	-6,9	-5,8	-9,7	-8,4	-3,8	-3,0	-1,8
Utenriks sjøfart	-4,2	-5,1	-4,1	-8,0	-5,2	-3,3	-4,8	-1,0
Oljeboring	2,8	-22,8	-22,3	-24,0	-35,1	-7,9	18,6	-9,9
Samferdsel	-0,7	1,5	2,7	-2,4	8,0	-1,8	4,8	6,6
Boligtjenester	0,5	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4
Annen næringsvirksomhet	1,1	1,6	0,4	2,0	2,3	2,0	4,5	4,6
Hotell- og restaurantdrift	0,7	3,4	2,1	1,7	5,3	4,0	7,9	4,4
Finansiell tjenesteyting	-2,1	0,4	-1,6	1,9	1,3	0,0	5,1	4,3
Forretningsmessig tjenesteyting og utleievirksomhet	2,0	2,2	2,4	3,7	0,6	1,8	5,2	6,2
Tjenesteyting ellers	3,0	1,7	-0,5	0,8	3,5	3,1	2,6	3,3
Offentlig forvaltning	3,6	2,8	2,7	1,9	2,6	3,8	3,2	2,3
Statlig forvaltning	2,8	1,3	1,2	-1,2	0,8	4,7	3,7	0,6
Forsvar	-2,5	-0,2	4,2	-2,1	-1,4	-1,0	-2,0	-0,3
Sivilt	4,6	1,8	0,2	-0,9	1,5	6,7	5,5	0,8
Kommunal forvaltning	3,9	3,3	3,3	3,3	3,3	3,4	3,1	3,1
Korreksjonsposter	6,2	3,5	2,8	-1,5	8,8	4,0	12,9	12,2
Påløpt merverdi-og investeringsavgift	2,4	1,4	-0,4	-0,4	4,4	1,8	8,4	6,4
Avgiftskorreksjoner.	3,1	12,1	16,1	1,8	20,5	11,4	22,4	31,7
Frie banktjenester	-3,9	0,7	-1,1	2,4	1,5	0,0	5,1	4,3
MEMO:								
Fastlands-Norge	2,1	2,0	1,0	0,1	4,3	2,4	4,1	5,1
Skjermede næringer	2,0	1,9	1,1	-0,1	4,3	2,1	4,4	4,5
Utekonkurrerende næringer	-0,0	3,7	0,7	2,6	5,9	5,6	6,0	6,1
Hjemmekonkurrerende næringer	3,6	2,2	-0,3	1,6	3,7	4,0	0,8	10,1

¹⁾2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 9 Privat konsum. Volum- og prisendring i prosent¹⁾

	1993	93.3	93.4	94.1	94.2	1993	93.3	93.4	94.1	94.2
	A. Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B. Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Privat konsum	1,7	4,2	2,7	6,3	4,8	1,9	1,6	1,5	1,0	1,1
Spesifisert innenlandsk										
konsum	1,6	4,2	2,6	7,0	5,1	2,0	1,7	1,6	1,0	1,0
Matvarer	2,7	5,1	3,4	9,8	2,5	-1,2	-1,1	-0,9	-0,2	0,5
Drikkevarer og tobakk	3,7	8,3	6,6	4,5	2,7	3,1	1,8	2,0	1,4	2,2
Klær og skotøy	-3,7	1,1	-0,9	3,2	4,7	2,8	3,2	2,2	2,9	1,5
Bolig, lys og brensel	1,8	3,2	1,7	5,4	0,9	2,8	2,7	2,5	0,7	0,5
Møbler og husholdnings-										
artikler	0,2	2,4	3,8	7,9	6,4	2,1	2,1	1,9	1,1	1,3
Helsepleie	1,9	4,1	4,3	4,2	3,9	3,3	1,3	1,4	1,5	1,6
Transport, post-										
og teletjenester	3,5	8,3	4,1	13,5	17,0	2,9	2,4	2,0	0,9	0,4
Fritidssysler og utdanning	-1,7	-1,0	-1,4	3,4	7,1	3,2	3,2	3,5	2,4	1,7
Andre varer og tjenester	2,6	4,3	2,7	5,4	2,6	2,1	2,0	1,5	1,4	1,4
Korreksjonsposter	1,8	3,0	5,1	-17,6	-5,0	-0,6	-3,7	0,0	1,8	3,6
Nordmenns konsum i utlandet	3,5	5,0	6,3	5,5	6,7	1,3	0,4	1,0	1,7	2,2
Utlendingers konsum i Norge	5,1	6,1	7,9	31,5	16,7	2,9	2,6	2,3	1,4	0,8

¹⁾2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 10 Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Volum- og prisendring i prosent¹⁾

	1993	93.3	93.4	94.1	94.2	1993	93.3	93.4	94.1	94.2
	A. Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B. Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Bruttoinvesteringer i fast kapital.	15,2	95,0	3,1	11,4	-18,1	3,4	4,1	2,9	1,1	-0,0
Beboelseshus, driftsbygg og andre anlegg.	-5,6	-0,7	-7,5	3,0	0,5	-0,3	-0,4	0,7	3,7	2,3
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje-og gass-rørledning	4,9	-2,9	29,1	31,9	15,9	4,7	6,2	4,5	2,5	1,9
Skip og båter.	..	..	..	86,6	-292,6	-97,7	-70,0	-92,5	-28,8	..
Fly, biler mv. og rullende materiell	-8,5	7,8	-10,6	-4,0	66,6	2,5	8,7	0,4	8,4	12,9
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	90,4	..	20,4	-89,8	-94,4	4,4	4,7	4,2	477,8	12,0
Maskiner, redskap og inventar ellers.	2,3	3,7	-3,1	4,8	-6,6	2,7	3,5	3,6	0,4	-2,1
Næringsvirksomhet.	21,5	117,2	9,0	14,7	-19,9	3,8	4,3	3,1	0,6	-0,1
Primærnæringer.	2,6	16,3	-16,1	-3,8	4,0	2,5	-0,9	8,3	2,0	-2,7
Jordbruk.	7,1	7,5	5,9	-1,6	-0,1	1,1	1,3	2,4	2,3	0,6
Skogbruk.	-15,8	-17,8	-2,7	12,5	-20,7	0,7	0,8	2,6	1,7	1,5
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	-5,2	109,4	-80,5	-10,0	39,1	9,3	-19,6	126,9	1,9	-17,9
Oljevirkosmhet.	50,3	407,1	27,4	42,9	-54,1	4,1	5,8	4,0	2,4	1,1
Utvinning av råolje og naturgass.	48,0	518,7	2,2	50,4	-61,9	4,0	5,7	3,9	2,3	0,8
Rørtransport.	74,2	18,1	..	21,0	13,7	4,6	6,2	4,5	2,5	1,9
Industri og bergverksdrift. . .	-1,2	4,4	-10,6	-1,1	3,0	1,7	2,5	2,4	2,0	-0,0
Bergverksdrift.	-0,2	40,9	1,7	-13,0	-9,8	1,4	2,3	1,6	2,6	2,0
Skjermet industri.	30,5	22,7	20,2	-4,1	-9,3	1,5	2,4	2,1	2,1	0,3
Utekonkurrerende industri. .	-38,6	-31,7	-52,8	-11,9	17,2	2,0	2,6	3,1	1,3	-1,1
Hjemmekonkurrerende industri	3,8	16,0	4,4	8,1	10,5	1,6	2,5	2,4	2,2	0,1
Elektrisitetforsyning.	-5,0	-3,4	-15,0	-32,7	-27,8	1,4	1,8	2,4	2,1	0,1
Bygge- og anleggsvirksomhet	-4,1	16,5	-21,5	12,7	11,1	2,1	3,8	2,6	4,0	3,0
Varehandel.	7,7	14,0	17,8	21,1	32,8	2,5	6,9	1,4	7,8	7,7
Utenriks sjøfart og oljeboring	-912,4	262,9	..	23,4	..	-160,1	-30,2	-125,6	-22,4	-117,4
Utenriks sjøfart.	-593,5	..	..	83,6	-246,1	-202,7	-83,2	-144,8	-32,4	553,3
Oljeboring.	89,2	..	363,6	..	-122,8	91,9	-32,3	3,1	-1,3	-31,9
Samferdsel.	-8,0	-5,2	-22,1	-11,6	-13,4	1,7	4,7	1,6	3,2	8,0
Boligtjenester.	-5,2	-6,7	11,3	23,6	34,7	-0,3	-0,4	0,7	3,7	2,3
Annen næringsvirksomhet. . .	2,6	2,0	6,9	8,7	12,2	0,7	1,2	1,5	3,1	1,8
Hotell- og restaurantdrift. . .	3,2	9,0	8,6	23,0	35,6	2,3	5,5	1,5	6,1	6,2
Finansiell tjenesteyting. . . .	-5,8	-6,6	-5,6	3,3	6,0	0,7	1,1	1,1	1,2	0,6
Tjenesteyting ellers.	6,4	6,0	11,9	10,6	14,1	0,6	1,1	1,6	3,8	2,2
Offentlig forvaltning.	-11,6	1,1	-14,3	-2,9	-6,5	0,5	0,6	1,4	2,9	1,4
Statlig forvaltning.	-18,5	11,3	-26,8	-12,3	-20,0	0,5	0,5	1,4	2,9	1,5
Kommunal forvaltning.	-4,9	-5,7	1,5	3,7	5,3	0,5	0,6	1,5	2,9	1,3
MEMO:										
Fastlands-Norge.	-4,7	1,4	-8,7	2,3	3,4	1,1	1,8	1,8	3,3	2,4
Skjermede næringer.	-3,5	1,3	-6,1	2,6	2,3	0,9	1,9	1,4	3,4	3,0
Utekonkurrerende næringer. .	-35,5	-26,4	-49,8	-12,0	13,8	2,0	2,6	2,9	1,5	-0,8
Hjemmekonkurrerende næringer	1,2	21,6	-8,2	4,1	11,9	2,6	0,4	5,5	1,9	-2,8

¹⁾2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 11 Eksport av varer og tjenester. Volum- og prisendring i prosent¹⁾

	1993	93.3	93.4	94.1	94.2	1993	93.3	93.4	94.1	94.2
	A. Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B. Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Eksport i alt	1,8	2,7	5,7	12,3	3,5	2,9	5,6	-2,3	-6,1	-3,3
Varer	3,3	3,2	9,0	16,0	4,1	0,4	2,5	-5,1	-8,4	-4,9
Råolje og naturgass fra										
Nordsjøen	5,8	1,7	14,2	18,4	10,5	1,3	3,9	-8,4	-17,3	-9,5
Skip, nybygde	-65,2	-86,6	-94,1	3,0	-97,7	2,0	2,9	2,5	0,8	-0,1
Skip, eldre	7,7	6,8	12,3	-63,5	-50,9	-3,1	15,0	-3,7	3,7	0,0
Oljeplattformer og										
moduler, nybygde	..	..	..	886,4	-90,4	4,9	3,4	2,5	1,4	1,2
Oljeplattformer, eldre	..	..	..	..	..	..	..	..	-0,4	-12,2
Direkte eksport ved										
oljevirksomhet	-35,5	-42,0	-53,4	9,7	31,6	4,2	5,6	4,3	2,3	1,9
Andre varer	3,0	0,7	10,1	17,3	7,5	0,2	1,2	-1,6	-1,0	-0,9
Produkter fra jordbruk, skog-										
bruk og fiske	8,3	13,4	34,1	22,8	10,3	-4,5	-7,0	-17,9	-2,7	0,7
Bergverksprodukter	-1,8	-1,2	16,3	11,8	-7,9	-2,7	-0,5	-10,3	-5,5	2,2
Industriprodukter	3,0	0,5	9,0	17,4	8,4	0,2	1,2	-0,8	-0,9	-1,1
Nærings- og nytelsesmidler .	10,2	-2,6	15,0	17,6	12,2	-2,8	-1,9	-1,6	-1,2	2,1
Grafiske produkter	-5,5	20,1	-3,9	2,5	11,6	4,3	4,4	4,4	4,4	5,2
Treforedlingsprodukter . . .	10,7	5,8	23,5	14,3	12,4	-6,9	-5,8	-4,8	-3,1	1,3
Kjemiske råvarer	3,2	-7,0	-3,2	-13,9	16,4	-0,1	7,0	0,3	4,8	2,0
Raffinerte oljeprodukter . . .	-1,3	-5,2	-10,1	31,4	-10,1	4,0	3,1	-2,1	-8,1	-12,6
Metaller	2,0	3,5	13,1	18,0	10,6	-0,7	-0,3	-1,1	2,1	7,5
Tekstil- og bekledningsvarer	0,8	7,0	2,1	6,9	11,9	-2,8	-5,1	1,3	1,4	2,0
Trevarer, møbler og										
innredninger	5,1	8,3	19,0	7,8	14,1	-2,0	-1,7	-0,3	3,1	4,7
Kjemiske og mineralske										
produkter	4,9	-0,5	16,6	5,4	19,7	3,7	5,9	1,1	-1,0	-5,8
Andre verkstedprodukter . . .	-2,0	1,8	6,3	39,8	3,0	3,0	2,2	-0,0	-3,6	-6,9
Elektrisk kraft	-15,7	-26,9	-17,2	-24,7	-84,2	54,5	61,1	49,0	10,7	60,3
Tjenester	-2,2	1,4	-3,8	1,7	1,6	9,9	12,8	6,8	1,7	1,2
Brutto frakter ved skipsfart . . .	-5,6	-3,4	-6,0	-7,0	-3,1	15,6	23,1	9,2	0,5	0,5
Brutto inntekter ved oljeboring	-7,4	-8,3	-16,5	65,0	-29,9	14,7	24,3	17,2	6,5	5,2
Direkte eksport ved annen										
oljevirksomhet	8,4	7,9	21,2	14,8	16,1	3,4	3,6	3,3	5,8	5,4
Eksport av rørtjenester	5,5	-15,1	46,9	33,9	49,0	8,3	5,6	9,3	3,3	-5,2
Utlendingers konsum i Norge .	5,1	6,1	7,9	31,5	16,7	2,9	2,6	2,3	1,4	0,8
Andre tjenester	0,5	9,0	-7,1	1,6	1,8	3,3	3,6	3,6	2,9	2,8

¹⁾2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 12 Import av varer og tjenester. Volum- og prisendring i prosent¹⁾

	1993	93.3	93.4	94.1	94.2	1993	93.3	93.4	94.1	94.2
	A. Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B. Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Import i alt	3,3	11,3	6,7	8,5	7,3	2,8	4,5	2,9	0,8	-0,2
Varer	4,6	10,9	10,0	13,0	13,5	1,6	3,8	2,1	-0,4	-1,8
Skip, nybygde og eldre	40,0	95,2	56,2	-9,6	124,8	16,5	25,2	2,2	-5,8	-20,8
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre.	275,4	672,6	724,1	921,6	-93,9	14,9	2,8	3,2	8,2	-18,1
Direkte import ved oljevirksomheten.	25,0	209,9	-35,3	11,5	-92,2	3,6	3,6	3,3	5,8	5,4
Andre varer	1,8	3,1	8,0	14,3	19,1	0,4	2,0	1,6	0,3	-0,5
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	-8,5	-22,4	-0,4	20,6	15,5	-2,7	3,0	0,2	4,1	9,1
Råolje	18,9	16,5	59,2	-21,4	-58,9	-3,9	-0,3	-13,8	-7,0	3,0
Bergverksprodukter	7,5	2,3	19,0	20,9	3,6	-3,7	-1,1	0,6	12,5	5,1
Industriprodukter	2,1	4,1	7,9	13,8	19,9	0,6	2,0	1,8	-0,3	-1,2
Nærings- og nytelsesmidler	11,5	11,3	11,6	-0,6	10,0	0,9	1,3	4,0	6,3	7,4
Grafiske produkter	-0,5	1,7	8,6	9,8	12,1	0,3	1,6	-4,8	-1,5	-7,0
Treforedlingsprodukter.	9,4	15,0	15,4	18,2	14,2	-8,7	-9,0	-10,1	-3,4	-0,2
Kjemiske råvarer	14,2	20,6	16,7	17,8	6,8	-5,9	-4,9	-3,5	-0,7	2,7
Raffinerte oljeprodukter	-3,5	0,1	-14,5	23,1	27,5	5,3	-1,0	17,0	0,8	-0,1
Metaller	-0,1	10,0	8,9	32,1	6,0	-1,2	1,6	-1,8	-4,7	-3,1
Tekstil- og bekledningsvarer	1,2	2,2	0,7	5,6	11,1	-0,1	3,1	0,1	-3,2	0,2
Trevarer, møbler og innredninger	9,4	14,7	15,5	10,4	33,9	-5,5	-3,2	-4,0	2,8	0,7
Kjemiske og mineralske produkter.	4,1	5,6	6,5	5,1	12,0	0,9	3,1	1,9	1,8	0,7
Andre verkstedprodukter.	3,2	0,8	10,8	13,3	28,0	2,6	3,6	4,0	-1,1	-5,2
Transportmidler mv. uten tilsvarende norsk produksjon	-30,2	-20,5	-7,0	51,4	77,2	7,9	10,3	7,2	6,8	2,6
Elektrisk kraft	-56,6	-62,4	44,2	..	705,3	-11,3	43,4	-2,3	104,7	148,2
Tjenester	0,8	12,0	-0,4	-1,0	-5,0	5,4	5,6	4,9	4,1	4,0
Brutto utgifter ved skipsfart	-9,5	-4,1	-8,7	-7,8	-3,6	11,2	14,2	10,0	7,1	7,0
Brutto utgifter ved oljeboring	21,6	58,7	-18,2	-23,1	-36,3	3,4	3,6	3,3	5,8	5,4
Direkte import ved annen oljevirksomhet	-5,0	68,7	21,9	55,5	-17,8	6,6	8,7	8,0	5,1	4,5
Nordmenns konsum i utlandet	3,5	5,0	6,1	5,8	7,0	1,3	0,4	1,0	1,7	2,2
Andre tjenester	10,3	20,9	0,5	-5,3	-11,1	3,2	3,5	3,3	3,1	3,2

¹⁾2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 13 Bruttoproduksjon etter næring. Faste 1991 priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1992	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Totalt	1353249	1378814	332367	336269	340677	369501	349563	358268
Næringsvirksomhet	1109741	1129648	273838	276008	278903	300898	287281	294303
Primærnæringer	42739	45720	9260	10163	16566	9730	9376	10754
Jordbruk	26444	28293	4507	5899	12923	4963	4302	6108
Skogbruk	4427	3966	1563	1088	359	957	1314	910
Fiske og fangst, fiskeoppdrett.	11868	13461	3190	3176	3285	3811	3759	3736
Oljevirksomhet	148173	157024	37156	37541	38397	43930	43507	44202
Råolje og naturgass	135680	143793	34023	34420	35247	40103	39770	40414
Rørtransport	12493	13231	3133	3121	3150	3827	3736	3788
Industri og bergverksdrift	337742	344493	86239	86417	81376	90461	88190	93254
Bergverksdrift.	4290	4266	1073	1090	1037	1067	1008	1145
Industri	333452	340227	85166	85327	80339	89394	87181	92109
Skjermet industri	103921	104339	25093	26674	24789	27783	25365	28167
Utekonkurrerende industri	78296	80887	19912	20357	19923	20696	21353	21536
Hjemmekonkurrerende industri	151235	155001	40162	38296	35627	40916	40464	42405
Elektrisitetsforsyning	57594	58741	16542	12708	12191	17300	16620	12160
Bygge- og anleggsvirksomhet	75275	72966	15881	17990	17840	21254	16417	18014
Varehandel	107891	109664	24394	26782	27607	30880	26519	28715
Utenriks sjøfart og oljeboring	54910	50908	12893	12750	12497	12769	12286	12346
Utenriks sjøfart	50609	47589	12083	11907	11753	11846	11326	11586
Oljeboring	4301	3319	810	843	744	923	960	760
Samferdsel	77007	78778	18614	19638	20385	20140	19523	20885
Boligtjenester	44276	44410	11093	11098	11104	11115	11129	11143
Annen næringsvirksomhet	164135	166943	41765	40920	40939	43318	43717	42829
Hotell- og restaurantdrift	18363	18987	4049	4666	6030	4242	4368	4870
Finansiell tjenesteyting	41144	41313	10114	10190	10460	10550	10634	10633
Forretningsmessig tjenesteyting og utleievirksomhet	55311	56508	15131	13715	12682	14980	15914	14567
Tjenesteyting ellers	49317	50134	12472	12349	11767	13546	12800	12760
Offentlig forvaltning	176143	180093	42853	43719	44226	49294	45023	45858
Statlig forvaltning	66977	68063	14862	15960	16542	20700	16193	17196
Forsvar	23532	21854	3896	4952	5177	7828	4250	5625
Sivilt	43445	46210	10967	11007	11364	12872	11943	11571
Kommunal forvaltning	109166	112029	27990	27760	27685	28594	28830	28662
Korreksjonsposter	67365	69075	15677	16542	17548	19308	17258	18107
Påløpt merverdi-og investeringsavgift	60116	60944	13792	14526	15311	17315	14951	15451
Avgiftskorreksjoner.	7250	8130	1885	2016	2236	1993	2307	2656
Frie banktjenester	0	0	0	0	0	0	0	0
MEMO:								
Fastlands-Norge	1150166	1170882	282319	285978	289783	312802	293770	301720
Skjermmede næringer	900051	913300	216420	221972	229553	245356	225872	231987
Utekonkurrerende næringer	82586	85154	20985	21447	20960	21762	22361	22682
Hjemmekonkurrerende næringer	167530	172428	44915	42560	39270	45683	45537	47051

1)2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 14 Vareinnsats etter næring. Faste 1991 priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1992	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Totalt	643415	652573	157179	161407	157919	176069	163938	171265
Næringsvirksomhet	559894	568139	137906	142043	137150	151041	143148	150212
Primærnæringer	22868	24251	4765	7907	6354	5225	5034	8190
Jordbruk	15320	15844	2681	5902	4392	2870	2656	5885
Skogbruk	650	582	230	160	53	141	193	134
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	6898	7824	1854	1846	1909	2215	2185	2171
Oljevirksomhet	36109	38267	9055	9155	9370	10687	10592	10763
Råolje og naturgass	34749	36827	8714	8815	9027	10271	10186	10350
Rørtransport	1360	1440	341	340	343	417	407	412
Industri og bergverksdrift . .	241738	246922	61819	61968	58347	64788	63315	66816
Bergverksdrift	2567	2553	642	652	620	638	604	685
Industri	239171	244369	61177	61315	57727	64149	62712	66131
Skjermet industri	73879	74358	17891	19041	17595	19832	18092	20190
Utekonkurrerende industri .	60848	62725	15420	15806	15479	16020	16539	16703
Hjemmekonkurrerende industri	104444	107285	27866	26468	24653	28298	28081	29238
Elektrisitetsforsyning	29628	30218	8510	6537	6272	8900	8550	6255
Bygge- og anleggsvirksomhet	50572	49020	10669	12086	11985	14279	11029	12103
Varehandel	40436	41100	9142	10038	10347	11574	9939	10762
Utenriks sjøfart og oljeboring	32491	30045	7556	7696	7307	7485	7108	7382
Utenriks sjøfart	30458	28476	7174	7298	6956	7048	6654	7023
Oljeboring	2033	1569	383	399	352	436	454	359
Samferdsel	36581	37734	8794	9314	9598	10028	9229	9877
Boligtjenester	10299	10330	2580	2582	2583	2586	2589	2592
Annen næringsvirksomhet . .	59172	60252	15015	14760	14986	15491	15763	15472
Hotell- og restaurantdrift . .	9654	9982	2129	2453	3170	2230	2296	2560
Finansiell tjenesteyting . . .	13824	13881	3398	3424	3514	3545	3573	3573
Forretningsmessig tjenesteyting og utleievirksomhet	22344	22827	6112	5541	5123	6051	6429	5884
Tjenesteyting ellers	13349	13561	3376	3343	3178	3664	3464	3455
Offentlig forvaltning	60218	60974	13520	13562	14890	19002	14741	14998
Statlig forvaltning	32836	33464	6687	6949	8135	11693	7720	8134
Forsvar	15101	13438	1897	2787	3129	5625	2291	3466
Sivilt	17734	20026	4790	4162	5007	6068	5428	4668
Kommunal forvaltning	27382	27510	6833	6613	6754	7309	7021	6864
Korreksjonsposter	23303	23460	5753	5802	5880	6025	6049	6054
Påløpt merverdi-og investeringsavgift	0	0	0	0	0	0	0	0
Avgiftskorreksjoner	0	0	0	0	0	0	0	0
Frie banktjenester	23303	23460	5753	5802	5880	6025	6049	6054
MEMO:								
Fastlands-Norge	574815	584262	140568	144555	141242	157897	146238	153120
Skjermte næringer	399407	403292	94556	99623	98527	110586	98636	104188
Utekonkurrerende næringer .	63415	65278	16062	16458	16100	16658	17143	17388
Hjemmekonkurrerende næringer	111993	115692	29950	28474	26615	30653	30459	31543

1)2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 15 Privat konsum. Løpende priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1992	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Privat konsum	365152	378240	87530	91360	95825	103525	93969	96782
Spesifisert innenlandsk								
konsum	353514	366462	84875	88692	92896	99999	91741	94156
Matvarer	68542	69520	15651	17387	17517	18965	17148	17915
Drikkevarer og tobakk	25332	27089	5735	7022	6948	7384	6074	7372
Klær og skotøy	23468	23235	4686	5328	5710	7511	4980	5662
Bolig, lys og brensel	69655	72918	19477	16934	16565	19943	20676	17170
Møbler og husholdnings-								
artikler	23506	24049	5290	5218	6058	7484	5773	5626
Helsepleie	20259	21337	5076	5274	5334	5652	5365	5567
Transport, post-								
og teletjenester	46254	49248	11298	12356	13080	12514	12933	14517
Fritidssysler og utdanning	32405	32876	7444	7902	8250	9280	7877	8602
Andre varer og tjenester	44093	46190	10217	11271	13435	11267	10916	11726
Korreksjonsposter	11638	11777	2655	2667	2929	3526	2228	2626
Nordmenns konsum i utlandet	24547	25741	5029	5955	8548	6208	5393	6491
Utlendingers konsum i Norge	-12910	-13963	-2374	-3288	-5619	-2682	-3165	-3865

¹⁾2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

²⁾Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 16 Privat konsum. Faste 1991 priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1992	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Privat konsum	356058	361940	84239	87227	91623	98851	89533	91393
Spesifisert innenlandsk								
konsum	344642	350316	81695	84576	88568	95477	87436	88875
Matvarer	67613	69441	15618	17351	17428	19043	17141	17790
Drikkevarer og tobakk	23235	24104	5095	6247	6199	6563	5324	6417
Klær og skotøy	23023	22176	4639	5009	5507	7021	4789	5245
Bolig, lys og brensel	68510	69769	18800	16124	15766	19079	19817	16268
Møbler og husholdnings-								
artikler	23365	23422	5188	5081	5899	7254	5598	5405
Helsepleie	19124	19490	4662	4821	4863	5143	4857	5010
Transport, post-								
og teletjenester	45191	46770	10777	11699	12411	11883	12226	13685
Fritidssysler og utdanning	31606	31060	7081	7483	7767	8729	7319	8012
Andre varer og tjenester	42976	44084	9834	10761	12727	10762	10365	11041
Korreksjonsposter	11416	11624	2544	2651	3056	3374	2097	2518
Nordmenns konsum i utlandet	23885	24728	4793	5737	8317	5881	5054	6119
Utlendingers konsum i Norge	-12470	-13104	-2249	-3086	-5261	-2508	-2957	-3601

¹⁾2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

²⁾Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 17 Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Løpende priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1992	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Bruttoinvesteringer i fast kapital.	135246	161046	25502	39130	58490	37924	28716	32047
Beboelseshus, driftsbygg og andre anlegg.	53501	50360	10379	12266	12556	15159	11084	12606
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje-og gass-rørledning	17885	19640	3991	4913	5016	5720	5396	5803
Skip og båter.	1941	7118	2556	-1	2080	2482	3394	2005
Fly, biler mv. og rullende materiell	11027	10336	2405	1931	2773	3226	2504	3634
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	21456	42661	334	12093	28245	1988	198	754
Maskiner, redskap og inventar ellers.	29436	30932	5837	7927	7820	9348	6140	7245
Næringsvirksomhet.	109635	138286	20868	34123	52974	30321	24086	27303
Primærnæringer.	4759	5006	949	1497	1504	1056	931	1516
Jordbruk.	3308	3583	579	1103	1072	829	583	1109
Skogbruk.	429	364	41	128	102	92	47	103
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	1022	1059	328	266	330	134	301	304
Oljevirkksomhet.	41742	65307	4931	17098	34684	8594	7210	7941
Utvinning av råolje og naturgass.	38069	58614	3656	15332	32882	6745	5627	5895
Rørtransport.	3673	6693	1276	1767	1802	1849	1583	2046
Industri og bergverksdrift. . .	13520	13582	2608	3252	3612	4110	2631	3348
Bergverksdrift.	346	350	61	84	113	91	55	77
Skjermet industri.	3954	5236	1042	1345	1249	1600	1021	1224
Utekonkurrerende industri. .	4045	2536	504	587	700	745	450	679
Hjemmekonkurrerende industri	5176	5459	1000	1236	1550	1674	1105	1367
Elektrisitetsforsyning.	5957	5742	968	1548	1697	1529	665	1119
Bygge- og anleggsvirksomhet	1512	1481	310	349	419	403	364	399
Varehandel.	5817	6418	1401	1473	1707	1837	1828	2107
Utenriks sjøfart og oljeboring	1427	6974	2258	808	1219	2689	2161	1630
Utenriks sjøfart.	1247	6319	2252	-187	1828	2427	2793	1785
Oljeboring.	180	654	6	995	-609	262	-632	-154
Samferdsel.	12413	11618	2270	3009	2648	3691	2070	2815
Boligtjenester.	12284	11616	2655	2598	2928	3435	3405	3581
Annen næringsvirksomhet. . .	10205	10543	2518	2492	2555	2978	2822	2848
Hotell- og restaurantdrift. . .	242	255	54	61	79	61	71	87
Finansiell tjenesteyting. . . .	3131	2969	737	740	748	744	770	789
Tjenesteyting ellers.	6832	7318	1726	1691	1728	2172	1981	1971
Offentlig forvaltning.	25611	22760	4634	5007	5516	7602	4630	4744
Statlig forvaltning.	12601	10328	1913	2344	2437	3633	1727	1903
Kommunal forvaltning.	13010	12432	2721	2663	3079	3969	2903	2841
MEMO:								
Fastlands-Norge.	92077	88766	18313	21224	22588	26641	19345	22476
Skjermede næringer.	81061	78998	16378	18924	19792	23904	17387	19945
Utekonkurrerende næringer. .	4390	2886	565	671	813	837	505	757
Hjemmekonkurrerende næringer	6626	6882	1369	1630	1982	1900	1453	1774

¹⁾2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.²⁾Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 18 Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Faste 1991 priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1992	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Bruttoinvesteringer i fast kapital.	132711	152823	24412	37227	55256	35928	27186	30490
Beboelseshus, driftsbygg og andre anlegg.	53552	50534	10559	12316	12538	15121	10880	12374
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje-og gass-rørledning	17912	18794	3869	4715	4761	5449	5102	5467
Skip og båter.	22	3371	1537	-900	1272	1462	2868	1735
Fly, biler mv. og rullende materiell	10718	9805	2385	1833	2532	3055	2290	3054
Oljeboreriger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	21147	40274	326	11534	26549	1865	33	642
Maskiner, redskap og inventar ellers.	29360	30046	5735	7729	7605	8976	6012	7219
Næringsvirksomhet.	107106	130185	19739	32233	49788	28424	22648	25823
Primærnæringer.	4645	4765	924	1438	1450	952	889	1496
Jordbruk.	3301	3536	578	1092	1058	808	569	1091
Skogbruk.	427	360	41	128	101	90	46	101
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	917	869	304	219	291	54	274	304
Oljevirkomhet.	41456	62322	4798	16400	32921	8203	6855	7535
Utvinning av råolje og naturgass.	37781	55919	3562	14705	31211	6441	5358	5607
Rørtransport.	3675	6404	1236	1696	1710	1762	1497	1928
Industri og bergverksdrift. . .	13493	13332	2595	3199	3535	4002	2566	3294
Bergverksdrift.	344	343	61	83	111	89	53	74
Skjermet industri.	3945	5147	1037	1325	1223	1562	994	1202
Utekonkurrerende industri. .	4039	2482	500	576	684	722	441	674
Hjemmekonkurrerende industri	5165	5359	997	1216	1517	1629	1078	1343
Elektrisitetsforsyning.	5955	5659	968	1527	1670	1494	651	1103
Bygge- og anleggsvirksomhet	1506	1444	309	340	406	390	348	377
Varehandel.	5758	6200	1404	1411	1608	1776	1700	1874
Utenriks sjøfart og oljeboring	-385	3129	1276	-112	252	1714	1574	1301
Utenriks sjøfart.	-565	2788	1268	-1034	1065	1490	2328	1511
Oljeboring.	180	340	7	922	-813	224	-755	-210
Samferdsel.	12187	11212	2230	2948	2502	3533	1971	2553
Boligtjenester.	12297	11661	2703	2609	2923	3426	3341	3514
Annen næringsvirksomhet. . .	10195	10462	2534	2473	2521	2934	2754	2775
Hotell- og restaurantdrift. . .	240	248	55	59	75	59	67	80
Finansiell tjenesteyting. . . .	3128	2947	736	735	741	735	761	779
Tjenesteyting ellers.	6827	7266	1743	1679	1705	2139	1927	1916
Offentlig forvaltning.	25605	22638	4673	4993	5468	7504	4537	4667
Statlig forvaltning.	12595	10271	1927	2340	2417	3587	1691	1871
Kommunal forvaltning.	13010	12367	2746	2654	3051	3917	2847	2796
MEMO:								
Fastlands-Norge.	91640	87372	18338	20938	22084	26011	18757	21653
Skjermede næringer.	80749	77959	16434	18718	19380	23427	16866	19155
Utekonkurrerende næringer. .	4383	2825	561	658	795	811	494	749
Hjemmekonkurrerende næringer	6508	6588	1343	1563	1910	1773	1398	1749

1)2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 19 Eksport av varer og tjenester. Løpende priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1992	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Eksport i alt	303157	317575	75827	81482	79452	80813	79955	81527
Varer	219687	227843	54618	59602	54193	59430	58020	59020
Råolje og naturgass fra								
Nordsjøen	97158	104069	25721	26894	24499	26956	25177	26887
Skip, nybygde	6687	2372	572	1571	121	108	595	37
Skip, eldre	6416	6696	1631	2112	1081	1873	618	1038
Oljeplattformer og								
moduler, nybygde	50	809	1	32	754	23	7	3
Oljeplattformer, eldre	0	1025	0	0	1025	0	632	158
Direkte eksport ved								
oljevirkksomhet	159	107	37	28	26	16	41	38
Andre varer	109217	112764	26657	28966	26686	30455	30950	30860
Produkter fra jordbruk, skog-								
bruk og fiske	5675	5868	1207	1468	1396	1797	1442	1631
Bergverksprodukter	2157	2061	435	549	572	506	459	516
Industriprodukter	100705	103950	24830	26761	24504	27856	28894	28665
Nærings- og nytelsesmidler .	13029	13949	3422	3275	3079	4173	3975	3750
Grafiske produkter	320	315	69	69	94	83	74	81
Treforedlingsprodukter. . . .	7969	8210	1978	2030	1948	2254	2192	2312
Kjemiske råvarer	9222	9505	2670	2330	2287	2218	2411	2765
Raffinerte oljeprodukter . . .	9746	10013	2149	3326	2160	2378	2595	2612
Metaller	22209	22499	5315	5652	5600	5931	6409	6718
Tekstil- og bekledningsvarer	1737	1701	413	411	393	484	447	469
Trevarer, møbler og								
innredninger	3270	3369	784	817	805	964	872	976
Kjemiske og mineralske								
produkter.	10989	11951	2974	2927	2782	3268	3102	3299
Andre verkstedprodukter. . .	22214	22439	5056	5924	5356	6103	6818	5685
Elektrisk kraft	680	886	185	189	215	296	155	48
Tjenester	83470	89732	21209	21881	25259	21383	21935	22507
Brutto frakter ved skipsfart . .	42906	46820	11834	11654	12013	11319	11067	11357
Brutto inntekter ved oljeboring	1667	1770	302	493	482	494	531	364
Direkte eksport ved annen								
oljevirkksomhet	669	750	178	179	186	207	216	219
Eksport av rørtjenester	1529	1747	405	397	341	604	560	561
Utlendingers konsum i Norge .	12910	13963	2374	3288	5619	2682	3165	3865
Andre tjenester	23789	24682	6116	5870	6619	6077	6396	6141

1)2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 20 Eksport av varer og tjenester. Faste 1991 priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1992	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Eksport i alt	326690	332605	78419	84424	82139	87623	88039	87362
Varer	239157	247011	57978	63466	58588	66979	67244	66063
Råolje og naturgass fra								
Nordsjøen	107183	113368	26889	28261	26692	31525	31830	31222
Skip, nybygde	6618	2301	560	1521	117	103	576	35
Skip, eldre	8059	8678	2154	2737	1387	2400	787	1345
Oljeplattformer og								
moduler, nybygde	50	770	1	31	716	22	7	3
Oljeplattformer, eldre	0	1178	0	0	1178	0	755	214
Direkte eksport ved								
oljevirkksomhet	159	103	36	27	25	15	39	35
Andre varer	117088	120613	28339	30889	28473	32913	33251	33209
Produkter fra jordbruk, skog-								
bruk og fiske	5682	6152	1242	1419	1438	2053	1526	1565
Bergverksprodukter	2118	2079	414	564	570	532	463	519
Industriprodukter	108241	111500	26526	28693	26205	30077	31145	31090
Nærings- og nytelsesmidler .	13585	14968	3650	3584	3332	4402	4293	4020
Grafiske produkter	307	290	65	64	85	75	67	72
Treforedlingsprodukter. . . .	8668	9597	2264	2405	2258	2670	2589	2702
Kjemiske råvarer	10136	10460	3021	2584	2428	2427	2602	3007
Raffinerte oljeprodukter . . .	11403	11261	2381	3657	2425	2797	3129	3287
Metaller	24590	25078	5871	6309	6180	6718	6931	6979
Tekstil- og bekledningsvarer	1707	1720	412	434	403	471	440	485
Trevarer, møbler og								
innredninger	3402	3575	829	875	865	1007	894	997
Kjemiske og mineralske								
produkter.	11478	12041	2995	2961	2782	3303	3156	3543
Andre verkstedprodukter. . .	22965	22511	5038	5821	5447	6205	7044	5998
Elektrisk kraft	1047	882	157	214	260	252	118	34
Tjenester	87534	85594	20441	20958	23551	20644	20794	21299
Brutto frakter ved skipsfart . .	48061	45362	11527	11351	11213	11271	10722	11004
Brutto inntekter ved oljeboring	1757	1627	283	470	433	440	468	329
Direkte eksport ved annen								
oljevirkksomhet	653	708	170	169	174	195	195	196
Eksport av rørtjenester	1698	1791	426	383	348	634	570	571
Utlendingers konsum i Norge .	12470	13104	2249	3086	5261	2508	2957	3601
Andre tjenester	22894	23002	5786	5498	6121	5597	5881	5598

1)2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 21 Import av varer og tjenester. Løpende priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1992	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Import i alt	252037	267771	61509	64295	71555	70413	67304	68809
Varer	166387	176759	41194	41691	45244	48630	46366	46466
Skip, nybygde og eldre	6489	10589	3304	1175	2476	3635	2811	2090
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre.	463	1996	10	1190	500	297	107	60
Direkte import ved oljevirksomheten.	4455	5769	243	2073	2993	460	286	170
Andre varer	154981	158406	37637	37254	39276	44239	43161	44146
Produkter fra jordbruk, skog- bruk og fiske	5557	4951	1250	1337	1009	1355	1570	1685
Råolje	982	1122	279	237	325	281	204	100
Bergverksprodukter	2389	2473	509	691	639	634	692	752
Industriprodukter	145906	149803	35588	34982	37297	41936	40373	41473
Nærings- og nytelsesmidler .	7371	8291	1884	1974	2096	2338	1990	2331
Grafiske produkter	2253	2249	520	482	621	626	563	502
Treforedlingsprodukter. . . .	4659	4656	1133	1125	1129	1269	1293	1281
Kjemiske råvarer	7346	7896	1849	2008	2009	2030	2162	2202
Raffinerte oljeprodukter . . .	2246	2283	463	573	572	675	575	730
Metaller	12884	12722	2849	3409	3229	3235	3588	3502
Tekstil- og bekledningsvarer	13783	13941	3792	2621	4110	3419	3874	2918
Trevarer, møbler og innredninger	4822	4983	1160	1112	1201	1510	1316	1500
Kjemiske og mineralske produkter.	29307	30787	7302	7393	7543	8549	7806	8335
Andre verkstedprodukter. . .	51824	54910	13010	12909	13110	15881	14578	15666
Transportmidler mv. uten tilsvarende norsk produksjon	9409	7086	1625	1378	1679	2404	2627	2505
Elektrisk kraft	147	57	11	7	6	33	323	136
Tjenester	85650	91012	20315	22603	26311	21782	20938	22343
Brutto utgifter ved skipsfart . .	26599	26751	6553	6708	6772	6719	6468	6918
Brutto utgifter ved oljeboring .	1522	1912	400	504	583	425	325	339
Direkte import ved annen oljevirksomhet	6867	6958	886	1853	3030	1189	1448	1592
Nordmenns konsum i utlandet .	25347	26573	5195	6129	8744	6505	5590	6701
Andre tjenester	25316	28818	7281	7410	7182	6944	7106	6794

¹⁾2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

²⁾Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell nr.A 22 Import av varer og tjenester. Faste 1991 priser. Mill. kr¹⁾²⁾

	1992	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	94.1	94.2
Import i alt	253924	262350	60741	63701	69460	68448	65921	68319
Varer	168969	176690	41393	42213	44883	48200	46759	47904
Skip, nybygde og eldre	6161	8627	2721	990	1848	3068	2459	2226
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre.	481	1805	11	1103	438	253	117	68
Direkte import ved oljevirkomheten.	4345	5434	231	1957	2812	433	258	152
Andre varer	157982	160824	38430	38163	39786	44446	43925	45458
Produkter fra jordbruk, skog- bruk og fiske	5996	5487	1376	1494	1120	1498	1659	1725
Råolje	1047	1244	310	270	345	320	244	111
Bergverksprodukter	2366	2542	548	686	646	662	662	711
Industriprodukter	148439	151492	36184	35701	37670	41937	41184	42819
Nærings- og nytelsesmidler	7407	8258	1893	1999	2099	2266	1882	2199
Grafiske produkter	2218	2207	505	444	603	655	554	498
Treforedlingsprodukter.	4865	5322	1263	1276	1288	1495	1493	1457
Kjemiske råvarer	8009	9147	2120	2282	2340	2405	2496	2438
Raffinerte oljeprodukter	2683	2589	536	639	671	744	659	815
Metaller	14146	14132	3179	3737	3548	3669	4200	3960
Tekstil- og bekledningsvarer	14111	14280	3838	2904	4102	3436	4053	3227
Trevarer, møbler og innredninger	4944	5409	1269	1201	1324	1615	1401	1608
Kjemiske og mineralske produkter.	28880	30071	7168	7311	7365	8227	7530	8189
Andre verkstedprodukter.	51994	53668	12883	12645	12845	15295	14601	16190
Transportmidler mv. uten tilsvarende norsk produksjon	9183	6408	1530	1263	1485	2131	2316	2238
Elektrisk kraft	135	58	12	11	5	30	175	92
Tjenester	84955	85660	19348	21488	24576	20248	19162	20416
Brutto utgifter ved skipsfart	27608	24977	6286	6428	6080	6183	5796	6199
Brutto utgifter ved oljeboring	1485	1805	381	476	548	400	293	303
Direkte import ved annen oljevirkomhet	6901	6558	847	1756	2836	1119	1317	1444
Nordmenns konsum i utlandet	24662	25525	4951	5904	8507	6163	5239	6317
Andre tjenester	24299	26795	6883	6923	6605	6383	6517	6153

1)2.kvartal 1994 er tildels basert på framskrivninger.

2)Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Tabell B1: Olje- og gassproduksjon

Produksjon av råolje i millioner tonn og naturgass i milliarder standard kubikkmeter.

Tallene for årene viser gjennomsnittlig månedsproduksjon.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994					
						Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul
Råolje	6,2	6,8	7,8	8,9	9,5	9,9	10,8	10,2	11,0	11,1	11,0
Naturgass	2,6	2,3	2,3	2,4	2,4	2,6	2,7	2,6	2,5	2,5	2,3

Tabell B2: Produksjonsindeks etter næring og anvendelse

Sesongjusterte indekser. 1990=100.

Årsindeksene er et gjennomsnitt av månedsindeksene for året.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994					
						Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul
Produksjon etter næring:											
Oljeutv., bergv.dr., ind. og kraftf. . .	100	100	102	109	113	120	116	116	120	126	122
Oljeutv. og bergverksdrift.	100	100	111	123	131	147	143	139	145	155	151
Industri	100	100	98	100	102	105	104	107	108	110	108
Kraftforsyning	100	100	91	97	99	101	87	83	92	101	92
Produksjon etter konkurranstype: . .	100	100	102	102	103	106	103	104	108	112	116
Skjernet industri.	100	100	98	97	101	105	106	105	107	106	106
Utekonk. industri og bergv.	100	100	96	99	101	105	103	108	107	110	103
Hjemmekonkurrerende i alt.	100	100	97	95	97	105	103	103	103	108	94
Hjemmekonk. konsumvareind.	100	100	96	100	102	105	102	109	107	111	105

Tabell B3: Industriproduksjonen - produksjonsindeksen

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et tremåneders glidende gjennomsnitt 1).

	1989	1990	1991	1992	1993	1994					
						Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun
Industri ialt	0,2	0,1	-1,6	1,5	2,0	6,3	2,3	4,7	5,1	10,0	7,3
Næringsmidler, drikkev. og tobakk .	1,0	-1,9	3,2	0,7	0,4	5,5	1,6	1,9	3,8	10,8	14,6
Tekstilvarer, bekledn.v., lær mv. . .	-12,0	1,3	-0,5	-3,7	-2,7	7,3	0,9	6,9	8,5	16,2	7,6
Trevarer	-3,9	-4,8	-7,7	-0,9	-1,3	9,6	2,9	6,6	7,9	14,4	9,2
Treforedling.	6,5	-1,2	-1,1	-2,1	6,9	6,0	5,2	5,5	5,1	6,8	9,3
Grafisk produksjon og forlagsv. . . .	0,3	-1,0	0,3	-0,4	0,5	4,8	1,3	2,7	2,5	5,7	4,2
Kjemiske prod., mineraloljep. mv. . .	3,9	6,6	-5,0	-1,1	4,7	5,8	3,9	4,5	3,4	5,4	0,6
Mineralske produkter	-9,5	-2,8	-12,0	4,2	-1,2	4,2	2,5	10,1	9,5	17,1	10,6
Jern, stål og ferrolegeringer.	-2,6	-1,4	-5,2	3,4	0,9	25,0	12,6	8,9	11,4	18,9	19,4
Ikke-jernholdige metaller	3,4	1,1	0,8	-1,3	1,2	3,9	8,9	12,5	13,9	11,4	8,6
Metallvarer	-2,2	-1,3	-1,6	2,1	3,8	2,7	-2,6	3,1	3,8	9,8	3,2
Maskiner	-0,0	0,1	-2,8	11,2	4,7	10,1	1,8	4,5	3,6	9,5	2,5
Elektriske apparater og materiell. . .	2,1	-0,3	-5,9	1,7	6,3	7,2	4,4	9,0	9,1	9,8	5,5
Transportmidler	2,1	2,4	3,8	1,8	-4,3	1,9	-1,9	2,2	4,2	13,6	8,9
Tekn. og vitensk. instr. mv.	2,1	6,9	4,9	1,8	5,9	7,5	0,6	7,0	7,7	15,7	10,5
Industriproduksjon ellers	-5,4	3,8	4,5	0,3	10,9	16,0	7,0	4,3	-1,3	4,8	3,0

1) Tallene i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode året før for summen av produksjonen for den aktuelle måneden, måneden før og måneden etter.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Tabell B4: Ordretilgang - industri

Ordretilgang til utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet.
Sesongjusterte verdiindekser. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1989	1990	1991	1992	1993	1993				1994	
						1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv
Produksjon av kjemiske råvarer:											
Ordretilgang i alt.	231	231	244	228	252	246	278	283	201	250	285
For eksport	273	260	248	254	295	281	314	328	256	296	314
Fra hjemmemarkedet	172	189	238	192	166	186	204	192	83	168	227
Produksjon av metaller:											
Ordretilgang i alt.	394	318	287	268	279	269	252	288	307	305	304
For eksport	436	352	321	297	312	301	275	324	348	339	329
Fra hjemmemarkedet	253	204	171	169	169	171	163	171	171	198	207
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:											
Ordretilgang i alt.	214	224	212	207	220	205	201	218	254	253	221
For eksport	337	338	331	313	376	325	300	395	481	455	398
Fra hjemmemarkedet	165	178	164	165	157	158	160	153	155	173	149

Tabell B5: Ordreserver - industri

Ordreserver i utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet.
Verdiindekser. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1989	1990	1991	1992	1993	1993				1994	
						1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv
Produksjon av kjemiske råvarer:											
Ordreserver i alt.	187	165	176	150	166	165	178	165	157	160	142
For eksport	194	175	174	174	206	197	222	208	197	193	166
Fra hjemmemarkedet	179	153	179	120	96	109	101	88	86	100	98
Produksjon av metaller:											
Ordreserver i alt.	283	249	242	211	215	223	207	216	213	237	244
For eksport	334	292	285	251	261	273	251	262	258	287	290
Fra hjemmemarkedet	150	138	128	106	95	94	93	98	97	108	124
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:											
Ordreserver i alt.	253	246	257	278	283	274	276	278	303	332	324
For eksport	443	466	427	442	476	449	428	466	559	652	655
Fra hjemmemarkedet	172	153	184	208	200	199	211	197	193	194	182

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Tabell B6: Påløpte investeringskostnader for oljeutvinning

Løpende priser, mill. kroner. Tallene for årene viser gjennomsnitt av kvartalene.

	1989	1990	1991	1992	1993	- 1992 - 4.kv	1.kv	1993 2.kv	3.kv	4.kv	- 1994 - 1.kv
Leting:											
I alt.	1251	1285	2034	1920	1358	2042	1403	1096	1318	1616	1671
Undersøkelsesboringer	864	904	1326	1288	717	1311	735	600	693	840	671
Generelle undersøkelser	114	93	256	251	284	181	103	355	312	365	252
Felt eval. og - undersøkk.	103	129	212	91	146	139	93	194	138	159	170
Adm. og andre kostnader	171	159	240	290	211	411	472	-53	174	252	579
Feltutbygging:											
I alt.	5665	4878	5566	7216	8802	8379	8042	8619	9192	9356	6807
Varer.	2436	3141	3023	3668	4608	4264	4207	4554	4009	5663	4071
Tjenester	2952	1390	2251	3021	3442	3408	3323	3387	4230	2829	1965
Produksjonsboring	277	347	292	532	752	724	512	679	953	863	770
Felt i drift:											
I alt.	803	994	1274	1269	1576	1247	1245	1702	1458	1900	1658
Varer.	85	203	201	166	150	122	63	168	146	223	171
Tjenester	120	188	256	179	137	116	123	162	141	121	143
Produksjonsboring	598	603	817	925	1290	1009	1059	1372	1172	1555	1345

Tabell B7: Industriinvesteringer i verdi - Investeringsundersøkelsen

Antatte og utførte industriinvesteringer. Mill.kr. Sesongjustert.

Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1989	1990	1991	1992	1993	1993 1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1994 1.kv	2.kv
Utførte.	2716	2592	2622	2654	2439	2279	2451	2615	2409	2189	..
Antatte.	3214	2960	3099	2698	2818	2921	3018	2646	2684	2648	2755

Tabell B8: Boligbygging

Antall boliger i 1000. Sesongjustert. 1). Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994 Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul
Boliger satt igang	2,1	1,8	1,4	1,3	1,3	1,3	1,7	1,5	1,8	1,6	1,6
Boliger under arbeid.	28,9	25,2	19,0	16,2	13,6	14,3	14,3	14,8	15,3	15,6	15,7
Boliger fullført	2,3	2,2	1,7	1,5	1,3	1,6	1,5	1,0	1,1	1,3	1,5

1) Seriene er sesongjustert uavhengig av hverandre.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Tabell B9: Detaljomsetningsvolum

Sesongjustert indeks. 1992=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994					
						Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun
Omsetning ialt	97	99	97	99	100	107	106	108	102	108	108

Tabell B10: Detaljomsetningsvolum mv.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et tremåneders glidende gjennomsnitt. 1)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994					
						Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul
Omsetning i alt	-1,7	1,8	-1,9	3,3	0,1	11,5	7,9	9,0	8,3	..	..
Detaljomsetning etter næring:											
Nærings- og nytelsesmidler.	0,6	1,3	0,4	4,3	1,5	9,1	5,1	5,7	2,2	..	..
Bekledning og tekstilvarer	2,0	13,4	5,3	-1,1	-5,9	2,5	3,0	3,6	5,3	..	..
Møbler og innbo	-1,0	2,5	0,7	1,7	-1,6	10,6	7,1	8,6	10,8	..	..
Jern, farge, glass, stent. og sport . . .	-4,5	-4,6	1,6	-6,1	5,3	15,3	10,7	10,1	9,0	..	..
Ur, opt., musikk, gull og sølv.	-5,2	17,4	2,4	3,3	-3,6	0,9	-0,3	1,4	0,9	..	..
Motorkjøretøyer og bensin	-4,9	-2,4	-10,0	6,0	-0,8	21,3	16,3	17,8	18,8	..	..
Reg. nye personbiler	-19,1	11,9	-13,4	11,8	3,8	31,9	49,3	58,0	65,3	53,2	45,4

1) Tallet i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode året før for summen av omsetningsvolumet for den aktuelle måneden, måneden før og måneden etter.

Tabell B11: Arbeidsmarkedet - arbeidskraftundersøkelsen

Tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt og tallet på sysselsatte.

1000 personer.

	1989	1990	1991	1992	1993	1993				1994	
						1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv
Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt:											
Kvinner	44	46	48	50	50	49	49	57	44	44	49
Menn.	61	66	68	76	77	86	80	78	65	79	75
Totalt	105	112	116	126	127	135	130	135	109	123	124
Tallet på sysselsatte	2049	2030	2010	2004	2004	1970	1998	2033	2016	1991	2022

Tabell B12: Arbeidsmarkedet - arbeidskontorenes registreringer

Tallet på registrerte arbeidsløse og ledige plasser. Arbeidsløshetsprosenten.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994					
						Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug
Sesongjusterte tall:											
Registrerte arbeidsløse 1000 pers..	83	92	101	115	118	115	111	112	114	110	..
Ujusterte tall:											
Registrerte arbeidsløse 1000 pers..	82,9	92,7	100,8	114,4	118,1	116,1	108,8	102,0	118,6	124,3	118,4
Herav: Permitterte 1000 pers..	17,3	15,7	9,9	8,7	9,2	10,4	8,8	7,9	5,6	4,9	5,2
Ledige plasser 1000 pers..	6,9	6,6	6,5	6,4	7,4	10,5	11,1	7,7	7,5	5,7	7,5
Arbeidsløshetsprosenten 1)	3,8	4,3	4,7	5,4	5,5	5,4	5,1	4,8	5,6	5,8	5,6
Arb.løse/led.plasser	14,5	14,6	17,0	19,5	17,0	11,0	9,8	13,2	15,9	22,0	15,8

1) Registrerte ledige i prosent av arbeidsstyrken ifølge AKU.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Tabell B13: Timefortjeneste

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og i bygge- og anleggsvirksomhet.
Kroner.

	1989	1990	1991	1992	1993	- 1992 -	1993			- 1994 -	
						4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv
Industri, kvinner	76,5	81,8	86,7	89,2	91,8	90,5	90,4	91,8	91,9	93,0	93,0
Industri, menn	89,5	94,7	99,5	102,7	105,4	103,6	103,5	106,0	105,8	106,4	106,6
Bygge- og anl., menn	100,9	101,4	107,0	110,6	113,3	112,5	112,1	112,1	111,9	117,2	111,8

Tabell B14: Konsumprisindeksen

Endring i prosent fra foregående år og fra samme måned ett år tidligere.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994					
						Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul
Ialt	4,6	4,1	3,4	2,3	2,3	1,4	1,0	0,9	0,9	1,1	1,4
Varer og tjenester etter konsumgruppe:											
Matvarer ialt	2,7	3,2	1,7	1,4	-1,1	0,6	0,7	0,7	1,4	1,8	1,3
Drikkevarer og tobakk	5,1	7,0	7,1	9,1	3,1	2,1	2,1	2,0	1,9	2,0	5,8
Klær og skotøy	3,1	2,1	1,8	1,7	2,7	3,2	2,5	1,8	1,2	1,0	1,4
Bolig, lys og brensel	6,1	6,4	4,5	2,3	2,8	1,4	0,5	0,3	0,3	0,7	0,7
Møbler og husholdningsartikler	3,6	2,6	2,2	0,4	1,9	1,2	1,3	1,0	1,1	1,0	1,0
Helsepleie	4,3	8,5	6,9	6,0	4,3	1,8	1,9	1,9	1,8	1,8	1,9
Reiser og transport	5,3	2,9	3,0	2,0	3,4	1,3	0,8	0,4	0,5	0,8	1,9
Fritidssysler og utdanning	4,5	4,6	4,4	3,3	3,4	2,4	2,5	2,5	2,5	2,4	2,0
Andre varer og tjenester	4,4	3,3	3,4	2,2	1,6	-0,2	-0,1	0,0	0,1	0,1	0,3
Varer og tjenester etter leveringssektor:											
Jordbruksvarer	2,1	4,8	1,5	1,3	-2,0	0,1	0,1	-0,2	0,7	1,2	-0,0
Andre norskproduserte konsumvarer	4,7	5,3	5,3	2,5	2,7	1,3	1,4	0,7	0,8	1,4	2,2
Importerte konsumvarer	2,9	1,7	2,0	1,8	3,3	2,5	2,4	2,1	2,1	2,0	2,2
Husleie	7,6	6,5	4,9	3,7	2,8	1,8	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3
Andre tjenester	5,7	3,7	2,4	2,3	2,0	0,6	0,5	0,7	0,7	0,6	1,1

Tabell B15: Engrospriser

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode ett år tidligere.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994					
						Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul
Ialt	5,5	3,7	2,5	0,1	-0,0	0,6	0,7	0,9	1,5	1,8	1,5
Matvarer og levende dyr	3,4	4,5	4,4	1,1	-2,4	0,5	0,6	1,0	1,4	2,1	0,6
Drikkevarer og tobakk	4,1	4,9	4,9	6,5	1,1	2,5	2,5	2,5	2,5	2,6	6,0
Råvarer, ikke spis., u. brenselst.	10,8	-0,2	-1,0	-3,1	-4,1	-1,3	-0,8	1,5	4,5	4,8	3,8
Brenselstoffer, -olje og el.kraft	8,9	10,2	1,9	-3,5	-2,3	-3,1	-3,5	-2,6	-1,9	-1,2	-0,6
Dyre- og plantefett, voks	3,1	1,9	3,1	5,4	0,2	4,9	6,1	5,8	4,2	5,5	5,4
Kjemikalier	6,5	-1,4	1,8	0,2	2,5	2,0	3,0	2,7	2,8	2,8	2,3
Bearbejdede varer etter materiale	5,2	1,5	1,1	0,1	0,3	1,7	1,7	2,2	2,5	2,6	2,6
Maskiner og transportmidler	3,7	2,6	2,6	1,4	4,2	2,4	2,0	1,6	1,8	1,8	1,5
Forskjellige ferdigvarer	3,9	2,6	3,6	2,0	2,7	2,3	2,1	1,7	1,6	1,7	1,3

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

Tabell B16: Utenrikshandel - verditall

Verditall for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken. Milliarder kroner. Sesongjustert.
Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994					
						Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul
Eksport 1)	8,9	9,5	9,2	9,0	9,3	10,2	10,0	9,3	10,1	10,1	10,8
Import 2)	11,5	12,8	12,8	12,9	13,2	14,9	14,8	14,7	14,8	14,8	17,9
Import 3)	11,4	12,7	12,7	12,9	13,1	14,8	14,6	14,7	14,8	14,7	17,8

1)Uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.

2)Uten skip og oljeplattformer.

3)Uten skip, oljeplattformer og råolje.

Tabell B17: Utenrikshandel - indekser

Volum- og prisindekser for tradisjonell vareeksport og vareimport i flg. handelsstatistikken. 1988=100.

Årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

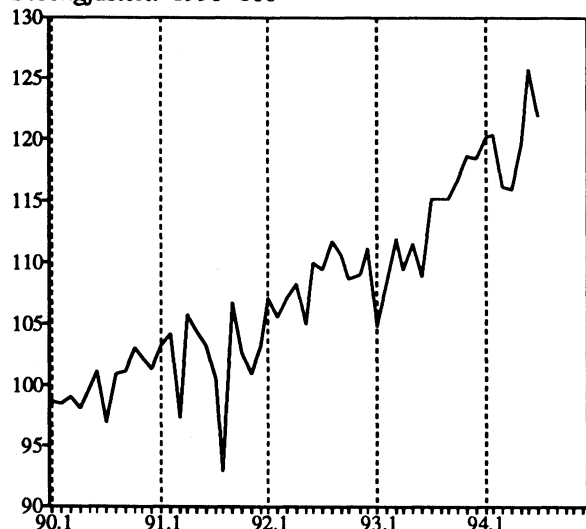
	1989	1990	1991	1992	1993	1993				1994	
						1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv
Sesongjusterte tall:											
Eksportvolum 1)	110	122	120	126	131	120	131	133	140	138	139
Importvolum 2)	95	106	108	110	111	107	105	119	114	122	121
Ujusterte tall:											
Eksportpriser 1)	106	102	100	93	93	95	94	93	92	92	92
Importpriser 2)	106	107	105	103	104	103	103	104	105	104	104

1)Uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.

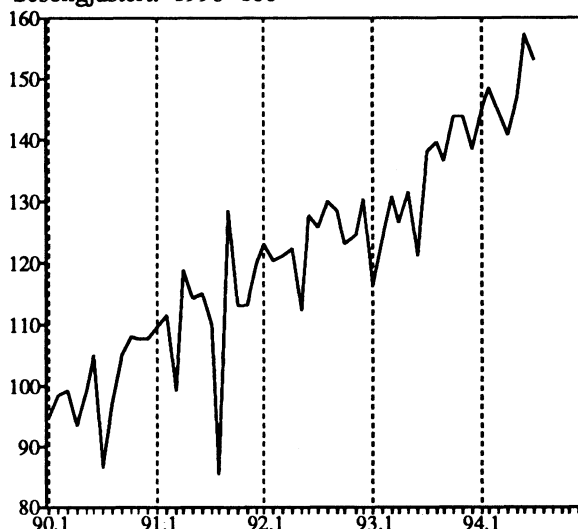
2)Uten skip og oljeplattformer.

Produksjonsindeks

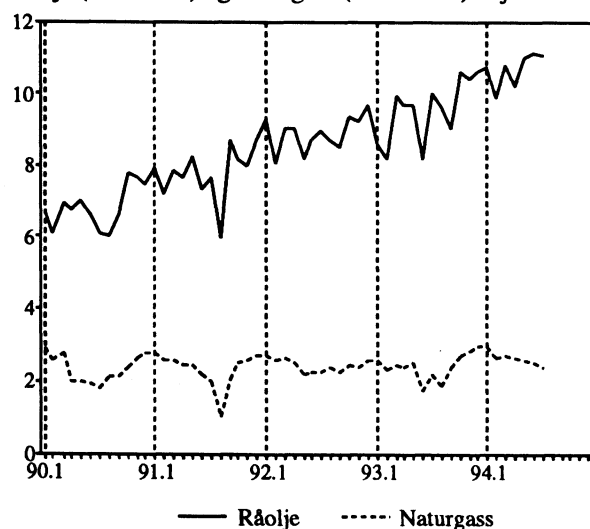
Oljeutvinning, bergverksdrift, industri og kraftforsyning.
Sesongjustert. 1990=100

Produksjonsindeks

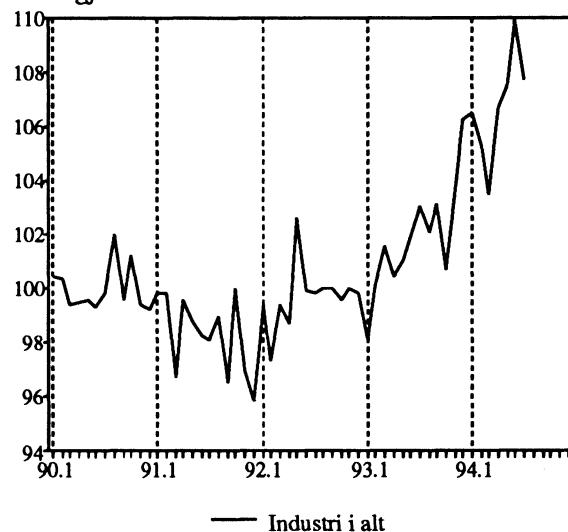
Utvinning av råolje og naturgass.
Sesongjustert. 1990=100

Olje- og gassproduksjon

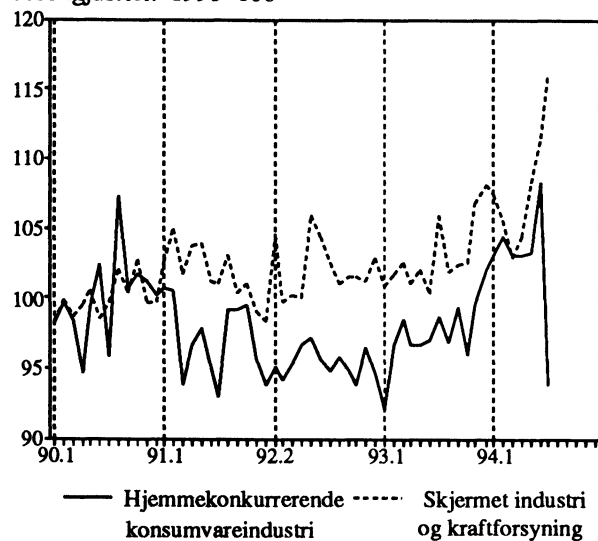
Råolje (mill. tonn) og naturgass (mrd. S m3). Ujusterte tall

Produksjonsindeks

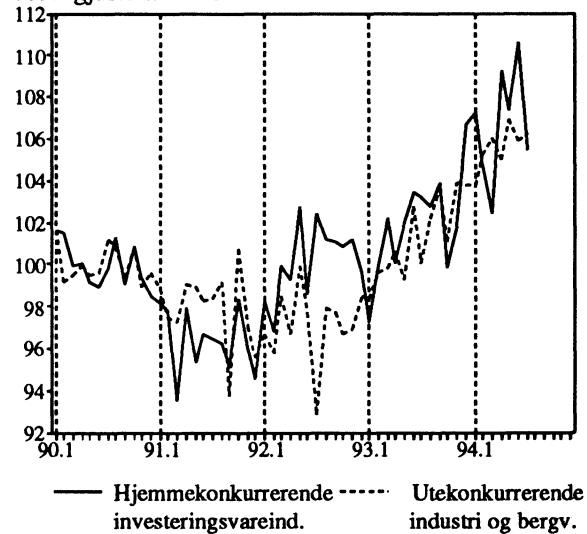
Sesongjustert. 1990=100

Produksjonsindeks etter konkurransetype

Bergverksdrift, industri og kraftforsyning.
Sesongjustert. 1990=100

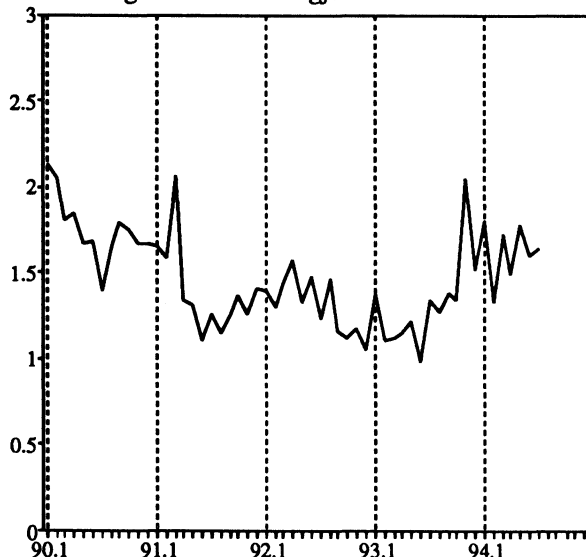
Produksjonsindeks etter konkurransetype

Bergverksdrift, industri og kraftforsyning.
Sesongjustert. 1990=100

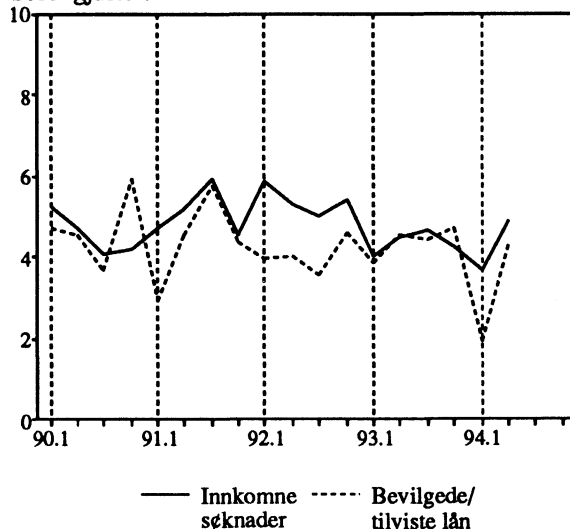
Bygg satt i gang

Antall boliger i tusen. Sesongjustert

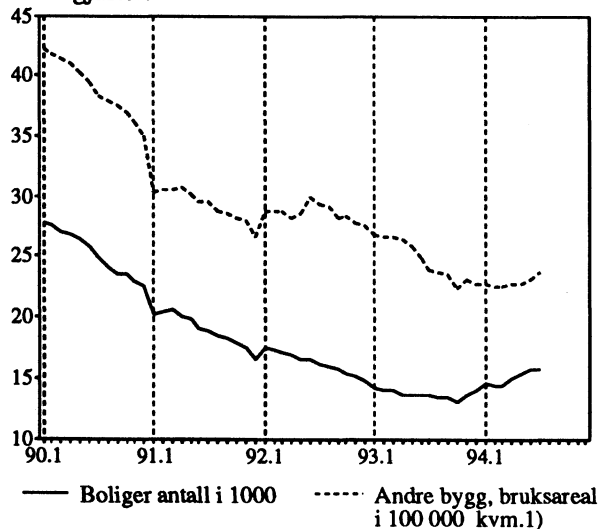
Boliglån nye boliger

Antall oppføringslån fra Husbanken i 1000. Sesongjustert

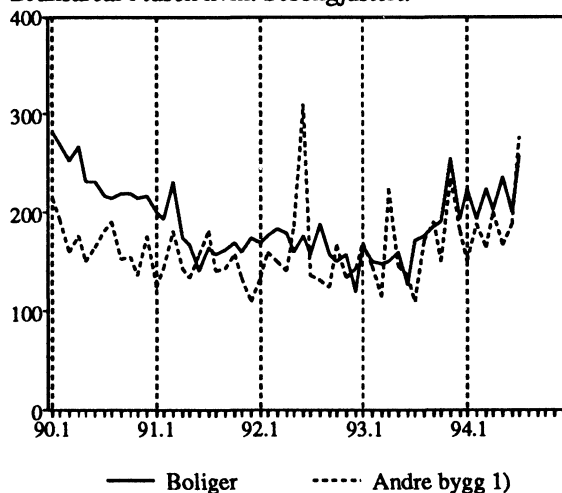
Bygg under arbeid

Sesongjustert

Bygg satt i gang

Bruksareal i tusen kvm. Sesongjustert.

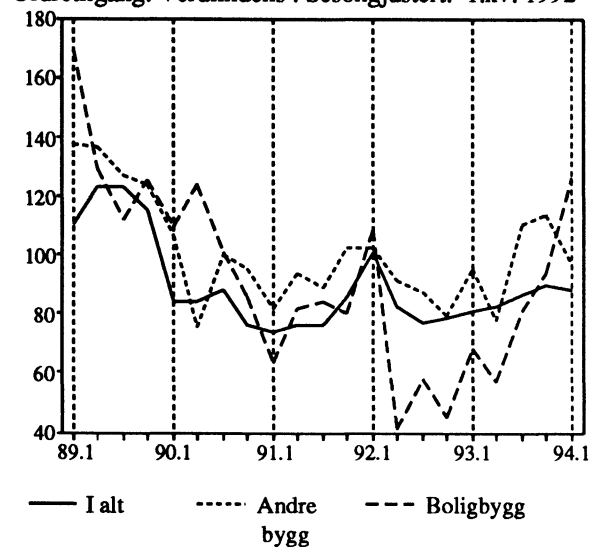

1) Utenom jordbr., skogbr. og fiske. Over 30 kvm bruksareal

1) Utenom jordbruk, skogbruk og fiske. Over 30 kvm. bruksareal.

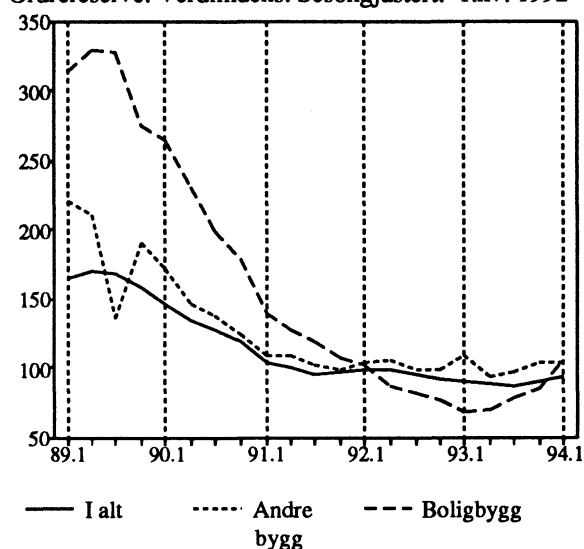
Bygge- og anleggsvirksomhet

Ordretilgang. Verdiindeks. Sesongjustert. 1.kv. 1992=100

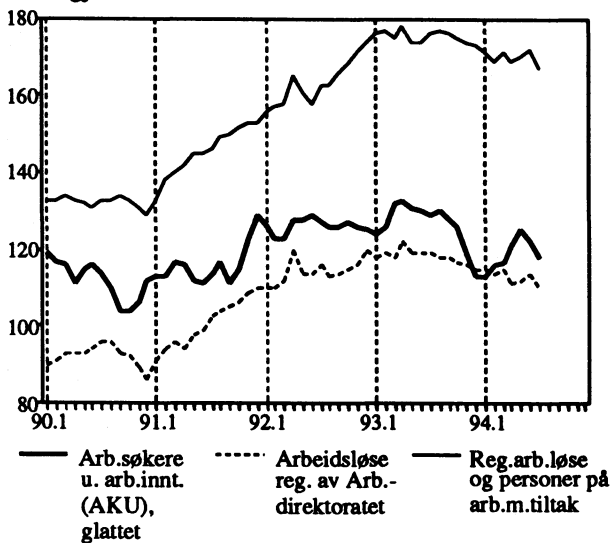

Bygge- og anleggsvirksomhet

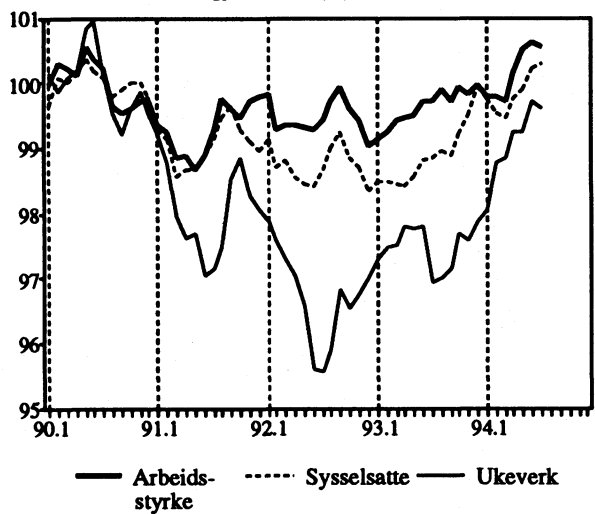
Ordreserve. Verdiindeks. Sesongjustert. 1.kv. 1992=100

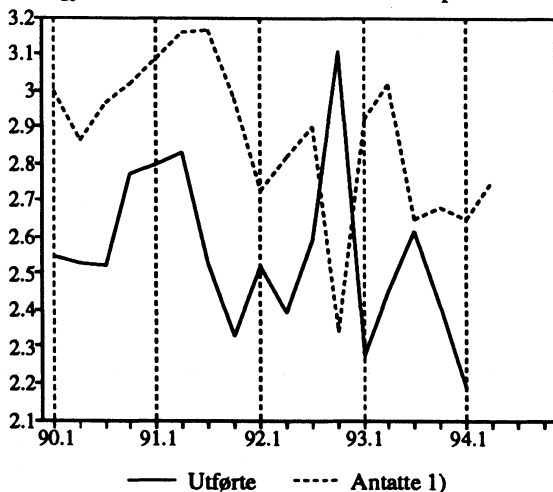
Arbeidsledige, 1000 personer
Sesongjusterte månedstall

Arbeidsstyrke, sysselsetting og utførte ukeverk i alt iflg. Arbeidskraftundersøkelsen 1990 = 100. Sesongjusterte og glattede månedstall

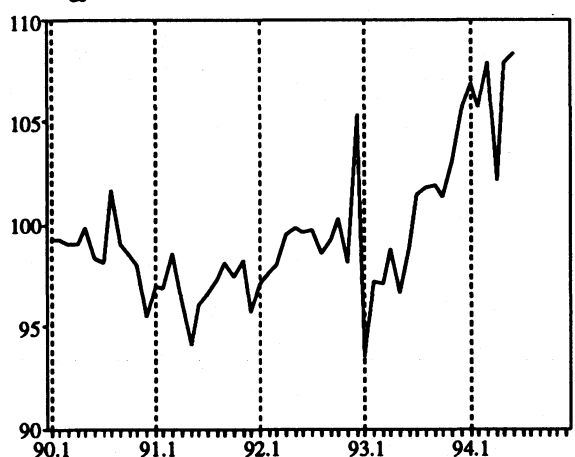

Antatte og utførte investeringer i industri
Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner pr. kvartal.

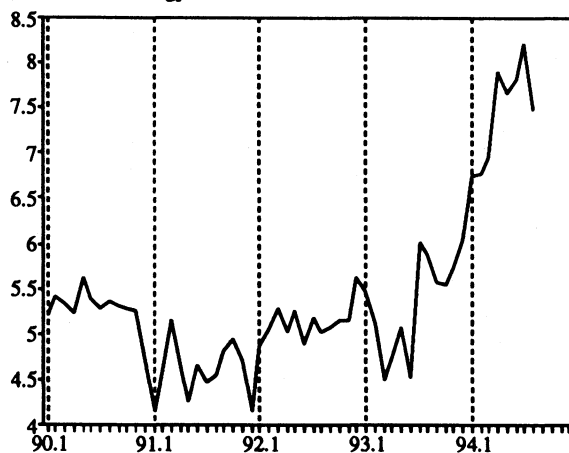

1) Anslag gitt i samme kvartal.

Detaljomsætning
Sesongjustert volumindeks. 1990=100

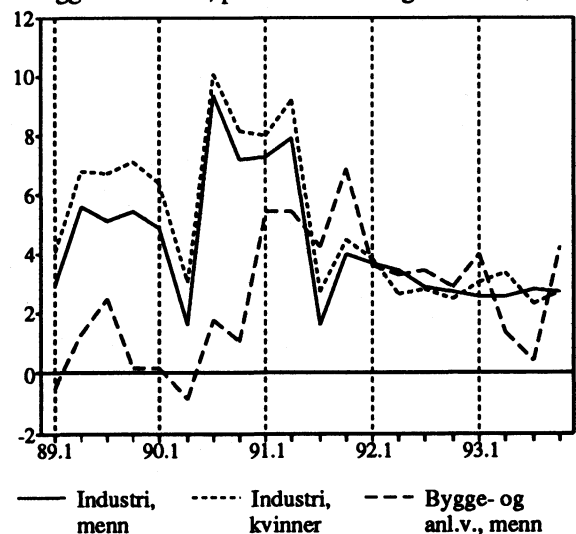

Registrerte nye personbiler
1000 stk. Sesongjustert.

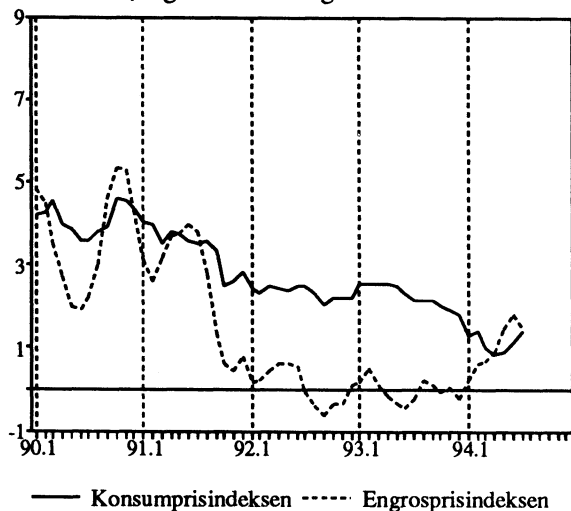

Lønninger

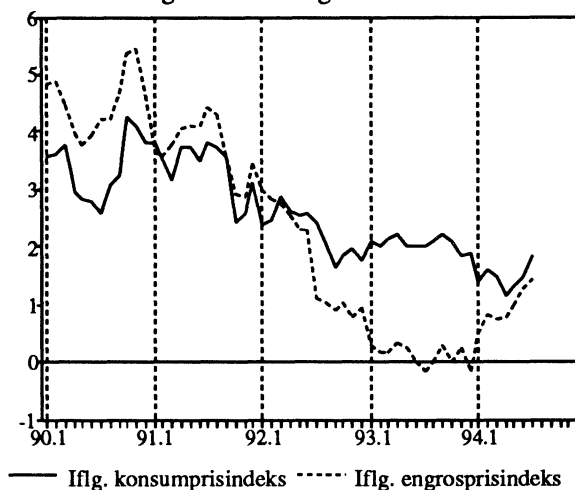
Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og bygge- og anleggsvirksomhet, prosentvis endring fra ett år før.

Innenlandske priser
Prosent endring fra ett år tidligere

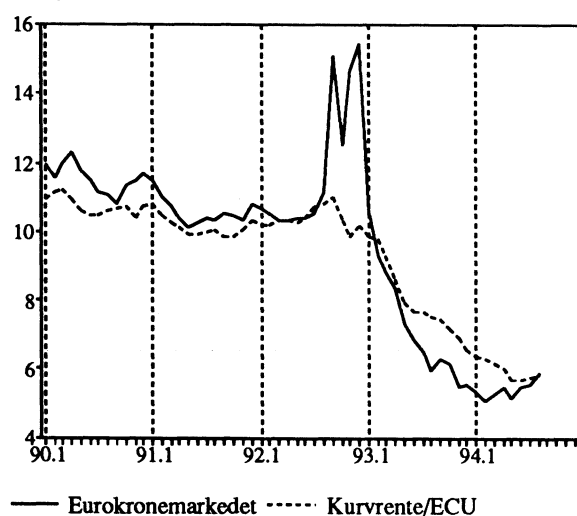

Prisstigning for konsumvarer 1)
Prosent endring fra ett år tidligere.

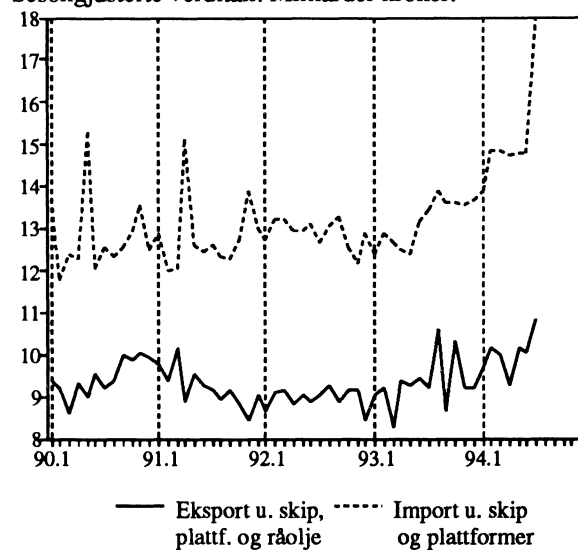

1) Konsumprisindeksen for varer omsatt gjennom detaljhandelen og engrosprisindeksen for varer til konsum.

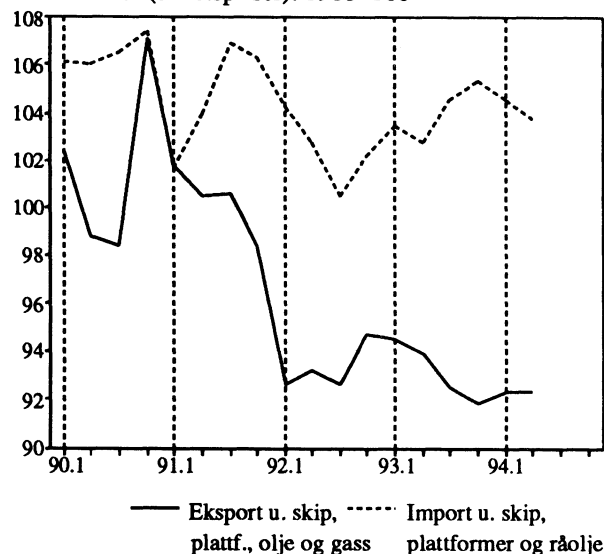
Nominell rente på tre-måneders plasseringer
Prosent

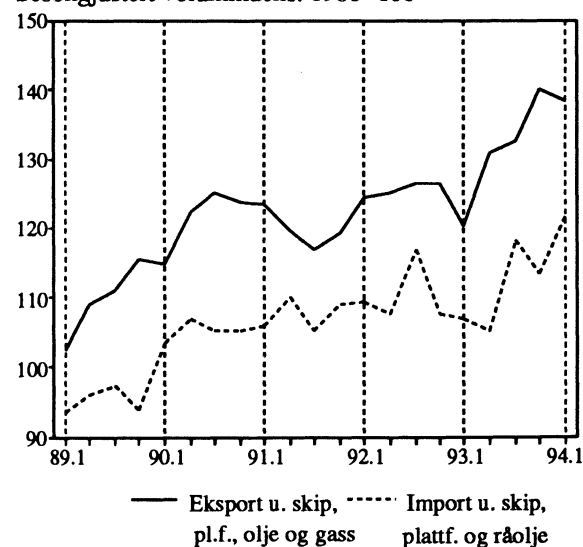
Utenrikshandel med tradisjonelle varer
Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner.

Utenrikshandel med tradisjonelle varer
Prisindekser (enhetspriser). 1988=100

Utenrikshandel med tradisjonelle varer
Sesongjustert volumindeks. 1988=100

NASJONALREGNSKAPSTALL FOR OECD-LAND

Tabell C1: Bruttonasjonalprodukt

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 anslag	1995 prognose
Danmark	1,2	0,8	2,0	1,0	1,2	1,2	4,0	3,5
Frankrike.....	4,5	4,1	2,5	0,8	1,2	-0,9	1,8	2,9
Italia	4,1	2,9	2,1	1,2	0,7	-0,7	1,5	2,6
Japan	6,2	4,7	4,8	4,3	1,1	0,1	0,8	2,7
USA	3,9	2,5	0,8	-0,7	2,6	3,0	4,0	3,0
Storbritannia	4,4	2,1	0,5	-2,2	-0,6	1,9	2,9	3,2
Sverige	2,3	2,3	1,4	-1,1	-1,9	-2,1	2,7	2,9
Tyskland ¹⁾	3,6	3,3	4,8	3,7	2,1	-1,3	1,8	2,6
Norge	-0,5	0,6	1,7	1,6	3,4	2,3	4,3	2,9

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Samlet Tyskland fra 1992.**Tabell C2: Privat konsum**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 anslag	1995 prognose
Danmark	-1,0	-0,4	0,6	1,4	0,7	2,6	5,3	3,8
Frankrike.....	3,3	3,3	2,9	1,4	1,3	0,7	1,5	2,3
Italia	4,2	3,5	2,5	2,7	1,4	-2,1	0,7	1,7
Japan	5,2	4,3	3,9	2,2	1,7	1,1	2,1	3,6
USA	3,6	1,9	1,2	-0,4	2,6	3,3	3,8	2,8
Storbritannia	7,4	3,3	0,7	-2,2	0	2,5	2,8	3,0
Sverige	2,5	1,4	-0,1	1,1	-1,9	-3,8	0,7	2,0
Tyskland ¹⁾	2,5	3,0	5,3	3,6	2,3	0,1	-0,2	0,9
Norge	-2,8	-2,8	2,8	0,0	1,8	1,7	3,8	3,7

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Samlet Tyskland fra 1992.**Tabell C3: Offentlig konsum**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 anslag	1995 prognose
Danmark	0,9	-0,3	-0,4	0	0,7	3,2	1,2	0,4
Frankrike.....	3,4	0,3	2,0	2,6	3,0	0,5	1,0	0,5
Italia	2,8	0,8	1,2	1,6	1,0	0,8	-0,1	0,2
Japan	2,2	2,0	1,9	1,6	2,2	3,2	2,6	2,2
USA	0,6	2,0	2,8	1,5	-0,1	-0,7	-0,2	1,0
Storbritannia	0,6	0,9	3,2	2,5	0,7	-0,5	1,4	1,7
Sverige	0,6	1,9	2,6	3,2	-0,6	-0,7	-1,5	-1,0
Tyskland ¹⁾	2,2	-1,7	2,4	0,5	3,8	-0,7	-0,1	0,1
Norge	0,5	2,6	2,1	2,6	4,4	1,8	3,2	1,0

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Samlet Tyskland fra 1992.

NASJONALREGNSKAPSTALL FOR OECD-LAND

Tabell C4: Bruttoinvesteringer i fast realkapital

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 anslag	1995 prognose
Danmark	-6,6	-0,6	-0,9	-5,4	-8,2	-1,8	6,6	6,7
Frankrike.....	9,6	7,0	2,9	-0,7	-2,5	-5,1	1,1	4,2
Italia	6,9	4,3	3,8	0,6	-2,0	-11,1	-0,6	5,0
Japan	11,9	9,3	8,8	3,7	-0,8	-1,3	0,6	3,0
USA ¹⁾	4,2	0,1	-2,8	-7,7	6,2	11,0	11,3	6,3
Storbritannia	14,2	7,2	-3,1	-9,8	-1,6	0,8	4,0	5,3
Sverige	6,0	11,6	0,7	-8,4	-11,0	-16,3	-3,6	6,8
Tyskland ²⁾	4,6	6,5	8,7	6,5	4,2	-3,3	4,1	6,0
Norge ³⁾	1,6	-3,9	-26,8	1,7	4,5	15,2	0,9	2,9

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Private bruttoinvesteringer. ² Samlet Tyskland fra 1992. ³ 1993-1995 inneholder oljeplattformen under arbeid.**Tabell C5: Eksport av varer og tjenester**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 anslag	1995 prognose
Danmark	7,8	5,0	8,5	7,7	3,7	-1,7	4,0	5,5
Frankrike.....	8,1	10,2	5,3	3,8	6,7	0	5,2	6,6
Italia	5,4	8,8	7,0	0,5	5,0	10,0	6,9	6,7
Japan	7,0	9,0	7,3	5,2	5,2	1,0	1,1	2,7
USA	15,8	11,9	8,1	6,4	6,4	3,5	7,2	7,6
Storbritannia	-0,1	3,8	4,9	-0,9	3,0	3,1	5,7	6,9
Sverige	3,0	3,0	1,9	-2,4	2,2	7,2	11,5	7,0
Tyskland ¹⁾	5,6	11,9	11,7	12,7	0,1	-9,5	4,4	7,4
Norge	5,5	10,7	8,1	6,1	6,2	1,8	6,6	5,0

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Samlet Tyskland fra 1992.**Tabell C6: Import av varer og tjenester**

Prosentvis volumendring fra foregående år

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 anslag	1995 prognose
Danmark	1,5	4,4	2,4	4,9	-0,5	-4,2	8,0	7,2
Frankrike.....	8,6	8,2	6,3	2,8	2,7	-3,4	2,8	6,0
Italia	6,8	7,6	8,0	3,4	4,6	-7,3	3,0	5,2
Japan	18,7	17,6	8,6	-4,1	-0,4	3,2	6,6	7,5
USA	3,7	3,8	3,0	-0,5	8,7	10,3	10,5	7,3
Storbritannia	12,2	7,4	1,0	-5,4	6,3	3,5	7,0	7,3
Sverige	4,7	7,1	0,7	-5,0	1,3	-0,4	4,5	6,0
Tyskland ¹⁾	5,6	8,8	12,4	12,1	2,6	-10,0	1,1	5,8
Norge	-1,7	0,9	2,2	1,7	2,8	3,3	4,0	5,5

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Samlet Tyskland fra 1992.

NASJONALREGNSKAPSTALL FOR OECD-LAND

Tabell C7: Privat konsum

Prosentvis prisendring fra foregående år

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 anslag	1995 prognose
Danmark	4,0	5,0	2,6	2,2	2,1	1,5	2,0	2,6
Frankrike.....	2,7	3,5	2,9	3,2	2,4	2,1	1,7	1,4
Italia	5,7	6,3	6,2	6,8	5,4	4,8	3,9	3,0
Japan	-0,1	1,8	2,6	2,5	2,1	1,0	0,3	0,3
USA	4,2	4,9	5,2	4,3	3,3	2,7	2,1	3,1
Storbritannia	5,1	5,9	5,3	7,4	4,8	3,5	2,9	2,9
Sverige	6,0	6,9	9,6	10,1	2,6	6,1	2,4	3,3
Tyskland ¹⁾	1,3	3,1	2,7	3,6	4,7	4,0	3,1	1,9
Norge	6,2	4,3	4,8	4,1	2,6	1,9	1,4	1,8

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Samlet Tyskland fra 1992.**Tabell C8: Arbeidsledighet**I prosent av den totale arbeidsstyrken¹

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 anslag	1995 prognose
Danmark	8,6	9,3	9,5	10,5	11,2	12,2	11,0	10,5
Frankrike.....	10,0	9,4	8,9	9,5	10,4	11,7	12,3	12,2
Italia	11,0	10,9	11,1	11,0	11,6	10,4	11,7	11,9
Japan	2,5	2,3	2,1	2,1	2,2	2,5	2,9	2,8
USA ²	5,4	5,2	5,5	6,7	7,4	6,8	6,3	5,8
Storbritannia	8,6	7,1	5,9	8,3	10,0	10,3	9,6	8,9
Sverige	1,6	1,4	2,0	2,9	5,3	8,2	8,0	7,8
Tyskland ^{2) 3)}	6,2	5,5	4,9	4,3	7,7	8,9	10,0	10,0
Norge	3,2	4,9	5,2	5,5	5,9	6,0	5,6	5,2

Kilde: Historiske tall for Norge: AKU-tall fra Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Alle land unntatt Danmark følger ILO-definisjon av ledighet. ² Unntatt militære styrker. ³ Samlet Tyskland fra 1992.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR OECD-LAND

Tabell D1: Sverige

		1991	1992	1993	1994					
					Feb.	Mars	April	Mai	Juni	Juli
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1985=100	103	99	102	107	107	110	..	..	..
Arbeidsløshetsprosent		2,9	5,3	8,2	8,3	7,8	7,4	7,1	8,5	..
Ujusterte tall:										
Ordretilgang ¹	1985=100	126	122	134	141	175	151	..	..	..
Konsumpriser	1985=100	147,8	151,1	158,2	159,9	160,5	161,2	161,5	161,6	161,6

¹ Verdi av tilgang på nye ordrer til industrien.

Tabell D2: Danmark

		1991	1992	1993	1994					
					Jan.	Feb.	Mars	April	Mai	Juni
Sesongjusterte tall:										
Detaljomsetningsvolum	1985=100	102	101	102	106	107	113	106	..	..
Arbeidsløshetsprosent		10,4	11,2	12,3	12,5	12,6	12,6	12,6	..	..
Ujusterte tall:										
Konsumprisindeks	1985=100	124,1	126,7	128,3	129,2	129,6	129,8	130,3	130,9	131,1

Tabell D3: Storbritannia

		1991	1992	1993	1994					
					Jan.	Feb.	Mars	April	Mai	Juni
Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon	1985=100	112,4	111,2	113,7	114,0	114,7	114,2	115,5	..	..
Ordretilgang ¹	1985=100	126	127	128	154	149	125	136	..	..
Detaljomsetningsvolum	1985=100	119,3	120,2	124,3	127,3	126,8	127,6	128,4	128,4	128,7
Arbeidsløshetsprosent		8,1	9,8	10,3	9,9	9,8	9,7	9,5	9,4	9,4
Ujusterte tall:										
Konsumprisindeks	1985=100	141,3	146,8	149,3	150,0	150,9	151,2	153,0	153,3	153,4

¹ Volumet av tilgangen på nye ordrer til verstedindustrien fra innenlandske kunder.

Tabell D4: Tyskland (vest)

		1991	1992	1993	1994					
					Jan.	Feb.	Mars	April	Mai	Juni
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1985=100	121	118	110	108	110	111	113	112	114
Ordretilgang ¹	1985=100	138	130	113	107	111	114	115	115	..
Detaljomsetningsvolum	1985=100	131	128	123	122	123	125	114	121	..
Arbeidsløshetsprosent		6,3	6,7	8,3	9,1	9,2	9,3	9,3	9,3	9,3
Konsumpriser	1985=100	110,7	115,1	119,8	122,0	122,3	122,6	122,9	123,1	123,4

¹ Volumet av tilgangen på nye ordrer til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR OECD-LAND

Tabell D5: Frankrike

		1991	1992	1993	1994					
					Jan.	Feb.	Mars	April	Mai	Juni
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1985=100	113	113	110	110	110	111	113	114	..
Arbeidsløshetsprosent		9,4	10,2	11,4	12,2	12,2	12,2	12,6	12,7	..
Ujusterte tall:										
Konsumpriser	1985=100	120,2	123,0	125,6	126,6	126,9	127,2	127,5	127,8	127,8

Tabell D6: USA

		1991	1992	1993	1994					
					Jan.	Feb.	Mars	April	Mai	Juni
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1985=100	113,4	114,9	117,6	121,4	121,9	122,6	122,9	123,2	123,7
Ordretilgang ¹	Mrd. dollar	117,9	122,5	133,1	148,5	145,8	146,9	147,3	149,0	151,0
Detaljomsetningsvolum ²	Mrd. dollar	135,0	139,2	146,5	150,6	153,2	155,7	153,8	153,2	..
Arbeidsløshetsprosent		6,7	7,4	6,8	6,7	6,7	6,5	6,4	6,3	..
Konsumprisindeks	1985=100	126,7	130,5	134,4	136,0	136,4	136,8	137,0	137,3	137,7

¹ Verdi av tilgang på nye ordrer på varige varer.² I 1987-priser.

Tabell D7: Japan

		1991	1992	1993	1993/94					
					Des.	Jan.	Feb.	Mars	April	Mai
Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon ¹	1985=100	127,8	120,0	114,5	111,4	111,8	111,4	116,6	114,2	112,8
Ordretilgang ²	Mrd. yen	1682	1533	1441	1544	1485	1443	1516	1234	..
Arbeidsløshetsprosent		2,1	2,2	2,5	2,8	2,7	2,9	2,8	2,8	2,8
Konsumpriser	1985=100	110,5	112,3	113,8	114,0	114,3	114,5	114,9	114,3	114,3

¹ Industriproduksjon og gruvedrift.² Verdien av tilgangen på nye ordrer til maskinindustrien fra innenlandske kunder.

Snorre Kverndokk

Essays on cost-effectiveness, efficiency and justice in international CO₂ agreements

Doktoravhandling fra Universitetet i Oslo, Sosialøkonomisk institutt
— forsvart 27. juni 1994.

Avhandlingen tar for seg økonomiske aspekter ved internasjonale avtaler for å redusere utslipp av CO₂, den viktigste drivhusgassen. Det sees spesielt på problemer omkring kostnadseffektivitet, rettferdighet, overføringer mellom land, optimale utslippsbaner og økonomiske virkemidler.

Det er sterke indikasjoner på at det vil bli mye dyrere å redusere CO₂-utslipp i u-land enn i i-land. En *kostnadseffektiv* avtale, dvs. en avtale som gjennomføres til lavest mulig total kostnad, innebærer derfor at i-land må påta seg mesteparten av utslippsreduksjonene. Hvis avtalen gjennomføres ved hjelp av omsettelige utslippskvoter, dvs. kvoter på CO₂-utslipp som land kan handle med, vil det kunne bli store overføringer mellom land avhengig av hvordan kvotene fordeles. I avhandlingen argumenteres det imidlertid for at

den mest *rettferdige* kvotefordelingen er den hvor landenes folketall blir lagt til grunn. Dette vil innebære store overføringer fra i-land til u-land da en slik kvotefordeling medfører at u-landene får de fleste kvotene, og i-landene må kjøpe dem av u-landene for å muliggjøre ønskede utslipp.

Et problem med internasjonale miljøavtaler er at hvert enkelt land ikke nødvendigvis vil tjene på det som tjener fellesskapet. Dette kan føre til at noen land må kompenseres av andre for at de skal gå med på en avtale. Det kan for eksempel bli svært vanskelig å få land som Kina og det tidligere Sovjetunionen til å gå med på utslippsreduksjoner uten slike *overføringer*. OECD-landene ser ut til å være de eneste landene med insitamenter til å foreta ensidige utslippsreduksjoner. Ut fra dette er det lite trolig at man får istand en verdensomspennende avtale om reduserte CO₂-utslipp. En avtale underskrevet av bare OECD-land vil være mer sannsynlig. Hvis bare disse landene samarbeider vil det imidlertid kunne bli vanskelig å få til store nok utslippsreduksjoner. Man kan derfor prøve å utvide avtalen ved å gi overføringer til land hvis de forplikter seg til å redusere utslippene. Det er viktigere å få til avtaler med

store u-land enn restriktive i-land som for eksempel USA. Dette skyldes de potensielle store utslippsøkningene som kan komme i u-land framover som følge av en industriell utvikling.

En målsetting om stabilisering av de globale utslippene på 1990 nivå innen år 2000, som ble foreslått under FN's Rio konferanse, ser ut til å kunne forsvares når man tar hensyn både til den skaden drivhuseffekten vil kunne påføre oss i framtiden og det det koster å redusere utslippene. Likevel må det nok kraftigere *utslippsreduksjoner* til for oppnå en best mulig velferd i begynnelsen av neste århundrede. En *avgift* på CO₂-utslipp vil kunne være et effektivt virkemiddel til å oppnå de ønskede utslippsreduksjonene. Hvis man mener at skaden vi vil kunne påføres skyldes nivået på klimaforandringene, bør en CO₂-avgift trappes opp over tid. Dette er f.eks. i samsvar med forslaget til EU kommisjonen. På lang sikt, etterhvert som jordas ressurser av fossile brensler brukes opp, bør man så trappe ned CO₂-avgiften. Det er imidlertid vanskelig å si hvordan en CO₂-avgift bør utvikle seg over tid hvis man tror at skadene skyldes endringstakten og ikke nivået på CO₂-innholdet i atmosfæren.

Nye forskningspublikasjoner

Sosiale og økonomiske studier

Einar Bowitz og Ådne Cappelen:
Prisdannelse og faktoreterspørsel i norske næringer
SØS nr. 85, 1994. Sidetall 177.
ISBN 82-537-4024-7

Denne studien beskriver den teoretiske bakgrunn og de økonometriske resultatene for modellering av prisatferd og faktoreterspørsel i norske næringer. De estimerte relasjonene inngår i SSBs kvartalsvise makroøkonometriske modell KVARTS. I analysen av faktoreterspørselen er det lagt vekt på å undersøke hvorvidt faktorsubstitusjon mellom arbeidskraft og vareinnsats forekommer. Svaret er gjennomgående at en relativt enkel hypotese om faktorsubstitusjon ikke forkastes av data. Den underliggende produktfunksjons skalaegenskaper er også estimert og konklusjonen synes her å være en klar støtte til en hypotese om stordriftsfordeler. Når det gjelder tilpasningen av produksjonsfaktorene til endringer i relative faktorpriser og produksjon, skjer det en rask tilpasning av vareinnsatsen, men en langt tregere tilpasning av arbeidskraften.

I analysen av prisdannelsen på hjemmemarkedet og eksportmarkedet synes det å være en klar tendens til at hjemmeprisene i hovedsak er bestemt av kostnadsnivået og bare i liten grad påvirket direkte av importpriser. På eksportmarkedet derimot, er norske priser langt mer påvirket av konkurransepriser. Gjennomgående spiller etterspørselseffekter en beskjeden rolle for prisdannelsen. Det er forenlig med at en gjennomgående har fått estimert stordriftsfordeler i produksjonen. Tilpasningen av prisene til endringer i kostnader og konkurransepriser skjer i enkelte tilfeller meget sakte. På lang sikt synes en innenlandsk kostnadsøkning å spille omlag den samme rolle for konsumprisnivået som en økning i eksportprisene.

Klaus Mohn:
Modelling Regional Producer Behaviour - A Survey
SØS nr. 86, 1994. Sidetall 71.
ISBN 82-537-4042-5

Departing from theoretical principles of duality between production technology and costs, this study provides some suggestions on how to address regional aspects in empirical analyses of producer behaviour. Having established some general propert-

ies of the translog cost function, it is illustrated how dummy variable techniques may be applied to incorporate various regional technological characteristics into an integrated empirical model. The model is then used to illustrate and discuss different specifications of producer behaviour.

The first elements to be integrated in the regional framework are technological change, productivity growth, and spatial features. Different sources of regional productivity growth are discussed, and their measurement in the regional econometric cost function is then considered.

Second, the attention is drawn towards problems concerning measurement and modelling of regional labour demand. Regional labour markets have some special characteristics that require special attention. These include labour heterogeneity, different forms of rigidity, and adjustment costs. The significance of these aspects is discussed within the dual approach to regional producer behaviour.

Third, regional investments and capital formation is introduced, largely motivated by the need for a framework to analyze regional producer behaviour in the long run. This provides a tool for empirical analysis of the links between public policy, investment incentives and the process of industrial localization.

Finally, the implications of sluggishly adjusting input demands are addressed within the regional cost function approach. As both labour and capital may be viewed as quasi-fixed, a dynamic approach is required for analyses of the different adjustment mechanism. However, the technology of adjustment may also vary systematically from region to region. Two approaches are presented and compared in the treatment of dynamic factor demands.

Knut A. Magnussen:
Old-Age Pensions, Retirement Behaviour and Personal Saving. A Discussion of the Literature
SØS nr. 87, 1994. Sidetall 69.
ISBN 82-537-4050-6

Since the early 1970s, a large literature has studied the effects of social security, in particular old-age pensions, on the economic behaviour of households. In order to survey this literature, we start by introducing a simple overlapping generations model where the main theoretical effects are discussed. In a traditional life-cycle setting, it is shown that personal saving is likely to decline when public pensions are introduced. This result is modified by allowing

for liquidity constraints and endogenous labour supply, but could be strengthened by income uncertainty. Many direct empirical tests, based on different types of data for different countries and periods, of the effects on saving are surveyed. Since results show that this literature fails to find unambiguous effects on saving, we also review studies that have been concerned with modifying factors. Empirical evidence suggests that pension schemes to some extent affect labour supply and that consumer behaviour is affected by both liquidity constraints and uncertainty.

Rapporter

Marie W. Arneberg og Thor Olav Thoresen:
Syke- og fødselspenger i mikrosimuleringsmodellen LOTTE
Rapporter 94/10, 1994. Sidetall 37.
ISBN 82-537-4026-3

Denne rapporten dokumenterer arbeidet med å utvikle mikrosimuleringsmodellen LOTTE til også å kunne beregne fødselspenger og sykepenger (sykepenger for langtidssykemelding). Modellen er idag et sentralt verktøy ved beregning av provenyeffekter og fordelingseffekter av ulike endringer i skatte- og overføringssystemet og målsettingen er å kunne utvikle tilsvarende beslutningsstøtteverktøy for en del sentrale trygdeytelser. En fordel i denne sammenheng er at beskatningen av trygdeytelsene allerede er ivarettatt i den eksisterende modellen.

Rapporten gir en relativt detaljert gjennomgang av hvordan fødselspenger og sykepenger simuleres i modellen og det legges vekt på å sjekke både datagrunnlaget og beregningsresultatene mot tall fra Rikstrygdeverket. Kapittel 8 og 9 i rapporten viser anvendelser av modellen og kan leses isolert fra den mer tekniske gjennomgangen i de tidligere kapitlene. Det er svakheter både i datagrunnlaget og i simuleringene som gjør at modellens resultater må behandles med varsomhet, men både beregninger av fødselspenger og sykepenger viser stor grad av samsvar ved sammenlikninger med historiske data.

Asbjørn Aaheim:
Inntekter fra utvinning av norske naturressurser. Noen teoretiske betraktninger
Rapporter 94/14, 1994. Sidetall 30.
ISBN 82-537-4022-0

Norsk økonomi er i stor grad basert på utnyttelse av naturressurser som olje, gass, vannkraft, fisk og skog. Uttaket av naturressurser skiller seg i prinsippet fra produksjon av andre varer ved at naturen selv setter grenser for produksjonen. Knappheten kan bidra til at ressurseieren oppnår en fortjeneste utover det en normalt tjener på økonomisk virksomhet. Denne merfortjenesten kalles gjerne grunnrente, og verdien av en ressurs, ressursformuen, anslås ut fra anslag over grunnrenten knyttet til ressursen. Når man kjenner ressursformuen, kan man anslå hva man kan betrakte som inntekt fra naturressursen og hva som representerer en tapping av ressursformuen. Rapporten går gjennom noen enkle teoretiske modeller for beregning av ressursinntekter fra noen ikke-fornybare og betinget fornybare naturressurser.

Tom-André Johansson:

En økonometrisk analyse av lagertilpasningen i norske industrisektorer
Rapporter 94/16, 1994. Sidetall 46.
ISBN 82-537-4027-1

Denne rapporten presenterer resultater fra en økonometrisk analyse av lagertilpasningen i tre aggregerte industrisektorer: Sektor for produksjon av konsumvarer m.v., sektor for produksjon av råvarer og sektor for produksjon av verkstedprodukter. Det er estimert feiljusteringsmodeller for hver av disse sektorene på norske kvartalsdata. Estimeringsresultatene tyder på at det i sektoren for produksjon av konsumvarer m.v. og i sektoren for produksjon av råvarer er forventet salg som er den relevante forklaringsvariabelen for lagerbeholdningen på lang sikt. I sektoren for produksjon av verkstedprodukter har både forventet og uventet salg signifikant langtidseffekt på ferdigvarelagerbeholdningen. Rapporten inneholder rekursive estimeringer og resultater fra testing av lagerrelasjonene.

Ulike forsøk på å fremskaffe pålitelige sektorvisse kvartalstall for beholdningen av ferdigvarelager drøftes, og feilkildene i de lagerbeholdningstallene som benyttes diskuteres kortfattet.

Lasse S. Stambøl:

Flytting, utdanning og arbeidsmarked 1986-1990. En interaktiv analyse av sammenhengen mellom endringer i flyttetilbøyelighet og arbeidsmarked
Rapporter 94/17, 1994. Sidetall 60.
ISBN 82-537-4035-2

Denne rapporten beskriver en empirisk økonometrisk analyse av sammenhengen mellom flytting, utdanningsnivå og regionale og nasjonale arbeidsmarkeder i perioden 1986-1990. Undersøkelsen er foretatt ved hjelp av en interaktiv analyse av flyt-

ting og arbeidsmarked mellom par av landsdeler (tilsammen 7 regioner). Personkennetegnene som benyttes er kjønn, alder og høyeste fullførte utdanning.

Det er i denne perioden påvist en negativ sammenheng mellom endringer i utflyttingstilbøyeligheten og den relative arbeidsmarkedsutviklingen mellom par av regioner. Det er også påvist en positiv sammenheng mellom flyttetilbøyeligheten mellom regionene og endringer i den generelle konjunkturutviklingen på landsbasis. Personer med høyere utdanning synes å ha noe større utslag på flyttesannsynligheten av endringer i arbeidsmarkedene enn personer med lavere utdanning. Analysen viser dessuten store forskjeller når det gjelder de regionale arbeidsmarkedenes betydning for endringer i utflyttingstilbøyeligheten i hver av regionene.

Deler av estimeringsresultatene blir benyttet i flyttemodellen i SSBs regionale modell REGARD (REGional modell for ARbeidsmarked og Demografi). Modellen framskriver tilbud og etterspørsel etter arbeidskraft etter kjønn og utdanning, samt folketallet i landsdelene etter kjønn, alder og høyeste fullførte utdanning.

Anne Brendemoen, Mona I. Hansen og Bodil Larsen:

Framskrivning av utslipp til luft i Norge. En modelldokumentasjon
Rapporter 94/18, 1994. Sidetall 56.
ISBN 82-537-4036-0

Siden 1986 har Statistisk sentralbyrå med jevne mellomrom presentert framskrivninger av utslipp til luft av en rekke forurensningskomponenter. Dessuten utføres det hyppige analyser av virkninger på økonomisk utvikling og utslipp til luft av ulike miljøpolitiske tiltak. Utslippene beregnes på grunnlag av framskrivninger av norsk økonomi, som lages ved hjelp av Statistisk sentralbyrås makroøkonomiske modeller. Til utslippsframskrivninger og miljøanalyser benyttes først og fremst ulike varianter av den generelle likevektsmodellen MSG. Denne gir framskrivninger av blant annet forbruk av fossile brenslers i husholdningene og av innsatsfaktorbruk i produksjonssektorene. På grunnlag av de framskrevne verdier for forbruk av drivstoff, fyringsoljer og vareinnsats, beregner utslippsmodellen sektorvisse og kildepesifikke utslipp av åtte ulike forurensningskomponenter; Svoveldioksid (SO₂), Nitrogenoksider (NO_x), Karbonmonoksid (CO), Karbondioksid (CO₂), Flyktige organiske forbindelser utenom metan (NMVOC), Metan (CH₄), Lystgass (N₂O) og partikler. I denne rapporten dokumenteres ettermodellene som beregner utslipp til luft.

Erling Holmøy, Gunnar Nordén og Birger Strøm:

MSG-5. A Complete Description of the System of Equations
Rapporter 94/19, 1994. Sidetall 209.
ISBN 82-537-4039-5

The Multi Sectoral Growth (MSG) model is an applied equilibrium model of the Norwegian economy which has been regularly used in long-term planning by the Norwegian Ministry of Finance since 1968. However, the model structure and its empirical characteristics change more or less continuously. The current version of the model, MSG-5, differs significantly from its predecessor MSG-4 in that domestic products are imperfect substitutes for foreign products, import shares and exports of manufactured products have been endogenised by adopting the Armington approach, the impact of capital income taxation on the user cost of capital has been taken into account, the system of indirect taxation and the special characteristics of the Norwegian electricity market have been given more detailed descriptions, the sub-model of private consumption utilises micro-economic estimates and determines consumer demand as the outcome of utility maximising behaviour in 14 specified household groups.

This report contains a complete and accurate description of the system of equations, including a thorough explanation of all the model variables and of how the model aggregation level corresponds to the classification system in the Norwegian National Accounts. In addition, the report offers both an informal overview of the model structure and an analytical discussion of an aggregated stylised version which is intended to facilitate the interpretation of model simulations.

Ragnhild Balsvik og Anne Brendemoen:
A Computable General Equilibrium Model for Tanzania. Documentation of the Model, the 1990 - Social Accounting Matrix and Calibration
Rapporter 94/20, 1994. Sidetall 50.
ISBN 82-537-4041-7

This report documents a Computable General Equilibrium model for the economy of Tanzania, the Social Accounting Matrix underlying the model, and the calibration of model parameters. The model is developed to account for effects of land degradation processes; this report does, however, only deal with the pure economic part of the model, treating land degradation as an exogenous variable in the agricultural production functions. The model describing the land degradation processes is developed at the Agricultural University of Norway.

The CGE model presented here is quite standard; producers maximise profits subject to Codd-Douglas production functions, households maximise utility and distribute expenditure according to a linear expenditure system. The model exhibits two way trade assuming imperfect substitution between domestically produced and imported varieties of each good, and between production for the domestic market and export. Prices are endogenous and adjust to obtain market equilibria. Economic growth occurs through growth in the stock of capital, which is determined by savings, exogenous technological progress, and declines in the land degradation processes.

The model is calibrated to produce the Social Accounting Matrix with all prices equal to unity. The Tanzanian Bureau of Statistics provides a number of publications on economic data. Tanzania is however still in the process of developing National Accounting procedures, and the data available are often somewhat inconsistent as different sources often give different figures for what should be the same issue. Much of the official data are based on information from an input-output study from 1976. Furthermore, apart from the agricultural sectors, we have found no gross production figures. The construction of the Social Accounting Matrix has accordingly been a stepwise procedure, based on several somewhat arbitrary and rough assumptions.

Discussion Papers

Yngve Willassen:

A Generalization of Hall's Specification of the Consumption Function

DP no. 121, 1994. Sidetall 32.

This paper deals with optimal consumption over time. The starting point is a dynamic utility function which is exponential where the exponent is quadratic in the observable consumption outlays. The approach is shown to be a generalization of Hall's formulation of the consumption relation. While Hall's structural form of consumption is independent of the income process, we show that this no longer holds. On the contrary, parameters of the income process are shown to affect the parameters of the consumption process in an essential way. The paper also argues for a stochastic maximum principle. In addition to generating the optimal current decisions, this principle produces simultaneously optimal estimates of the future values of the decision variables. This interplay of optimization and prediction is interesting. The paper terminates with statistical testing procedures which compare the testing of

hypotheses deduced by Hall with testing of those derived in the present paper.

Erling Holmøy, Torbjørn Hægeland og Øystein Olsen:

Effective Rates of Assistance for Norwegian Industries

DP no. 122, 1994. Sidetall 26.

We measure the effective assistance to 18 Norwegian private industries in 1989 caused by government budgetary subsidies, indirect commodity taxes, import protection through nominal tariffs and non-tariff-barriers, price discrimination of electricity and capital income taxation. The assistance effects are measured by the change in the net-of-tax value added price. Most industries were effectively assisted, but the effective assistance differs widely between industries indicating the overall distortive effect on the industry structure. Agriculture, Fishery and Building of Ships and Oil Platforms stand out as the most assisted industries. Budgetary subsidies and non-tariff barriers had the strongest effective assistance effect.

Klaus Mohn:

On Equity and Public Pricing in Developing Countries

DP no. 123, 1994. Sidetall 22.

With address to developing countries, this paper derives some formulae for the optimal price structure for publicly provided private goods. A general equilibrium model is examined, which makes it possible to incorporate features like distributional social objectives and public profit constraints in the analysis. The model identifies different sources which may cause the optimal public price structure to deviate from marginal cost pricing in a second-best optimum. The main result is that the optimal public price structure includes an implicit subsidy on commodities which are consumed relatively intensely by transfer-deserving households, whereas the same price structure involves an implicit tax on publicly provided luxuries.

Jørgen Aasness, Erling Eide og

Terje Skjerpen:

Criminometrics, Latent Variables, Panel Data, and Different Types of Crime

DP no. 124, 1994. Sidetall 72.

A behavioural model of crime is developed and applied to panel data on the number of crimes and clear-ups for the 53 police districts in Norway for the period 1970-78. Data on both total crime and on 12 different types of crime is employed. The mo-

del consists of behavioural relations of the offenders and the police, and of measurement relations allowing that the model is identified under certain conditions, and our empirical analysis supports the hypothesis that these conditions are satisfied. Detailed empirical results on deterrence elasticities and other structural parameters are presented.

Erik Biørn og Tor Jakob Klette:

Errors in Variables and Panel Data: The Labour Demand Response to Permanent Changes in Output

DP no. 125, 1994. Sidetall 55.

This paper examines panel data modelling with latent variables in analyzing log-linear relations between inputs and output of firms. Our particular focus is on (i) the "increasing returns to scale puzzle" for labour input and (ii) the GMM estimation in the context of errors-in-variables and panel data. The IV's used for the observed log-differenced output are log output (in level form) for other years than those to which the difference(s) refer. Flexible assumptions are made about the second order moments of the errors, the random coefficients, and other latent variables, allowing, inter alia, for arbitrary heteroskedasticity and autocorrelation up to the first order of the errors-in-variables. We compare OLS, 2SLS, and GMM estimates of the average input response elasticity (which in some cases can be interpreted as an average inverse scale elasticity), and investigate whether year specific estimates differ substantially from those obtained when data for all years are combined. The results confirm the "increasing returns to scale puzzle" for labour input (measured in three different ways), but indicate approximately constant returns to scale when we consider the material input response. This indicates non-homotheticity of the production technology.

Ingvald Svendsen:

Do Norwegian Firms Form Extrapolative Expectations?

DP no. 126, 1994. Sidetall 43.

The hypothesis of extrapolative expectations is tested directly using Norwegian microeconomic data on firms' expectations of the prices of own products in domestic and export markets and expectations of demand for own products in domestic and export markets. The data, which are categorical, are taken from a survey of firms in manufacturing and mining. Different versions of extrapolative models are discussed, i.e. the general extrapolative model, the pure adaptive scheme and the error-learning model. The data are analy-

zed by means of different measures of association in cross-tables and loglinear probability models. Because of the sample size and the distribution of observations through out the table, statistical conclusions cannot be drawn for the hypothesis of adaptive expectations. For this version of extrapolative expectations, only descriptive measures are provided. Our empirical results support a general version of extrapolative expectations. The restrictions on the lag structure which takes us from the general version to the model of adaptive expectations do, when confronted with our data, seem to be too restrictive.

Reprints

Knut H. Alfsen og Hans Viggo Sæbø:
Environmental Quality Indicators:
Background, Principles and Examples
from Norway
Reprints no. 69:415-435, 1994. Sidetall 20.
ISSN 0800-7500

Reprint from *Environmental and Resource Economics*, Vol. 3, 1993, 415-435.

Notater

Bjart Holtsmark:
Tjenesteytende virksomhet i Norge.
Revidert versjon, august 1994
Notater 94/13, 1994. Sidetall 45.

Torbjørn Eika, Stein Inge Hove og
Laila Haakonsen:
KVARTS i praksis. Macro-systemer og
rutiner
Notater 94/15, 1994. Sidetall 79.

Dette notatet er laget for å dokumentere macroer (dataprogrammer) i det interaktive datasystemet TROLL og rutiner knyttet til arbeidet med kvartalsmodellen KVARTS. Arbeidet med denne dokumentasjonen ble avsluttet vinteren 1994. Omtalen bygger på bruken av 91-modell-versjonen samt erfaringer med tidligere modellversjoner. Det vil være en kontinuerlig utvikling i måten mye av dette gjøres på, og leserne bør notere seg endringer i rutiner, nye triks etc. som kan overlates den KVARTS-ansvarlige når det er behov for en ny dokumentasjon.

I tillegg til denne tekniske dokumentasjonen av KVARTS finnes en modelldokumentasjon av 1986-versjonen (Rapporter 89/2). Videre finnes Rapporter hvor de enkelte delblokker er dokumentert. Uformell dokumentasjon av de nyeste delblokker

finnes også (den KVARTS-ansvarlige skal ha ett fullt sett).

I kapittel 2 har vi forsøkt å skissere kort hvordan modell-arbeidet fungerer. I kapittel 3 har vi laget en "kokebokoppskrift" (ikke helt fullstendig) for prosedyrene ved en vanlig KVARTS-runde. De påfølgende kapitler inneholder en forholdsvis detaljert gjennomgang av oppdateringsrutiner for historiske data og eksogene anslag, prosedyrer for simulering, oppdatering av modelsystemet til nytt basisår, sesongjustering og glatting og hvordan man lager tabeller og figurer. Macroer for stokastisk simulering og residualanalyse (historisk test) samt lagring på tape blir også omtalt.

I vedlegg 1 har vi samlet endel mye brukte TROLL-kommandoer og triks. I vedlegg 2 og 3 har vi en oppdatert kode-og variabelliste pr. 1.12.93.

Einar Bowitz og Inger Holm:
Nye relasjoner i MODAG, januar 1994.
Teknisk dokumentasjon
Notater 94/17, 1994. Sidetall 97.

Documents

Haakon Vennemo:
Welfare and the Environment. Implications of a recent tax reform in Norway
DOC 94/1, 1994. Sidetall 22.

Many countries have recently enacted tax reforms with the aim to increase efficiency and welfare. These reforms have side effects on the environment. If the effects on the environment are negative, a tax reform which increases efficiency is maybe not worth doing after all.

This paper evaluates the economic and environmental consequences of a recent Norwegian tax reform. Our dynamic CGE framework accounts for important links between the environment and the Norwegian economy as well as welfare from environmental quality.

As it happens, the tax reform in Norway seems to affect the environment very little, and delivers a total welfare gain of 0.9 per cent of welfare (wealth). The small environmental effect has to do with the size of environmental vs. economic parameters, and with the environmental component of tax reform package in Norway.

Knut H. Alfsen:
Natural Resource Accounting and
Analysis in Norway
DOC 94/2, 1994. Sidetall 26.

The paper briefly outlines the content and structure of the Norwegian natural resource

accounts as these have been developed over the years. Initially, work on the natural resource accounts was motivated by a desire to improve the management of natural resources within a national context. Over time, it was gradually recognised that lack of systematically organised data is not the main obstacle to a satisfactory resource management in Norway. Therefore, more emphasis is now put on trying to integrate environmental and resource issues within the traditional economic planning tools, highlighting the linkages between economic development, natural resource use and environmental concerns. The integration secures consistency between economic analysis and analysis of important environmental and resource issues such as air pollution and energy use. In our view this provides better support for decision makers than the often suggested proposal of "correcting" GDP or other aggregates of the national accounts.

Examples of integrated environment-energy-economy models will be presented together with some empirical applications of these models. It will be shown that environmental control policies directed at one economic sector can have important repercussions for the rest of the economy. Thus, in order to capture the total economic effect of a change in policy, a general economy wide model should be used. Tentative calculations of secondary benefits associated with climate policies are also presented.

Overall, the aim of the paper is to illustrate the importance of organising the natural resource accounts in a manner that facilitates its usefulness for analytical purposes. This will enhance the probability that the linkages between economic, natural resource, and environmental issues are brought to the attention of the decision makers. Quite often it turns out that one can show, even with a limited set of data, that proper management of natural resources and the environment makes economic sense.

Tidligere utkommet

Sosiale og økonomiske studier

Olav Ljones, Bjørg Moen og Lars Østby:
Mennesker og modeller. Livsløp og kryssløp. SØS nr. 78, 1992.

Inger Gabrielsen:
Det norske skattesystemet 1992 (The Norwegian tax system 1992). SØS nr. 79, 1992.

Einar Bowitz:
Offentlige stønader til husholdninger. En økonometrisk undersøkelse og modellanalyse. SØS nr. 80, 1992.

Rolf Aaberge og Tom Wennemo:
Inntektsulikhet og inntektsmobilitet i Norge 1986-1990 (Income inequality and income mobility in Norway 1986-1990). SØS nr. 82, 1993.

Ingvald Svendsen:
Empirical Tests of the Formation of Expectations. A Survey of Methods and Results. SØS nr. 83, 1993.

Bjørn E. Naug:
En økonometrisk analyse av utviklingen i importandelene for industrivarer 1968-1990. SØS nr. 84, 1994.

Rapporter

Naturressurser og miljø 1991. **Rapporter 92/1, 1992.**

Arne Ljones, Runa Nesbakken, Svein Sandbakken og Asbjørn Aaheim:
Energibruk i husholdningene. **Rapporter 92/2, 1992.**

Knut Moum:
Klima, økonomi og tiltak (KLØKT). **Rapporter 92/3, 1992.**

Ådne Cappelen, Tor Skoglund og Erik Storm:
Samfunnsøkonomiske virkninger av et EF-tilpasset jordbruk. **Rapporter 92/7, 1992.**

Lasse S. Stambøl:
Flytting og utdanning 1986-1989. Noen resultater fra en undersøkelse av innenlandske flyttinger på landsdelsnivå og utdanning. **Rapporter 92/15, 1992.**

Anne Brendemoen, Solveig Glomsrød og Morten Aaserud:
Miljøkostnader i makroperspektiv. **Rapporter 92/17, 1992.**

Tor Arnt Johnsen:
Ressursbruk og produksjon i kraftsektoren. **Rapporter 92/20, 1992.**

Knut A. Magnussen og Terje Skjerpen:
Consumer demand in MODAG and KVARTS. **Rapporter 92/22, 1992.**

Skatter og overføringer til private. Historisk oversikt over satser mv. årene 1975-1992. **Rapporter 92/23, 1992.**

Terje Skjerpen og Anders Rygh Swensen:
Estimering av dynamiske utgiftssystemer med feiljusteringsmekanismer. **Rapporter 92/28, 1992.**

Charlotte Koren og Tom Kornstad:
Typehusholdsmodellen ODIN. **Rapporter 92/29, 1992.**

Karl Ove Aarbu:
Avskrivningsregler og leiepriser for kapital 1981-1992. **Rapporter 92/30, 1992.**

Naturressurser og miljø 1992. **Rapporter 93/1, 1993.**

Natural resources and the environment 1992. **Rapporter 93/1A, 1993.**

Anne Brendemoen:
Faktoreterspørsel i transportproduserende sektorer. **Rapporter 93/2, 1993.**

Audun Langørgen:
En økonometrisk analyse av lønnsdannelse i Norge. **Rapporter 93/5, 1993.**

Leif Andreassen, Truls Andreassen, Dennis Fredriksen, Gina Spurkland og Yngve Vogt:
Framskrivning av arbeidsstyrke og utdanning. Mikrosimuleringsmodellen MOSART. **Rapporter 93/6, 1993.**

Dennis Fredriksen og Gina Spurkland:
Framskrivning av alders- og uføretrygd ved hjelp av mikrosimuleringsmodellen MOSART. **Rapporter 93/7, 1993.**

Erling Holmøy, Bodil M. Larsen og Haakon Vennemo:
Historiske brukerpriser på realkapital. **Rapporter 93/9, 1993.**

Runa Nesbakken og Steinar Strøm:
Energiforbruk til oppvarmingsformål i husholdningene. **Rapporter 93/10, 1993.**

Bodil M. Larsen:
Vekst og produktivitet i Norge 1971-1990. **Rapporter 93/11, 1993.**

Kyrre Aamdal:
Kommunal ressursbruk og tjenesteyting. Makromodellen MAKKO. **Rapporter 93/14, 1993.**

Olav Bjerkholt, Torgeir Johnsen og Knut Thonstad:
Muligheter for en bærekraftig utvikling. Analyser på World Model. **Rapporter 93/15, 1993.**

Tom Andersen, Ole Tom Djupskås og Tor Arnt Johnsen:
Kraftkontrakter til alminnelig forsyning i 1992. Priser, kvantum og leveringsbetingelser. **Rapporter 93/16, 1993.**

Steinar Strøm, Tom Wennemo og Rolf Aaberge:
Inntektsulikhet i Norge 1973-1990. **Rapporter 93/17, 1993.**

Kjersti-Gro Lindquist:
Empirical Modelling of Export of Manufactures: Norway 1962-1987. **Rapporter 93/18, 1993.**

Knut Røed:
Den selvforsterkende arbeidsledigheten. Om hystereseeffekter i arbeidsmarkedet. **Rapporter 93/19, 1993.**

Dag Kolsrud:
Stochastic Simulation of KVARTS91. **Rapporter 93/20, 1993.**

Sarita Bartlett:
The Evolution of Norwegian Energy Use from 1950 to 1991. **Rapporter 93/21, 1993.**

Klaus Mohn:
Industrisysseting og produksjonsteknologi i norske regioner. **Rapporter 93/22, 1993.**

Torbjørn Eika:
Norsk økonomi 1988-1991: Hvorfor steg arbeidsledigheten så mye? **Rapporter 93/23, 1993.**

Skatter og overføringer til private. Historisk oversikt over satser mv. årene 1975-1993. **Rapporter 93/25, 1993.**

Thor Olav Thoresen:

fordelingsvirkninger av overføringene til barnefamilier. Beregninger ved skattemodellen LOTTE. **Rapporter 93/26, 1993.**

Erling Holmøy, Torbjørn Hægeland,

Øystein Olsen og Birger Strøm:

Effektive satser for næringsstøtte.

Rapporter 93/31, 1993.

Torstein Bye, Ådne Cappelen, Torbjørn

Eika, Eystein Gjelsvik og Øystein Olsen:

Noen konsekvenser av petroleumsvirksomheten for norsk økonomi. **Rapporter 94/1, 1994.**

Wenche Drzwi, Lisbeth Lerskau,

Øystein Olsen og Nils Martin Stølen:

Tilbud og etterspørsel etter ulike typer arbeidskraft. **Rapporter 94/2, 1994.**

Hilde-Marie Branæs Zakariassen:

Tilbud av arbeidskraft i Norge. En empirisk analyse på kvartalsdata for perioden 1972-1990. **Rapporter 94/3, 1994.**

Haakon Vennemo:

A Growth Model of Norway with a Two-way Link to the Environment. **Rapporter 94/5, 1994.**

Leif Brubakk:

Estimering av en makrokonsumfunksjon for ikke-varige goder 1968-1991. **Rapporter 94/9, 1994.**

Klaus Mohn:

Monetarism and Structural Adjustment - The Case of Mozambique. **Rapporter 94/11, 1994.**

Tom Andersen, Ole Tom Djupskås og Tor Arnt Johnsen:

Kraftkontrakter til alminnelig forsyning i 1993. Priser, kvantum og leveringsbetingelser. **Rapporter 94/12, 1994.**

Discussion Papers

Brita Bye:

Modelling Consumers' Energy Demand. **DP no. 68, 1992.**

Knut H. Alfsen, Anne Brendemoen and Solveig Glomsrød:

Benefits of climate policies: Some tentative calculations. **DP no. 69, 1992.**

Rolf Aaberge, Xiaojie Chen, Jing Li and Xuezeng Li:

The structure of economic inequality among households living in urban Sichuan and Liaoning, 1990. **DP no. 70, 1992.**

Knut H. Alfsen, Kjell Arne Brekke, Frode Brunvoll, Hilde Lurås, Karine Nyborg and Hans Viggo Sæbø:

Environmental Indicators. **DP no. 71, 1992.**

Brita Bye and Erling Holmøy:

Dynamic equilibrium adjustment to a terms of trade disturbance. **DP no. 72, 1992.**

Odd Aukrust:

The Scandinavian contribution to national accounting. Paper for The IARIW twenty-second general conference, Flims, Switzerland August 30 - September 5, 1992. Session 8 A. History of National Accounts and the Development of National Accounting concepts. **DP no. 73, 1992.**

Jørgen Aasness, Erling Eide and

Terje Skjerpen:

A criminometric study using panel data and latent variables. **DP no. 74, 1992.**

Rolf Aaberge and Xuexeng Li:

The trend in income inequality in urban Sichuan and Liaoning, 1986-1990. **DP no. 75, 1992.**

John K. Dagsvik and Steinar Strøm:

Labor supply with non-convex budget sets, hours restriction and non-pecuniary job-attributes. **DP no. 76, 1992.**

John K. Dagsvik:

Intertemporal discrete choice, random tastes and functional form. **DP no. 77, 1992.**

Haakon Vennemo:

Tax reforms when utility is composed of additive functions. **DP no. 78, 1993.**

John K. Dagsvik:

Discrete and continuous choice, max-stable processes and independence from irrelevant attributes. **DP no. 79, 1993.**

John K. Dagsvik:

How large is the class of generalized extreme value random utility models? **DP no. 80, 1993.**

Hugo Birkelund, Eystein Gjelsvik and Morten Aaserud:

Carbon/energy taxes and the energy market in Western Europe. **DP no. 81, 1993.**

Einar Bowitz:

Unemployment and the growth in the number of recipients of disability benefits in Norway. **DP no. 82, 1993.**

Leif Andreassen:

Theoretical and econometric modeling of disequilibrium. **DP no. 83, 1993.**

Kjell Arne Brekke:

Do Cost-Benefit Analyses favour Environmentalists? **DP no. 84, 1993.**

Leif Andreassen:

Demographic forecasting with a dynamic stochastic microsimulation model. **DP no. 85, 1993.**

Geir B. Asheim and Kjell Arne Brekke:

Sustainability when Resource Management has Stochastic Consequences. **DP no. 86, 1993.**

Olav Bjerkholt and Yu Zhu:

Living Conditions of Urban Chinese Households around 1990. **DP no. 87, 1993.**

Rolf Aaberge:

Theoretical Foundations of Lorenz Curve Orderings. **DP no. 88, 1993.**

Jørgen Aasness, Erik Biørn and

Terje Skjerpen:

Engel Functions, Panel Data, and Latent Variables - with Detailed Results. **DP no. 89, 1993.**

Ingvild Svendsen:

Testing the Rational Expectations Hypothesis. Using Norwegian Microeconomic Data. **DP no. 90, 1993.**

Einar Bowitz, Asbjørn Rødseth and

Erik Storm:

Fiscal Expansion, the Budget Deficit and the Economy: Norway 1988-91. **DP no. 91, 1993.**

Rolf Aaberge, Ugo Colombino and

Steinar Strøm:

Labor Supply in Italy. **DP no. 92, 1993.**

Tor Jakob Klette:

Is Price Equal to Marginal Costs? An Integrated Study of Price-Cost Margins and Scale Economies among Norwegian Manufacturing Establishments 1975-90. **DP no. 93, 1993.**

John K. Dagsvik:

Choice Probabilities and Equilibrium Conditions in a Matching Market with Flexible Contracts. **DP no. 94, 1993.**

Tom Kornstad:

Empirical Approaches for Analysing Consumption and Labour Supply in a Life Cycle Perspective. **DP no. 95, 1993.**

Tom Kornstad:

An Empirical Life Cycle Model of Savings, Labour Supply and Consumption without Intertemporal Separability. **DP no. 96, 1993.**

Snorre Kverndokk:

Coalitions and Side Payments in International CO₂ Treaties. **DP no. 97, 1993.**

Torbjørn Eika:

Wage Equations in Macro Models. Phillips Curve versus Error Correction Model Determination of Wages in Large-Scale UK Macro Models. **DP no. 98, 1993.**

Anne Brendemoen and Haakon Vennemo:

The Marginal Cost of Funds in the Presence of External Effects. **DP no. 99, 1993.**

Kjersti-Gro Lindquist:

Empirical Modelling of Norwegian Exports: A Disaggregated Approach. **DP no. 100, 1993.**

Anne Sofie Jore, Terje Skjerpen and

Anders Rygh Swensen:

Testing for Purchasing Power Parity and Interest Rate Parities on Norwegian Data. **DP no. 101, 1993.**

Runa Nesbakken and Steinar Strøm:

The Choice of Space Heating System and Energy Consumption in Norwegian Household. **DP no. 102, 1993.**

Asbjørn Aaheim and Karine Nyborg:

"Green National Product": Good Intentions, Poor Device? **DP no. 103, 1993.**

Knut H. Alfsen, Hugo Birkelund and

Morten Aaserud:

Secondary Benefits of the EC Carbon/Energy Tax. **DP no. 104, 1993.**

Jørgen Aasness and Bjart Holtsmark:

Consumer Demand in a General Equilibrium Model for Environmental Analysis. **DP no. 105, 1993.**

Kjersti-Gro Lindquist:

The Existence of Factor Substitution in the Primary Aluminium Industry. A Multivariate Error Correction Approach on Norwegian Panel Data. **DP no. 106, 1993.**

Snorre Kverndokk:

Depletion of Fossil Fuels and the Impact of Global Warming. **DP no. 107, 1994.**

Knut A. Magnussen:

Precautionary Saving and Old-Age Pensions. **DP no. 108, 1994.**

Frode Johansen:

Investment and Financial Constraints. An empirical Analysis of Norwegian Firms. **DP no. 109, 1994.**

Kjell Arne Brekke and Pål Børing:

The Volatility of Oil Wealth under Uncertainty About Parameter Values. **DP no. 110, 1994.**

Margaret J. Simpson:

Foreign Control and Norwegian Manufacturing Performance. **DP no. 111, 1994.**

Yngve Willasen and Tor Jakob Klette:

Correlated Measurement Errors, Bounds on Parameters, and a Model of Producer Behavior. **DP no. 112, 1994.**

Dag G. Wetterwald:

Car Ownership and Private Car Use. A Microeconomic Analysis Based on Norwegian Data. **DP no. 113, 1994.**

Knut Einar Rosendahl:

Does Improved Environmental Policy Enhance Economic Growth? Endogenous Growth Theory Applied to Developing Countries. **DP no. 114, 1994.**

Leif Andreassen, Dennis Fredriksen og

Olav Ljones:

The Future Burden of Public Pension Benefits. A Microsimulation Study. **DP no. 115, 1994.**

Anne Brendemoen:

Car Ownership Decisions in Norwegian Households. **DP no. 116, 1994.**

Audun Langørgen:

A MACromodel of Local Government Spending Behaviour in Norway. **DP no. 117, 1994.**

Kjell Arne Brekke:

Utilitarianism, Equivalence Scales and Logarithmic Utility. **DP no. 118, 1994.**

Kjell Arne Brekke, Hilde Lurås og Karine

Nyborg:

Sufficient Welfare Indicators, Allowing Disagreement in Evaluations of Social Welfare. **DP no. 119, 1994.**

Tor Jakob Klette:

R&D, Scope Economies and Company Structure: A "Not-so-Fixed Effect" Model of Plant Performance. **DP no. 120, 1994.**

Reprints

Olav Ljones and Kyrre Aamdal:

Demographic changes and local public expenditure in a macroeconomic perspective. Some Norwegian examples. **Reprints no. 57, 1992.** Reprint from G. Hinteregger (editor), Statistical Journal of the United Nations Economic Commission for Europe. Volume 8, number 1, 1991. ISSN 0167-8000.

Lasse S. Stambøl:

Migration projection in Norway: A regional demographic-economic model. **Reprints no. 58, 1992.** Reprint from John Stillwell and Peter Congdon (editors): Migration models. Macro and micro approaches, 1991. By permission of Belhaven Press (A division of Pinter Publishers Ltd, 25 Floral Street, London WC2E 9DS. All rights reserved.). ISBN 1-85293-148-5.

Ådne Cappelen, Nils Petter Gleditsch and

Olav Bjerkholt:

Guns, butter and growth: the case in Norway. **Reprints no. 59, 1992.** Guns, butter and growth: the case of Norway. Reprint from Steve Chan and Alex Mintz (editors): Defence welfare and growth perspectives and evidence. Routledge, London, 1992. ISBN 0-415-07599-8.

Erling Holmøy:

The structure and working of MSG-5, an applied general equilibrium model of the Norwegian economy. **Reprints no. 60, 1992.** Reprint from Lars Bergman and Øystein Olsen (eds.), Economic modeling in the Nordic countries. Contribution to Economic Analysis no. 210, Elsevier Science Publishers B.V. (North-Holland) 1992.

Ådne Cappelen:

MODAG. A macroeconomic model of the Norwegian economy. **Reprints no. 61, 1992.** MODAG. A macroeconomic model of the Norwegian economy. Reprint from Lars Bergman and Øystein Olsen (eds.), Economic modeling in the Nordic countries. Contribution to Economic analysis no. 210, Elsevier Science Publishers B.V. (North-Holland), 1992.

Bjart Holtsmark og Kyrre Aamdal:

Makroøkonomiske konsekvenser av befolkningsutviklinga. **Reprints nr. 62, 1993.** Reprints from Nov. 1992:1. Trygghet - verdighet - omsorg. ISSN 0333-2306. T.Ø. Kobila:

An application of reflected diffusions of the problem of choosing between hydro and thermal power generation. **Reprints no. 63, 1993.** Reprint from Stochastic processes and their applications (44 (1993) 117-139). Elsevier Science Publishers B.V., North-Holland, 1993. ISSN 0304-4149.

Olav Bjerkholt and Eystein Gjelsvik:

Common Carriage for Natural Gas: the Producers' Perspective. **Reprints no. 64, 1993.** Reprint from Einar Hope and Steinar Strøm (eds.) *Energy Markets and Environmental Issues: A European Perspective*. Scandinavian University Press 1992. ISBN 82-00-21435-4.

T.Ø. Kobila:

A Class of Solvable Stochastic Investment Problems Involving Singular Controls. **Reprints no. 65, 1993.** Reprints from *Stochastics and Stochastics Reports*, 43, 29-63. Gordon and Breach Science Publishers, S.A., USA, 1993.

Jørgen Aasness, Erling Eide and Terje Skjerpen:

Crimonometrics, Latent Variables, and Panel Data. **Reprints no. 66, 1993.** Reprint from K. Haagen, D.J. Bartholomew and M. Deistler (eds.): *Statistical Modeling and Latent Variables*. Elsevier Science Publishers B.V. North-Holland, 1993.

Petter Jakob Bjerve:

Feilslegen politikk? Analyse og vurdering av den makroøkonomiske politikken i 1986-1992. **Reprint no. 67, 1994.** Særtrykk fra *Sosialøkonomen*, 1993, 11, 22-27.

Jørgen Aasness, Erik Biørn and Terje Skjerpen:

Engel Functions, Panel Data, and Latent Variables. **Reprint no. 68, 1994.** Reprint from *Econometrica*, 1993, 61, 6, 1395-1422.

Notater

Dennis Fredriksen:

Datagrunnlaget for trygdemodellen MOSART-T. **Notater 92/7, 1992.**

Dennis Fredriksen:

Analyser av overganger til uførhet og opp-tjening av pensjonsgivende inntekt for trygdemodellen MOSART-T. **Notater 92/8, 1992.**

Nina Langbraaten, Halvard Hansen og Jon Ivar Røstadsand:

Sosioøkonomisk husholdningsregnskap. Reiserapport fra studietur til Netherlands Central Bureau of Statistics, Voorburg. **Notater 92/12, 1992.**

Klaus Mohn, Lasse S. Stambøl og

Knut Ø. Sørensen:

REGARDS formelle struktur. **Notater 93/3, 1993.**

Jing Li:

The potential of Norwegian official consumption statistics in marketing research. **Notater 93/4, 1993.**

Asbjørn Aaheim og Runa Nesbakken:

Data om husholdningers stasjonære energibruk. **Notater 93/5, 1993.**

Kjell Wettergreen:

Bestemmelse av konjunktuelle vendepunkter. **Notater 93/16, 1993.**

Erik Storm:

Offentlige utgifter og inntekter i MODAG. **Notater 93/19, 1993.**

Mario A. De Franco, Solveig Glomsrød, Henning Høie, Torgeir Johnsen and

Eduardo Marín Castillo:

Soil erosion and economic growth in Nicaragua. **Notater 93/22, 1993.**

Bjart Holtsmark:

Folketrygdens alderspensjoner. Dokumentasjon av en modell for fremskrivning av utgiftene og for analyse av regelendringer. **Notater 93/24, 1993.**

Olav Bjerkholt:

Review of Macroeconomic Modelling Needs of the Ministry of Planning of the Kingdom of Saudi Arabia. **Notater 93/25, 1993.**

Einar Bowitz og Inger Holm:

MODAG. Teknisk dokumentasjon pr. 1.6. 1993. **Notater 93/26, 1993.**

Harald Koch-Hagen og Bodil Larsen:

TRAN. Dokumentasjon av en ettermodell for transportetterspørselen i MSG-EE. **Notater 93/33, 1993.**

Tom Eek, Jan Erik Sivertsen,

Tor Skoglund and Knut Ø. Sørensen:

Economic Accounts at Regional Level: Methods and Data for Norway. **Notater 93/35, 1993.**

Knut H. Alfsen:

Demand for commercial and own transport services in production sectors. **Notater 93/39, 1993.**

Dennis Fredriksen:

MOSART. Teknisk dokumentasjon. **Notater 93/41, 1993.**

Dennis Fredriksen:

Dokumentasjon av input til MOSART. **Notater 93/42, 1993.**

Jørgen Aasness and Bjart Holtsmark:

Consumer Demand in MSG-5. **Notater 93/46, 1993.**

Stein Inge Hove:

Nedrustning av forsvaret. En modellbasert analyse. **Notater 93/47, 1993.**

Erling Holmøy og Birger Sørensen:

Virkningsberegninger på MSG-5, 1991-versjonen. **Notater 94/11, 1994.**

Knut Ø. Sørensen:

En databank med fylkesfordelte nasjonalregnskapstall. **Notater 94/12, 1994.**

Returadresse:
Statistisk sentralbyrå
Postboks 8131 Dep.
0033 Oslo

Publikasjonen kan bestilles fra:

Statistisk sentralbyrå
Salg- og abonnementservice
Postboks 8131 Dep.
N-0033 Oslo

Telefon: 22 86 49 64
Telefaks: 22 86 49 76

eller:
Akademika - avdeling for
offentlige publikasjoner
Møllergt. 17
Postboks 8134 Dep.
N-0033 Oslo

Telefon: 22 11 67 70
Telefaks: 22 42 05 51

ISBN 82-537-3981-8
ISSN 0800-4110

Pris:
Økonomiske analyser kr 310,00 pr. år
Economic Survey kr 120,00 pr. år
Enkeltnummer ØA: kr 50,00; ES: kr 40,00

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway

9

788253 739810